

PRÍLOHA 2

SITUÁCIA V POĽNOHOSPODÁRSTVE A POTRAVINÁRSTVE SR

OBSAH

1. Hlavné charakteristiky vývoja a postavenie poľnohospodárstva a potravinárstva v hospodárstve SR	2
2. Ekonomické výsledky	7
2.1. Výsledky odvetvia podľa ekonomického poľnohospodárskeho účtu	7
2.2. Výsledky hospodárenia v poľnohospodárskej prvovýrobe	8
2.3. Výsledky hospodárenia v potravinárskom priemysle	28
3. Výroba a agropotravinársky trh	32
3.1. Hrubá poľnohospodárska produkcia	32
3.1.1. Rastlinná výroba	32
3.1.2. Živočíšna výroba	43
3.2. Cenový vývoj na poľnohospodárskom a potravinovom trhu	49
3.3. Výroba potravín	52
3.4. Spotreba potravín	56
3.5. Bezpečnosť a kvalita potravín	59
3.6. Zahraničný obchod s poľnohospodárskymi a potravinárskymi výrobkami	62
4. Výrobné vstupy do poľnohospodárstva a potravinárstva.	65
4.1. Vstupy do poľnohospodárstva	65
4.2. Investície do potravinárskeho priemyslu	75
5. Štrukturálne zmeny a vlastnícke vzťahy	79
5.1. Podnikateľská štruktúra	79
5.2. Štruktúra poľnohospodárskej pôdy a trh s pôdou	82
5.3. Usporiadúvanie pozemkového vlastníctva	85
5.4. Pracovné sily	86
5.5. Produkcia biomasy a obnoviteľných zdrojov energie	91
5.6. Ekologická poľnohospodárska výroba	93
6. Vplyv poľnohospodárstva na životné prostredie	98
6.1. Čerpanie prírodných zdrojov v poľnohospodárstve	98
6.2. Vplyv poľnohospodárstva na kvalitu ovzdušia a vodných zdrojov	99
6.3. Finančné ukazovatele súvisiace s ochranou životného prostredia	104

1. HLAVNÉ CHARAKTERISTIKY VÝVOJA A POSTAVENIE POĽNOHOSPODÁRSTVA A POTRAVINÁRSTVA V HOSPODÁRSTVE SR

Vývoj hlavných ukazovateľov hospodárstva SR¹

Výkonnosť ekonomiky SR meraná **hrubým domácim produktom** (HDP), sa podľa údajov ŠÚ SR, v roku 2019 medziročne zvýšila tak v bežných ako aj v stálych cenách. HDP dosiahol objem v bežných cenách 94 171 mil. € a v stálych cenách 89 295 mil. € a v porovnaní s rokom 2018 sa zvýšil (5,1 % v b. c.; 2,4 % v s. c.).

Tab. 1 Vývoj hlavných ukazovateľov hospodárstva SR

Ukazovateľ	2018	2019	Rozdiel 2019-2018
HDP ¹⁾ (bežné ceny) v mld. €	89,6	94,2	4,6
HDP ¹⁾ (stále ceny) v mld. € ²⁾	87,2	89,3	2,1
Tempo rastu HDP v %			
- v bežných cenách ¹⁾	6,0	5,1	-0,9
- v stálych cenách ^{1),2)}	3,9	2,4	-1,5
Miera inflácie v %	2,5	2,7	0,2
Počet pracujúcich (podľa VZPS; medziročná zmena v %)	1,4	0,7	-0,7
Miera nezamestnanosti v % (podľa VZPS)	6,6	5,8	-0,8
Saldo zahraničného obchodu ³⁾ v mld. €	2,3	1,1	-1,2
Bilancia bežného účtu k HDP ⁴⁾ v %	-2,6	-2,9	-0,3
Tvorba hrubého fixného kapitálu v % z b.c.	4,9	8,0	3,1

Prameň: ŠÚ SR - Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR vo 4.štvrtroku 2019 (elektronická publikácia)

¹⁾ metodika ESA 2010, údaje od roku 2018 sú spresnenými štvrťročnými odhadmi ŠÚ SR

²⁾ v s. c. vypočítaných reťazením objemov k referenčnému roku 2015

³⁾ bežné ceny, hodnoty typu FOB (hodnota dovozu a vývozu s dodaním tovaru na hranicu vyvážajúcej krajiny); údaje za rok 2017 sú definitívne, údaje za rok 2019 sú predbežné;

⁴⁾ NBS (údaj platný k mesiacu marec 2020)

Poznámka: Nesúlad v stĺpci Rozdiel 2019-2018 môže byť spôsobený zaokrúhľovaním čísel za roky 2018 a 2019, VZPS – výberové zisťovanie pracovných síl

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

Priemerná miera inflácie dosiahla úroveň 2,7 % a medziročne sa zvýšila o 0,2 p. b. Tvorba hrubého fixného kapitálu (THFK) sa medziročne zvýšila v bežných cenách (8,0 %) aj v stálych cenách (6,8 %) a v bežných cenách v roku 2019 dosiahla 20 273,8 mil. €.

Oproti roku 2018 **počet pracujúcich**² v ekonomike SR vzrástol o 0,7 % a dosiahol 2 583,7 tisíc osôb. Priemerná miera nezamestnanosti, ktorá v roku 2019 dosiahla 5,8 % medziročne

¹ Kapitola vypracovaná s využitím publikácie Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR vo 4. štvrtroku 2018, ŠÚ SR

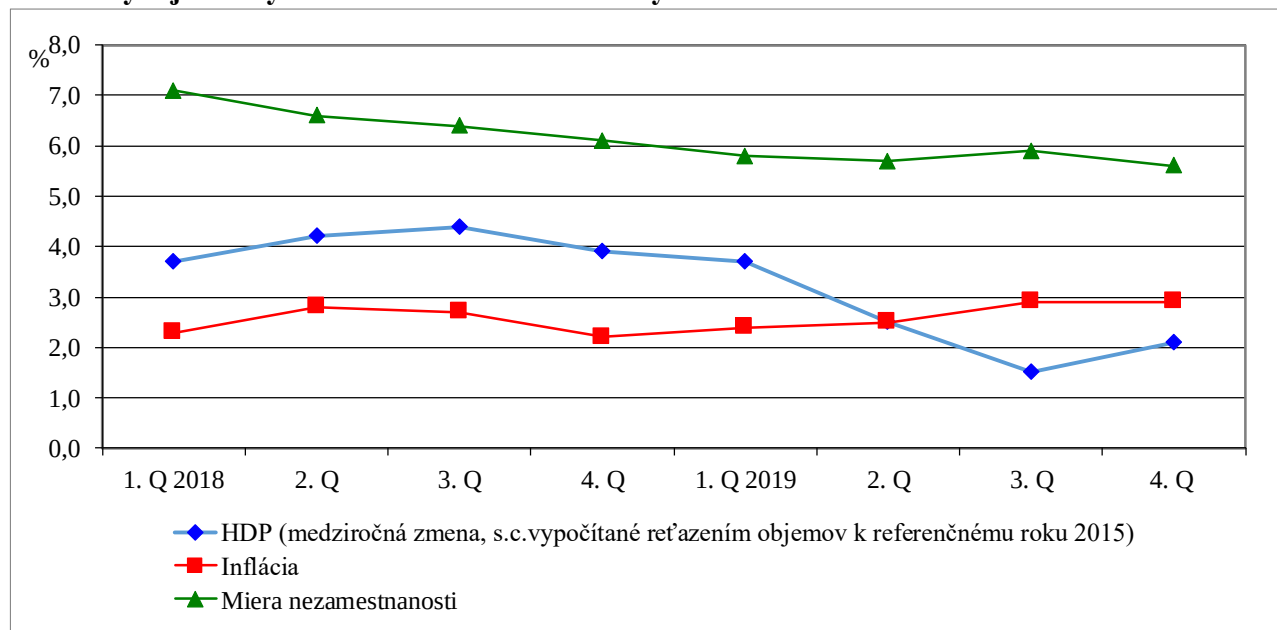
² Počet pracujúcich podľa výberového zisťovania pracovných síl (VZPS); v priemere za obdobie; pracujúci v zmysle VZPS sú všetky osoby vo veku od 15 rokov, ktoré v sledovanom (referenčnom) týždni vykonávajú aspoň 1 hodinu prácu za mzdu, plat alebo iný druh odmeny alebo prácu za účelom dosiahnutia zisku, vrátane osôb vykonávajúcich prácu na základe dohôd, sezónnych pracovníkov, osôb na riadnej materskej dovolenke,

klesla (0,8 p. b.), v dôsledku poklesu počtu nezamestnaných (12,1 %) zo 179,5 tis. osôb v roku 2018 na 157,7 tis. osôb v roku 2019.

Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca v hospodárstve SR sa v roku 2019 medziročne zvýšila (o 7,8 %) na 1 092 € a v porovnaní s rokom 2018 vzrástla aj reálna mzda (o 5 %) .

V rámci **zahraničného obchodu SR** sa zo Slovenska do zahraničia vyviezol tovar za 80,5 mld. € a dovoz predstavoval 79,4 mld. €. Kladné saldo zahraničného obchodu SR medziročne kleslo o 52,5 %, z 2,3 mld. € v roku 2018 na 1,1 mld. € v roku 2019.

Graf 1 Vývoj hlavných ukazovateľov ekonomiky SR

Prameň: ŠÚ SR

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

Vývoj hlavných ukazovateľov pôdohospodárstva³⁾ a potravinárstva⁴⁾

Hlavné ekonomické ukazovatele v pôdohospodárstve SR sa v roku 2019 v porovnaní s rokom 2018, podľa údajov ŠÚ SR, zvýšili, a to objem HDP v bežných a aj stálych cenách, hrubá pridaná hodnota, medzispotreba a nárast zaznamenali aj ďalšie ukazovatele, ako sú THFK, celková zamestnanosť a priemerná nominálna mesačná mzda.

Z týchto hodnotených ukazovateľov za výrobu potravín, nápojov a tabakových výrobkov SR mal ŠÚ SR, v čase vypracovania tejto kapitoly, dostupné len dva ukazovatele, a to THFK (b.c.) a priemernú nominálnu mesačnú mzdu, ktoré medziročne vzrástli.

Zahraničný obchod s poľnohospodársko-potravinárskymi výrobkami SR naďalej zaznamenal pretrvávajúce záporné saldo (-1,8 mld. €), ktoré sa medziročne opätovne prehĺbilo.

osôb pracujúcich v zahraničí menej ako 1 rok, osôb dochádzajúcich za prácou do zahraničia a osôb na platených aktivačných prácach; respondenti sú zahrnutí do odvetví podľa ekonomickej činnosti miestnej jednotky, nie celého podniku

³ Pestovanie plodín, chov zvierat, poľovníctvo a služby s tým súvisiace; lesníctvo a ťažba dreva; rybolov a akvakultúra.

⁴ Výroba potravín, nápojov a tabakových výrobkov.

SPRÁVA O POĽNOHOSPODÁRSTVE A POTRAVINÁRSTVE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE ZA ROK 2019

Tendencie vývoja základných makroekonomických ukazovateľov (hrubá pridaná hodnota, medzispotreba, tvorba hrubého fixného kapitálu, zamestnanosť, priemerná nominálna mesačná mzda, zahraničný obchod) ekonomiky SR a jej odvetví - pôdohospodárstva a potravinárstva - sa odrazili na medziročných zmenách v účasti pôdohospodárstva a potravinárstva na ekonomike SR tak, že v roku 2019:

- podiel odvetvia **pôdohospodárstva** na hospodárstve SR **klesol** pri nasledovných hodnotených ukazovateľoch: priemernej mzde (0,95 p. b.) a pri THFK v bežných cenách (0,13 p. b.),
- podiel odvetvia **pôdohospodárstva** na hospodárstve SR **sa zvýšil** pri ukazovateľoch: HPH v stálych cenách (0,26 p.b.), HPH v bežných cenách (0,18 p.b.), medzispotrebe v s.c. (0,10 p.b.), medzispotrebe (0,02 p. b. v b. c.), a pri zamestnanosti o 0,01 p.b.,
- podiel odvetvia **potravinárstva** na hospodárstve SR **sa** pri dostupných ukazovateľoch **zvýšil** pri ukazovateli THFK v bežných cenách (0,11 p.b.) a znížil pri priemernej mzde (1,19 p.b.),
- podiel **zahraničného obchodu agropotravinárstva SR** na zahraničnom obchode SR **sa zvýšil** na celkovom dovoze (0,12 p.b.), nie významne aj na celkovom vývoze (0,01 p.b.).

Tab. 2 Podiel pôdohospodárstva a potravinárstva na základných ukazovateľoch hospodárstva SR

Ukazovateľ	Podiel v %		Rozdiel 2019- 2018
	2018	2019	
Podiel pôdohospodárstva na:			
- hrubej pridanej hodnote (b. c.) ¹⁾	2,65	2,83	0,18
- hrubej pridanej hodnote (s. c.) ¹⁾	2,88	3,14	0,26
- medzispotrebe (b. c.) ¹⁾	1,86	1,88	0,02
- medzispotrebe (s. c.) ¹⁾	2,02	2,12	0,10
- tvorbe hrubého fixného kapitálu (b. c.) ¹⁾	2,94	2,81	-0,13
- zamestnanosti ¹⁾	2,98	2,99	0,01
- priemernej mzde ¹⁾ *	76,41	75,46	-0,95
Podiel výroby potravín a nápojov a tabak. výrobkov na:			
- hrubej pridanej hodnote (b. c.) ¹⁾	1,32	-	-
- hrubej pridanej hodnote (s. c.) ¹⁾	1,13	-	-
- medzispotrebe (b. c.) ¹⁾	2,31	-	-
- medzispotrebe (s. c.) ¹⁾	2,32	-	-
- tvorbe hrubého fixného kapitálu (b. c.) ¹⁾	1,62	1,73	0,11
- zamestnanosti ¹⁾	1,94	-	-
- priemernej mzde ¹⁾ *	88,55	87,36	-1,19
Podiel zahraničného agropotravinárskeho obchodu na:			
- vývoze ²⁾	3,61	3,62	0,01
- dovoze ²⁾	5,84	5,96	0,12

Prameň: prepočty NPPC - VÚEPP s použitím prameňov:

¹⁾ vypočítané z údajov vyžiadaných zo ŠÚ SR a ďalších prameňov ŠÚ SR (internet, e-publikácia); členenie podľa štatistickej klasifikácie SK NACE (vstupné ekonom. údaje podľa ŠÚ SR sú za hrubú pridanú hodnotu a medzispotrebu za rok 2018 polodefinatívne a za rok 2019 predbežné; za THFK obidva roky predbežné)

²⁾ ŠÚ SR, údaje za rok 2019 sú predbežné (marec 2020)

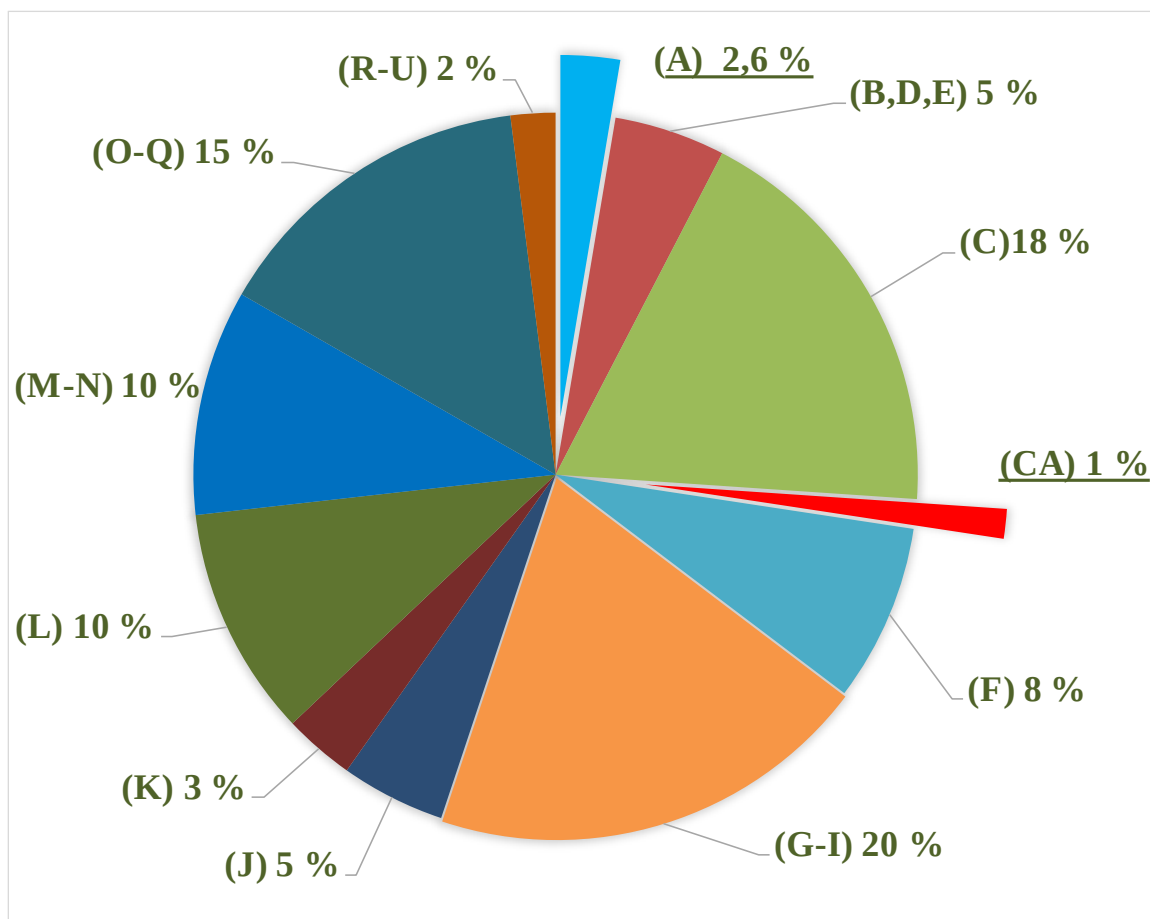
Vysvetlivky:

* pomer priemernej mzdy odvetvia k priemernej mzde v národnej ekonomike;

skratka: s. c. (v tejto tabuľke aj k nej prislúchajúcej časti textu) = stále ceny vypočítané reťazením objemov k referenčnému roku 2015

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Graf 2 Podiel odvetví na hrubej pridanej hodnote hospodárstva SR (v %)

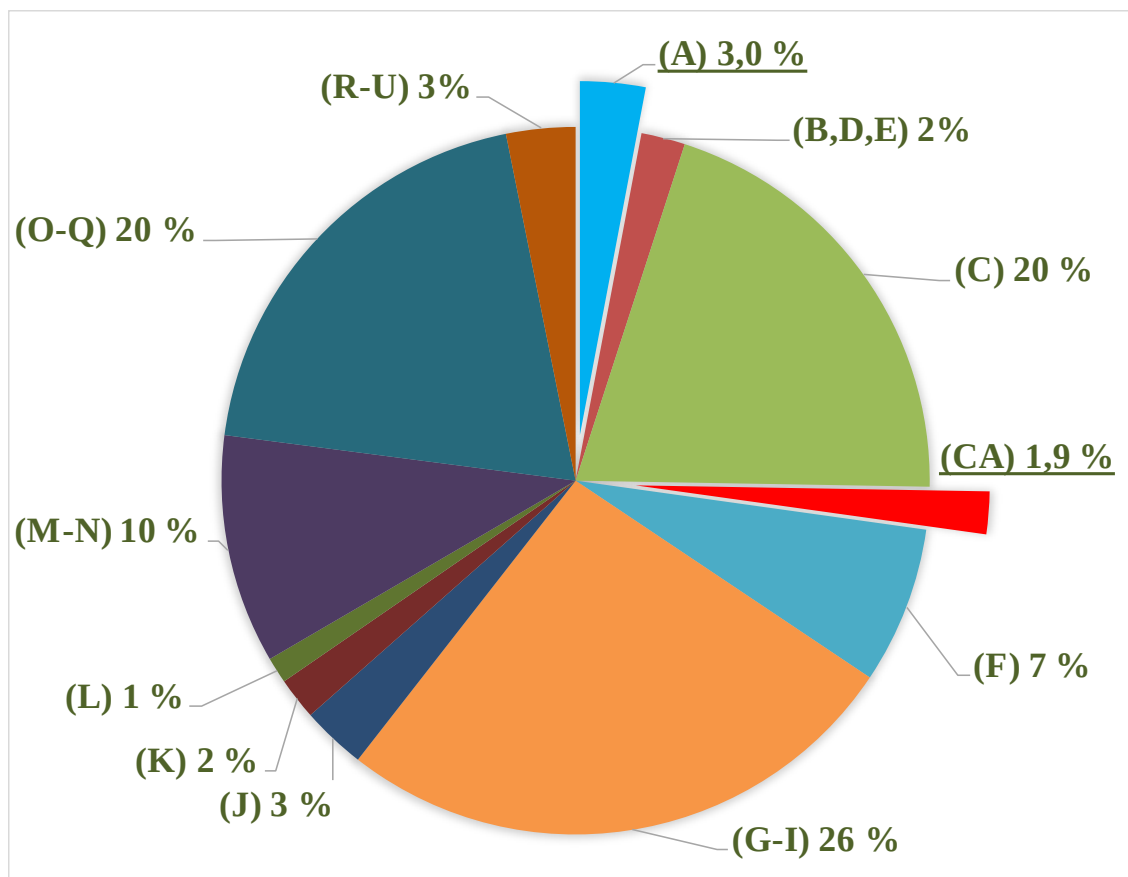
Vysvetlivky: (A) Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov; (B,D,E) Priemysel spolu, z toho (C) priemyselná výroba (bez CA); (CA) Výroba potravín, nápojov a tabakových výrobkov; (F) Stavebníctvo; (G – I) Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov; doprava a skladovanie; ubytovacie a stravovacie služby; (J) Informácie a komunikácia; (K) Finančné a poisťovacie činnosti; (L) Činnosti v oblasti nehnuteľností; (M-N) Odborné, vedecké a technické činnosti; administratívne služby; (O-Q) Verejná správa, obrana, povin. sociál. zabezpečenie; vzdelávanie; zdravotníctvo a sociálna pomoc; (R-U) Umenie, zábava a rekreácia; ostatné činnosti

Údaje sú za rok 2018.

Prameň: databáza DATAcube; ŠÚ SR;

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Graf 3 Podiel odvetví na zamestnanosti hospodárstva SR (v %)

Vysvetlivky: (A) Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov; (B,D,E) Priemysel spolu, z toho (C) priemyselná výroba (bez CA); (CA) Výroba potravín, nápojov a tabakových výrobkov; (F) Stavebníctvo; (G – I) Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov; doprava a skladovanie; ubytovacie a stravovacie služby; (J) Informácie a komunikácia; (K) Finančné a poisťovacie činnosti; (L) Činnosti v oblasti nehnuteľností; (M-N) Odborné, vedecké a technické činnosti; administratívne služby; (O-Q) Verejná správa, obrana, povin. sociál. zabezpečenie; vzdelávanie; zdravotníctvo a sociálna pomoc; (R-U) Umenie, zábava a rekreácia; ostatné činnosti

Údaje sú za rok 2018.

Prameň: databáza DATAcube.; ŠÚ SR

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

2. EKONOMICKÉ VÝSLEDKY

2.1 VÝSLEDKY ODVETVIA PODĽA EKONOMICKÉHO POĽNOHOSPODÁRSKEHO ÚČTU

Na základe druhého odhadu ekonomického poľnohospodárskeho účtu (EPÚ) za rok 2019 vyplýva, že ekonomická výkonnosť odvetvia poľnohospodárstva, ktorá je kvantifikovaná tvorbou a použitím dôchodku odvetvia, medziročne mierne klesla. Podnikanie v poľnohospodárstve bolo ziskové.

Tab. 3 Vývoj tvorby a použitia dôchodku odvetvia poľnohospodárstva (v mil. €)

Ukazovateľ	Priemer 2014 – 2018	2018 def. údaje	2019 druhý odhad	Index 2019/2018	Index 2019/Ø 2014-2018
HPP	2 107,17	2 048,12	1 966,365	96,01	93,32
SP	18,8	26,9	27,9	103,76	148,27
PNK	136,1	143,9	150,4	104,52	110,58
NNVČ	126,9	158,7	168,4	106,10	132,69
VOS (-)	58,7	59,9	63,4	105,83	108,11
CPP	2 330,3	2 317,7	2 249,7	97,06	96,54
Medzispotreba	1 751,5	1 776,7	1 743,0	98,11	99,52
HPH	578,8	541,1	506,7	93,64	87,54
SFK	238,9	191,2	210,7	110,23	88,21
ČPH	339,9	349,9	296,0	84,58	87,07
Účet tvorby dôchodkov					
Odmeny zamestnancom	559,9	580,9	584,5	100,63	104,40
Ostatné dane z produkcie	50,7	52,4	51,0	97,34	100,68
Ostatné subvencie na produkcii	499,9	550,2	599,1	108,89	119,85
ČPP, resp. ČDSC	229,3	266,9	259,6	97,26	113,22
Účet podnikateľského zisku					
Nájomné	75,8	81,0	80,5	99,38	106,21
Úroky	38,4	38,5	38,7	100,50	100,75
ČZP	115,1	147,4	140,4	95,25	121,99

Prameň : EPÚ SR 2014 – 2019

Význam skratiek : HPP – hrubá poľnohospodárska produkcia, SP – subvencie na produkty, PNK – práca na kontrakt, NNVČ – neoddeliteľné nepoľnohospodárske vedľajšie činnosti, VOS – vnútroodvetvová spotreba, CPP – celková poľnohospodárska produkcia, HPH – hrubá pridaná hodnota, SFK – spotreba fixného kapitálu, ČPH – čistá pridaná hodnota, ČPP (ČDSC) – čistý prevádzkový prebytok (čistý dôchodok zo samostatnej činnosti), ČZP – čistý zisk z podnikania

Vypracoval: NPPC - VÚEPP

Odhadovaná tvorba dôchodku odvetvia v roku 2019 bola ovplyvnená vývojom základných zložiek EPÚ:

- hlavným dôvodom poklesu celkovej poľnohospodárskej produkcie o 2,94 % bol pokles hrubej poľnohospodárskej produkcie o 3,99 %, pri súčasnom náraste hodnoty služieb o 4,52 %, náraste hodnoty nepoľnohospodárskych vedľajších činností o 6,10 % a pri náraste vnútroodvetvovej spotreby o 5,83%,
- pokles hrubej poľnohospodárskej produkcie bol spôsobený nižšou hodnotou tak rastlinnej ako aj živočíšnej produkcie, na čom sa podieľal pokles vyprodukovaných množstiev o 3,71 % pri súčasnom poklese cien o 0,49 %,
- na pokles hodnoty rastlinnej výroby mali vplyv znížené objemy produkcie o 3,39 %, v prípade živočíšnej výroby zohrali úlohy tak nižšie objemy produkcie o 4,21 %, ako aj nižšie ceny o 7,09 %,
- predpokladaný pokles celkovej poľnohospodárskej produkcie o 2,94 % pri poklese hodnoty medzispotreby o 1,89 % vyústil do medziročného poklesu hrubej pridanej hodnoty o 7,36 %, hodnota čistej pridanej hodnoty následne klesla aj v dôsledku odhadovanej vyššej dynamiky nárastu hodnoty spotrebovaného fixného kapitálu o 10,23 %,
- nižšia hodnota medzispotreby bola ovplyvnená nižším objemom spotrebovaných množstiev vstupov o 4,28 % pri mierne nižšej cenovej hladine vstupov o 1,89 %,
- pokles hodnoty čistého prevádzkového prebytku o 2,74 % bol ovplyvnený najmä poklesom čistej pridanej hodnoty pri súčasnom náraste ostatných subvencií na produkciu o 8,89 % a bol zároveň najdôležitejším faktorom, ktorý v medziročnom porovnaní ovplyvnil ekonomickú výkonnosť poľnohospodárstva.

2.2 VÝSLEDKY HOSPODÁRENIA V POĽNOHOSPODÁRSKEJ PRVOVÝROBE

Poľnohospodárstvo, podľa predbežných údajov, dosiahlo za rok 2019 kladný **výsledok hospodárenia** pred zdanením, t.j. zisk vo výške 83,0 mil. €. V porovnaní s rokom 2018 sa jeho úroveň znížila o 20,6 mil. €. Výsledok hospodárenia bol ovplyvnený **poklesom produkčnej výkonnosti, čo sa odrazilo vo výpadku tržieb, ktorý nevykompenzoval ani mierny nárast cien poľnohospodárskych výrobkov**. Aj v porovnaní s päťročným priemerom rokov 2014-2018 bol výsledok hospodárenia v roku 2019 nižší. Rozhodujúcu úlohu v ekonomike zohrali podpory, bez ktorých by bola väčšina poľnohospodárskych podnikov stratová. Takmer 73 % finančnej podpory slovenského poľnohospodárstva bola poskytovaná zo zdrojov EÚ a len časť výdavkov bola spolufinancovaná zo štátneho rozpočtu SR. Podiel celkových podpôr na výnosoch dosiahol 34,9 % a priamych platieb 17,4 %. Naďalej pretrvávali diferencie medzi úrovňou podpôr slovenského poľnohospodárstva a poľnohospodárstva krajín EÚ-15.

Tab. 4 Základné ekonomické ukazovatele za poľnohospodárstvo (v mil. € b. c., index v %, podiel v %)

Ukazovateľ	Priemer 2014-2018	2018	2019	Index	
				2019/2018	2019/Ø2014-18
Výnosy	2 837,6	3 033,9	2 812,3*	92,7	99,1
Náklady	2 744,0	2 930,3	2 729,3*	93,1	99,5
Výsledok hospodárenia pred zdanením	93,5	103,6	83,0*	80,1	88,8

SPRÁVA O POĽNOHOSPODÁRSTVE A POTRAVINÁRSTVE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE ZA ROK 2019

Pridaná hodnota	415,4	449,4	466,4	103,8	112,3
Tržby za vlastné výrobky	1 629,1	1 826,2	1 628,2	89,2	99,9
- z toho: rastlinné	932,4	1086,0	886,1	81,6	95,0
živočíšne	696,7	740,2	742,0	100,2	106,5
Tržby za tovar **	269,7	265,0	284,0	107,2	105,3
Rentabilita nákladov	3,4	3,5	3,0	86,0	89,2
Nákladovosť výnosov	96,7	96,6	97,0	100,5	100,4
Podpory spolu	784,6	876,5	980,4	111,9	124,9
Podiel celkových podpôr na výnosoch	27,7	28,9	34,9	-	-
Podiel priamych platieb na výnosoch	14,8	16,0	17,4	-	-
Podiel ziskových podnikov **	72,84	76,0	68,3	-	-

Prameň: ŠÚ SR, Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR,

* predbežný údaj z IL MPRV SR, ** IL MPRV SR

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Ekonomické výsledky poľnohospodárskych podnikov ovplyvnili viaceré výnosovo-nákladové a produkčné faktory a to:

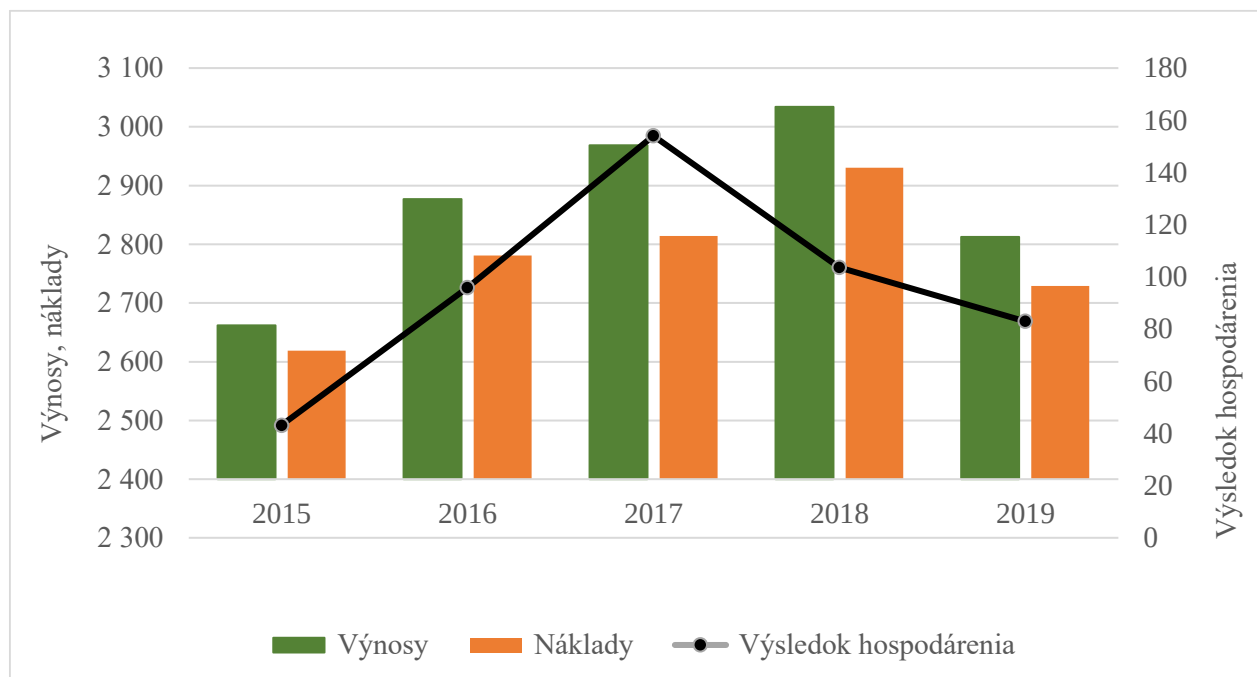
- rýchlejší pokles **výnosov** (o 7,3 %) ako **nákladov** (o 6,9 %) prispel k poklesu rentability nákladov,
- pokles **produkčnej výkonnosti odvetvia**, t.j. hrubej poľnohospodárskej produkcie v bežných cenách (o 4,0 %), tak rastlinnej (o 2,2 %), ale najmä živočíšnej produkcie (o 6,9 %),
- pokles **tržieb z predaja vlastných výrobkov** (o 10,8 %) v dôsledku výraznejšieho zníženia celkových tržieb za rastlinné výrobky (o 18,4 %) a pomalšieho zvýšenia až stagnácie tržieb za živočíšne výrobky (o 0,2 %),
- **zvýšenie cien poľnohospodárskych výrobkov** (o 1,8 %), najmä rastlinnej (o 1,4 %) a mierne zníženie cien výrobkov živočíšnej výroby (o 0,3 %), s najväčším nárastom cien u zemiakov (o 38,1 %) a zo živočíšnych výrobkov u jatočných ošípaných (o 4,8 %),
- **zvýšenie cien nákladových faktorov** pod vplyvom nárastu cien dodávok do poľnohospodárstva (o 2,2 %) najmä cien hnojív a zlepšovadiel pôdy (o 9,6 %), elektriny (o 7,5 %), krmív pre zvieratá (o 3,1 %), osív a sadív (o 1,4 %),
- **nárast podpôr** (o 1,9 %) v dôsledku ich zvýšenia zo zdrojov EÚ (o 9,1 %) a národných zdrojov SR (o 19,8 %), pod vplyvom rýchlejšieho nárastu finančných prostriedkov z priamych platieb (o 9,4 %) a pomalšieho nárastu z PRV SR 2014-2020 (o 4,6 %),
- pokračujúci **trend dominancie podielu** rastlinnej (62,8 %) pred živočíšnou (37,2 %) produkciou,
- **pokles hektárových úrod** väčšiny komodít rastlinnej výroby s dosahom na stagnáciu až zníženie ich naturálnej – hmotnostnej produkcie, najmä kukurice na zrno (o 4,7 %), cukrovej repy (o 4,6 %), olejnin (o 15,5 %), krmných okopanín (o 15,0 %), ovocia (o 19 %),
- **pokles stavov hovädzieho dobytku aj kráv, ošípaných, oviec** s dosahom na zníženie naturálnej živočíšnej produkcie (o 8,1 %) takmer u všetkých rozhodujúcich skupín jatočných zvierat a to jatočného hovädzieho dobytku o (13,4 %), ošípaných (o 6,4 %), oviec (o 4,5 %), a ich produktov

ovčieho mlieka (o 8,0 %) a ovčej vlny (o 6,7 %) okrem jatočných kôz a kravského mlieka, ktoré stagnovali na úrovni predchádzajúceho roka,

- **nárast počtu pracujúcich** (o 20,9 %) a tým nákladov na prácu, v súvislosti s nárastom plôch poľných plodín a záhradníckych plôch,
- **negatívny vplyv počasia počas vegetačného obdobia**, extrémne sucha ovplyvňujúce intenzitu výroby naprieč regiónmi SR (najmä produkčného juhozápadu) s dosahom na živočíšnu výrobu (objemové krmoviny), ľadovec, privalové dažde a premnoženie poľovnej zveri a hrabošov,
- **nízke úrokové sadzby** s vplyvom na nárast celkových úverov (o 22,4 %) a nákladovosť úrokov,
- **uplatnenie racionalizačných opatrení** obstaraním vysokovýkonnej techniky a technológií vzhľadom na štruktúru a vývoj poľnohospodárskej produkcie s dosahom na celkovú a sezónnu agrárnu zamestnanosť,
- **nájomné** za prenájom poľnohospodárskej pôdy (s podielom 2,6 % na celkových nákladoch),
- **riadenie rizík cenových vplyvov** na produkciu, predajom poľnohospodárskych komodít za vopred dohodnuté ceny cez v budúcnosti zrealizovaný obchod,
- **daňové zaťaženie** poľnohospodárskych pozemkov.

Optimalizácia nákladov v poľnohospodárskych podnikoch prebiehala aj v roku 2019. Poľnohospodárske podniky aj v roku 2019 v snahe dosiahnuť priaznivejší výsledok hospodárenia a celkovú efektívnosť výroby redukovali neefektívne odvetvia. Ekonomika výrobných odvetví bola rozhodujúca pri zmenách štruktúry výroby. Výnosy dosiahli úroveň 2 812,3 mil. € a boli o 83,0 mil. € vyššie ako náklady (2 729,3 mil. €). Nárast cien vstupov, najmä energií, sa premietol do nákladovosti výnosov, ktorá dosiahla 97,0 €. Výrobná základňa, t.j. disponibilná poľnohospodárska pôda poľnohospodárskych podnikov bola aj v roku 2019 predpokladom vyrobenia dostatočnej domácej produkcie, ale úhrada výrobných nákladov cenami realizovanej produkcie jednotlivých komodít, nebola dostatočná. Poľnohospodárske podniky, v snahe zabezpečiť odbyt produkcie, riadili riziká spojené s výkyvmi cien komodít speňažovaním produkcie prostredníctvom dohôd za vopred stanovené ceny o budúcom predaji produkcie.

Graf 4 Výnosy, náklady a výsledok hospodárenia poľnohospodárskej výroby (v mil. €)

Prameň: ŠÚ SR, Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR, IL MPRV SR,
Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Predajom poľnohospodárskych výrobkov boli dosiahnuté tržby 1 628,2 mil. €, z toho za predaj rastlinných výrobkov 886,1 mil. € a predaj živočíšnych výrobkov 742 mil. €. Medziročne klesli tržby o 10,8 %, najmä vplyvom výrazne rýchlejšieho poklesu tržieb z rastlinných výrobkov (18,4 %) a stagnácie tržieb za živočíšne výrobky. Tento vývoj prerušil doterajší kontinuálny nárast tržieb z rastlinnej výroby. Ekonomicky a produkčne rozhodujúci podiel poľnohospodárskych podnikov tvorili právnické osoby s prevahou prenajatej pôdy (89,7 %) z obhospodarovanej pôdy.

Priemerná úroveň výsledku hospodárenia (pred zdanením), v prepočte na hektár poľnohospodársky využívannej pôdy, bola 52,0 €. V početnosti podnikov dominovali ziskové podniky s podielom 68,3 %, ktorých podiel sa medziročne znížil o 8,3 p.b.

Podiel stratových podnikov na celkovom počte podnikov sa dlhodobo pohybuje v rozpätí 20 – 35 % a v roku 2019 dosiahol 31,7 % s rozdielnou úrovňou straty na podnik.

Rozhodujúcim nákladovým faktorom poľnohospodárskych podnikov boli pracovné náklady, ktoré kolísali od štruktúry a sezónnosti výroby. Aj pri uplatnení racionalizačných opatrení v kontexte s obnovou materiálno-technickej základne sa zvýšil počet zamestnaných v poľnohospodárstve (20,9 %) k čomu prispeli i opatrenia PRV SR 2014-2020.

Podobne, ako v minulých rokoch, aj v roku 2019 významný podiel na výnosoch v poľnohospodárstve dosiahli celkové podpory (30,1 %) z európskych a národných zdrojov, ktoré pozitívne ovplyvnili výnosy, a tým výsledok hospodárenia podnikov. Z hľadiska zabezpečenia plynulosti financovania prevádzkových potrieb poľnohospodárskych podnikov rozhodujúce boli podpory, tržby z predaja vlastných výrobkov a úvery.

Celková zadlženosť majetku dosiahla 47,4 % a to pri medziročnom náraste záväzkov (5,7 %), ale najmä dlhodobých pohľadávok (20,5 %). Rok 2019, podobne ako predchádzajúce roky, bol rokom „lacných peňazí“, čo sa odrazilo na zvýšenom dopyte poľnohospodárov po úveroch.

Objem celkových úverov v poľnohospodárstve, lesníctve a rybolove za rok 2019 dosiahol 913 286 tis. €, čo predstavuje 1,4 % - ný podiel na celkových úveroch hospodárstva SR. Úvery pôdohospodárstva zaznamenali značný nárast s najvyššou hodnotou v sledovanom období (2014 – 2019) a s najvyšším tempom medziročného prírastku o 22,4 %.

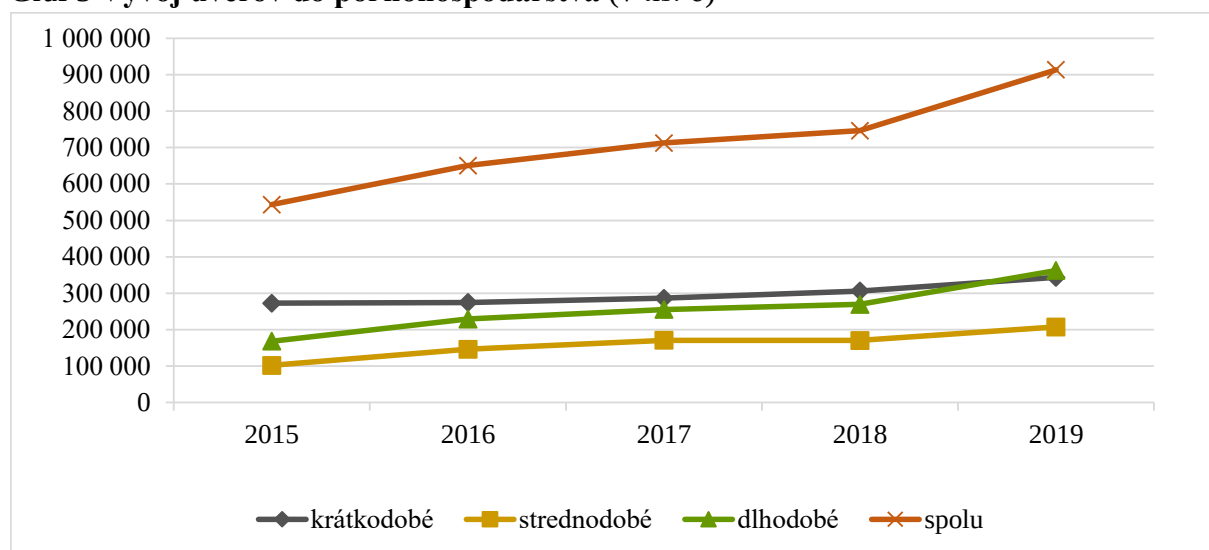
Tab. 5 Úvery za poľnohospodárstvo (v tis. €, index v %, podiel v %)

Úvery	Priemer 2014-2018	2018	2019	Index	
				2019/2018	2019/Ø14-18
Krátkodobé	276 054	306 130	343 485	112,2	124,4
Strednodobé od 1-5 rokov	136 354	170 569	207 357	121,6	152,1
Dlhodobé nad 5 rokov	213 420	269 383	362 444	134,5	169,8
Spolu úvery	625 828	746 082	913 286	122,4	145,9
z toho: rizikové úvery	36 879	42 358	55 683	131,5	151,0
Podiel úverov odvetvia na úveroch národ. hospodárstva	1,24	1,25	1,43	-	-

Prameň: NBS, Poznámka: Údaje sú vrátane úverov za lesníctvo a rybolov, rok 2019 - predbežné údaje
Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Krátkodobé úvery s dobou splatnosti do 1 roka predstavovali z celkového objemu úverov 343 485 tis. €, strednodobé úvery od 1 do 5 rokov 207 357 tis. € a dlhodobých úverov nad 5 rokov 362 444 tis. €.

Graf 5 Vývoj úverov do poľnohospodárstva (v tis. €)

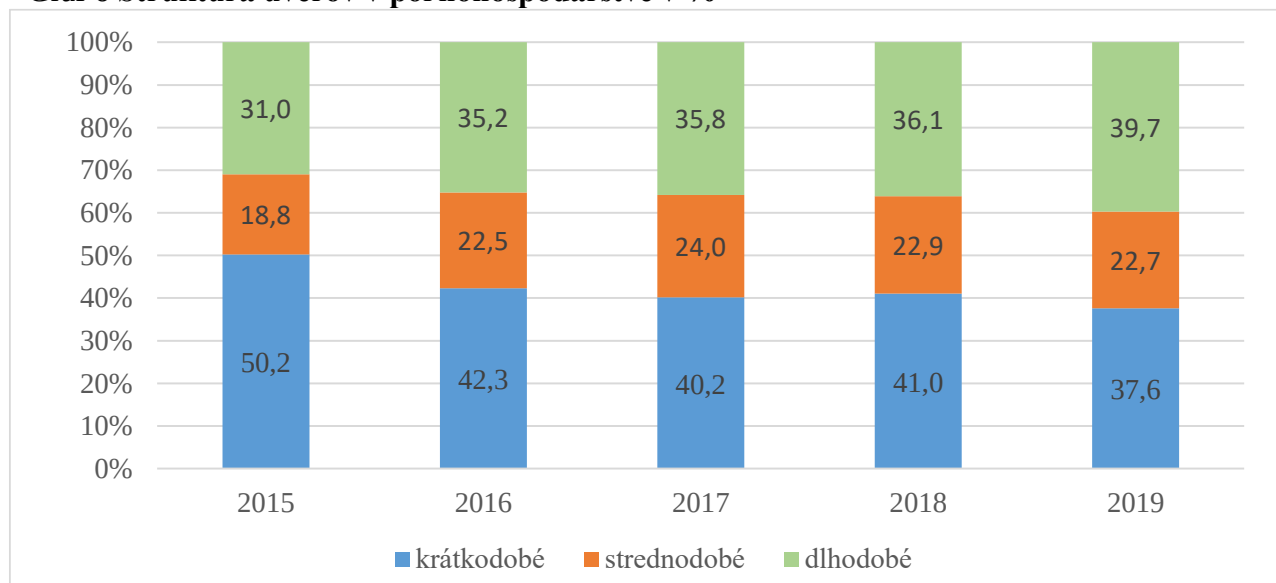

Prameň: NBS

Krátkodobé úvery boli čerpané najmä malými a strednými podnikmi, ktoré si zabezpečovali potrebnú likviditu v prípade výpadkov v cash-flow. Významne prispeli k preklenutiu časového

obdobia medzi potrebou financovania prevádzky podnikov a získaním podpôr, ktoré sú úzko späté so systémom refundácie schválených platieb zo strany Pôdohospodárskej platobnej agentúry (PPA) z prostriedkov EÚ.

Graf 6 Štruktúra úverov v poľnohospodárstve v %

Prameň: NBS, Poznámka: Údaje sú vrátane úverov za lesníctvo a rybolov, rok 2018 predbežné údaje
Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Na základe očakávaných podpôr z PPA mohli byť čerpané úvery až do výšky 100 % z úverovanej hodnoty. Priame podpory na výmeru pôdy tvorili stabilnú zložku príjmov poľnohospodárov a pre komerčné banky boli dostatočnou zárukou splácania úveru. Úvery viazané na priame platby sú poskytované pri nízkych úrokoch, nakoľko sa jedná pre banku o minimálne rizikové produkty.

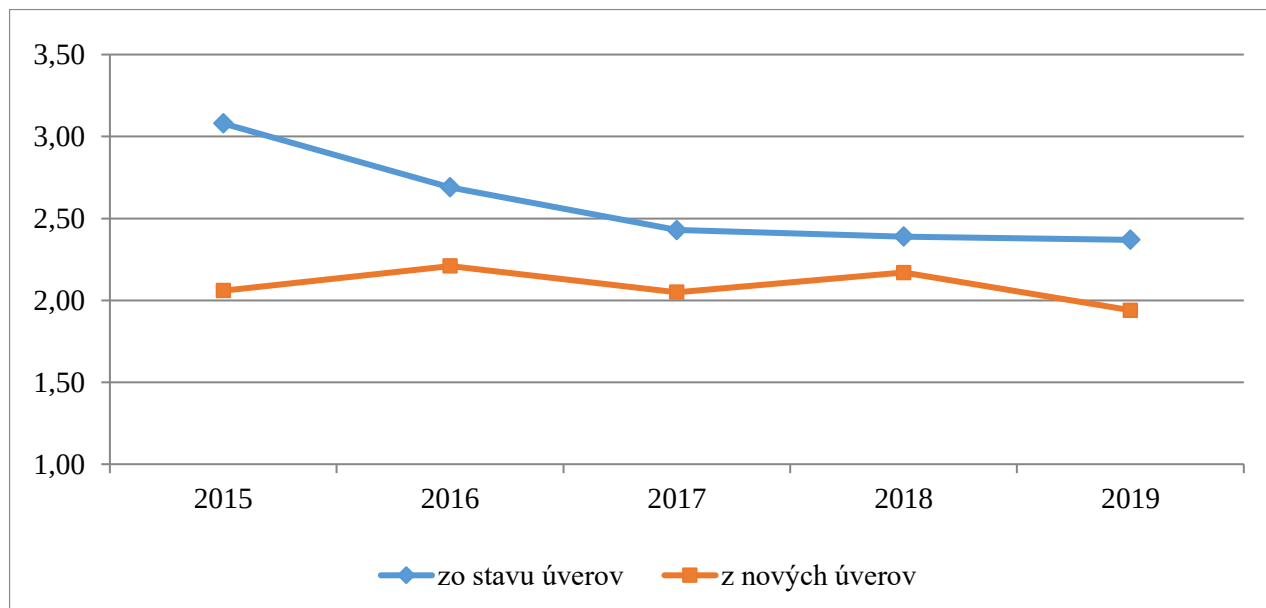
Tab. 6 Úvery a schválené prostriedky na priame platby

Rok	2018	2019
Krátkodobé úvery poskytnuté nefinančným spoločnostiam k 31. 12. v tis. €	306 130	343 485
Priame platby - schválené prostriedky na jednotné žiadosti z EPFZ k 31. 12. v tis. €	295 650	338 834

Prameň: NBS, PPA – Výročná správa za rok 2019

Strednodobé úvery dosiahli podiel 22,7 % v štruktúre celkových úverov. Najväčší záujem zo strany podnikov bol o dlhodobé úvery so splatnosťou nad 5 rokov, ktorých podiel na celkových úveroch predstavoval 39,7 %. Objem zlyhaných rizikových úverov v hodnote 55 683 tis. € predstavoval 6,1 % z celkového objemu úverov.

Graf 7 Priemerné úrokové miery z úverov v %

Prameň: NBS, Poznámka: údaje sú za nefinančné organizácie vrátane družstiev

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

V roku 2019 prispeli k nárastu dlhodobých úverov okrem investícií do hmotného investičného majetku prostredníctvom spoluúčasti na projektoch PRV 2014 – 2020, aj pretrvávajúce nízke úrokové sadzby (úrokové sadzby z nových úverov s medzoročným poklesom 0,23 p.b.), ktoré znižovali podnikom úrokové náklady a poskytovali priestor na rozvoj a rozširovanie podnikateľskej činnosti najmä v oblastiach zameraných na:

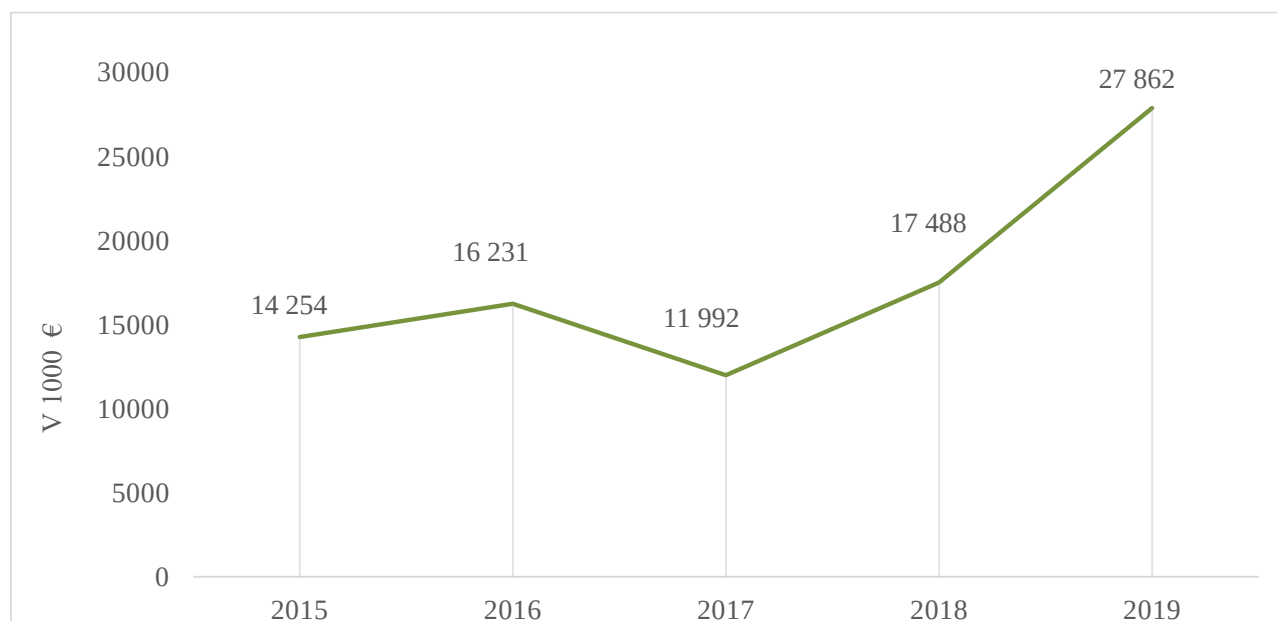
- obstaranie poľnohospodárskych strojov, technológií a duševného vlastníctva,
- modernizáciu a rekonštrukcie majetku, obstarania budov,
- obnovu vozového parku,
- zabezpečenie kultivovaných biologických zdrojov,
- financovanie odkúpenia poľnohospodárskej pôdy, resp. inej pôdy/pozemku do osobného vlastníctva,
- akvizičné financovanie,
- financovanie ďalších investičných potrieb.

V roku 2019 bol zaznamenaný v prvovýrobe výrazný medzoročný nárast úverov o 59,3 % na nákup poľnohospodárskej pôdy. Nález Ústavného súdu SR č. 33/2019 Z. z. v zákone č. 140/2014 Z. z. o nadobúdaní vlastníctva poľnohospodárskeho pozemku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov predstavoval jeden z možných dôvodov zvýšeného záujmu o investície do pôdy. Jeho zverejnením v Zbierke zákonov (11. 2. 2019) stratili účinnosť § 4 až 6 predmetného zákona, ktoré upravovali postup pri prevode vlastníctva, zverejnenie ponuky prevodu vlastníctva ako aj overenie a preukázanie podmienok nadobúdania vlastníctva poľnohospodárskeho pozemku, ktorých konečným cieľom bola ochrana poľnohospodárskej pôdy pred poškodením a neodôvodneným znižovaním jej výmery, kvality a objemu. Ústavný súd SR zistil testom proporcionality, že právna úprava nevykazuje potenciál chrániť identifikovaný verejný záujem, t. j.

ochranu produkčného potenciálu poľnohospodárskej pôdy a právny predpis dominantne reguluje obsah vlastníckeho práva vlastníkov poľnohospodárskych pozemkov.

Strata účinnosti predmetných ustanovení mala za následok uvoľnenie zásadných obmedzení prevodu vlastníctva tej poľnohospodárskej pôdy, ktorá podliehala režimu podľa tohto zákona. Prevod poľnohospodárskej pôdy sa začal riadiť štandardným postupom ako ktorékoľvek iné pozemky.

Graf 8 Vývoj úverov na nákup poľnohospodárskej pôdy v tis. €

Prameň: Informačné listy MPRV SR, CD NPPC-VÚEPP

Vypracoval: NPC-VÚEPP

Špeciálne úverové produkty viazané na financovanie odkúpenia alebo refundácie už nakúpenej poľnohospodárskej pôdy (samostatných parciel ako aj spoluvlastníckych podielov) a zastavaných pozemkov pod hospodárskymi budovami ponúkali len niektoré banky. Ide o ciele úvery, ktoré nemožno použiť na iné účely a ani realitnú činnosť. Z podmienok pre poskytnutie úverov vyplynulo, že k najčastejším formám ich zabezpečenia patrilo záložné právo k pôde, ktorá je predmetom úveru alebo k inému nehnuteľného majetku, zabezpečenie prostredníctvom vinkulácie, poisťovnej zmluvy (poistenie úrody) ako aj ďalšie formy zabezpečenia, akceptovateľné bankou. V niektorých produktoch sa medziročne doba splatnosti predĺžila z 15 na 20 rokov, avšak za výrazného (súbežného) zvýšenia minimálnej výšky úveru. Okrem štandardných podmienok získania úveru (akceptovateľná finančná situácia posúdená finančnou analýzou na základe finančných výkazov z predchádzajúcich období), banky vyžadujú splnenie aj určitých špecifických podmienok, čo sa týka príjemcov úveru (podnikajúci v poľnohospodárskej oblasti), využívania pôdy ako aj predmetu činnosti (napr. vykonávanie špecializovanej rastlinnej výroby na min. 10 % z celkovej výmery).

Podnikateľské prostredie, a tým konkurencieschopnosť v poľnohospodárstve ovplyvňuje aj daňová politika, ktorá vplýva na úroveň nákladov poľnohospodárskych podnikov, investícií do pôdy, technológií a práce. Daňová politika je všeobecne platná a pre odvetvie poľnohospodárstva platia osobitné daňové úľavy len pri spotrebnej dani (zelená nafta) a cestnej dani. Od roku 2019 SR

obnovila režim zliav na daň z pohonných hmôt pre poľnohospodárov. Oslobodené od cestnej dane sú aj motorové vozidlá používané v poľnohospodárstve.

V roku 2019 sa znížil celkový objem vybraných priamych daní v porovnaní s rokom 2018. Do štátneho rozpočtu SR a do rozpočtov miest a obcí odvedli poľnohospodárske podniky na priamych daniach 56,2 mil. €, čo bolo o 3,9 % menej ako pred rokom. Pokles priamych daní spôsobilo zníženie daní z príjmov v dôsledku zníženia výsledku hospodárenia ako základu pre stanovenie dane.

V štruktúre priamych daní dominovali dane z nehnuteľností s podielom až 57,3 % a výške 32,1 mil. € s medziročným poklesom 3,1 %. Tieto dane boli rozhodujúce z hľadiska naplňovania rozpočtov miest a obcí, najmä daň z pozemkov. Daňový základ pre pozemky (ornú pôdu, trvalé trávne porasty), je plocha pozemkov ocenená hodnotou pôdy za m² uvedená v prílohe č. 1 zákona č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 582/2004 Z. z.“). Hodnoty pôdy sa líšia podľa regiónov a každá obec (správca dane) si môže stanoviť svoju daňovú sadzbu (znížiť alebo zvýšiť) podľa miestnych podmienok (s určitými obmedzeniami). V roku 2019 sa na dani z pozemkov sa vybralo 26 694 tis. €, táto klesla nielen medziročne (3,5 %), ale mierne aj v porovnaní s priemerom predchádzajúcich 5 rokov (0,1 %). Daň zo stavieb mierne klesla o 0,9 %, ale v porovnaní s priemerom rokov 2014-2018 sa zvýšila o 19,4 %, k čomu prispeli finančné prostriedky z PRV na investície, a tým zveľaďovanie a budovanie nových stavieb. V zmysle zákona 582/2004 Z.z., v ktorom sa deklaruje daň zo stavieb, je definovaná skupina stavieb určených na pôdohospodársku produkciu ako sú skleníky, stavby pre vodné hospodárstvo, stavby využívané na skladovanie vlastnej pôdohospodárskej produkcie vrátane stavieb na vlastnú administratívu, pričom na zaradenie do tejto skupiny je rozhodujúci účel využitia stavby k zdaňovaciemu obdobiu. Zvýšenie výberu cestnej dane (15,2 %) ovplyvnili vyššie investície do dopravných zariadení a ich zaradenie do podnikania.

Objem platieb do fondov⁵ dosiahol 116,5 mil. €, s medziročným zvýšením o 1,1 %, k čomu prispelo aj povinné odvádzanie príspevkov zamestnávateľov aj za zamestnancov zamestnaných na dohody o prácach vykonávaných mimo hlavného pracovného pomeru (a to v závislosti od druhu tejto dohody).

Tab. 7 **Priame dane a platby do fondov za poľnohospodárstvo*** (v tis. €, index v %)

Ukazovateľ/ rok	Priemer 2014-2018	2018	2019	Index	
				2019/2018	2019/Ø2014-18
Priame dane	56 260	58 515	56 222	96,1	99,9
-daň z príjmov	21 745	23 171	21 568	93,1	99,2
-daň z nehnuteľností	32 498	33 205	32 190	96,9	99,1
z toho z: pozemkov	27 842	27 660	26 694	96,5	95,9
stavieb	4 605	5 545	5 496	99,1	119,4
- cestná daň	2 531	2 139	2 464	115,2	97,4
Platby do fondov	109 710	115 193	116 458	101,1	106,2

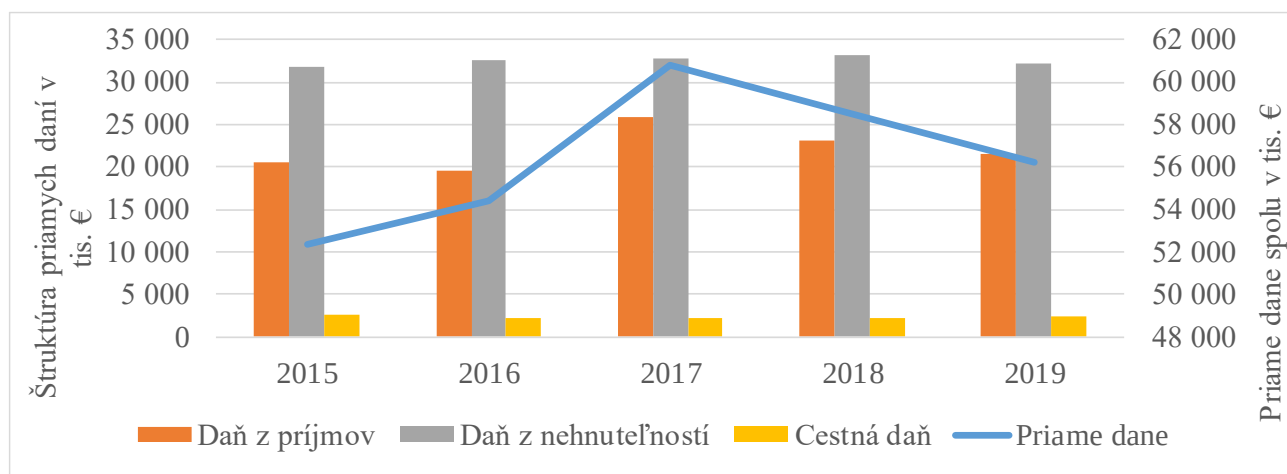
Prameň: Informačné listy MPRV SR, CD NPPC-VÚEPP

*Údaje sú za výberovú vzorku podnikov IL MPRV SR, nie sú vyčerpávajúce za celé odvetvie

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

⁵ Zdravotné a sociálne poistenie, vrátane poistenia v nezamestnanosti platené zamestnávateľom.

Graf 9 Vývoj priamych daní v poľnohospodárstve (v tis. €)

Prameň: Informačné listy MPRV SR, CD NPPC-VÚEPP

Vypracoval: NPC-VÚEPP

Poľnohospodárska výroba je charakteristická vysokou **rizikovosťou**, ktorá zásadne ovplyvňuje príjmy poľnohospodárov. Doposiaľ neboli vybudované systémové mechanizmy riadenia rizík, ktoré by kompenzovali straty v dôsledku rizík, ktoré nie sú kryté komerčnými poisťovňami (ťažko poistiteľné až nepoistiteľné riziká, t. j. neprimerane vysoké riziká). Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR pripravilo „Návrh systému riadenia rizík v poľnohospodárstve“ - Rizikový fond. Fond predpokladá participáciu troch zdrojov na príspevkoch jeho tvorby, t. j. príspevky zo štátneho rozpočtu, ako aj samotných poľnohospodárov (kombinácia súkromných a verejných zdrojov).

Rizikovosť poľnohospodárskej výroby v SR je v súčasnosti riešená:

- systémovo, t. j. poistením úrody, zvierat a majetku v komerčných poisťovniach,
- podporou poistenia u vybraných špeciálnych plodín - vinohradov,
- ad hoc opatreniami vlády z prostriedkov štátneho rozpočtu - v prípade škôd katastrofického rozsahu nekrytých komerčným poistením.

Poistenie je dôležitým systémovým nástrojom na riešenie rizikovosti poľnohospodárskej výroby. Sú ním eliminované škody z následkov nepredvídaných udalostí na poľnohospodárskej produkcii a ostatnom majetku poľnohospodárskych podnikov. Kompenzuje straty z výpadku príjmov vyplývajúcich zo škôd spôsobených na úrode plodín, zvieratách a majetku poľnohospodárskych podnikov. Poistenie v poľnohospodárstve je dobrovoľné, deklarované na zmluvných podmienkach komerčných poisťovní. Je založené na prerozdeľovacom procese centralizovaného fondu v poisťovniach tvoreného poistným poľnohospodárskych podnikov. Kompenzácia škôd je väčšinou lokálneho charakteru a menej celoplošného.

V roku 2019 si poľnohospodárske podniky poistili v komerčných poisťovniach majetok, úrodu a zvieratá. Nie všetky následky rizík sú kryté poistením. Okrem možností využitia komerčného poistenia, si podniky diverzifikovali vplyv rizík prostredníctvom optimalizácie štruktúry výroby, tvorbou vlastných finančných rezerv, hedžingu komodít cez futures obchody na burze.

V roku 2019 si poľnohospodárske podniky poistili v komerčných poisťovniach majetok, úrodu a zvieratá. Nie všetky následky rizík sú kryté poistením. Okrem možností využitia komerčného poistenia, si podniky diverzifikovali vplyv rizík prostredníctvom optimalizácie štruktúry výroby,

tvorbou vlastných finančných rezerv, hedžingu komodít cez futures obchody na burze. Rok 2019 bol, podľa škodového priebehu, rizikovo priemerný a zo zaplateného poistného za poistenie majetku, plodín a zvierat (23,0 mil. €) bolo podnikom vyplatené 37,8 % náhrady škôd (8,6 mil. €). Medziročne bolo odvedené do poisťovní na poistnom o 9,4 % viac, ako v predchádzajúcom roku a na poistných náhradách bolo vyplatené medziročne o 18,4 % viac. V porovnaní s päťročným priemerom sa zvýšilo poistné aj vyplatené poistné plnenie vo forme náhrady škody. Najviac preferované medzi poľnohospodármi bolo poistenie majetku v celkovej výške 14,4 mil. €, pri ktorom podiel náhrad škôd k zaplatenému poistnému dosiahol 38,4 % (5,5 mil. €). Najvyšší podiel vyplatených náhrad škôd z poistného dosiahlo poistenie úrody - plodín (45,4 %), potom to bol majetok (38,3 %) a najmenej zvieratá (3,7 %), čo súvisí s menším zastúpením živočíšnej výroby aj keď poistné medziročne vzrástlo o 7,7 %.

Poľnohospodárskym podnikom bol poskytnutý z komerčných poisťovní v roku 2019 minimálny objem finančných prostriedkov na zábranné opatrenie, t.j. ako preventívne opatrenie predchádzania rizík (5 543 €).

Z dlhodobého hľadiska najrýchlejšie rastie poistenosť majetku. Poľnohospodárske podniky si tým významne manažujú rizikovosť z hľadiska lokálneho, resp. plošného výskytu rizikových faktorov.

Tab. 8 Poistenie v poľnohospodárstve* (v tis. €, index v %)

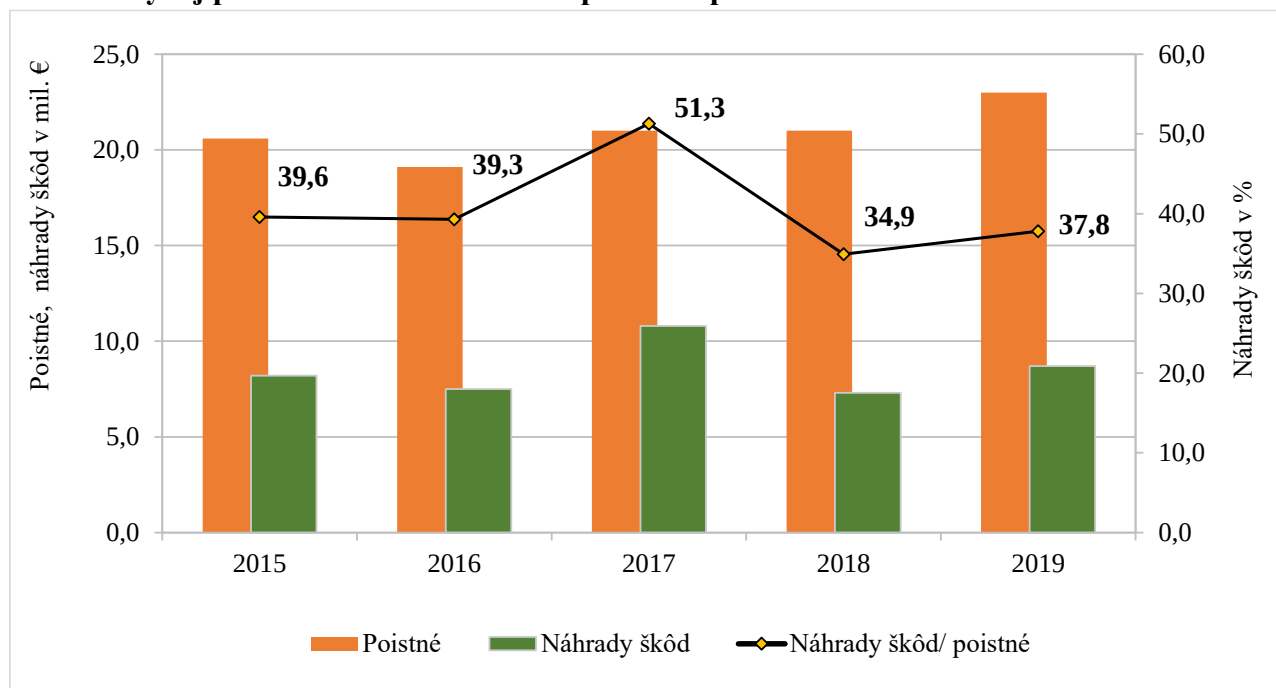
Ukazovateľ/ rok	Priemer 2014-2018	2018	2019	Index	
				2019/2018	2019/Ø2014-18
Poistné	20 532	21 033	23 009	109,4	112,1
- majetok	12 967	13 484	14 379	106,6	110,9
- plodiny	5 923	5 916	6 873	116,2	116,0
-zvieratá	1 642	1 632	1 757	107,7	107,0
Náhrady škôd	8 215	7 348	8 698	118,4	105,9
- majetok	5 633	5 780	5 514	95,4	97,9
- plodiny	2 347	1 469	3 119	212,3	132,9
-zvieratá	207	99	65	66,0	31,5
Podiel náhrad škôd zo zaplateného poistného v %	40,0	34,9	37,8	-	-

Prameň: Informačné listy MPRV SR, CD NPPC-VÚEPP

*Údaje sú za výberovú vzorku podnikov IL MPRV SR, nie sú vyčerpávajúce za celé odvetvie

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Graf 10 Vývoj poistného a náhrad škôd v poľnohospodárstve

Prameň: Informačné listy MPRV SR, CD NPPC-VÚEPP

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Priebeh poistenia plodín a zvierat (bez majetku) dokumentuje zaplatené poistné v roku 2019 vo výške 8 630 tis. € a náhrady škôd z komerčných poisťovní 3 184 tis. €, čo bolo 36,9 % zaplateného poistného. Priebeh poistenia dokumentuje každoročne diferencie medzi týmito zložkami poistenia. Z toho vyplýva, že poľnohospodárske poistenie sa dlhodobo značne podieľa na tvorbe centralizovaného rezervného poistného fondu komerčných poisťovní.

Tab. 9 Vývoj poistného a náhrad škôd v poľnohospodárstve v roku 2019* (v tis. €, podiel v %)

Ukazovateľ	Poistné	Náhrady škôd	Náhrady škôd/poistné
Poistenie spolu	23 009	8 698	37,8
- majetok	14 379	5 514	38,3
- plodiny	6 873	3 119	45,4
- zvieratá	1 757	65	3,7
Poistenie plodín a zvierat	8 630	3 184	36,9

Prameň: Informačné listy MPRV SR, CD NPPC-VÚEPP

*Údaje sú za výberový vzorku podnikov IL MPRV SR, nie sú vyčerpávajúce za celé odvetvie

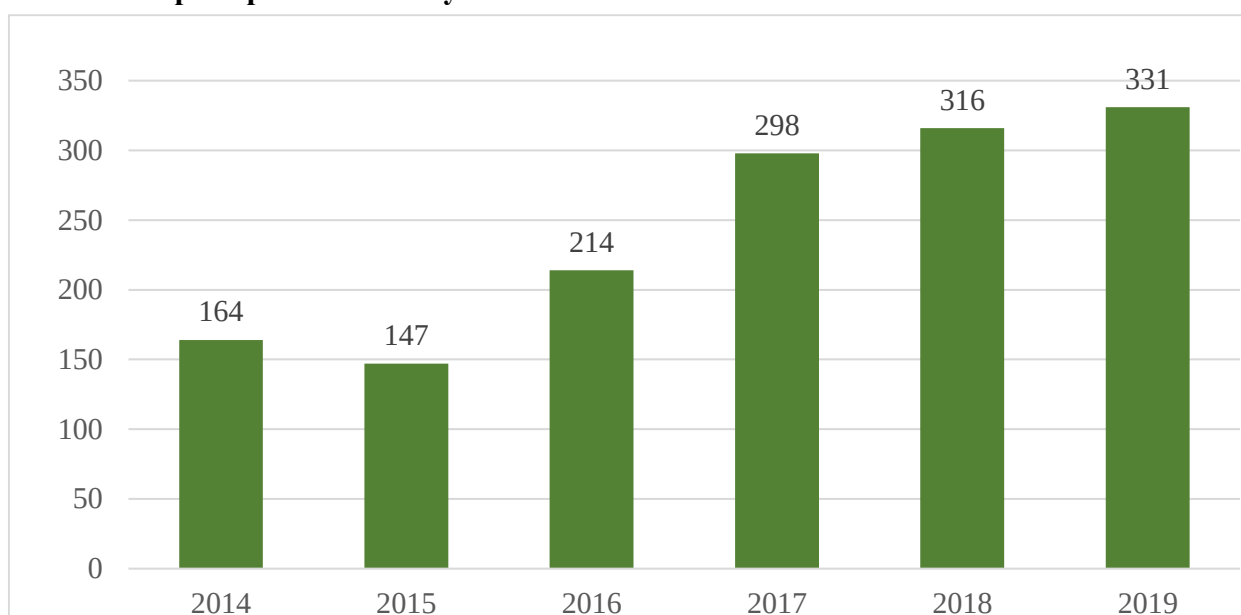
Vypracoval: NPPC-VÚEPP

V roku 2019 bola realizovaná štátna pomoc (schéma na poistiteľné riziká) vo forme dotácie na platby poistného, ktorej účelom bolo poskytovanie pomoci s cieľom podporiť podnik pôsobiaci v odvetví poľnohospodárskej prvovýroby. Štátna pomoc bola poskytnutá 532 subjektom a vyčerpala sa celá alokovaná suma vo výške 4 mil. €. Maximálna možná dotácia nemala presahovať 65 % oprávnených nákladov. Skutočná refundácia nákladov bola vyplatená až vo výške 56 % z uhradeného poistného. Do výzvy sa nemohli zapojiť žiadatelia o podporu na poistenie úrody pre rok 2019 v

zmysle nariadenia vlády SR č. 83/2017 Z. z. o podmienkach poskytovania podpory v rámci spoločnej organizácie trhu s vínom v znení nariadenia vlády č. 77/2019 Z. z., ktorí sa stali neoprávnenými žiadateľmi.

V rámci podporných opatrení (upravených v nariadení vlády SR č. 83/2017 Z. z. o podmienkach poskytovania podpory v rámci spoločnej organizácie trhu s vínom v znení nariadenia vlády č. 77/2019 Z. z.) bolo v roku 2019 prijatých 52 žiadostí o podporu na poistenie úrody vinogradov a poskytnutých 331 tis. €, čo predstavovalo 4,9 % medziročný nárast. Finančné prostriedky boli vyplatené z rozpočtu EÚ.

Graf 11 Podpora poistenia úrody vinogradov v tis. €

Prameň: PPA

Vypracoval: NPPC- VÚEPP

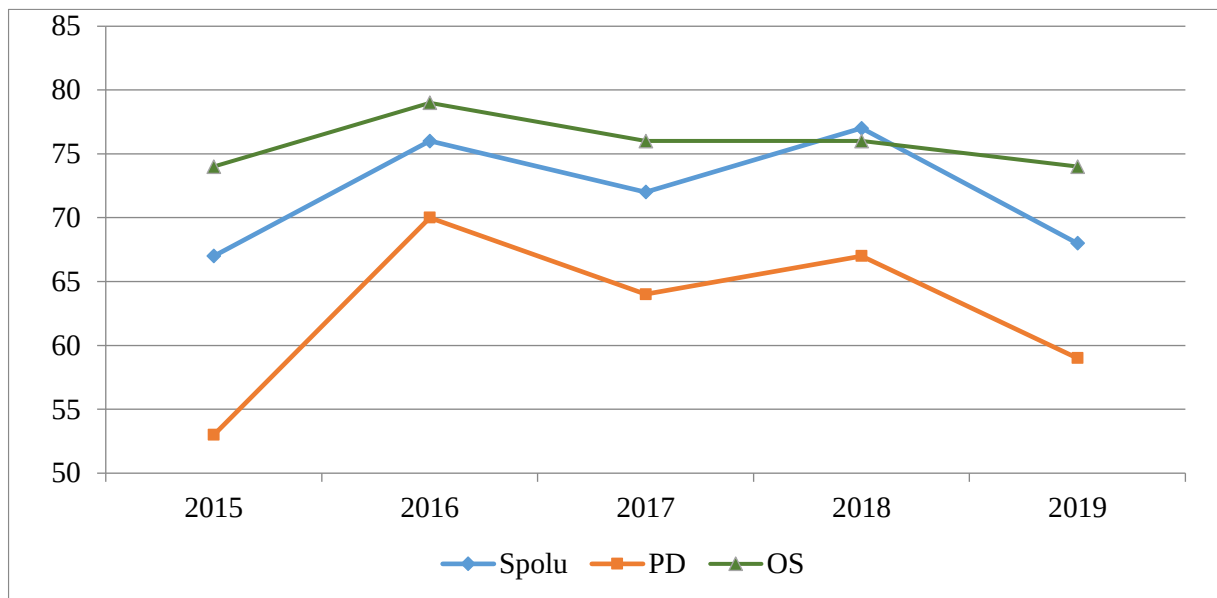
Výsledky hospodárenia poľnohospodárskych družstiev a obchodných spoločností

V roku 2019 naďalej pretrvávali diferencie vo výsledku hospodárenia a ostatnými ekonomickými a finančnými ukazovateľmi medzi poľnohospodárskymi družstvami a obchodnými spoločnosťami. Na základe databázy údajov z Informačných listov MPRV SR⁶⁾ ziskových bolo 68,3 % podnikov právnických osôb, čo bolo o 8,4 p.b. menej ako v roku 2018. Vyšší podiel ziskových podnikov dosiahli obchodné spoločnosti (73,5 %) ako poľnohospodárske družstvá (58,5 %). Obidve právne formy hospodárenia dosiahli zisk, ktorý bol nižší ako v predchádzajúcom

⁶⁾ Ekonomické a finančné ukazovatele, prepočítané na ha poľnohospodársky využívanej pôdy, boli získané z údajov, ktoré zabezpečilo MPRV SR formou Informačných listov, uložených v CD MPRV SR na NPPC- VÚEPP. Hodnotený súbor zahŕňa 2 224 subjektov právnických a fyzických osôb. Keďže Informačné listy zachytávajú údaje z poľnohospodárskych podnikov, ktoré obhospodarujú 75,04 % výmery využívanej poľnohospodárskej pôdy SR dokladovanej ŠÚ SR a tvoria súbor, ktorý nie je vyčerpávajúci, preto sa jeho výsledky prepočítali na ha p. p. (podľa deklarácie poľnohospodárskych pozemkov – LPIS).

roku. Medziročná dynamika jeho poklesu bola rýchlejšia v poľnohospodárskych družstvách ako v obchodných spoločnostiach.

Graf 12 Podiel ziskových podnikov podľa organizačno-právnych foriem v %

Prameň: Informačné listy MPRV SR, CD NPPC-VÚEPP

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Podľa rovnakých kritérií a podmienok boli poskytnuté podpory obidvom právnym formám, tak poľnohospodárskym družstvám ako aj obchodným spoločnostiam.

Tab. 10 Ekonomické údaje poľnohospodárskych podnikov – právnické osoby, v € . ha⁻¹ p. p., v %

Ukazovateľ	Právnické osoby			Poľnohosp. družstvá			Obchodné spoločnosti		
	2018	2019	Index	2018	2019	Index	2018	2019	Index
Pridaná hodnota	334	300	89,8	282	259	91,8	377	335	88,9
Podpory spolu	325	348	107,1	333	349	104,8	315	346	109,8
- neinvestičné podpory	316	339	107,3	326	345	105,8	304	332	109,2
Čistý obrat	1 800	1 466	81,4	1 075	1 095	101,9	2 454	1 776	72,4
Nákladovosť výnosov	96,7	97,4	100,8	98,6	99,8	101,1	95,5	96,0	100,5
Zadlženosť majetku v %	47,0	48,2	102,5	38,4	41,2	107,2	52,4	52,4	100,0
Podiel ziskových podnikov v %	77	68	88,3	67	59	88,1	76	74	97,4

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR, NPPC-VÚEPP

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Obchodné spoločnosti hospodárili efektívnejšie a dosiahli nižšiu nákladovosť výnosov (96,0 %) ako poľnohospodárske družstvá (99,8 %). Pretrvávajúce diferencie v efektívnosti

hospodárenia v rozdielnych organizačno-právnych formách sú dôsledkom štruktúry výroby s preferenciou rastlinnej výroby pred živočíšnou a vyššej úspornosti nákladových faktorov, najmä pracovných nákladov. Poľnohospodárske družstvá sa v ostatných rokoch vnútorne premieňajú na kapitálové spoločnosti s majoritným majetkovým podielom len niekoľkých členov, podobne ako vo väčšine obchodných spoločností a podobne redukujú pracovne náročnejšie odvetvia výroby a zamestnanosť.

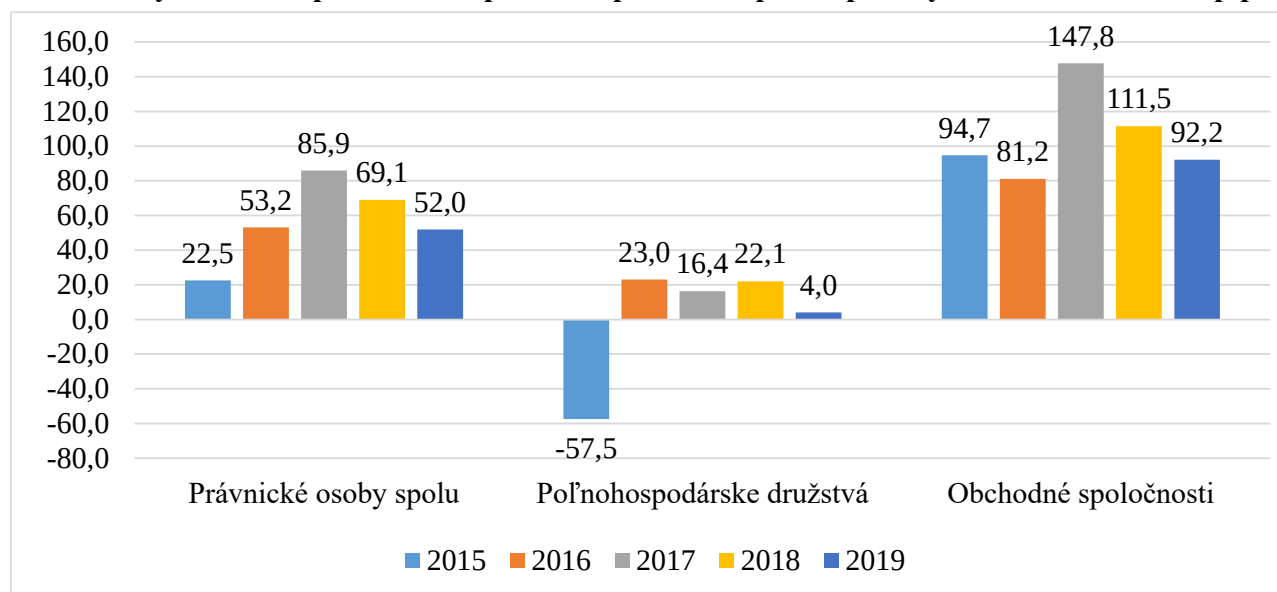
Vyššia efektívnosť hospodárenia v obchodných spoločnostiach, môže byť odrazom nielen úspor z rozsahu výroby s nižším podielom najmä živočíšnej výroby, a tým úspor pracovných nákladov, ale aj 7,8 krát vyšších tržieb z predaja tovaru, ako v poľnohospodárskych družstvách.

Vyššia úroveň tržieb z predaja vlastných výrobkov v obchodných spoločnostiach (o 35,3 %) ako v poľnohospodárskych družstvách je odrazom aj vyššej intenzifikácie výroby, vyjadrenej výrobnou spotrebou (o 21,4 %). Vyššie intenzifikačné vklady v obchodných spoločnostiach boli podmienené aj dominantnejšou rastlinnou výrobou.

Diferencie v zadlžení majetku s vyššou zadlženosťou v obchodných spoločnostiach (52,4 %) ako v poľnohospodárskych družstvách (41,2 %) sú odrazom vyššej ekonomickej bonity obchodných spoločností voči komerčným bankám z hľadiska cash flow, a tým splácania úverov.

Pretrvávajúce diferencie vo výsledkoch hospodárenia medzi poľnohospodárskymi družstvami a obchodnými spoločnosťami sú spôsobené aj doznievajúcimi vplyvmi založenia obchodných spoločností, ktoré väčšinou vznikli z bonitných častí majetku poľnohospodárskych družstiev, bez prevzatia adekvátnych záväzkov voči bankám a obchodným partnerom ako aj bez vyrovnania podielov, čo prispelo k ich nižšej nákladovosti výroby.

Graf 13 Výsledok hospodárenia v poľnohospodárstve podľa právnych foriem v € na ha p.p.

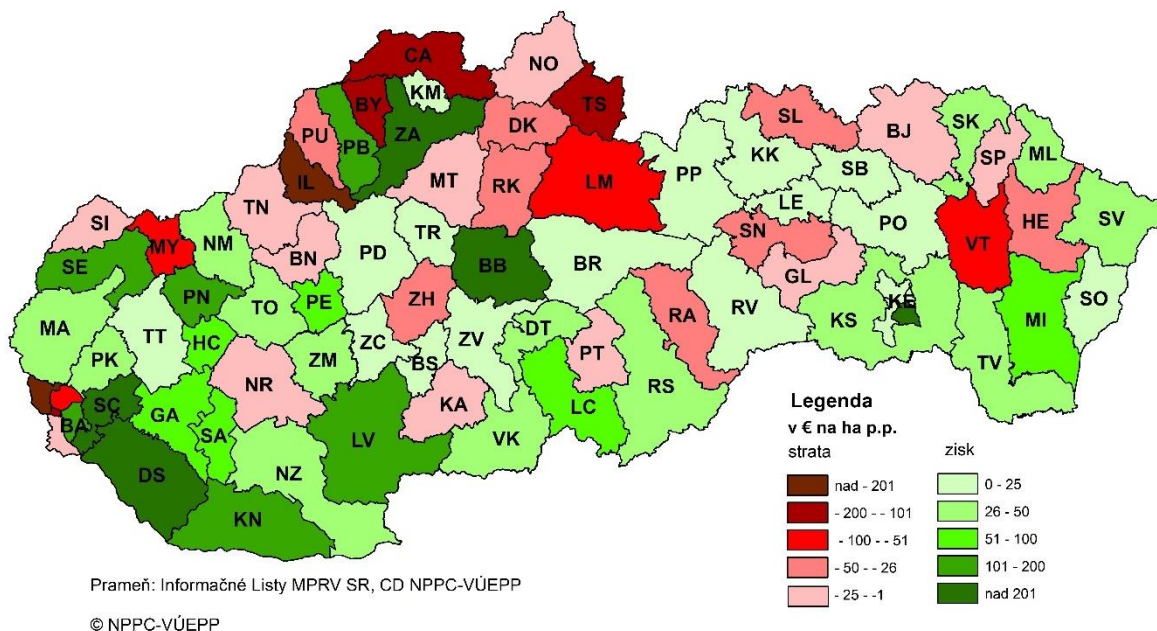

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR, NPPC-VÚEPP

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

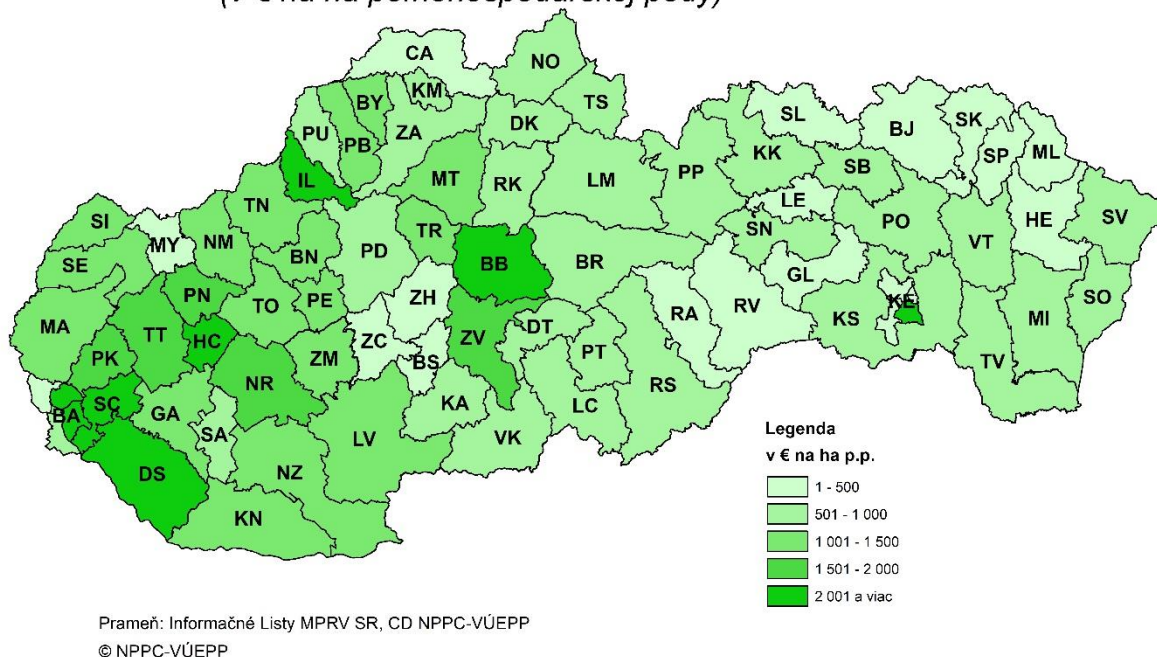
Mapa č. 1

Výsledok hospodárenia poľnohospodárstva za právnické osoby za rok 2019
(v € na ha poľnohospodárskej pôdy)

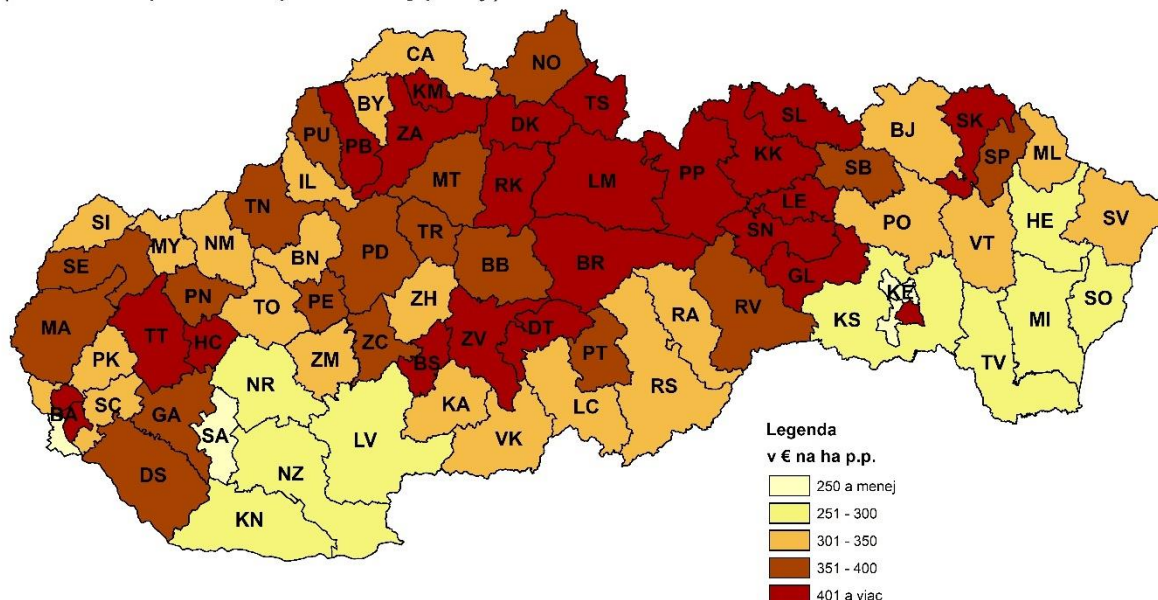
Mapa č. 2

Tržby z predaja vlastných výrobkov za rok 2019
(v € na ha poľnohospodárskej pôdy)

Mapa 3

Neinvestičné podpory do poľnohospodárstva za právnické osoby za rok 2019
(v € na ha poľnohospodárskej pôdy)

Prameň: Informačné Listy MPRV SR, CD NPPC-VÚEPP
© NPPC-VÚEPP

Výsledky hospodárenia samostatne hospodáriacich roľníkov - fyzických osôb

V roku 2019 bolo v databáze Informačných listov MPRV SR sledovaných 988 Samostatne hospodáriacich roľníkov (SHR) - fyzických osôb, ktorí obhospodarovali 9,1 % poľnohospodárskej pôdy podľa evidencie LPIS. Počet sledovaných SHR sa vo výberovej vzorke medziročne znížil (o 5,8 %). Výsledky hospodárenia SHR boli značne rozdielne v závislosti od veľkosti obhospodarovanej plochy, ale väčšina podnikov bola zisková.

Podľa metodiky, bez zápočtu osobného dôchodku roľníka do výsledku hospodárenia, dosiahlo až 83,2 % SHR kladný výsledok hospodárenia (príjmy - výdavky) v priemere 63,4 €·ha⁻¹ p.p., ktorý sa medziročne zvýšil o 5,9 %. Po zohľadnení osobného dôchodku roľníka vo výdavkoch (vyčísleného na úrovni priemernej mzdy v poľnohospodárstve), by SHR dosiahli stratu (- 10,7 € ha⁻¹ p.p.).

Podľa výmery obhospodarovanej pôdy najviac SHR (97 %) v roku 2019 hospodáril, podobne ako v predchádzajúcich rokoch, na výmere do 500 ha p.p. Najvyššiu úroveň výsledku hospodárenia (príjmy - výdavky) dosiahli SHR hospodáriaci na výmere do 50 ha p.p. Najvyšší podiel ziskových SHR (98,3 %) bol na výmerách nad 500 ha. Kladný výsledok hospodárenia (príjmy - výdavky) bol dosiahnutý v priemere vo všetkých intervaloch výmery poľnohospodárskej pôdy. Po zohľadnení osobného dôchodku roľníka bol výsledok hospodárenia podstatne nižší a SHR hospodáriaci na malých výmerách do 50 ha, resp. do 100 ha p.p. boli SHR najviac stratoví. S veľkosťou obhospodarovanej poľnohospodárskej pôdy sa úroveň výsledku hospodárenia zvyšovala, čo možno chápať ako výhodu ekonomiky z rozsahu.

Výsledok hospodárenia ovplyvnila nákladovosť príjmov, ktorá sa medziročne znížila, keď tempo nárastu príjmov (4,2 %) bolo vyššie ako výdavkov (4,1 %). Rozhodujúci vplyv mali aj podpory, bez ktorých by väčšina SHR bola stratová, podobne ako pri právnických osobách.

Výsledok hospodárenia SHR v porovnaní s právnickými osobami ovplyvnili:

- nižšia nákladová náročnosť najmä výdavkov na prácu, vplyvom nižších mzdových nákladov, a tým aj odvodov do fondov (využívanie podnikov služieb a účtovne nezapočítaného osobného dôchodku do výdavkov),
- nižší objem zásob,
- nižšia majetková vybavenosť DHM, a tým nižšie náklady na odpisy a udržiavanie,
- nižšie záväzky.

Tab. 11 Výsledky hospodárenia a počet podnikov SHR podľa intervalov výmery poľnohospodárskej pôdy, v € na ha p.p., index v %

Interval výmery poľnohosp. Pôdy v ha	Počet podnikov		Výsledok hospodárenia (príjmy – výdavky)			Výsledok hospodárenia (príjmy – výdavky – osobný dôchodok)		Nákladovosť príjmov*	
	2018	2019	2018	2019	Index	2018	2019	2018	2019
do 50	358	327	145,4	108,4	74,6	-298,3	-333,3	93,7	95,0
nad 50 - 100	249	238	69,8	95,7	137,0	-54,5	-38,7	92,8	93,3
nad 100 - 500	403	393	48,5	48,8	100,7	3,8	2,1	96,0	96,0
nad 500	39	30	64,0	77,1	120,5	52,6	64,6	95,5	94,6
Spolu	1 049	988	59,9	63,4	105,9	-8,9	-10,7	95,4	95,3

Prameň: Informačné listy MPRV SR, CD NPPC-VÚEPP, *nezapočítaný osobný dôchodok

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Celkové príjmy vzrástli o 4,2 % takmer vo všetkých príjmových položkách, okrem tržieb za tovar, kde mali klesajúcu tendenciu (4,5 %). Príjmy vzrástli najviac u podnikov od 50-100 ha p.p.. Klesajúcu tendenciu mali u podnikov do 50 ha p.p.. Najviac vzrástli príjmy z predaja výrobkov a služieb (7,2 %) a ostatné príjmy (7,8 %). Rozhodujúca príjmová položka v štruktúre príjmov bol predaj výrobkov a služieb (58,3 %). Podiel ostatných príjmov vrátane dotácií na celkových príjmoch dosiahol 29,4 %.

K nárastu príjmov SHR prispela aj diverzifikácia služieb, najmä v agroturistike ako aj systém ekologického poľnohospodárstva, tak v rastlinnej ako aj v živočíšnej výrobe.

Tržby zo živočíšnej výroby vzrástli (10 %), ale aj napriek tomu SHR svoju výrobnú činnosť zameriavali, podobne ako v predchádzajúcich rokoch, najmä na rastlinnú výrobu, ktorá bola nákladovo menej náročná ako živočíšna výroba a prinášala väčšie efekty. Z celkových príjmov predstavovali tržby z rastlinnej výroby 43,5 % a celkové tržby 87,6 %.

Rozdiel medzi celkovými výdavkami a príjmami bol zanedbateľný, čo je výsledkom optimalizácie nákladových položiek. V štruktúre výdavkov najvyššiu položku tvorili najmä zásoby (42,5 %), ostatné výdavky (26,7 %) a výdavky na služby (20,5 %). Nižší podiel v štruktúre výdavkov pripadal na mzdy (6 %) a platby poistného a príspevky do fondov (4,2 %). Výdavky na prenájom poľnohospodárskej pôdy dosahovali len 3,8 % z celkových výdavkov, pretože prevažná časť SHR

hospodárila na vlastnej pôde, čo je odlišná situácia ako u právnických osôb, ktoré majú v prenájme rozhodujúci podiel poľnohospodárskej pôdy.

Zveľaďovanie celkového majetku v predchádzajúcich rokoch prispelo k zvýšeniu jeho hodnoty (3,1 %) takmer vo všetkých veľkostných skupinách podnikov, najmä v podnikoch s výmerou do 50 ha p.p., kde vzrástol (26,6 %).

Tab. 12 Majetok a záväzky SHR podľa intervalov poľnohospodárskej pôdy v € na ha p.p.

Interval p. pôdy	Majetok celkom			Záväzky celkom			z toho: úvery		
	2018	2019	Index	2018	2019	Index	2018	2019	Index
do 50	3 069	3 884	126,6	459	586	127,7	121	208	171,9
nad 50 - 100	1 305	1 444	110,7	397	339	85,4	200	184	92,0
nad 100 - 500	1 621	1 643	101,4	506	560	110,7	269	284	105,6
nad 500	2 263	2 282	100,8	1074	1040	96,8	507	415	81,9
Spolu	1 800	1 856	103,1	616	618	100,3	305	290	95,1

Prameň: Informačné listy MPRV SR, CD NPPC-VÚEPP

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

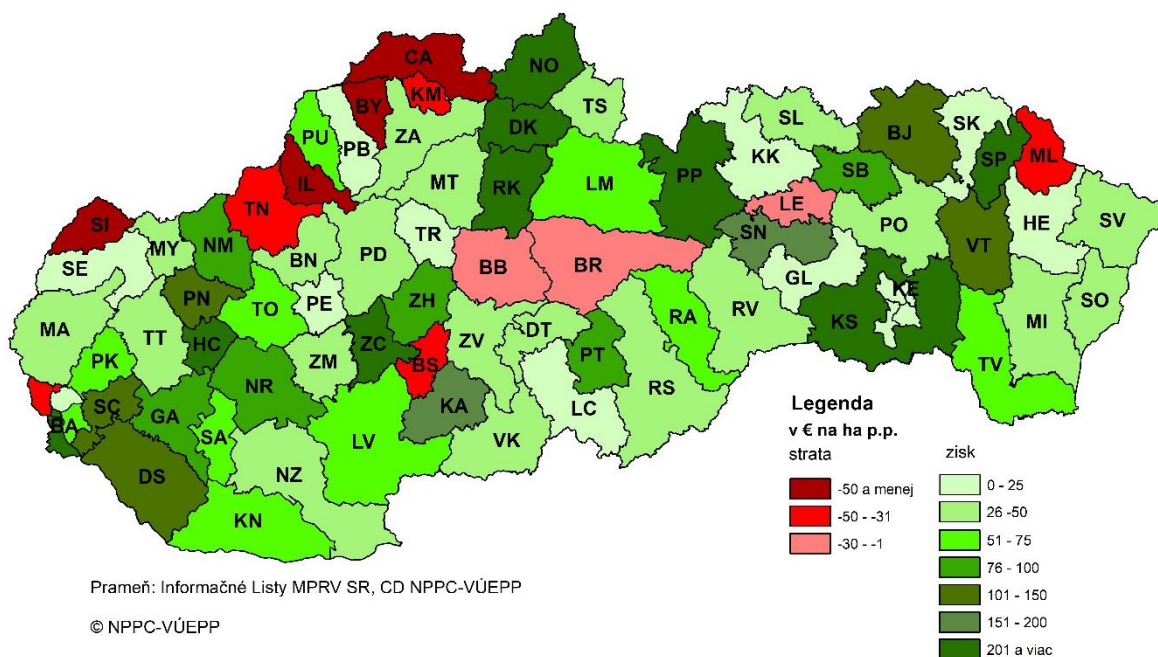
SHR financovali investície tak z vlastných ako aj cudzích zdrojov, o čom svedčí aj zvýšenie celkových záväzkov (0,3 %), ale pri poklese úverov (5,0 %).

Podrobnejšie informácie o výsledku hospodárenia, početnosti podnikov a výrobe SHR podľa okresov znázorňujú jednotlivé mapy.

Mapa 4

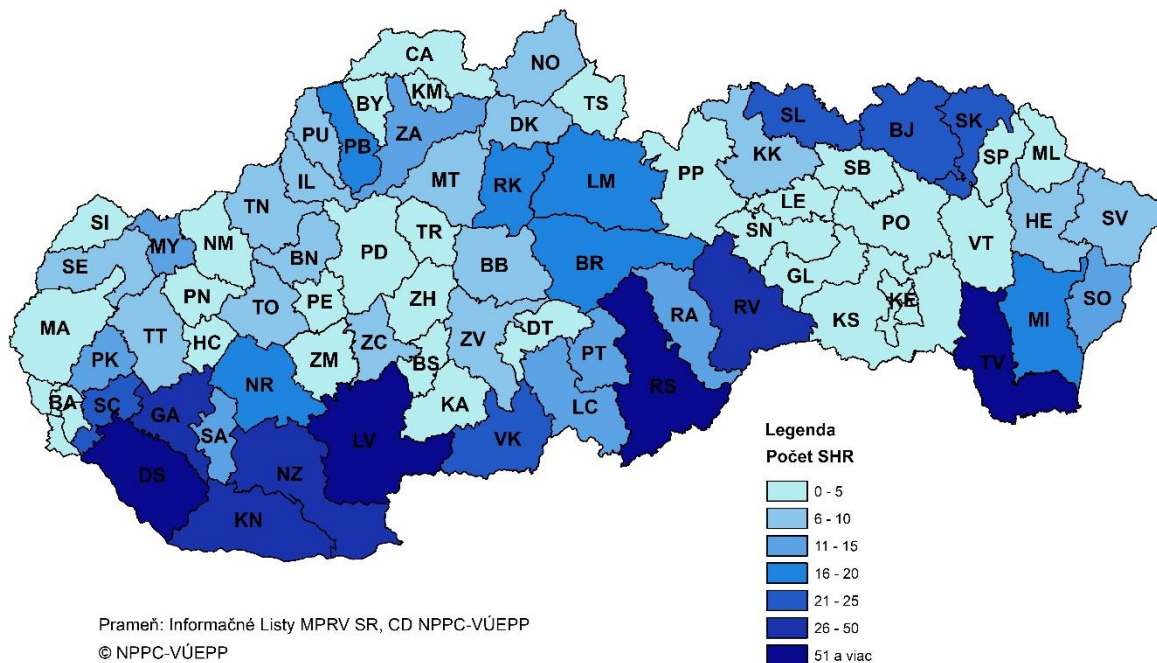
Výsledok hospodárenia SHR za rok 2019

(v € na ha poľnohospodárskej pôdy)

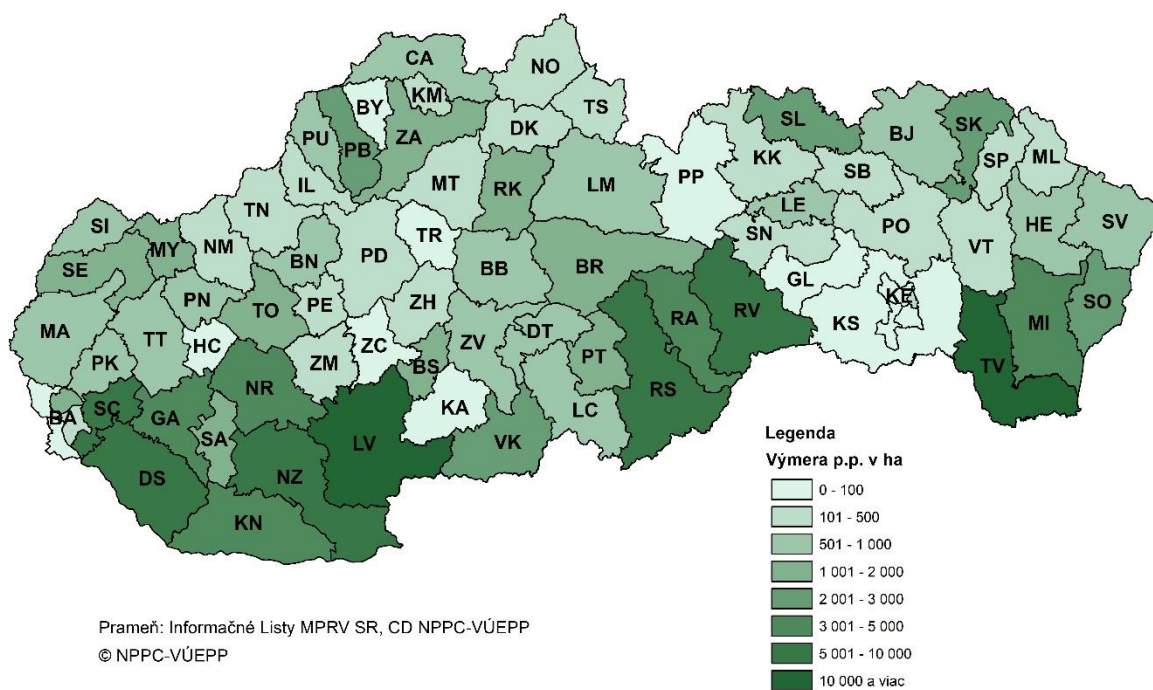
Mapa 5

Počet podnikov SHR v roku 2019

Mapa 6

Výmera poľnohospodárskej pôdy obhospodarovaná SHR v roku 2019 v ha

Prehľad o vývoji vybraných ekonomických ukazovateľov poľnohospodárskej výroby za právnické osoby a fyzické osoby je uvedený v tabuľkách 7-11 v Prílohe 9.

2.3 VÝSLEDKY HOSPODÁRENIA V POTRAVINÁRSKOM PRIEMYSE

Potravinársky priemysel SR (výroba potravín, nápojov a tabakových výrobkov) podľa **predbežných údajov** ŠÚ SR za rok 2019 dosiahol kladný **výsledok hospodárenia** pred zdanením vo výške 219,1 mil. €, čo bolo o 14,4 % viac v porovnaní s rokom 2018.

Tab. 13 Vývoj výsledku hospodárenia za výrobu potravín, nápojov a tabakových výrobkov v mil. €, index v %

Ukazovateľ	Priemer* 2014 – 2018	2017 defin.**	2018 defin.**	2019 predbež.***	Index 2019/2018
Výnosy****	4 512,16	4 637,29	4 780,38	4 902,70	108,6
Náklady****	4 396,14	4 533,14	4 640,19	4 683,63	108,4
Výsledok hospodárenia****	116,01	104,15	140,19	219,07	114,4

Prameň: ŠÚ SR, Poznámka: vrátane podnikov do 19 zamestnancov

*=z definit.údajov; ** z ročných spracovaní vyčerpávajúcich štatistických zisťovaní ŠÚ SR za korporácie s počtom 20 a viac zamestnancov a výberových zisťovaní za korporácie s počtom 0 – 19 zamestnancov.;***zo štvrťroč. štatistického výkazníctva ŠÚ SR /výberové štatistické zisťovania za nefinančné korporácie s počtom zamestnancov 0 - 19 (štatistické zisťovanie Prod 13-04) a s počtom 20 a viac zamestnancov (štatistické zisťovanie Prod 3-04).); **** roky 2017, 2018, 2019 e-databáza DATAcube, ŠÚ SR;

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

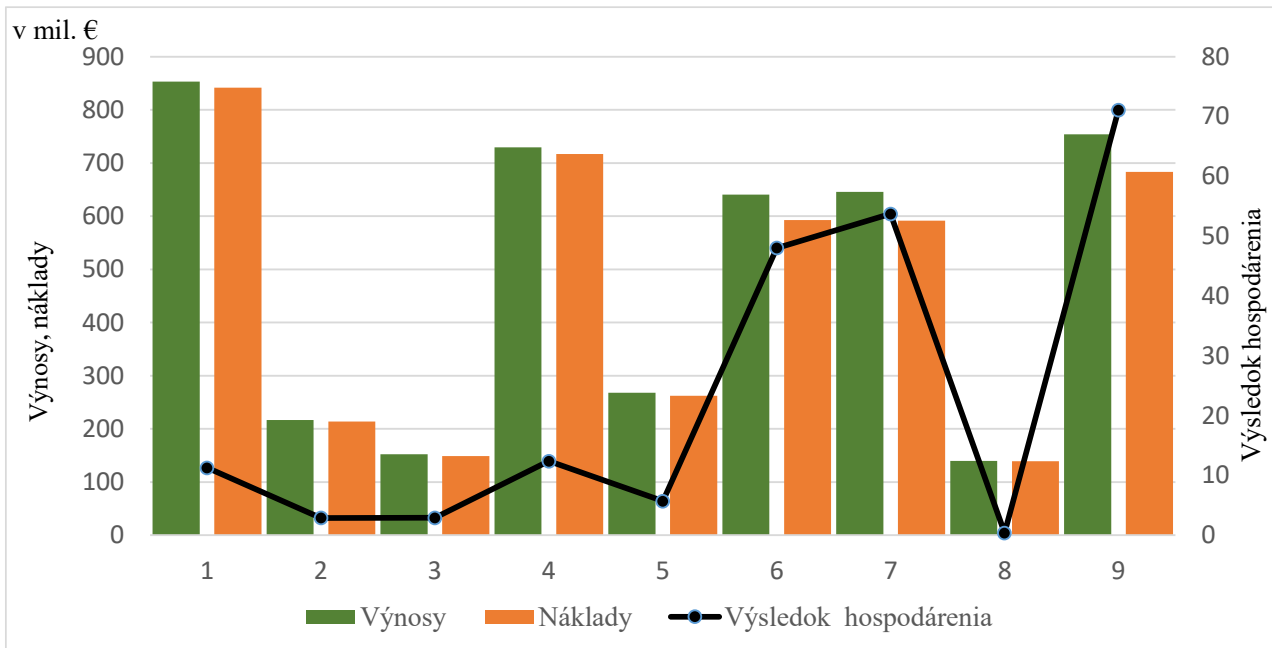
Na výrobe výrobkov potravinárskeho priemyslu⁷ SR mali rozhodujúci podiel podniky s počtom 20 a viac⁸ zamestnancov (305 podnikov), ktoré v roku 2019 vytvorili kladný výsledok hospodárenia⁹, ktorý medziročne vzrástol o 28,1 mil. € (15,6 %) na úroveň 208,4 mil. €. Z celkového počtu podnikov predstavovali ziskové podniky 72 % a vytvorili zisk v objeme 273 mil. €.

⁷ zo štvrťročného štatistického výkazníctva ŠÚ SR (predbežný charakter údajov); len súčet výroby potravín a nápojov

⁸ Výkaz Prod 3-04 –zahŕňa podniky zapísané v obchodnom registri, príspevkové organizácie, ktoré sú trhovými výrobcami, s počtom zamestnancov 20 a viac a organizácie s počtom zamestnancov 0 až 19 s ročnými tržbami za vlastné výkony a tovar 5 miliónov € a viac, a nezahŕňa organizácie s počtom zamestnancov 0 až 19 s ročnými tržbami za vlastné výkony a tovar do 5 miliónov €; vrátane dopočtov so zohľadnením váh; zahrnuté výrobné potravinárske podniky, okrem podnikov s výrobou tabakových výrobkov; týka sa textu až do konca tejto kapitoly

⁹ pred zdanením

Graf 14 Výnosy, náklady, výsledok hospodárenia za výrobu potravín a nápojov SR podľa odborov v roku 2019

Vysvetlivky:

- 1 Spracovanie a konzervovanie mäsa a mäsových produktov
- 2 Spracovanie a konzervovanie rýb kôrovcov a mäkkýšov + Výroba rastlinných a živočíšnych olejov a tukov
- 3 Spracovanie a konzervovanie ovocia a zeleniny
- 4 Výroba mliečnych výrobkov
- 5 Výroba mlynárskych výrobkov a škrobových výrobkov
- 6 Výroba pečiva a múčnych výrobkov
- 7 Výroba ostatných potravinárskych výrobkov
- 8 Výroba a príprava krmív pre zvieratá
- 9 Výroba nápojov

Prameň: Prod 3-04, ŠÚ SR

Vypracoval: NPPC - VÚEPP

Z agregácií¹⁰ hodnotených odborov odvetvia výroby potravín a nápojov nebol žiaden stratový. Najvyšší kladný výsledok hospodárenia dosiahol odbor výroby nápojov (71,1 mil. €), tiež výroba ostatných potravinárskych výrobkov¹¹ (53,7 mil. €) a výroba pečiva a múčnych výrobkov (48,0 mil. €).

Ďalej kladný výsledok hospodárenia, ale s nižším objemom dosiahol odbor výroby mliečnych výrobkov (12,4 mil. €), odbor spracovania a konzervovania mäsa a mäsových produktov (11,3 mil. €), výroba mlynárskych výrobkov a škrobových výrobkov (5,7 mil. €), odbor spracovania a konzervovania ovocia a zeleniny (2,9 mil. €), spracovanie a konzervovanie rýb kôrovcov a mäkkýšov vrátane výroby rastlinných a živočíšnych olejov a tukov¹² (2,9 mil. €) a výroba a príprava krmív pre zvieratá (0,4 mil. €).

¹⁰ Zoskupenie do väčších celkov.

¹¹Odbor zahŕňa výrobu cukru; výrobu kakaa, čokolády a cukrovínok; spracovanie čaju a kávy; výrobu korenín a chuťových prísad; výrobu pripravených pokrmov a jedla; výrobu a prípravu homogenizovaných a diétnych potravín a výrobu ostatných potravinárskych výrobkov inde neuvedených.

¹²Odbor rybný s tukovým je spočítaný z dôvodu zachovania anonymity údajov.

Výsledok hospodárenia zvýšili odbory výroby pečiva a múčnych výrobkov (26,6 mil. €), výroby ostatných potravinárskych výrobkov (13,4 mil. €), výroby mliečnych výrobkov (7,2 mil. €) a v spracovaní a konzervovaní ovocia a zeleniny (0,6 mil. €).

Výsledok hospodárenia najvýraznejšie klesol v odbore spracovania a konzervovania mäsa a mäsových produktov (13,3 mil. €), ale klesol tiež vo výrobe nápojov (3,8 mil. €), v odbore výroby mlynárskych výrobkov a škrobových výrobkov (1,6 mil. €), v odbore spracovania a konzervovania rýb kôrovcov a mäkkýšov vrátane výroby rastlinných a živočíšnych olejov a tukov (0,5 mil. €) a v odbore výroby a prípravy krmív pre zvieratá (0,5 mil. €).

Na dosiahnutie 100 € výnosov vynaložili podniky 95,26 € nákladov pričom nákladovosť výnosov medzироčne nevýznamne (o 0,5 €) klesla.

Nákladovosť výnosov klesla len v odbore výroby pečiva a múčnych výrobkov (3,52 €), výroby ostatných potravinárskych výrobkov (2,35 €), výroby mliečnych výrobkov (0,94 €) a v spracovaní a konzervovaní ovocia a zeleniny (0,27 €),

Naopak zvýšenie nákladovosti výnosov nastalo v odbore spracovania a konzervovania mäsa a mäsových produktov (1,75 €), vo výrobe nápojov (0,89 €), vo výrobe mlynárskych výrobkov a škrobových výrobkov (0,51 €), vo výrobe a príprave krmív pre zvieratá (0,38 €) a v spracovaní a konzervovaní rýb kôrovcov a mäkkýšov vrátane výroby rastlinných a živočíšnych olejov a tukov (0,15 €).

Najnižšiu úroveň nákladovosti výnosov a zároveň nižšiu ako priemer odvetvia dosiahli odbory výroby nápojov (90,58 €), odbor ostatných potravinárskych výrobkov (91,68 €) a výroba pečiva a múčnych výrobkov (92,50 €).

Najvyššia úroveň nákladovosti výnosov bola v odbore výroby a prípravy krmív pre zvieratá (99,73 €), v odbore spracovania a konzervovania mäsa a mäsových produktov (98,68 €), v spracovaní a konzervovaní rýb, kôrovcov a mäkkýšov vrátane výroby rastlinných a živočíšnych olejov a tukov (98,67 €), vo výrobe mliečnych výrobkov (98,30 €), v spracovaní a konzervovaní ovocia a zeleniny (98,09 mil. €) a vo výrobe mlynárskych výrobkov a škrobových výrobkov (97,87 €).

V rámci štruktúry celkových nákladov mala najvyšší podiel spotreba materiálu, energie a ostatných neskladovateľných dodávok (51,9 %), ďalej k vzniku celkových nákladov prispeli spotreba nakupovaných služieb 13,2 %; náklady na predaný tovar 12,8 %; mzdové náklady 9,5 %; odpisy 4,2 % a povinné príspevky na zákonné poistenie 3,3 %.

Tržby z predaja vlastných výrobkov a z predaja služieb dosiahli 3 408 mil. €, čo predstavovalo ich medzироčné zvýšenie o 7,0 % a z výnosov predstavovali 77,5 %. Tržby za tovar z celkových výnosov predstavovali 17 %, čím tržby z predaja vlastných výrobkov a z predaja služieb spolu s tržbami za predaný tovar z celkových výnosov predstavovali 94,4 %.

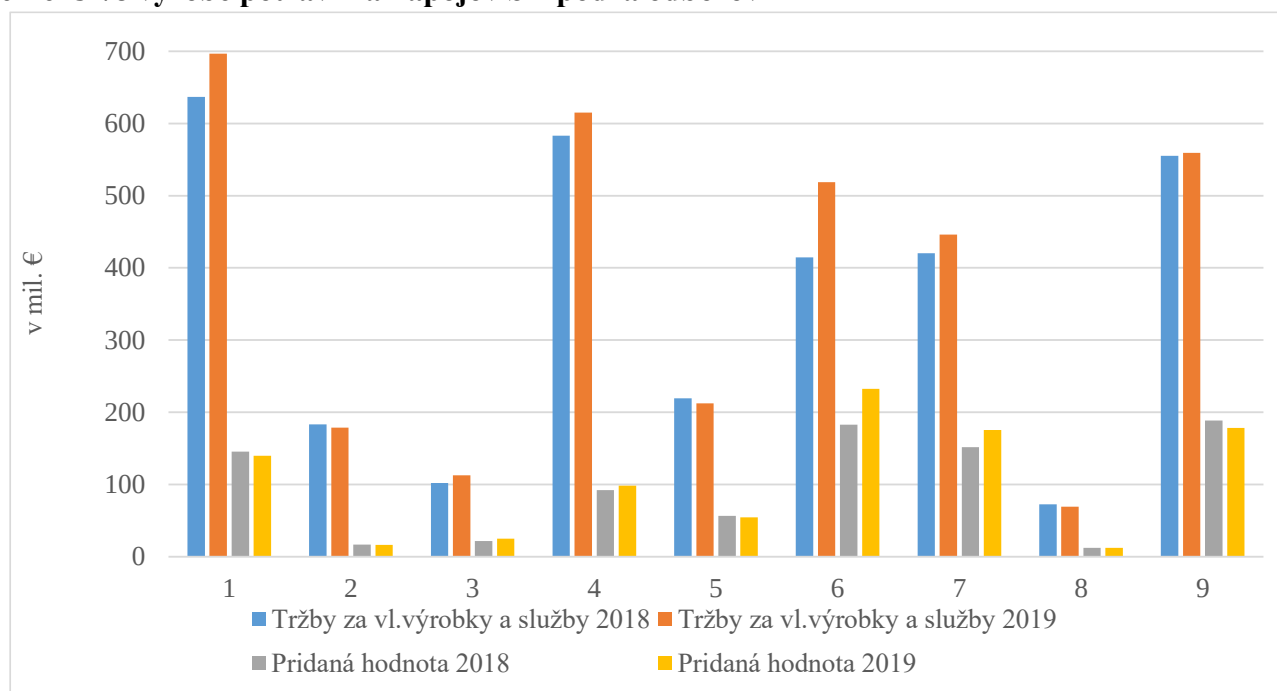
Zvýšenie celkových tržieb z predaja vlastných výrobkov a z predaja služieb dosiahol odbor vo výrobe pečiva a múčnych výrobkov (25,1 %), spracovania a konzervovania ovocia a zeleniny (10,3 %) a v spracovaní a konzervovaní mäsa a mäsových produktov (9,4 %).

Pridaná hodnota v odvetví medzироčne vzrástla o 7,5 % a dosiahla 932 mil. €. Najvýraznejšie sa zvýšila v odbore výroby pečiva a múčnych výrobkov (27,1 %), vo výrobe ostatných potravinárskych výrobkov (15,8 %) a v spracovaní a konzervovaní ovocia a zeleniny (15,7 %).

Pokles pridanej hodnoty sa prejavil vo výrobe nápojov (5,4 %), v spracovaní a konzervovaní mäsa a mäsových produktov (4,0 %), vo výrobe mlynárskych výrobkov a škrobových výrobkov (3,6 %) a v spracovaní a konzervovaní rýb, kôrovcov a mäkkýšov vrátane výroby rastlinných a živočíšnych olejov a tukov (1,6 %).

Najvyšší podiel na pridanej hodnote odvetvia v roku 2019 mali odbor výroby pečiva a múčnych výrobkov (24,9 %), výroba nápojov (19,1 %), výroba ostatných potravinárskych výrobkov (18,8 %), odbor spracovania a konzervovania mäsa a mäsových produktov (15,0 %) a výroba mliečnych výrobkov (10,5 %).

Graf 15 Vývoj pridanej hodnoty a tržieb za vlastné výrobky a z predaja služieb v rokoch 2018 a 2019 vo výrobe potravín a nápojov SR podľa odborov

Vysvetlivky:

- 1 Spracovanie a konzervovanie mäsa a mäsových produktov
- 2 Spracovanie a konzervovanie rýb kôrovcov a mäkkýšov + Výroba rastlinných a živočíšnych olejov a tukov
- 3 Spracovanie a konzervovanie ovocia a zeleniny
- 4 Výroba mliečnych výrobkov
- 5 Výroba mlynárskych výrobkov a škrobových výrobkov
- 6 Výroba pečiva a múčnych výrobkov
- 7 Výroba ostatných potravinárskych výrobkov
- 8 Výroba a príprava krmív pre zvieratá
- 9 Výroba nápojov

Prameň: Prod 3-04, CD MPRV SR, NPPC-VÚEPP

Vypracoval: NPPC - VÚEPP

Podrobnejšie údaje o ekonomike potravinárskeho priemyslu sú v tab. 12 – 16 v Prílohe 9.

3. VÝROBA A AGROPOTRAVINÁRSKY TRH

3.1. HRUBÁ POĽNOHOSPODÁRSKA PRODUKCIA

Podľa predbežných údajov za rok 2019 hrubá poľnohospodárska produkcia vyjadrená v bežných cenách klesla o 3,99 % v dôsledku poklesu tak hrubej rastlinnej produkcie o 2,16 %, ako aj hrubej živočíšnej produkcie o 6,94 %. Štruktúra hrubej poľnohospodárskej produkcie v bežných cenách sa mierne zvýšila v prospech rastlinnej produkcie o 1,2%.

Hodnota hrubej poľnohospodárskej produkcie v stálych cenách roku 2010 medziročne klesla o 5,71 % v dôsledku poklesu hodnoty hrubej rastlinnej produkcie o 5,17 % a poklesu hodnoty hrubej živočíšnej produkcie o 6,66 %. V štruktúre hrubej poľnohospodárskej produkcie v stálych cenách v medziročnom porovnaní nastal posun o 0,4 p.b. v prospech vyššieho podielu rastlinnej produkcie na 64,55% pri nižšom podiele živočíšnej produkcie, ktorej podiel klesol na 36,27%.

Tab. 14 Vývoj hrubej poľnohospodárskej produkcie, v mil. €

Ukazovateľ	Priemer 2014 – 2018	2018	2019**	Index 2019/2018	Index 2019/Ø2014- 2018	2018 podiel v %	2019 podiel v %
Hrubá poľnohospodárska produkcia v cenách roku 2010	1953,8	1873,7	1766,7	94,3	90,4		
z toho : Hrubá rastl. produkcia	1234,0	1202,7	1140,5	94,8	92,4	64,2	64,6
Hrubá živoč. produkcia	732,1	686,6	640,9	93,3	87,5	36,6	36,3
Hrubá poľnohospodárska produkcia bežných cenách	2 107,2	2 048,1	1 966,4	96,0	93,3		
z toho : Hrubá rastl. produkcia	1 283,9	1 262,4	1 235,1	97,8	96,2	61,6	62,8
Hrubá živoč. produkcia	823,3	785,8	731,2	93,1	88,8	38,4	37,2

** pozn.: 2. odhad 2019

Prameň : ŠÚ SR, vyžiadané údaje, prepočty VÚEPP

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Prehľad o komoditnej štruktúre poľnohospodárskej produkcie v bežných cenách v rokoch 2018 a 2019 je uvedený v tabuľke 17 v Prílohe 9.

3.1.1. RASTLINNÁ VÝROBA

V roku 2019 sa vysiali **poľné plodiny** na výmere 1 348,9 tis. ha, čo znamenalo medziročné zvýšenie pestovateľskej výmery o 0,1 % (0,9 tis. ha). Podiel osiatej plochy na využívanej poľnohospodárskej pôde v SR sa zvýšil o 0,2 p. b. na 70,4 %.

Pestovateľská výmera **zrnín** sa medziročne zvýšila o 3,4 % na 783,2 tis. ha. Z toho **obilniny** sa vysiali na výmere 773,4 tis. ha, čo bolo medziročne viac o 3,7 % (27,3 tis. ha). Osev husto siatych obilnín sa zvýšil o 1,3 % (7,5 tis. ha) na 575,0 tis. ha.

Výmera pšenice sa medziročne zvýšila o 1,0 % (4,2 tis. ha) na 408,2 tis. ha. Z toho výmera ozimnej pšenice tvorila z celkovej výmery pšenice 96,8 % a podiel sa zvýšil medziročne o 1,3 p. b. Opäť klesla výmera pšenice jarnej, a to o 27,8 % (5,0 tis. ha) na 13,0 tis. ha.

Zvýšila sa pestovateľská výmera jačmeňa o 1,8 % (2,3 tis. ha) na 126,9 tis. ha, z toho výmera sladovníkeho jačmeňa o 4,6 % (2,6 tis. ha) na 59,3 tis. ha. Výmera kukurice na zrno sa medziročne zvýšila o 11,1 % (19,8 tis. ha) na 198,4 tis. ha (k 20. 5. 2019).

Druhým rokom po sebe sa v roku 2019 zaznamenal pokles výmery **olejnín**, ktorá medziročne klesla o 7,9 % (22,3 tis. ha) na 259,8 tis. ha. Z toho výmera slnečnice klesla o 28,6 % (19,7 tis. ha) na 49,3 tis. ha a výmera repky o 4,7 % (7,2 tis. ha) na 147,2 tis. ha. Priaznivý vývoj cien za mak a horčicu v roku 2018 sa prejavil na zvýšení pestovateľských plôch maku o 49,8 % na 5,5 tis. ha a horčice o 24,4 % na 5,1 tis. ha. Výmera sóje sa zvýšila o 11,4 % na 47,9 tis. ha. Výmera ľanu olejného a ostatných olejníň medziročne klesla.

Nepriaznivá situácia pokračovala v pestovaní strukovín na zrno, keď výmera klesla medziročne o 14,6 % na 9,8 tis. ha. Z toho výmera jedlých strukovín medziročne klesla o 11,4 % na 3,1 tis. ha a výmera kŕmnych o 17,5 % na 6,6 tis. ha. Výmera hrachu siateho medziročne klesla o 13,8 % na 6,9 tis. ha.

Takmer rovnakým tempom ako v predchádzajúcom roku sa zvýšili pestovateľské plochy zemiakov, ktoré sa vysadili na ploche 8,2 tis. ha, čo bolo medziročne viac o 4,5 % (0,3 tis. ha). Z toho výmera ostatných konzumných zemiakov sa medziročne zvýšila o 15,2 % na 6,9 tis. ha. V roku 2019 bolo do množenia zemiakov prihlásených 382,1 ha, čo bol oproti roku 2018 pokles o 3 ha. Z tejto výmery bolo prihlásených 144,9 ha veľmi skorých a skorých odrôd. Z celkovej prihlásenej výmery je to 37,9 %. Odhlásených bolo 2,0 ha a po poľných prehliadkach bolo uznaných 380,0 ha.

Pokračoval trend poklesu pestovania **objemových krmovín** na ornej pôde, ktorých výmera medziročne klesla o 1,8 % na 215,1 tis. ha. Z toho výmera **jednoročných krmovín** klesla o 1,8 % a kukurice na zeleno a siláž o 2,6 % na 74,2 tis. ha. Výmera **viacročných krmovín** klesla medziročne o 1,8 % na 130,5 tis. ha, pričom pestovanie ďateliny červenej sa zvýšilo o 1,1 % na 7,8 ha. Výmera **cukrovej repy** klesla vyšším tempom ako v predchádzajúcom roku, a to o 1,8 % na 21,7 tis. ha.

Priaznivo sa vyvinula situácia v pestovaní **konzumnej zeleniny**, keď sa zvýšili pestovateľské plochy medziročne o 12,7 % na 7,2 tis. ha. Opätovne sa zvýšila výmera jahôd záhradných, a to o 16,3 % na 185,1 ha.

Významne klesla výmera kŕmnych okopanín, medziročne o 33,6 % na 265,6 ha a priadnych rastlín o 19,2 % na 354,9 ha. Výmera rodiacich **vinohradov** klesla i v roku 2019, a to o 0,4 % na 7,8 tis. ha.

V roku 2019 došlo ku zvýšeniu pestovateľských plôch **koreninových a liečivých rastlín**, a to o 34,4 % na 5,1 tis. ha. Z toho výmera liečivých rastlín sa medziročne zvýšila o 43,2 %. K výraznejšiemu zvýšeniu, o 36,4 %, došlo pri rasci, ktorá sa vysiala na 519,3 ha.

Štruktúra pestovateľských plôch plodín pestovaných v SR sa z dlhodobého hľadiska i napriek zmenám pri niektorých plodinách v jednotlivých rokoch výrazne nemení. Najväčší podiel vykazujú obilniny, olejniný a objemové krmoviny pestované na ornej pôde. V roku 2019 sa podiel **zrnín** na pestovateľskej výmere medziročne zvýšil o 1,9 p. b. na 58,1 % a podiel výmery hustosiatych **obilnín** sa zvýšil o 0,5 p. b. na 42,6 %. Zvýšil sa podiel **obilnín spolu** o 2,0 p. b. na 57,3 %. Z

hlavných plodín v porovnaní s rokom 2018 klesol podiel výmery **olejnín** spolu o 1,7 p. b. na 19,3 %, **strukovín na zrno** o 0,1 p. b. na 0,7 % a objemových krmovín pestovaných na ornej pôde. Podiel cukrovej repy a zemiakov sa nezmenil.

Tab. 15 Štruktúra osevu hlavných plodín na ornej pôde v %

Plodina	Skutočnosť		Rozdiel 2019-2018
	2018	2019	
Obilniny spolu	55,3	57,3	2,0
Z toho: pšenica	30,0	30,3	0,3
jačmeň	9,2	9,4	0,2
kukurica na zrno	13,2	14,7	1,5
raž	1,0	1,1	0,1
Cukrová repa technická	1,6	1,6	0,0
Zemiaky	0,6	0,6	0,0
Olejniný spolu	20,9	19,3	-1,6
z toho: repka olejná	11,5	10,9	-0,6
slnečnica	5,1	3,7	-1,4
Strukoviny na zrno	0,8	0,7	-0,1
Objemové krmoviny na o. p. spolu	16,3	15,9	-0,4
Zelenina konzumná ¹	0,5	0,5	0,0

Poznámka: rozdiely v údajoch vyplývajú zo zaokrúhlenia čísiel

Prameň: ŠÚ SR, Súpis plôch osiatych poľnohospodárskymi plodinami k 20. 5. 2019, júl 2019

¹⁾ na ornej pôde, bez odhadu za domáce záhrady

Vypracoval: NPPC - VUEPP

Vývoj počasia počas vegetačného obdobia v roku 2019 sa významnejšie negatívne prejavil na úrodách olejnin, hrozna, cukrovej repy, kukurice na zrno, krmných okopanín, ale i na úrode jednoročných krmovín na ornej pôde a niektorých druhoch zeleniny pestovanej na ornej pôde. Dosiahnutú produkciu ovplyvnili extrémne výkyvy počasia - suchý a horúci marec, apríl a jún, ľadovec, privalové dažde, ale i premnoženie poľovnej zveri a hrabošov.

Podľa údajov ŠÚ SR¹³ úroda **zrnín** spolu z 1 hektára v roku 2019 medziročne klesla o 1,5 % na 5,30 t/ha, z toho **obilnín spolu** o 1,7 % na 5,34 t/ha. Hektárová úroda **strukovín na zrno** z 1 ha sa medziročne zvýšila o 16,3 % na 2,21 t/ha. Pri **pšenici** intenzita výroby klesla o 0,2 % na 4,77 t/ha, no pri kukurici sa hektárová úroda zvýšila až o 13,5 % na 7,33 t/ha. Z ostatných obilnín sa hektárová úroda jačmeňa spolu zvýšila medziročne o 20,9 % na 4,74 t/ha, z toho sladovníckeho o 20,3 % na 4,85 t/ha, hektárová úroda ovsa sa zvýšila o 14,29 % na 2,64 t/ha, hektárová úroda raže sa zvýšila o 4,5 % na 3,50 t/ha, hektárová úroda triticales sa zvýšila o 1,5 % na 3,46 t/ha.

Nepriaznivo sa vyvinula situácia v prípade **olejnín**, u ktorých sucho spôsobilo pokles úrody z 1 ha celkovo o 7,8 % na 2,61 t/ha. Z toho pokles hektárovej úrody repky dosiahol medziročne 8,7 % na 2,84 t/ha, slnečnice na semeno o 9,9 % na 2,64 t/ha. Hektárová úroda maku klesla o 9,3 % na 0,68 t/ha, horčice o 7,0 % na 0,66 t/ha a ľanu olejného o 13,3 % na 0,98 t/ha. V prípade sóje sa zaznamenalo, i napriek vývoju počasia, zvýšenie úrody z 1 ha o 6,5 % na 2,46 t/ha.

¹³ Prameň: ŠÚ SR, Definitívne údaje o úrode poľnohospodárskych plodín a zeleniny v SR za rok 2019, marec 2020

Po predchádzajúcom nepriaznivom roku pre **strukoviny**, v roku 2019 sa zvýšila úrodnosť strukovín na zrno spolu o 16,3 % na 2,21 t/ha. Z toho úrodnosť jedlých sa zvýšila o 23,2 % na 2,39 t/ha a kŕmnych o 13,9 % na 2,13 t/ha.

Zlepšila sa aj situácia so **zemiakmi**, ktorých úrodnosť z 1 ha sa medziročne zvýšila o 1,7 % na 22,27 t/ha, z toho skorých až o 21,9 % na 21,00 t/ha.

Hektárová úroda **viacročných krmovín** pestovaných na ornej pôde sa zvýšila o 2,8 % na 4,48 t/ha, ale hektárová úroda jednoročných krmovín klesla o 5,7 % na 28,55 t/ha. Úrodnosť kŕmnych okopanín sa medziročne zvýšila o 28,1 % na 21,44 t/ha. Pri cukrovej repe sa zaznamenal pokles hektárovej úrody o 3,8 % na 57,63 t/ha.

Zvýšila sa i úrodnosť niektorých druhov **zeleniny pestovanej na ornej pôde** – mrkvy a karotky o 8,6 % na 35,02 t/ha, rajčiakov spolu o 26,5 % na 47,58 t/ha. Klesla úrodnosť viacerých významných druhov zeleniny - kapusty medziročne o 19,3 % na 32,23 t/ha, papriky koreninovej o 34,7 % na 0,96 t/ha, kalerábu o 18,3 % na 13,42 t/ha, cibule suchej o 22,0 % na 25,03 t/ha.

V roku 2019 sa urodilo viac **zrna obilnín** ako v predchádzajúcom roku o 1,6 %, t. j. 4 104,1 tis. ton obilnín. Produkcia kukurice na zrno klesla o 4,7 % na 1 444,8 tis. ton, najmä dôsledkom poklesu úrod z 1 ha, pričom sa pozberala z výmery väčšej o 10,2 %. Zvýšila sa produkcia pšenice o 0,6 % na 1 939,1 tis. ton a raže o 16,1 % na 48,7 tis. ton.

Produkcia jačmeňa spolu¹⁴ sa zvýšila o 23,1 % na 599,6 tis. t, z toho sladovnícky predstavoval 42,9 % (257,5 tis. ton).

Suché a teplé počasie sa prejavilo na poklese celkovej úrody **olejnín** o 15,5 % na 671,3 tis. ton. Podiel **repky** na olejninách sa medziročne zvýšil o 1,8 % na 62,2 % a dosiahol 417,6 tis. ton. Produkcia slnečnice klesla o 36,4 % na 128,3 tis. ton, pričom sa pozberala z výmery nižšej v porovnaní s predchádzajúcim rokom o 29,4 %. Pri poklese zberovej plochy o 22,9 % výrazne klesla produkcia semena ľanu olejného, o 33,2 %, na 804,7 ton. Zvýšenie produkcie sa zaznamenalo pri maku, keď pri zvýšení zberovej plochy medziročne o 43,7 % sa urodilo maku viac o 29,5 % na 3,5 tis. ton. Priaznivé výsledky boli dosiahnuté i v pestovaní sóje, kde sa zaznamenala rekordná úroda 116,9 tis. ton, medziročne vyššia o 11,9 % v dôsledku zvýšenia zberovej plochy o 5,1 % a úrody z 1 ha o 6,5 %.

Na zvýšenej produkcii horčice o 7,4 % na 2,8 tis. ton sa podieľalo najmä zvýšenie zberovej plochy o 15,0 % na 3,7 tis. ha.

Produkcia **strukovín na zrno** klesla o 20,5 % na 20,5 tis. ton, na čom sa podieľal pokles úrodnosti z 1 ha. Produkcia jedlých strukovín klesla medziročne o 29,3 % na 6,7 tis. ton a produkcia kŕmnych o 14,9 % na 13,8 tis. ton.

Situácia v **zemiakoch** bola aj v roku 2019 priaznivá. Zvýšenie pestovateľských plôch zemiakov a intenzity výroby z 1 ha sa prejavilo na medziročnom zvýšení produkcie zemiakov o 7,3 % na 182,4 tis. ton, z toho skorých o 38,4 % na 20,2 tis. ton.

Produkcia **cukrovej repy** medziročne klesla o 4,6 % na 1 251,7 tis. ton, na čom sa podieľal okrem poklesu úrod z 1 ha i mierny pokles zberových plôch.

Neuspokojivá bola i produkcia krmovín pestovaných na ornej pôde. Produkcia **viacročných krmovín** sa medziročne zvýšila iba o 0,8 % na 573,4 tis. ton, pričom klesli zberové plochy. Produkcia jednoročných krmovín klesla o 3,3 % na 2 465,6 tis. ton. Opačný vývoj ako v roku 2018

¹⁴ Jačmeň spolu=jačmeň jarný +jačmeň ozimný vrátane sladovníckeho

sa zaznamenal pri **kŕmnych okopaninách**, produkcia ktorých medziročne klesla o 15,0 %, z toho kŕmnej repy o 13,5 %. Klesla i produkcia kukurice na zeleno a siláž o 5,0 % na 2 253,3 tis. ton.

V roku 2019 sa **ovocie** v sadoch pestovalo na výmere 4 777 ha, čo bolo o 315 ha viac (7,0 %) ako v roku 2018. Vplyvom nepriaznivých klimatických podmienok dosiahla produkcia ovocia 41,8 tis. ton, čo predstavovalo pokles o 9,8 tis. ton (19,1 %). Produkcia najviac pestovaného ovocia, jablák, sa znížila o 19,9 %. Najväčší pokles produkcie bol zaznamenaný u bazy čiernej (75,1 %) a u orechov (42,9 %).

Produkcia **konzumnej zeleniny** pestovanej na ornej pôde sa medziročne zvýšila o 19,1 % na 125,8 tis. ton. Opätovne klesla produkcia kapusty, a to o 8,6 % na 13,7 tis. ton.

Celkovo v porovnaní s rokom 2018 klesla úroda **muštového hrozna** o 16,4 % na 42,7 tis. ton k čomu prispel pokles úrod z 1 ha o 16,8 %.

Tab. 16 **Zberové plochy a hektárové úrody vybraných plodín**

Plodina	Zberové plochy (tis. ha)		Index	Hektárové úrody (t/ha)		Index
	2018	2019		2018	2019	
Obilniny spolu	743,2	769,1	103,5	5,43	5,34	98,3
z toho: pšenica	403,4	406,8	100,8	4,78	4,77	99,8
jačmeň	124,2	126,4	101,7	3,92	4,74	120,9
kukurica	179	197,2	110,2	8,47	7,33	86,5
Cukrová repa technická	21,9	21,7	99,2	59,88	57,63	96,2
Zemiaky	7,8	8,2	105,0	21,9	22,27	101,7
Olejniny spolu	280,9	257,1	91,5	2,83	2,61	92,2
z toho: repka olejná	154,2	147,0	95,3	3,11	2,84	91,3
slnečnica	68,8	48,5	70,6	2,93	2,64	90,1
sója	45,3	47,6	105,1	2,31	2,46	106,5
Strukoviny na zrno spolu	10,8	9,3	86,2	1,9	2,21	116,3
Kŕmne okopaniny	0,4	0,3	65,0	16,74	21,44	128,1
Ovocie	4,5	4,8	106,7	11,34	8,82	77,8
z toho: jablká	2,1	2,1	100,0	20,55	17,06	83,0
broskyne	0,4	0,3	75,0	4,34	4,26	98,2
slivky	0,6	0,6	100,0	3,62	2,93	80,9
marhule	0,2	0,2	100,0	2,11	2,50	118,5
Zelenina konzumná***	6	7,0	116,8	17,67	17,95	101,6
z toho: rajčiaky	0,6	0,5	80,0	37,62	47,58	126,5
kapusta**	0,4	0,4	106,0	39,93	32,23	80,7
cibuľa suchá	0,9	0,7	75,8	32,07	25,03	78,0
mrkva a karotka	0,3	0,4	129,4	32,24	35,02	108,6
paprika zeleninová	0,27	0,2	82,1	13,69	21,37	156,1
uhorky šalátové	0,05	0,05	443,3	62,21	21,37	34,4
Muštové hrozno	7,7	7,8	101,0	6,6	5,49	83,2

SPRÁVA O POĽNOHOSPODÁRSTVE A POTRAVINÁRSTVE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE ZA ROK 2019

Prameň: ŠÚ SR, Definitívne údaje o úrode poľnohospodárskych plodín a zeleniny v SR za rok 2019, marec 2020, ÚKSUP

Poznámka: rozdiely v údajoch vyplývajú zo zaokrúhlenia čísiel

*údaje za ovocné sady,** kapusta = biela a červená, ***zelenina na ornej pôde

Vypracoval: NPPC - VÚEPP

Tab. 17 **Produkcia vybraných plodín**

Plodina	M.J.	Skutočnosť		
		2018	2019	Index 2019/2018
Obilniny spolu	tis. t	4 037,8	4 104,1	101,6
z toho: pšenica	tis. t	1 927,9	1 939,1	100,6
jačmeň	tis. t	486,9	599,6	123,1
kukurica na zrno	tis. t	1 515,8	1 444,8	95,3
Cukrová repa technická	tis. t	1 312,0	1 251,7	95,4
Zemiaky	tis. t	170,0	182,4	107,3
Olejniny spolu	tis. t	794,7	671,3	84,4
z toho: repka olejná	tis. t	480,0	417,6	87,0
slnečnica	tis. t	201,6	128,3	63,6
sója	tis. t	104,5	116,9	111,9
strukoviny na zrno	tis. t			
spolu		20,5	20,6	100,5
Krmné okopaniny	tis. t	6,6	5,6	84,8
*Ovocie	tis. t	51,6	41,8	81,0
z toho: jablká	tis. t	43,9	35,2	80,2
broskyne	tis. t	1,6	1,5	93,8
slivky	tis. t	2,2	1,8	81,8
marhule	tis. t	0,3	0,5	166,7
Zelenina	tis. t	105,6	125,8	119,1
z toho: rajčiaky	tis. t	22,3	22,9	102,7
kapusta	tis. t	15,0	13,7	91,3
cibuľa suchá	tis. t	27,3	17,1	62,6
mrkva a karotka	tis. t	8,9	13,6	152,8
paprika zeleninová	tis. t	3,7	4,7	127,0
uhorky šalátové	tis. t	3,2	4,2	131,3
Muštové hrozno	tis. t	51,0	42,7	83,7

Poznámka: rozdiely v údajoch vyplývajú zo zaokrúhlenia čísiel

Prameň: ŠÚ SR, ÚKSUP, prepočty NPPC-VÚEPP

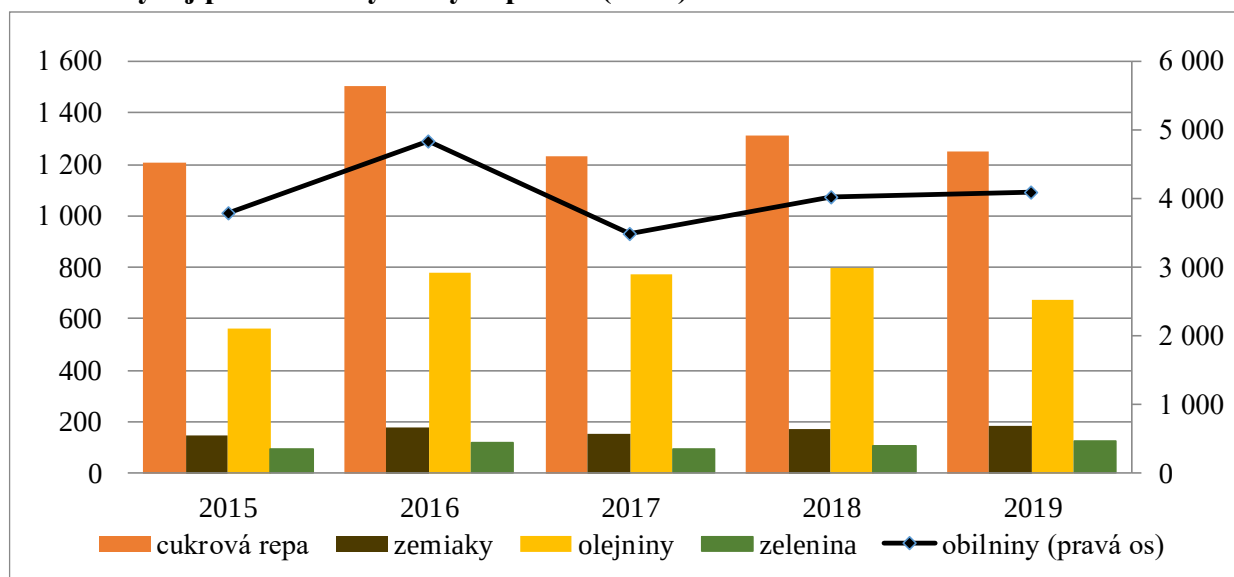
*údaje za ovocné sady (bez samozásobiteľov),*** kapusta = biela a červená

**zelenina na ornej pôde (bez samozásobiteľov).

V úrode konzumnej zeleniny je započítaná celková úroda z plôch zasiatych ako hlavná plodina aj ako následná plodina na ornej pôde, resp. z opakovaných plôch a tiež úroda zo zakrytých plôch (fóliovníky, skleníky).

Vypracoval: NPPC - VÚEPP

Graf 16 Vývoj produkcie vybraných plodín (tis. t)

Prameň: ŠÚ SR

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Ponuka a dopyt hlavných rastlinných komodít

Slovensko má produkčný potenciál pre zabezpečenie širokej škály bezpečných agropotravinárskych komodít pre domáce potravinárske i krmovinárske využitie. Umožňujú to prírodné, pôdne i klimatické podmienky. Pretrváva však trend rozširovania pestovania lukratívnejších plodín, lepšie obchodovateľných a ubúdanie pestovania takých poľných plodín ako sú strukoviny, zemiaky, krmoviny. Na tomto vývoji sa podieľajú i zmeny v štruktúre živočíšnej výroby, ktoré sprevádza pokles dopytu po produktoch domácej rastlinnej výroby na krmné účely. Zároveň dochádza k presúvaniu olejnin, obilnín, zemiakov do lepších výrobných podmienok, čo sa stalo jedným z faktorov zvyšovania intenzity výroby, efektívnosti a ich konkurencieschopnosti. Významným faktorom, ktorý pôsobí na štruktúru pestovania niektorých plodín je aj redukcia spracovateľských kapacít (cukrovary, konzervárne, pivovary).

Jednoznačne najvýznamnejšie postavenie v odvetví rastlinnej výroby na Slovensku majú obilniny. Bilancia výroby a spotreby **obilnín** je na Slovensku dlhodobou aktívna. Pri miernom medziročnom zvýšení produkcie sa v hospodárskom roku 2019-20 predpokladá zvýšenie celkovej ponuky v porovnaní s predchádzajúcim rokom o 4,5 % a bude prevyšovať dopyt o 53,4 %. Celkovo bude k dispozícii pre rozdelenie na domácom trhu a pre vývoz 6 365,5 tis. ton obilnín. Pri miernom zvýšení domácej spotreby o 1,1 % sa odhaduje zvýšenie sebestačnosti v obilninách o 1,0 p. b. na 162,1 %.

Najvyššia sebestačnosť sa dosiahne pri pšenici, 200,9 %, ktorej celková ponuka presiahne dopyt na domácom trhu vrátane vývozu o 7,5 %. Situáciu na trhu ovplyvňuje najmä stabilná produkcia a mierne klesajúca domáca spotreba pšenice.

Sebestačnosť kukurice na zrno dosiahne 148,2 %, jačmeňa 119,2 %, ovsa 119,9 %, raže 130,3 % a ostatných obilnín 157,5 %. Zvýšenie sebestačnosti jačmeňa o 19,8 p. b. ovplyvnilo zvýšenie produkcie jačmeňa a následne celkovej ponuky o 22,8 %.

Celkovo sa pri obilninách predpokladá prevýšenie ponuky nad dopytom o 53,4 %. Najviac prevýši ponuka dopyt pri kukurici na zrno o 116,9 %, pri ovse a pšenici o 107,6 %, pri raži o 87,6 %, pri jačmeni o 24,8 % a pri ostatných obilninách o 29,1 %.

Na celkovej ponuke obilnín mala najvyšší podiel kukurica 50,6 %, pšenica 32,9 % a jačmeň 11,8 %. Podiel jačmeňa sa medziročne zvýšil o 1,8 p. b., pšenice a ostatných obilnín o 0,2 p. b a raže o 0,1 p. b. Klesol podiel kukurice o 2,2 p. b., podiel ovsa sa nezmenil. Medziročne sa zvýšila ponuka jačmeňa o 22,8 %, ostatných obilnín o 13,3 %, raže o 8,8 %, pšenice o 5,3 %, ovsa o 3,4 % a kukurice o 0,2 %.

Objem potravinárskej spotreby obilnín spolu sa medziročne zvýšil iba o 1,4 %, z toho spotreba raže o 17,5 % a pšenice o 2,4 %. Predpokladá sa pokles spotreby jačmeňa o 0,7 %. Objem spotreby kukurice a ovsa sa predpokladá rovnaký ako v predchádzajúcom roku a pri ostatných obilninách sa predpokladá zvýšenie potravinárskeho použitia.

V porovnaní s predchádzajúcim hospodárskym rokom sa predpokladá pokles spotreby obilnín na kŕmenie hospodárskych zvierat o 1,3 %, z toho pšenice o 4,4 %, kukurice o 5,1 % a ovsa o 9,1 %. Kŕmna spotreba jačmeňa sa zvýši o 18,9 % a raže o 14,3 %.

Predpokladá sa zvýšenie objemu ostatnej spotreby o 4,2 %, ktorá predstavuje 496,0 tis. ton. Jedná sa najmä o spotrebu kukurice na energetické účely, na čom sa kukurica podieľa 72,6 %.

Výmera zberových plôch **olejnín** sa v hospodárskom roku 2019-20 znížila o 8,5 % v porovnaní s rokom 2018-19. Priemerná hektárová úroda klesla o 7,8 %. V dôsledku toho bola produkcia medziročne nižšia o 15,5 %. Z celkového použitia olejnin sa v priemere 66,0 % používa na výrobu MERO, 28,0 % na potravinársku spotrebu a zvyšok na kŕmne a iné účely. Odhaduje sa, že ponuka olejnin v hospodárskom roku 2019-20 bude 752,0 tis. ton, z toho sa na domácom agropotravinárskom trhu použije 340,0 tis. ton, z toho približne 215,0 tis. ton na výrobu MERA. Objem 412,0 tis. ton bude možné vyviezť do zahraničia.

Repka je najpestovanejšou olejinou a dobre obchodovateľnou komoditou. Z celkovej produkcie olejnin v hospodárskom roku 2019-20 tvorila 62,2 %, dosiahla objem 418,0 tis. ton. Priemerne sa ročne spotrebuje doma 60,0 % z produkcie repky. Predpokladáme, že v hospodárskom roku 2019-20 sa doma spotrebuje polovica ponuky. Z toho 93,6 % bude použitých na výrobu MERO. V dôsledku pretrvávajúcej absencie spracovateľov olejnatých semien sa na potravinárske účely použije cca 3,6 % produkcie.

Zberová plocha **slnečnice** sa za posledných desať rokov vyvíjala nerovnomerne v závislosti od ceny semena. V hospodárskom roku 2019-20 tvorila produkcia slnečnice 19,1 % z celkovej produkcie olejnin. Pri poklese výmery jej zberovej plochy o 29,4 % a pri priemernej hektárovej úrode nižšej o 9,9 % bola produkcia slnečnice medziročne nižšia o 36,4 %. V dôsledku toho predpokladáme zníženie celkovej ponuky slnečnice o 32,9 % na objem 141,0 tis. ton. Z toho sa na domácom komoditnom trhu spotrebuje na potravinárske účely približne 10,0 tis. ton.

Sója je v celosvetovom meradle v súčasnosti po kukurici, pšenici a ryži štvrtou najpestovanejšou plodinou. Význam pestovania sóje neustále stúpa hlavne z pohľadu relatívne lacného a pritom nenahraditeľného zdroja kvalitných bielkovín. Rozširovanie pestovateľských plôch sóje ovplyvnil aj svetový pokrok v jej šľachtení. Kým sa na Slovensku v roku 2010 vyprodukovalo 24,0 tis. ton sóje, v roku 2019 bola jej produkcia takmer päťnásobne vyššia. Medziročne zvýšila výmera zberových plôch sóje o 5,1 % a produkcia vzrástla o 11,9 %. Predpokladáme celkovú ponuku sóje v hospodárskom roku 2019-20 na úrovni 125,0 tis. ton, pritom sa doma spotrebuje 65,4 % v potravinárskom, kŕmnom a kozmetickom priemysle.

V rámci SPP majú **strukoviny** významné postavenie a to najmä vďaka opatreniam VCS (dobrovoľná podpora) a platby na poľnohospodárske postupy prospešné pre klímu a životné prostredie (tzv. greening), čo sa prejavilo na zvýšení výmery pestovaných strukovín hneď po ich

zavedení. Záujem našich pestovateľov o zaradenie strukovín do osevných postupov sa však nezvyšuje, dokonca výmera opäť klesá i napriek známym benefítom pre pôdu a plodiny.

Napriek poklesu pestovateľských plôch sa úroda strukovín v hospodárskom roku 2019-20 zvýšila, takže celková ponuka strukovín klesla medziročne iba o 0,5 % na 41,4 tis. ton. Celková ponuka prevýšila dopyt po strukovinách o 43,3 % a sebestačnosť¹⁵ dosiahla 98,9 %. Na celkovej ponuke tvorili jedlé strukoviny 91,0 %. Podiel hrachu siateho na celkovej ponuke dosiahol takmer rovnakú úroveň ako v predchádzajúcom roku, a to 71,9 %. Predpokladá sa, že spotreba na domácom agropotravinárskom trhu by mohla dosiahnuť zvýšený objem o 2,5 % na 20,8 tis. ton. Zároveň sa predpokladá zvýšenie spotreby na potravinárske účely o 16,3 % na 9,2 tis. ton. Spotreba na kŕmne účely, vzhľadom na vývoj počtu hospodárskych zvierat, má tendenciu poklesu. Vzhľadom na vývoj domáceho použitia bude možné vyviezť väčší objem strukovín na zahraničné trhy, medziročne o 9,0 %. Tento odhad podporuje vznikajúci trend presúvať konvenčnú živočíšnu výrobu do východnej Európy, do Poľska (najmä hydina) a v určitej miere do Maďarska a Rumunska, kde sú výrobné náklady nižšie. Výrobu ekologických suchých strukovín a iných bielkovinových plodín ovplyvňuje zvyšovanie ekologickej živočíšnej výroby. Okrem iného i tieto fakty by mohli stimulovať dopyt po rastlinných bielkovinách vypestovaných v EÚ, a teda i v SR.

Celková ponuka **zemiakov** pre domáce použitie a vývoz sa v roku 2019-20 medziročne zvýšila o 7,2 % na 356,1 tis. ton. Dôvodom bola vyššia produkcia, ktorá predstavuje na celkovej ponuke 51,2 %. Odhaduje sa, že vzhľadom na dopyt po zemiakoch na domácom trhu sebestačnosť dosiahne 59,0 % a deficit v spotrebe bude potrebné pokryť dovozom v objeme cca 170,0 tis. ton. Podiel dovezených zemiakov (vrátane sadiva a dovozu výrobkov a polotovarov po konverznom prepočte na surové zemiaky) sa na celkovej ponuke bude podieľať 48,8 %. Objem sadbových zemiakov dosiahol na celkovom objeme dovezených zemiakov 5,4 tis. ton (3,2 %) a na celkovej ponuke 1,5 %, čo je pokles oproti predchádzajúcemu roku o 0,1 p. b. Situáciu v zemiakoch dlhodobo ovplyvňuje pretrvávajúci nezáujem pestovateľov o ich zaradenie do osevného postupu. Pestovanie zemiakov sa presúva do teplejších oblastí, čo ovplyvňuje výšku dosahovanej intenzity výroby. Dôvodom je dosahovaná neuspokojivá rentabilita výroby, nestabilita úrod z 1 hektára a vplyv lacného dovozu zemiakov zo zahraničia. Záporné saldo zahraničného obchodu so zemiakmi výrazne ovplyvňuje dovoz výrobkov zo zahraničia, najmä vo forme zemiakovej múky, krupice a prášku, zemiakov varených a lupienkov.

Vplyvom nepriaznivých klimatických podmienok produkcia **ovocia** v ovocných sadoch v roku 2019 klesla oproti roku 2018 o 19,1 %. Celková produkcia ovocia spolu so samozásobiteľmi predstavovala 56 tis. ton, čo bol pokles o 17,0 %. Celková ponuka ovocia dosiahla 146 tis. ton, teda o 1,3 % viac ako v roku 2018. Táto skutočnosť bola vďaka nárastu dovozu ovocia mierneho pásma o 17,3 %. Bilancia produkcie ovocia mierneho pásma je po dlhé roky nepriaznivá. Spotrebu ovocia mierneho pásma pokrýva domáca produkcia v priemere na 57 %, v roku 2019 bola pokrytá na 53,3 %. Dopyt po ovocí je SR nútená riešiť dovozom. V priemere za posledných desať rokov sa z celkovej ponuky použilo na domácu spotrebu 70,6 % ovocia a z toho 7,9 % ovocia sa zužitkovalo v spracovateľskom priemysle.

Výmera zberovej plochy **zeleniny** na ornej pôde v roku 2019 medziročne vzrástla o 17,3 % a produkcia sa zvýšila o 19,1 %. Výmera zberovej plochy zeleniny spolu so samozásobiteľmi sa znížila o 8,5 % a produkcia dosiahla objem 313 tis. ton, čo bolo o 3,2 % menej ako v predchádzajúcom roku. Rovnako, ako v sektore ovocia, aj v sektore zeleniny nie je SR sebestačná. Deficit v spotrebe zeleniny je potrebné riešiť dovozom. V roku 2019 tvorila celková ponuka zeleniny

¹⁵ Sebestačnosť = podiel produkcie na domácej spotrebe v príslušnom hospodárskom roku.

599 tis. ton, z toho domáca produkcia tvorila polovicu. Za posledných desať rokov je sebestačnosť v zelenine na úrovni 79 %, v roku 2019 predstavovala 74,6 %. V priemere za posledných desať rokov sa z celkovej ponuky zeleniny použilo na domácu spotrebu 70,0 % a z toho sa 8,5 % zeleniny spotrebovalo v spracovateľskom priemysle.

V sektore **vína** je podobná situácia ako v predchádzajúcich dvoch komoditách. Výmera zberových plôch rodiacich vinohradov sa z roka na rok znižuje, v roku 2019 v porovnaní s rokom 2018 klesla o 1,2 % na 7,9 tis. ha. Produkcia hrozna predstavovala objem o 16,8 % nižší, teda 43,0 tis. ton. Predpokladáme, že v hospodárskom roku 2019-20 produkcia vína z domácej suroviny dosiahne 330 tis. hl, čo bude znamenať medziročný pokles o 13,4 %. Dovoz vína a muštov vysoko prekračuje domácu produkciu vína. Priemerná sebestačnosť v spotrebe vína (keď spočítame konečné zásoby z predchádzajúceho roku a produkciu vína v danom roku) sa za posledných desať rokov pohybuje v priemere na úrovni 98,2 %. V posledných dvoch rokoch bola vo výške 112,1 a 123,8 % a v hospodárskom roku 2019-20 bude spotreba vína pokrytá domácou produkciou na 127,0 %.

V hospodárskom roku 2019-20 sa vyrobilo 159,7 tis. ton **cukru** v dôsledku nižšej produkcie repy a menšej cukornatosti zapríčinennej tzv. retrovegetáciou. Produkcia cukru klesla medziročne o 6,3 %. Z celkovej ponuky domáca produkcia cukru spolu so zásobami z hospodárskeho roku 2018-19 tvorila 79,7 % z celkovej ponuky cukru. SR je v spotrebe cukru sebestačná, cukor je dobrou vývoznou komoditou. V zahraničnom obchode s cukrom si udržujeme už dlhodobo kladné saldo.

Tab.18 Ponuka a dopyt vybraných poľnohospodárskych komodít v SR v hospodárskom roku 2019-2020 (predbežné údaje)

Druh výrobku	MJ	Ponuka	Dopyt	Rozdiel	Produkcia **	Spotreba	Podiel produkcie k spotrebe (%)
Obilniny spolu	tis. t.	6 365,5	4 150,6	2 214,9	4 104,1	2 532,5	162,1
z toho: pšenica	tis. t	2 096,8	1 950,2	146,6	1 939,1	965,2	200,9
jačmeň	tis. t	752,6	603,1	149,5	599,6	503,0	119,2
kukurica na zrno	tis. t	3 221,1	1 485,0	1 736,1	1 444,8	975,0	148,2
Olejníny spolu	tis. t	750,2	750,2	0,0	671,3	346,4	193,8
z toho: repka olej.	tis. t	472,6	472,6	0,0	417,6	235,0	177,7
slnečnica	tis. t	141,3	141,3	0,0	128,3	10,0	1 282,7
sója	tis. t	125,4	125,4	0,0	116,9	82,0	142,6
Zemiaky spolu*	tis. t	356,1	336,4	19,7	182,4	309,4	59,0
Strukoviny spolu	tis. t.	41,4	28,9	12,5	20,6	20,8	98,8
z toho: hrach siaty	tis. t	29,7	19,2	10,5	16,8	13,0	129,2
Ovocie spolu***	tis. t.	146,0	146,0	0,0	56,0	104,0	53,3
Zelenina spolu	tis. t.	599,0	599,0	0,0	313,0	420,0	74,6
Cukor	tis. t	403,0	231,0	172,0	160,0	*120	133,3
Víno	tis. hl	1 501,0	1 000,0	501,0	340,0	668	50,7

Poznámka: *štatistický údaj o zásobách sa nevyskytuje

Prameň: Komoditné situačné a výhľadové správy, VÚEPP Bratislava

Vypracoval: NPPC- VÚEPP

*Jedná sa o dodávky cukru z cukrovarov pre obyvateľov a výrobu

**skutočnosť

***jedná sa o ovocie mierneho pásma

Prameň: Komoditné situačné a výhľadové správy, VÚEPP Bratislava, ÚKSUP

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Vývoj cien

Trend rastu cien komodít rastlinnej výroby (bez ovocia a zeleniny) v roku 2019 pokračoval v miernejšom tempe a ich ceny boli v porovnaní s predchádzajúcim rokom vyššie o 1,4 %. Rast cien v rastlinnej výrobe spomalil najmä medziročný pokles cien kukurice na zrno o 4,2 % a sóje o 9,1 %.

Ceny obilnín spolu takmer stagnovali s miernym medziročným poklesom o 0,4 %. Cena potravinárskej pšenice bola v porovnaní s rokom 2018 vyššia o 1,5 %. Jačmeň sladovnícky zaznamenal v roku 2019 medziročný rast cien o 2,5 % a ceny potravinárskeho jačmeňa zostali takmer stabilné s medziročným poklesom (0,9 %). Ceny potravinárskej raže boli o 1,9 % nižšie ako v roku 2018. Mierny medziročný pokles cien bol zaznamenaný aj v skupine jedlých strukovín (0,9 %). Klesli ceny šošovice jedlej (2,1 %) a ceny jedlého hrachu ostali takmer stabilné s miernym medziročným poklesom (0,8 %). Ceny skupiny strukovín spolu medziročne vzrástli o 1,4 %, čo bolo ovplyvnené najmä rastom cien kŕmneho hrachu o 4,9 %. Medziročný index cien olejnín spolu začal v druhom polroku 2019 rásť a v porovnaní s rokom 2018 boli ceny olejnín vyššie o 2,9 %. V skupine olejnín najvýraznejšie medziročne rástli ceny slnečnice (7,9 %) a horčice (5,7 %). Ceny semena repky olejnej boli v porovnaní s rokom 2018 vyššie o 3,4 %. Medziročný rast cien olejnín spolu zmiernilo klesanie cien sóje, ktorej cena bola v porovnaní s predchádzajúcim rokom nižšia o 9,1 %.

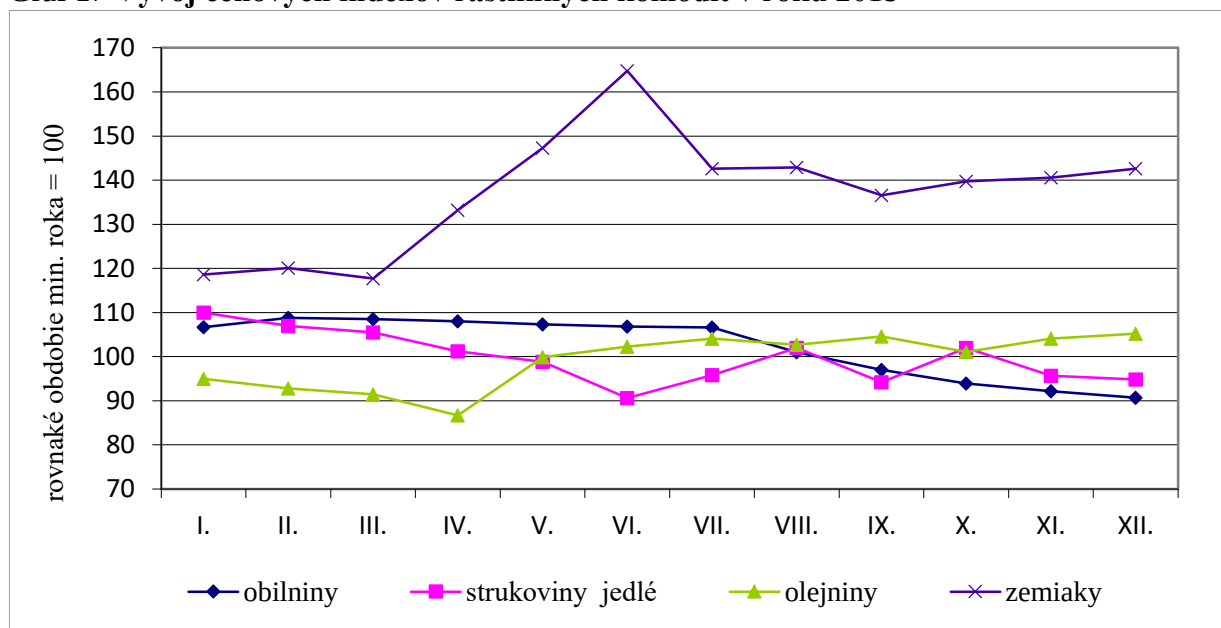
Ceny zemiakov spolu boli v roku 2019 o 38,1 % vyššie ako v predchádzajúcom roku. Celkový medziročný rast cien zemiakov bol ovplyvnený výrazným medziročným rastom cien skorých zemiakov (o 49,3 %), ako aj neskorých konzumných zemiakov (33,9 %). Ceny zemiakov boli počas celého roka 2019 vyššie ako v roku 2018.

Tempo medziročného klesania cien cukrovej repy sa podľa údajov ŠÚ SR spomalilo a v roku 2019 boli ceny cukrovej repy iba o 0,9 % nižšie ako v predchádzajúcom roku.

Ceny zeleniny boli vyššie ako v predchádzajúcom roku počas celého roka 2019 a v priemere roka boli v porovnaní s rokom 2018 vyššie o 13,6 %. Najvýraznejší rast cien bol v skupine zeleniny zaznamenaný u bielej kapusty (33,3 %), uhoriek nakladačiek (25,7 %) a karfiolu (24,6 %). V roku 2019 bol zaznamenaný medziročný rast cien takmer u všetkých komodít v skupine zeleniny. Medziročné zníženie cien bolo zaznamenané iba u šalátových uhoriek (2 %) a mierne klesli ceny petržlenu s vňaťou (0,5 %) a hlávkového šalátu (0,3 %).

Ceny ovocia, orechov a korenín spolu v porovnaní s rokom 2018 mierne stúpili (0,5 %). V uvedenej skupine bol výrazný medziročný rast cien zaznamenaný u hrušiek (34,7 %). Ceny čerešní medziročne vzrástli o 21,0 % a o 17,2 % boli v porovnaní s predchádzajúcim rokom vyššie ceny záhradných jahôd, ako aj ceny broskýň (17,1 %). V skupine ovocia medziročne klesli iba ceny oberaných jabĺk (2,5 %) a ceny hrozna stagnovali s minimálnym medziročným poklesom (0,2 %), z toho muštového o 0,4 %.

Graf 17 Vývoj cenových indexov rastlinných komodít v roku 2019

Prameň: ŠÚ SR

Vpracoval: NPPC-VÚEPP

Vývoj zberových plôch, hektárových úrod a produkcie uvádzajú tabuľky 18-19 v Prílohe 9.

3.1.2. ŽIVOČÍŠNA VÝROBA

Hospodárske zvieratá, ich reprodukcia, produkcia a predaj živočíšnych výrobkov

V chove **hovädzieho dobytku** bol v roku 2019 zaznamenaný mierny pokles početných stavov. Medziročne klesol počet dobytku spolu, ako aj stavy kráv. Medziročne sa znížili stavy dojníc ako aj stavy dojčiacich kráv. Ku koncu roka 2019 bolo v SR 432,3 tis. ks hovädzieho dobytku, čo bolo medziročne o 6,6 tis. ks menej (1,5 %). Stavy kráv dosiahli počet 191,9 tis. ks, čo bolo medziročne menej o 2,9 tis. ks (1,5 %). Klesajúci trend stavov dojníc pokračoval aj v roku 2019, keď ich počet ku koncu roka dosiahol len 125,8 tis. ks, t.j. o 2,0 tis. ks (1,6 %) menej ako pred rokom. Stavy dojčiacich kráv v priebehu roka klesali, na konci roka 2019 dosiahli 66,0 tis. ks a ich počet medziročne klesol o 0,8 tis. ks (1,2 %). Podiel dojčiacich kráv na celkovom počte kráv medziročne mierne vzrástol z 34,3 % na 34,4 %. Vo výkrme hovädzieho dobytku bolo 51,4 tis. ks dobytku, čo bolo o 1,2 tis. ks (2,4 %) viac ako pred rokom. K poklesu počtov došlo len v hmotnostných kategóriách od 251 kg do 350 kg a nad 500 kg.

Ukazovatele pôrodnosti dobytku sa medziročne prevažne zlepšili. Zvýšil sa počet narodených teliat na 100 kráv a taktiež aj počet odchovaných teliat na 100 kráv o 0,63 ks. Priemerné denné prírastky hmotnosti dobytku vo výkrme sa medziročne zvýšili o 0,010 kg/KD a za rok dosiahli 0,763 kg na kus a deň. Pozitívny vývoj bol v mliekovej úžitkovosti, ktorá medziročne vzrástla o 104,8 kg (1,4 %) na 7 372,7 kg mlieka na dojnica a rok.

Zvýšenie mliekovej úžitkovosti na dojnica aj napriek poklesu počtu dojníc spôsobilo, že výroba kravského mlieka sa medziročne znížila len o 0,4 tis. t (0,04 %) a dosiahla 932,2 tis. t. V priebehu roka 2019 prvovýrobcovia mlieka celkovo predali 844,5 tis. t kravského mlieka. Objem dodávok mlieka tvoril 814,3 tis. t (96,4 %) a priamy predaj 30,2 tis. t (3,6 %). Celkový predaj mlieka

sa medziročne zvýšil o 0,8 tis. t (0,1 %). Objem dodávok sa medziročne znížil o 2,8 tis. t (0,3 %) a priamy predaj vzrástol o 3,6 tis. t (13,7 %).

V roku 2019 sa z podnikov, zapísaných v Registri fariem ŠÚ SR, predalo 41 826 t ž. hm. jatočného hovädzieho dobytká, čo predstavuje medziročný pokles až o 2 129 t ž. hm. (4,8 %). Predaj jatočných teliat sa výrazne znížil. Predalo sa 12,8 tis. ks jatočných teliat s celkovou hmotnosťou 1 173 t ž. hm., čo bolo o 14,4 % menej ako v predchádzajúcom roku.

Na slovenských bitúnkoch sa v priebehu roka 2019 zabilo celkovo 28 742 ks jatočného hovädzieho dobytká spolu, z toho bolo 11 460 kráv, 572 teliat, 1 661 jalovic a 14 639 býkov. Celková jatočná hmotnosť zabitých zvierat bola 8 271 t. Medziročne počet zabíjok jatočného HD sa znížil o 1 701 ks, avšak celková jatočná hmotnosť vzrástla o 156 t (o 1,9 %). Podľa odhadu samozásobenia sa v domácnostiach zabilo 9 386 ks dobytká, čo bolo 2 447 t jat. hm. Hrubá domáca produkcia v roku 2019 dosiahla úroveň 21 065 t hovädzieho mäsa, čo bolo až o 3 271 t (13,4 %) menej ako pred rokom.

Napriek rastúcej úrovni nákupných cien bol v roku 2019 zaznamenaný klesajúci trend v chove **ošípaných** na Slovensku. Celkový počet ošípaných dosiahol 589,2 tis. ks a medziročne sa znížil až o 37,8 tis. ks (6,0 %). Počet prasníc klesol o 1,6 tis. ks (4,1 %) a dosiahol 37,7 tis. ks. Počet ošípaných vo výkrme a predvýkrme bol medziročne nižší o 4,8 tis. ks (o 1,1 %). Najvyšší stav ošípaných vo výkrme bol v 2. štvrtroku. Vo 4. štvrtroku 2019 došlo k medziročnému poklesu počtu ošípaných vo výkrme vo všetkých hmotnostných kategóriách, s výnimkou hmotnostnej kategórie do 20 kg a nad 110 kg.

Úžitkovosť sa medziročne prevažne zlepšila. Pri nezmenenom počte vrhov na prasnici stúpol počet narodených prasiat na 1 prasnici (1,48 ks), a zároveň sa počet narodených prasiat na jeden vrh mierne zvýšil. Zvýšil sa úhyn prasiatok. Zhoršila sa úžitkovosť v priemerných denných prírastkoch vo výkrme a predvýkrme ošípaných, kde sa prírastok medziročne znížil o 0,016 kg na KD.

Predalo sa 89 497 t jatočných ošípaných v živej hmotnosti, t. j. o 761 t (o 0,8 %) menej ako v roku 2018. Z celkového predaného množstva tvorili prasnice 3,5 %. Na slovenských bitúnkoch sa zabilo 676 785 ks jatočných ošípaných v živej hmotnosti 79 148 t, čo predstavuje 62 801 t jat. hm. Medziročne sa zabilo až o 56,2 tis. ks viac ošípaných (o 9,1 %) a v jatočnej hmotnosti viac o 5 393 t (9,4 %). Odhadované samozásobenie domácností bolo 9 554 t jatočnej hmotnosti. Hrubá domáca produkcia dosiahla 71 602 t bravčového mäsa (pokles o 6,4 %). Dovoz živých zvierat sa na tejto produkcii podieľal 26,9 % a vývoz 25,8 %.

Počet **hydiny** spolu dosiahol 13 132 tis. ks a klesol oproti stavu k 31.12.2018 o 6,6 % (925,0 tis. ks). Z toho počet sliepok dosiahol 5 537,2 tis. ks, t. j. o 9,8 % (604,8 tis. ks) medziročne menej. Podiel sliepok na celkovom počte hydiny sa znížil na 42,2 % (1,5 p.b.). Zvýšil sa len počet kurčiat na chov (14,1 %). Medziročne sa znížili stavy husí (1,2 %), ale aj kurčiat na výkrm (5,8 %), kačíc (11,5 %) a hlavne moriek (20,2 %).

Predalo sa 50 873,6 tis. ks hydiny, čo bolo medziročne menej o 1 896,4 tis. ks (3,6 %), a 109 935 t ž. hm. (pokles o 4,0 %). Predaj husí v tonách sa zvýšil až o 45,4 %, ale predaj kurčiat sa znížil o 3,1 %, sliepok o 15,6 %, moriek o 16,4 % a kačíc až o 23,1 %.

Štruktúra vyprodukovanej jatočnej hydiny sa vyvíjala v prospech kurčiat. Podiel jatočných kurčiat sa zvýšil na 93,0 %. Podiel jatočných sliepok medziročne klesol na 4,7 % a podiel jatočných moriek klesol na 2,1 %. Podiel jatočných husí dosiahol 0,08 % a kačíc 0,07 %. Zníženie úžitkovosti na nosnicu (1,5 %) a pokles početných stavov sliepok (9,8 %), sa prejavili v medziročnom poklese celkovej produkcie slepačích vajec (konzumných i násadových) o 4,5 %, t. j. o 56,3 mil. ks. Počet nosníc konzumných vajec v intenzívnych chovoch sa znížil na 2 480,3 tis. ks (pokles o 5,5 %) a produkcia slepačích konzumných vajec sa medziročne znížila o 2,7 % na 746,0 mil. ks. Výroba

slepačích násadových vajec dosiahla v intenzívnych chovoch úroveň 105,7 mil. ks, a medziročne poklesla až o 12,9 %, t. j. o 15,7 mil. ks.

Chov **oviec** zaznamenal medziročne opätovne negatívny vývoj. Ku koncu roka 2019 bolo na Slovensku 320,6 tis. ks oviec, čo bolo až o 30,6 tis. ks (8,7 %) menej ako pred rokom a početné stavy bahníc sa medziročne znížili o 6,2 %. Ukazovatele plodnosti bahníc sa medziročne zhoršili. Medziročne sa znížil počet narodených ako aj odchovaných jahniat na 100 bahníc. Priemerná striž na 1 ovcu za rok dosiahla 1,24 kg vlny (pokles o 2,9 %).

V roku 2019 sa predalo 2 421 t ž. hm. jatočných oviec vrátane jahniat, čo bolo o 114 t ž. hm. (4,5 %) menej ako v roku 2018. Celkovo sa predalo 96,0 tis. ks jatočných jahniat (1 388 t ž. hm.), čo bolo o 0,7 tis. ks viac ako pred rokom.

Na slovenských bitúnkoch bolo zabitých 55 153 ks jatočných oviec spolu, z toho 39 322 ks jahniat a 15 831 ks ostatných jatočných oviec. Celková jatočná hmotnosť zabitých zvierat dosiahla 585,4 t. Medziročne sa na bitúnkoch zabilo až o 4,6 % viac jatočných oviec a celková jatočná hmotnosť bola vyššia o 2,0 %. Na samozásobenie sa spotrebovalo 436,8 t jat. hm. Hrubá domáca produkcia ovčieho mäsa dosiahla 1 098 t a znížila sa o 4,5 %.

Produkcia ovčieho mlieka na jednu bahnicu sa medziročne znížila o 1,9 kg a celková produkcia ovčieho mlieka bola medziročne nižšia až o 976 tis. kg (8,1 %). Celková produkcia ovčieho mlieka dosiahla 12 448 t. Odhad samozásobenia bol 1 350 t mlieka. Predalo sa 10 799 t, čo bolo až o 954 t (8,1 %) medziročne menej. Z toho bol predaj do vlastných prevádzok 3 189,4 t mlieka (28,7 % celkovej produkcie). Produkcia ovčej vlny v pote dosiahla 568 t, a v porovnaní s rokom 2018 bola nižšia o 6,7 %.

V roku 2019 bolo v SR 35,6 tis. ks **kôz a capov** spolu a z toho 26,4 tis. ks kôz matiek. Stavy kôz a capov spolu sa medziročne znížili o 1 313 ks (3,6 %) a stavy kôz matiek poklesli o 591 ks (o 2,2 %). Na Slovensku sa chovalo 12 plemien kôz, pričom najpočetnejšie zastúpeným plemenom bola koza biela krátkosrstá. Reprodukcia na jednu bielu kozu krátkosrstú dosiahla 1,32 ks kozliat (medziročne pokles o 0,23 ks). Hrubá domáca produkcia kozieho mäsa, tvorená prevažne zo samozásobenia, dosiahla 332,1 t jat. hm. a medziročne sa zvýšila o 0,3 %. V organizáciách zapísaných v registri fariem sa nadojilo 340,0 t kozieho mlieka, t.j. o 33,8 t (11,0 %) viac ako v roku 2018.

V tabuľke 20 v Prílohe 9 sú uvedené stavy hospodárskych zvierat zo Súpisu hospodárskych zvierat ŠÚ SR k 31.12.2019.

Tab. 19 **Produkcia živočíšnych výrobkov v SR**

Komodita	M.J.	Ø2014-2018	2018	2019	Index 2019/2018	Index 2019/Ø2014-2018
Jatočné zvieratá spolu *)	t jat. hm.	104 002	102 335	94 097	91,9	90,5
z toho jat. HD	t jat. hm.	25 024	24 336	21 065	86,6	84,2
jat. ošípané	t jat. hm.	77 507	76 518	71 602	93,6	92,4
jat. ovce	t jat. hm.	1 167	1 150	1 098	95,5	94,1
jat. kozy	t jat. hm.	304	331	332	100,3	109,3
Jatočná hydina *)	t jat. hm.	86 424	92 158	91 766	99,6	106,2
Mlieko kravské	t	942 005	932 592	932 237	100,0	99,0
Vajcia slepačie	tis. ks	1 208 196	1 248 055	1 191 752	95,5	98,6
Ovčie mlieko	t	12 684	13 524	12 448	92,0	98,1
Vlna ovčia	t	622	609	568	93,3	91,3

Prameň: Živočíšna výroba a predaj výrobkov z prvovýroby, ŠÚ SR, MPRV SR rezortný výkaz BM (MPRV SR) 1-12, Odhad samozásobenia

*) Hrubá domáca produkcia = zabitia na bitúnkoch + odhad samozásobenia +/- zahraničný obchod

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Vybrané ukazovatele úžitkovosti hospodárskych zvierat v SR sú uvedené v tabuľke 21 v Prílohe 9.

Ponuka, dopyt a systém obchodovania so živočíšnymi komoditami

Ponuka živočíšnych produktov sa medziročne zvýšila. Celková ponuka všetkých druhov mias dosiahla 499,3 tis. ton a medziročne sa zvýšila o 0,8 %. Dopyt po živočíšnych komoditách kopíroval vývoj celkovej ponuky. Dopyt medziročne vzrástol u hydínového (8,6 %), ovčieho (5,1 %), konského (4,8 %) a kozieho mäsa (0,3 %), ale klesol u bravčového (2,1 %) a hovädzieho mäsa (13,3 %), ako aj u konzumných vajec (1,0 %) a u kravského mlieka (3,6 %). Celkový dopyt po mäse všetkých druhov zvierat v porovnaní s ponukou bol nižší o 1,0 %, u kravského mlieka o 1,3 % a u konzumných vajec o 1,0 %.

Tab. 20 Ponuka a dopyt živočíšnej produkcie

Ukazovateľ	M.J.	Obdobie	Ponuka	Dopyt	Rozdiel	Domácia produkcia	Domácia spotreba	Podiel prod./spotr. (%)
HD	t jat. hm.	Ø2014-2018	44 358	44 003	356	25 024	23 871	104,8
		2018	46 012	45 802	210	24 336	27 241	89,3
		2019	39 945	39 725	220	21 065	25 815	81,6
	%	2019/2018	86,8	86,7	104,8	86,6	94,8	91,3
		2019/Ø2014-18	90,1	90,3	61,8	84,2	108,1	77,8
Ošípané	t jat. hm.	Ø2014-2018	231 312	228 755	2 557	77 507	152 572	50,8
		2018	250 383	247 721	2 662	76 518	160 593	47,6
		2019	244 986	242 448	2 539	71 602	169 297	42,3
	%	2019/2018	97,8	97,9	95,4	93,6	105,4	88,8
		2019/Ø2014-18	105,9	106,0	99,3	92,4	111,0	83,3
Ovce	t jat. hm.	Ø2014-2018	1 331	1 331	0	1 167	451	258,9
		2018	1 251	1 251	0	1 150	354	325,1
		2019	1 315	1 315	0	1 098	376	292,3
	%	2019/2018	105,1	105,1	133,3	95,5	106,2	89,9
		2019/Ø2014-18	98,8	98,8	181,8	94,1	83,3	112,9
Kozy	t jat. hm.	Ø2014-2018	313	313	0	304	313	97,0
		2018	331	331	0	331	331	99,9
		2019	333	333	0	332	333	99,9
	%	2019/2018	100,3	100,3	-	100,3	100,3	99,9
		2019/Ø2014-18	106,2	106,2	-	109,3	106,2	102,9
Hydina	t jat. hm.	Ø2014-2018	166 587	163 943	2 644	86 424	94 120	91,8
		2018	197 099	193 570	3 529	92 158	120 010	76,8
		2019	212 607	210 166	2 441	91 766	141 921	64,7
	%	2019/2018	107,9	108,6	69,2	99,6	118,3	84,2
		2019/Ø2014-18	127,6	128,2	92,3	106,2	150,8	70,4
Kone	t jat. hm.	Ø2014-2018	42	42	0	1	39	1,4
		2018	106	106	0	-2	103	-2,1
		2019	111	111	0	0	108	0,0
	%	2019/2018	104,8	104,8	-	0,9	105,7	0,9
		2019/Ø2014-18	262,7	262,7	-	-3,6	278,9	-1,3
Mlieko kravské	t	Ø2014-2018	1 561 069	1 538 839	22 230	942 005	1 021 523	92,2
		2018	1 576 215	1 557 081	19 134	932 592	1 070 505	87,1
		2019	1 520 036	1 500 317	19 719	932 237	1 024 284	91,0
	%	2018/2017	96,4	96,4	103,1	100,0	95,7	104,5
		2019/Ø2014-18	97,4	97,5	88,7	99,0	100,3	98,7
Konzumné vajcia	tis. ks	Ø2014-2018	1 251 217	1 232 880	18 337	1 065 793	1 156 100	92,2
		2018	1 308 135	1 293 450	14 685	1 115 312	1 222 526	91,2
		2019	1 292 729	1 280 407	12 322	1 078 519	1 218 774	88,5
	%	2019/2018	98,8	99,0	83,9	96,7	99,7	97,0
		2019/Ø2014-18	103,3	103,9	67,2	101,2	105,4	96,0

Prameň: ŠÚ SR; BM (MPRV SR) 6-12; ML (MPRV SR) 6-12; VOH (MPRV SR) 7-12; LIAH (MPRV SR) 1-12; Zahraničný obchod - do roku 2014 dopyty MPRV SR; Spotreba - odhad

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Celková produkcia mäsa medziročne poklesla (4,4 %), v dôsledku zníženia produkcie hovädzieho (13,4 %), bravčového (6,4 %), ovčieho (4,5 %) a hydínového mäsa (0,4 %), pričom

produkcia kozieho mäsa (0,3 %) medziročne vzrástla. Zároveň medziročne klesla produkcia konzumných vajec (3,3 %) a produkcia kravského mlieka zostala na úrovni z roku 2018.

Celková domáca produkcia mäsa sa na celkovej ponuke podieľala 37,2 %, pričom v roku 2018 to bolo 39,3 %. Z jednotlivých druhov mias najvýraznejšie pokrývala domáca produkcia ponuku kozieho (na 99,9 %) a ovčieho mäsa (na 83,5 %). Pri hovädzom mäse tvorila domáca produkcia 52,7 % z ponuky, pri hydinovom mäse 43,2 % a pri bravčovom mäse len 29,2 %. Výrazný rozdiel bol aj pri kravskom mlieku (61,3 %), ako aj u konzumných vajec, u ktorých bola ponuka krytá domácou produkciou na 83,4 %.

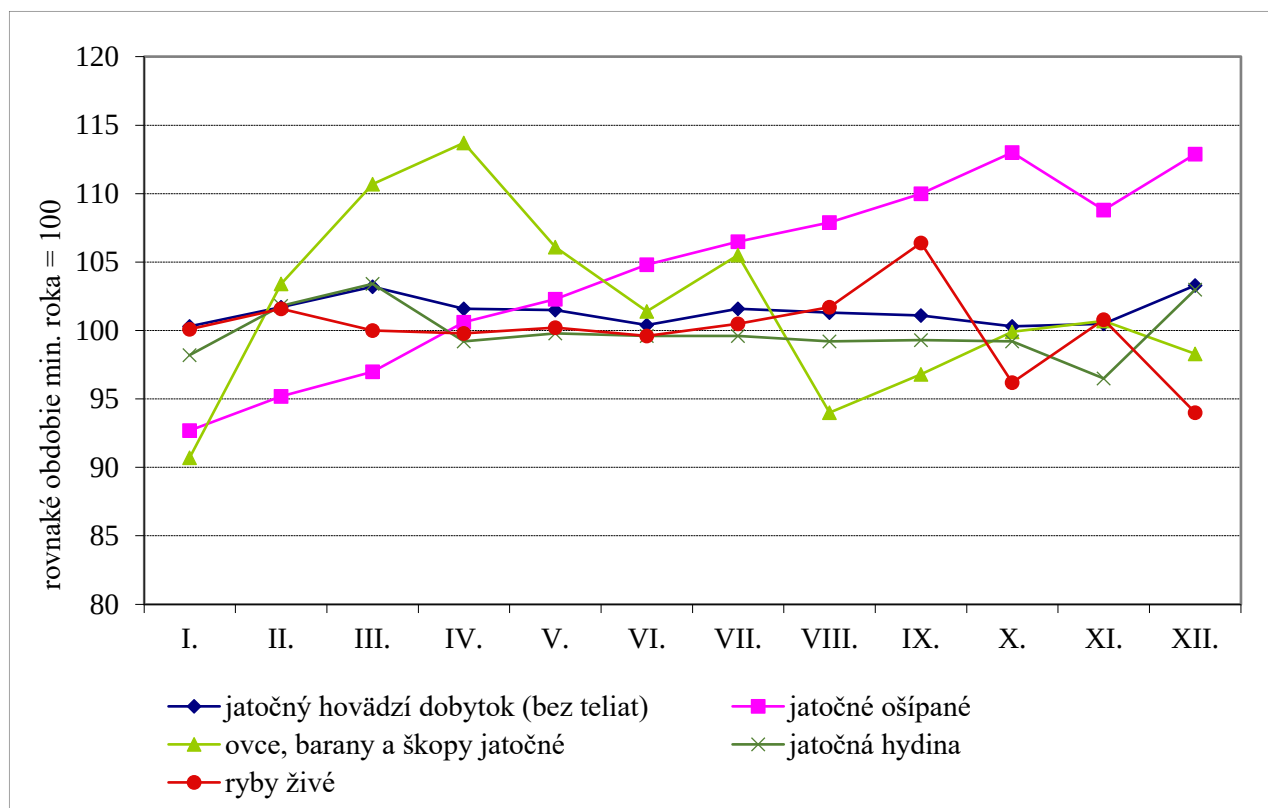
Celková odhadovaná spotreba mäsa sa v roku 2019 medziročne zvýšila o 9,5 %, pričom výrazne sa zvýšila domáca spotreba hydínového (18,3 %), ovčieho (6,2 %), konského (5,7 %), bravčového (5,4 %) a kozieho mäsa (0,3 %), ale spotreba hovädzieho mäsa (5,2 %) medziročne klesla. Z domácej produkcie bola celková spotreba mäsa krytá len na 55,0 %, čo bolo v porovnaní s rokom 2018 až o 8,0 p. b. menej. Medziročný pokles spotreby bol aj u kravského mlieka (o 4,3 %), pričom jeho produkcia bola až o 9,0 % pod úrovňou spotreby. Spotreba konzumných vajec medziročne klesla o 0,3 %.

Živočíšne komodity boli v roku 2019 organizované a regulované v súlade s Nariadením Rady (ES) č. 1308/2013 z 17. decembra 2013 o vytvorení spoločnej organizácie poľnohospodárskych trhov s poľnohospodárskymi výrobkami.

Vývoj cien

Ceny skupiny komodít živočíšnej výroby zostali v porovnaní s rokom 2018 v ostatnom hodnotenom roku takmer stabilné, s miernym medziročným poklesom (0,3 %). Najvýraznejší vplyv na vývoj cien v živočíšnej výrobe mali ceny ovčej vlny, ktoré medziročne klesli o 9,8 %. Ceny konzumných slepačích vajec medziročne klesli o 7,5 %. Na medziročný pokles cien v skupine živočíšnych komodít vplýval aj vývoj cien kapra, ktorého ceny medziročne klesli o 7,4%. V skupine živých rýb, ktorých ceny zostali takmer stabilné s miernym medziročným poklesom (0,6 %) zmiernil znižovanie cien pstruh štandard, ktorého ceny boli stabilné s miernym rastom (0,5 %). Medziročne klesli aj ceny jatočných jalovíc v triede mäsitosti U (2,7 %). Ceny skupín jatočných oviec, jahniat spolu, jatočných jalovíc a jatočnej hydiny sa takmer stabilizovali s minimálnym medziročným poklesom (od 0,2 % do 0,6 %). Medziročné klesanie cien v skupine živočíšnych komodít spomalil rast cien skupiny jatočných ošípaných o 4,8 %. V skupine jatočných ošípaných mierne klesli iba ceny v obchodnej triede U (0,7 %), v ostatných triedach bol zaznamenaný rast cien, resp. sa stabilizovali. Ceny skupiny jatočných býkov boli v roku 2019 o 1,9 % vyššie ako v predchádzajúcom roku. V skupine jatočných býkov bol zaznamenaný najvýraznejší medziročný rast cien v triede mäsitosti O (2,4 %), v triede mäsitosti U boli ceny u jatočných býkov v porovnaní s predchádzajúcim rokom vyššie o 1,1 %. Ceny jatočných kráv medziročne vzrástli o 1 %. V skupine jatočných kráv bol zaznamenaný minimálny pokles cien iba v triede mäsitosti U (0,4 %). V roku 2019 pokračovalo spomaľovanie rastu cien surového kravského mlieka, ktoré sa medziročne zvýšili iba o 1 %. Medziročný pohyb súhrnných cien bol takmer u všetkých skupín komodít živočíšnej výroby iba mierny. Rozdiel v cenách sa v porovnaní s predchádzajúcim rokom vo väčšine skupín živočíšnych komodít pohyboval do 1 %, resp. 2 %.

Graf 18 Vývoj cenových indexov komodít živočíšnej výroby v roku 2019

Prameň: ŠÚ SR

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

3.2. CENOVÝ VÝVOJ NA POĽNOHOSPODÁRSKOM A POTRAVINOVOM TRHU

V rámci vertikály výroby a spotreby potravín v roku 2019 bol na všetkých stupňoch zaznamenaný medziročný rast cien. Najvýraznejší rast cien bol na úrovni spotrebiteľských cien potravín a nealkoholických nápojov (4,0 %), ktoré prevýšili priemernú úroveň inflácie za rok 2019. Zo sledovaných súhrnných indexov boli pod hladinou inflácie iba indexy cien poľnohospodárskych výrobkov a cien vstupov do poľnohospodárstva. Cenový index poľnohospodárskych výrobkov bol ovplyvnený najmä rastúcimi cenami v skupine ovocia, zeleniny, orechov a korenia (11,1 %). Ceny potravinárskych výrobkov, nápojov a tabaku boli v porovnaní s rokom 2018 vyššie o 2,7 %, čo bolo ovplyvnené medziročným rastom cien potravín (3,3 %).

Tab. 21 Vývoj cenových indexov vo vertikále výroby a spotreby potravín
rovnaké obdobie minulého roka = 100

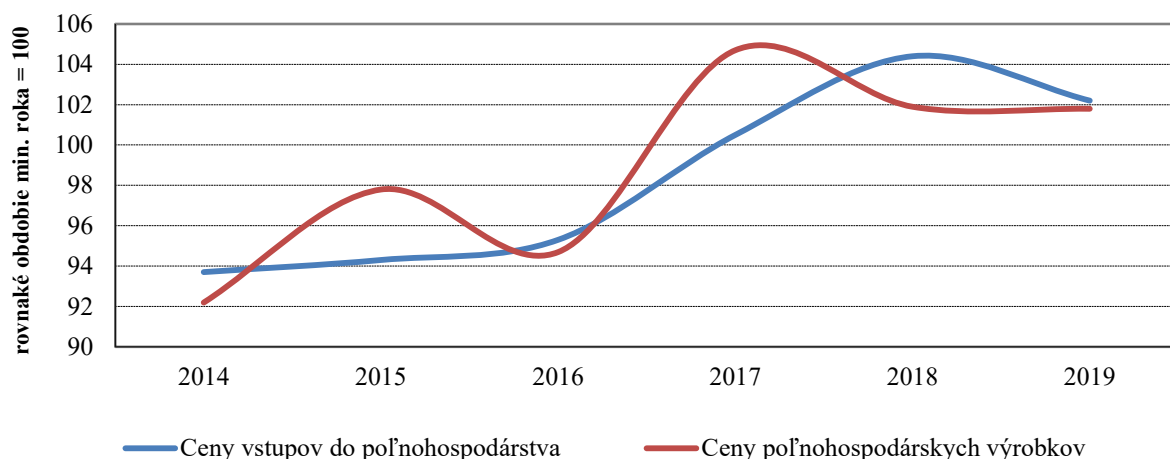
Indexy	rok 2018	rok 2019
Ceny vstupov do poľnohospodárstva	104,4	102,2
Ceny poľnohospodárskych výrobkov	102,0	101,8
- rastlinné komodity (bez ovocia a zeleniny)	102,2	101,4
- ovocie, zelenina, orechy a koreniny	106,0	111,1
- živočíšne komodity	101,3	99,7
Ceny potravinárskych výrobkov, nápojov a tabaku	99,7	102,7
- potraviny	99,6	103,3
Spotrebiteľské ceny potravín a nealkoholických nápojov	103,9	104,0
Spotrebiteľské ceny alkoholických nápojov a tabaku	101,6	102,7
Spotrebiteľské ceny úhrn - inflácia	102,5	102,7

Prameň: ŠÚ SR

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Cenové nožnice medzi cenami poľnohospodárskych výrobkov a cenami nakupovaných výrobných prostriedkov sa v roku 2019 takmer uzatvorili. Ceny poľnohospodárskych výrobkov rástli iba o 0,4 indexového bodu pomalšie ako ceny vstupov do poľnohospodárstva.

Graf 19 Vývoj indexov cien vstupov a výstupov poľnohospodárskej výroby

Prameň: ŠÚ SR

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

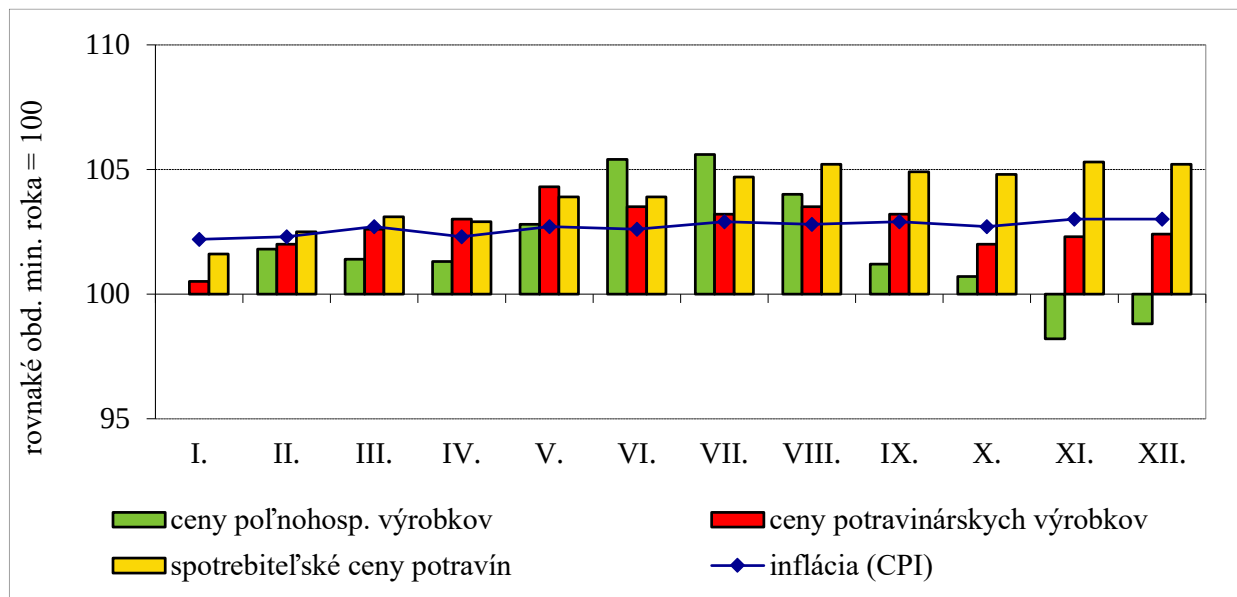
Ceny vstupov do poľnohospodárstva sa v roku 2019 medziročne zvýšili o 2,2 %. Index cien vstupov do poľnohospodárstva ovplyvnil najmä výrazný medziročný rast cien hnojív a zlepšovadiel pôdy (9,6 %), z toho najmä dusíkatých hnojív (10,7 %). V roku 2019 sa zastavilo klesanie cien v skupine osív a sadby, ktoré sa medziročne zvýšili o 1,4 %, čo bolo ovplyvnené najmä medziročným rastom cien sadby zemiakov (12,9 %). Ceny skupiny energií a mazív zostali takmer stabilné s miernym medziročným rastom (0,3 %), čo bolo ovplyvnené zvýšením cien elektriny (7,5 %) a naopak medziročným znížením cien benzínu (5,0 %), ako aj motorovej nafty (2,2 %).

Ceny poľnohospodárskych komodít sa medziročne zvýšili o 1,8 %, čo ovplyvnil najmä priemerný medziročný index cien v skupine ovocia, zeleniny, orechov a korenia (11,1 %). Rast cien v skupine rastlinných komodít (bez ovocia a zeleniny) sa spomalil a ich ceny sa zvýšili o 1,4 %. Spomalenie rastu cien rastlinných komodít bolo ovplyvnené najmä poklesom cien kukurice na zrno o 4,2 % a sóje o 9,1 %. V skupine obilnín spolu bol vo vývoji cien pohyb minimálny a boli iba o 0,4 % nižšie ako roku 2018. V ostatnom hodnotenom roku medziročne rástli ceny olejnín spolu, ktoré boli o 2,9 % vyššie ako v predchádzajúcom roku. Ceny komodít živočíšnej výroby boli takmer stabilné a medziročne klesli iba minimálne (0,3 %). Medziročné klesanie cien v skupine živočíšnych komodít spomalil rast cien skupiny jatočných ošípaných o 4,8 %. Medziročný pohyb súhrnných cien bol takmer u všetkých skupín komodít živočíšnej výroby iba mierny s medziročným rozdielom do 1 %, resp. 2 %.

Ceny výrobcov potravín, nápojov a tabaku sa v roku 2019 medziročne zvýšili o 2,7 %, čo ovplyvnil najmä medziročný rast cien potravín (3,3 %), z toho najmä výroby mlynských výrobkov, škrobu a škrobových výrobkov, ktoré boli o 6,5 % vyššie ako v roku 2018. V skupine výroby potravín, nápojov a tabaku sa medziročne zvýšili ceny takmer u všetkých podskupín, okrem cien výroby mliečnych výrobkov, u ktorých bol zaznamenaný mierny medziročný pokles (0,5 %).

Spotrebiteľské ceny potravín a nealkoholických nápojov sa v porovnaní s rokom 2018 zvýšili o 4,0 %. Medziročný rast spotrebiteľských cien bol podľa zoznamu potravín monitorovaných ŠÚ SR zaznamenaný najmä v prípade konzumných zemiakov, ktorých priemerné ceny sa v roku 2019 medziročne zvýšili o 42,1 %. Rast spotrebiteľských cien zemiakov bol zaznamenaný najmä v druhom kvartáli roka 2019. Spotrebiteľské ceny zemiakov počas celého roka 2019 prevyšovali mesačné priemerné spotrebiteľské ceny v predchádzajúcom roku. Rovnako ako v predchádzajúcich dvoch rokoch najviac za zemiaky zaplatil spotrebiteľ aj v roku 2019 v júni. Medziročný rast spotrebiteľských cien bol zaznamenaný u väčšiny ŠÚ SR monitorovaných potravín. Klesli iba ceny jablák (19,6 %), čerstvých slepačích vajec (8,7 %) a čerstvého masla (2,6 %). Medziročný pokles spotrebiteľských cien údeného oštiepka, tvarohu, škvarenej masti a kryštálového cukru nedosahoval 1 %.

Graf 20 Vývoj cenových indexov v potravinovej vertikále v roku 2019

Prameň: ŠÚ SR,

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Prehľad o vývoji cien vstupov, poľnohospodárskych výrobkov a potravinárskych výrobkov je uvedený v tabuľkách 22-26 v prílohe 9.

3.3. VÝROBA POTRAVÍN

Podľa údajov ŠÚ SR priemyselná produkcia v odvetví **výroba potravín, nápojov a tabakových výrobkov**, vyjadrená indexom priemyselnej produkcie, v roku 2019 medziročne vzrástla.

Tab. 22 Priemyselná produkcia (PP)

PP (rovnaké obdobie minulého roka = 100)	2016	2017	2018	2019
očistená o vplyv počtu pracovných dní				
Priemysel spolu	104,6	103,3	104,4	100,5
Priemyselná výroba	105,0	103,0	106,3	99,7
Výroba potravín, nápojov a tabakových výrobkov	99,6	102,7	103,9	105,4
neočistená o vplyv počtu pracovných dní				
Priemysel spolu	104,7	103,2	104,5	100,5
Priemyselná výroba	105,1	102,9	106,4	99,7
Výroba potravín, nápojov a tabakových výrobkov	99,6	102,5	104,2	105,3

Prameň: ŠÚ SR - www.statistics.sk, z údajov Štatistickým úradom SR aktualizovaných pre priemyselnú produkciu (PP) neočistenú aj očistenú o vplyv počtu pracovných dní k 15. 6. 2020

Pozn.: Priemyselná produkcia je krátkodobý ukazovateľ, ktorý vyjadruje zmenu objemu produkcie v priemyselných odvetviach SR. Výpočet PP v SR vykonáva ŠÚ SR na základe metódy, ktorá je v súlade so štandardami EÚ.

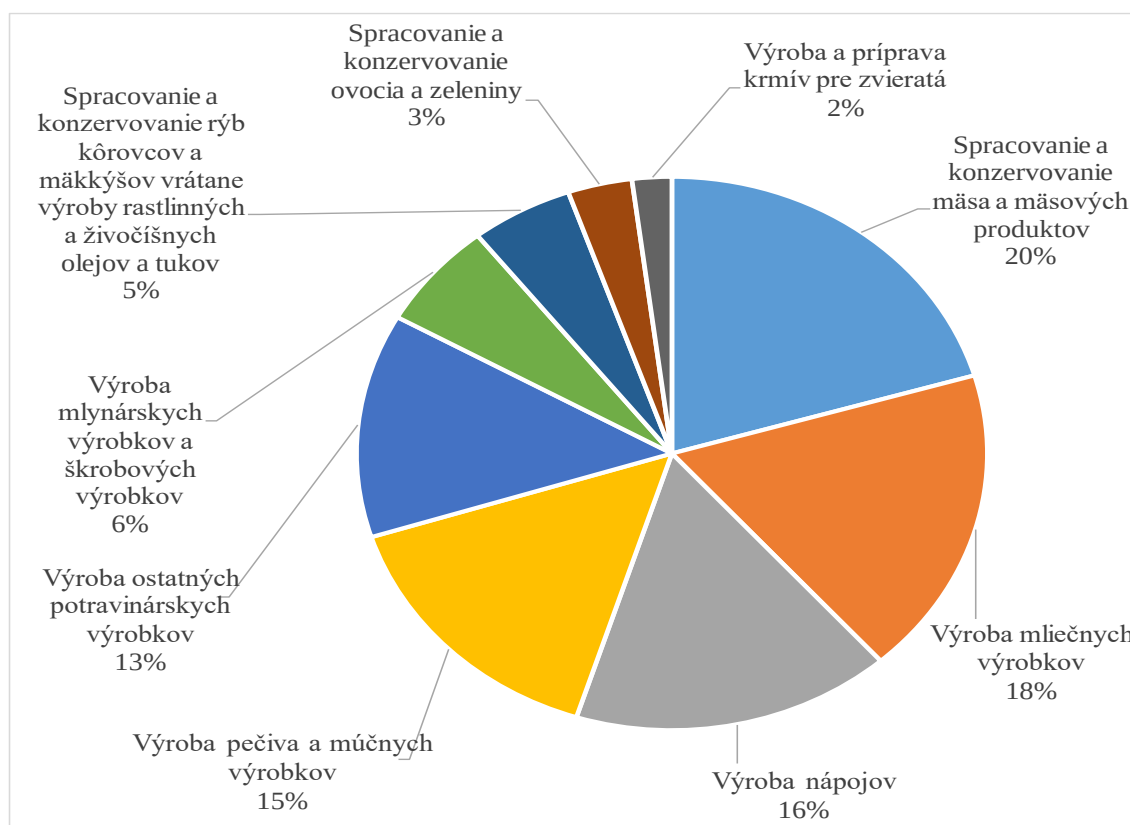
Vypracoval: NPPC - VÚEPP

Z hlavných sledovaných potravinárskych výrobkov sa v naturálnom vyjadrení zvýšila výroba zeleninových výrobkov (4,8 %), pšeničnej múky (3,6 %), masla (2,2 %), výroba syrov (1,4 %) a sladu (1 %).

V naturálnom vyjadrení klesla výroba vína (36 %), ovocných výrobkov (31,1 %), chleba a čerstvého pečiva (8,5 %), konzumného mlieka (6,0 %), cestovín (4,2 %), konzumných vajec (3,3 %), výrobkov z mäsa (2,2 %) a zabitej hydiny (0,4 %).

Tržby za vlastné výrobky a služby vo výrobe potravín a nápojov SR¹⁶ v podnikoch s počtom zamestnancov 20 a viac v roku 2019 medziročne vzrástli o 7 % na 3 408 mil. €. Z hľadiska podielu na celkových tržbách za vlastné výrobky a z predaja služieb v roku 2019 najvyšší podiel dosiahol odbor spracovania a konzervovania mäsa a mäsových produktov (20,4 %). Ďalej nasledovali výroba mliečnych výrobkov (18,0 %), výroba nápojov (16,4 %), výroba pečiva a múčnych výrobkov (15,2 %), výroba ostatných potravinárskych výrobkov¹⁷ (13,1 %), výroba mlynárskych výrobkov, škrobu a škrobových výrobkov (6,2 %); spracovanie a konzervovanie rýb, kôrovcov a mäkkýšov vrátane výroby rastlinných a živočíšnych olejov a tukov (5,2 %)¹⁸, spracovanie a konzervovanie ovocia a zeleniny (3,3 %) a výroba príprava krmív pre zvieratá (2,0 %).

Graf 21 Štruktúra tržieb za vlastné výrobky a z predaja služieb v odboroch odvetvia výroba potravín a nápojov v roku 2019

Prameň: PROD 3-04, ŠÚ SR; predbežné údaje ŠÚ SR
Vypracoval: NPPC – VÚEPP

¹⁶ potravinársky priemysel SR; predbežné údaje ŠÚ SR

¹⁷ odbor zahŕňa výrobu cukru; výrobu kakaa, čokolády a cukrovín; spracovanie čaju a kávy; výrobu korenín a chutových prísad; výrobu pripravených pokrmov a jedla; výrobu a prípravu homogenizovaných a diétnych potravín a výrobu ostatných potravinárskych výrobkov inde neuvedených

¹⁸ odbor rybný s tukovým je spočítaný z dôvodu zachovania anonymity údajov

Podrobnejší prehľad o potravinárskej produkcii v naturálnom a hodnotovom vyjadrení je uvedený v tabuľkách 27 a 28 v Prílohe 9.

V dopyte po potravinárskych výrobkoch SR v roku 2019, vyjadrenom maloobchodnými tržbami za potravinárske vlastné výkony a tovar v bežných cenách, nastalo medziročne zvýšenie o 0,7 % na 22 388 mil. €. Zvýšenie maloobchodných tržieb SR bolo dôsledkom zvýšenia tržieb v dvoch hlavných¹⁹ pododvetviach maloobchodu SR, v rámci ktorých rýchlejší medziročný rast (17,8 %) dosiahol maloobchod predajní špecializovaných na potraviny, nápoje a tabak v objeme 839 mil. €, avšak zvýšenie (4,7 %), hoci s pomalšou dynamikou, zaznamenali aj tržby maloobchodu v nešpecializovaných predajniach najmä s potravinami, nápojmi a tabakom na úroveň 3 903 mil. €. V nadväznosti na vývoj tržieb v maloobchodnom odvetví SR (s potravinársko-nápojovým tovarom vrátane nepotravinového tovaru) nastalo zvýšenie podielu ako maloobchodných tržieb v nešpecializovaných predajniach (o 0,7 p. b. na 17,4 %), tak aj zvýšenie podielu maloobchodných tržieb v predajniach špecializovaných na potraviny, nápoje a tabak (o 0,5 p. b. na 3,7 %).

Tab. 23 Tržby za vlastné výkony a tovar za maloobchod, v mil. €, b. c.

Ukazovateľ	Ø2014-2018	2018	2019	Index 2019/2018	Index 2019/Ø2014-2018
Tržby SR za maloobchod spolu	20 819	22 232	22 388	100,7	107,5
- Tržby MO v nešpecializovaných predajniach najmä s potravinami, nápojmi a tabakom ¹⁾	3 411	3 728	3 903	104,7	114,4
- Tržby MO s potravinami, nápojmi a tabakom v špec. predajniach	647	712	839	117,8	129,8
Ukazovateľ	Ø2014-2018	2018	2019 ¹	Rozdiel 2019 - 2018	Rozdiel 2019 - Ø2014-2018
Podiel tržieb MO v nešpecializovaných predajniach najmä s potravinami, nápojmi a tabakom v %	17,0	16,8	17,4	0,7	0,4
Podiel tržieb MO s potravinami, nápojmi a tabakom v špecializ. predajniach v %	2,9	3,2	3,7	0,5	0,9

Pozn.: MO = maloobchod

¹⁾ zahŕňa maloobchodný predaj veľkej škály tovarov, v ktorom prevládajú potraviny, nápoje alebo tabak; činnosti všeobecných predajní, ktoré majú odhliadnuc od ich hlavného predaja potravinových výrobkov, nápojov a tabaku aj predaj niekoľkých iných druhov tovaru, ako je odevný tovar, nábytok, potreby pre domácnosť a železiarsky tovar, kozmetiku atď.;

tento údaj za podnikateľské subjekty zapísané v obchodnom registri s počtom zamestnancov 20 a viac alebo do 19 zamestnancov s ročným obrátom vyšším ako 5 mil. € alebo fyzické osoby nezapísané do obchodného registra s ročným obrátom vyšším ako 5 mil. €

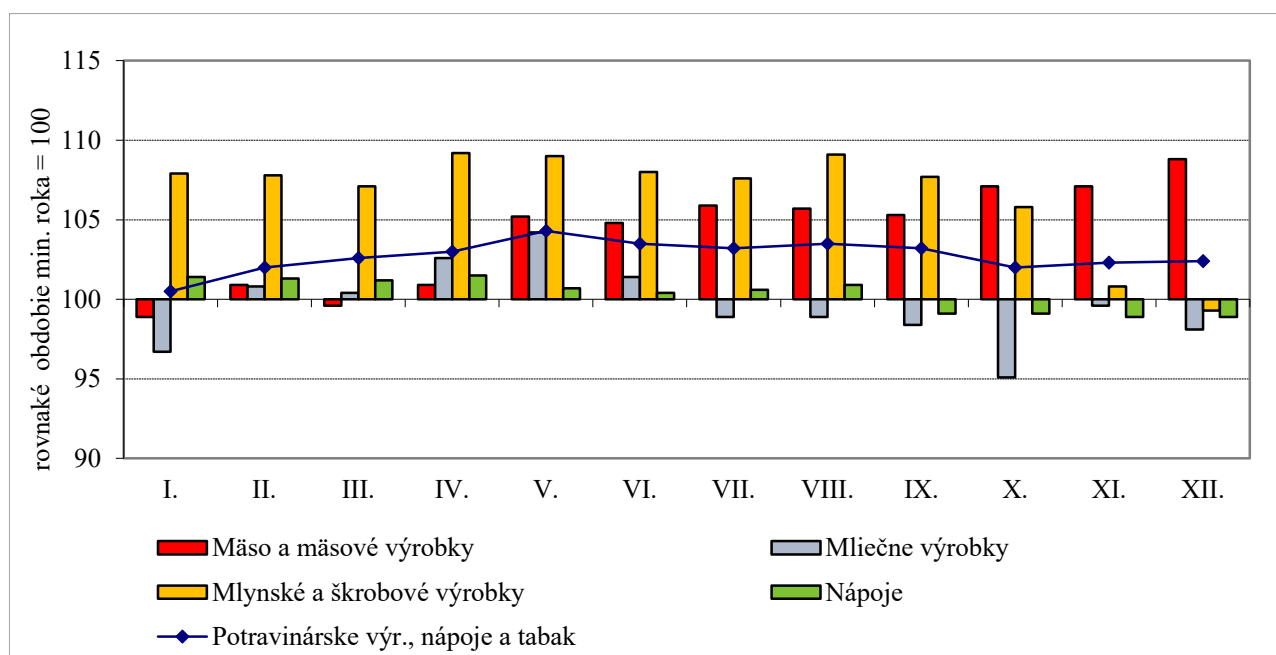
Vypracoval: NPPC – VÚEPP

¹⁹ agregácia evidovaná Štatistickým úradom SR

Vývoj cien

Ceny výroby potravín, nápojov a tabaku boli v porovnaní s rokom 2018 v ostatnom hodnotenom roku (2019) vyššie o 2,7 %. Rast cien v skupine potravín, nápojov a tabaku bol ovplyvnený najmä rastúcimi cenami výroby mlynských výrobkov, škrobu a škrobových výrobkov, ktoré medziročne vzrástli o 6,5 %. V porovnaní s rokom 2018 boli vyššie aj ceny výroby rastlinných a živočíšnych olejov a tukov (4,7 %), ako aj ceny spracovania a konzervovania mäsa a mäsových výrobkov (4,2 %). Ceny výroby pečiva a múčnych výrobkov boli v porovnaní s predchádzajúcim hodnoteným rokom vyššie o 4,0 % a ceny výroby ostatných potravinárskych výrobkov medziročne vzrástli o 3,9 %. Ceny výroby mliečnych výrobkov zostali takmer stabilné s miernym medziročným poklesom (0,5 %), čo bolo ovplyvnené najmä medziročne klesajúcimi cenami v priebehu druhého polroka 2019. Priemerné ceny výroby potravín, nápojov a tabaku boli počas celého roka 2019 vyššie ako v predchádzajúcom hodnotenom roku.

Graf 22 Vývoj cenových indexov vybraných potravinárskych odborov v roku 2019, (bez spotrebnej dane)

Prameň: ŠÚ SR

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Najvýraznejší vplyv na uvedený vývoj cien malo medziročné zníženie cien výroby ostatných potravinárskych výrobkov o 5,4 %. Naopak ceny výroby mlynských výrobkov, škrobu a škrobových výrobkov boli v porovnaní s predchádzajúcim rokom vyššie o 5,5 %. Medziročné zvýšenie cien bolo zaznamenané aj pri výrobe a príprave krmív pre zvieratá (4,2 %). Ceny výroby pečiva a múčnych výrobkov boli vyššie o 2,8 % a takmer stabilné zostali ceny výroby mliečnych výrobkov s medziročným rastom o 0,9 % a ceny výroby nápojov s medziročným rastom o 0,3 %.

3.4. SPOTREBA POTRAVÍN

V roku 2018 medziročne vzrástli čisté peňažné príjmy domácností úhrnom o 3,8 %. Čisté peňažné výdavky vzrástli o 2,1 %, spotrebné výdavky o 2,4 %. Vzrástli aj výdavky na potraviny, nápoje a tabak o 4,0 % pri rýchlejšej dynamike rastu výdavkov na potraviny a nealkoholické nápoje (4,1 %) ako výdavkov na alkoholické nápoje a tabak (2,5 %).

Tab. 24 Vývoj príjmov a výdavkov domácností SR

Príjmy a výdavky podľa klasifikácie COICOP	Index 2016/15	Index 2017/16	Index 2018/17
Čisté peňažné príjmy úhrnom	104,3	103,4	103,8
Čisté peňažné výdavky	101,1	102,2	102,1
Spotrebné výdavky	101,2	102,3	102,4
Potraviny a nealkoholické nápoje	102,0	104,9	104,1
Alkoholické nápoje a tabak	100,9	100,8	102,5
Potraviny, nápoje, tabak	101,8	104,3	104,0

Prameň: ŠÚ SR, prepočty NPPC-VÚEPP, členenie spotrebných výdavkov podľa COICOP-5.

Vypracoval: NPPC - VÚEPP

Podiel výdavkov obyvateľstva na potraviny, nápoje a tabak (bez verejného stravovania) na celkových spotrebných výdavkoch sa v roku 2018 zvýšil na 25,85 % (0,38 p. b.). Podiel výdavkov na potraviny a nealkoholické nápoje vzrástol na 22,78 %, podiel alkoholických nápojov a tabaku klesol na 3,06 %.

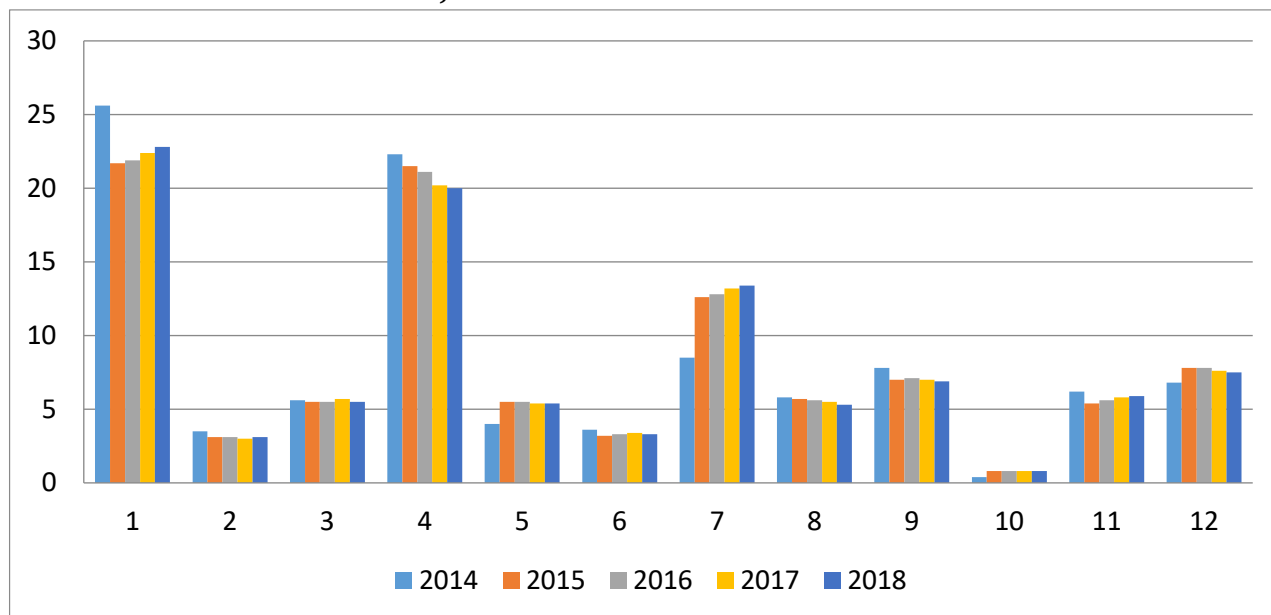
Tab.25 Podiel potravín, nápojov a tabaku na spotrebných výdavkoch, v %

Podiel potravín, nápojov a tabaku na spotrebných výdavkoch	2016	2017	2018
Potraviny a nealkoholické nápoje	21,87	22,41	22,78
Alkoholické nápoje a tabak	3,11	3,06	3,06
Potraviny, nápoje, tabak	24,97	25,47	25,85

Prameň: ŠÚ SR, prepočty NPPC-VÚEPP, členenie spotrebných výdavkov podľa COICOP-5.

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

Graf 23 Medziročné zmeny v základnej štruktúre spotrebných výdavkov súkromných domácností v rokoch 2014-2018, v %

Prameň: ŠÚ SR, prepočty NPPC-VÚEPP, od roku 2015 použité členenie spotrebných výdavkov podľa COICOP-5.

1-Potraviny a nealkoholické nápoje, 2-Alkoholické nápoje a tabak, 3-Odievanie a obuv, 4-Bývanie, voda, elektrina, plyn a palivá, 5-Nábytok, bytové vybavenie a bežná údržba bytu, 6-Zdravotníctvo, 7-Doprava, 8- Pošty a telekomunikácie, 9-Rekreácia a kultúra, 10- vzdelávanie, 11-Hotely, kaviarne a reštaurácie, 12-Rozličné tovary a služby

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

Štruktúra spotrebných výdavkov slovenských domácností sa v priebehu analyzovaného obdobia výrazne nemenila. Presun spotrebných výdavkov od základných potrieb (potraviny, bývanie) na také ako využitie voľného času, doprava, cestovanie a pod., pozorovaný v krajinách EÚ-15, sa v SR neprejavuje, vyskytuje sa len v nízkom počte lepšie situovaných domácností.

Úroveň spotreby potravín

V roku 2019 medziročne vzrástla spotreba mäsa v hodnote na kosti o 3,9 kg na osobu. Spotreba hovädzieho mäsa zostala na úrovni predchádzajúceho roka, čo je negatívne vzhľadom na odporúčané dávky potravín (ODP), keďže jeho spotreba je dlhodobo nízka a hlboko pod hodnotou ODP. Spotreba hydiny vzrástla o 3,8 kg na 26,0 kg na osobu. Spotreba bravčového mäsa vzrástla o 0,1 kg na 35,5 kg na osobu.

Spotreba mlieka a mliečnych výrobkov vzrástla o 1,7 na 172,8 kg, spotreba obilnín v hodnote múky klesla o 0,1 kg na osobu. Pozitívnym javom je nárast spotreby zemiakov o 3,8 kg na 53,6 kg na osobu a ovocia o 0,4 kg na 65,1 kg na osobu. Negatívnym javom je pokles spotreby zeleniny o 1,7 kg na 103,8 kg na osobu. Spotreba rýb zostala na úrovni predchádzajúceho roka (5,5 kg na osobu), rovnako sa nezmenila ani spotreba tukov (21,2 kg na osobu).

Tab. 26 Spotreba vybraných druhov potravín na obyvateľa v SR, v kg na osobu a rok

Druh potravín	Skutočnosť					Rozdiel 2018-17	ODP ³⁾	Prípustný interval rac. spotreby
	2010	2015	2016	2018	2019			
Mäso v hodn. na kosti	55,8	50,6	58,4	64,3	68,2	3,9	57,3	51,6-63,0
Ryby	5,1	5,3	5,1	5,5	5,5	0,0	6,0	
Mlieko a mliečne výrobky	162,8	169,2	176,2	171,1	172,8	1,7	220,0	206,0-240,0
Obilniny v hodn. múky	80,3	81,2	78,9	76,6	76,5	-0,1	98,5	94,0-103,0
Tuky spolu	23,1	21,1	22,1	21,2	21,2	0,0	22,0	19,8-23,1
Zemiaky	47,6	48,9	47,7	49,8	53,6	3,8	80,6	76,3-84,9
Strukoviny	1,6	1,5	1,7	1,5	1,5	0,0	2,6	2,1-3,2
Zelenina ¹⁾	94,6	100,9	108,2	105,5	103,8	-1,7	127,9	116,9-138,9
Ovocie ²⁾	53,6	65,7	60,4	64,7	65,1	0,4	96,7	86,7-106,7

Prameň: ŠÚ SR, údaj za rok 2019 = predbežný údaj ŠÚ SR

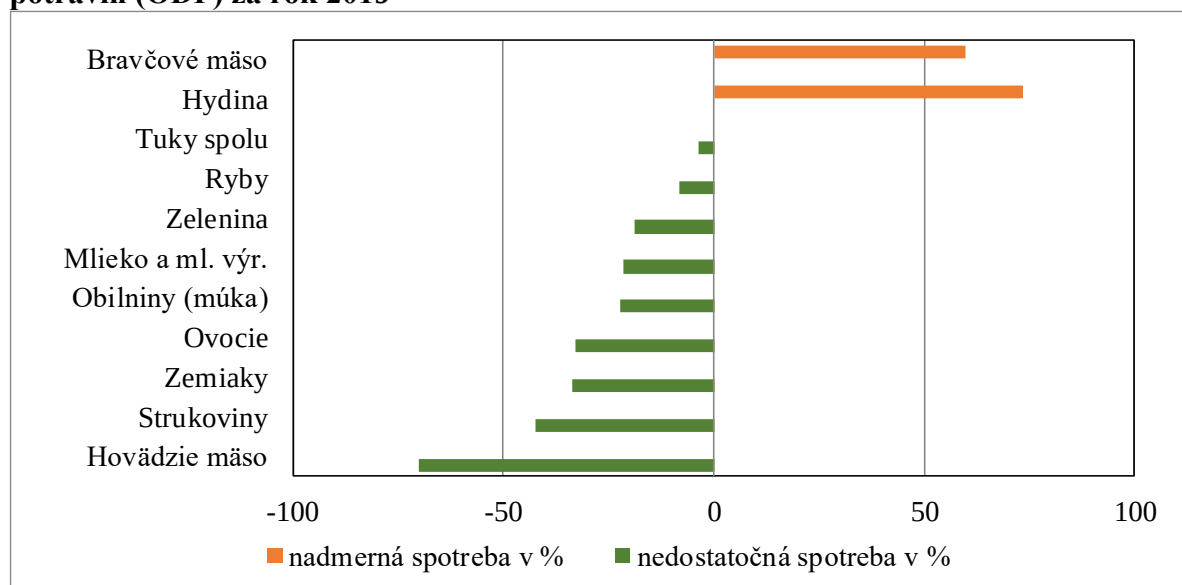
¹⁾ zelenina a zeleninové výrobky v hodnote čerstvej

²⁾ ovocie a ovocné výrobky spolu v hodnote čerstvého sú bez spotreby orechov

³⁾ ODP = odporúčaná dávka potravín

Vypracoval: NPPC - VÚEPP

Graf 24 Porovnanie spotreby vybraných druhov potravín v SR s odporúčanými dávkami potravín (ODP) za rok 2019

Prameň: ŠÚ SR, údaje za rok 2019 – odhad ŠÚ SR, prepočty NPPC-VÚEPP

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

Podľa predbežných údajov ŠÚ SR o spotrebe potravín nadmerná spotreba, čiže konzumácia vyššia ako sú odporúčané výživové dávky potravín, bola zistená pri bravčovom mäse a hydine, kde spotreba prevyšuje ODP o 59,9 % a 73,3 %. Nedostatočná spotreba, v dôsledku nižšej konzumácie ako sú odporúčané výživové dávky potravín, bola hlavne v prípade hovädzieho mäsa (nižšia o 70,1 %), ale i strukovín, ovocia a zeleniny.

Spotreba mäsa na osobu v SR je podľa posledných dostupných údajov v porovnaní s najbližšími štátmi najnižšia a od roku 1990 má klesajúci trend. Najviac mäsa spolu sa spotrebovalo v Nemecku, Rakúsku a Česku.

Tab. 27 Spotreba mäsa vo vybraných krajinách EÚ, v kg na osobu a rok

Druh potravín	Česko rok 2018	Nemecko rok 2017	Poľsko rok 2018	Rakúsko rok 2017	Slovensko 2018
Mäso spolu	82,4	87,8	80,2	94,8	64,3
- hovädzie, teľacie	8,7	14,6	3	17,7	5,2
- bravčové	43,2	49,7	42,6	52,7	35,4
- hydina	28,4	20,9	29,6	21,2	22,2

Prameň: ŠÚ SR, Eurostat, Česká republika v číslech 2019 - ČSÚ, Statistisches Jahrbuch 2019, Statistical Yearbook of Agriculture 2019 – Central Statistical Office Poland, Gruner Bericht 2019, Österreich.

Vypracoval: NPPC - VÚEPP

Podrobnejší prehľad o vývoji spotreby potravín je uvedený v tabuľke 29 v Prílohe 9.

3.5. BEZPEČNOSŤ A KVALITA POTRAVÍN

Medzi priority SR a EÚ patrí zabezpečenie ochrany zdravia a spotrebiteľa z hľadiska bezpečnosti potravín. Kompetentné kontrolné orgány všetkých členských štátov EÚ monitorujú, kontrolujú a overujú, či prevádzkovatelia plnia príslušné požiadavky potravinového práva, a teda zabezpečujú požiadavky na bezpečnosť potravín na všetkých stupňoch výroby, spracovania, distribúcie a predaja potravín konečnému spotrebiteľovi. Úradná kontrola potravín je nástroj na presadzovanie a uplatňovanie potravinového práva upraveného národnou, ale i európskou legislatívou.

V roku 2019 Štátna veterinárna a potravinová správa SR prostredníctvom Regionálnych veterinárnych a potravinových správ celkovo skontrolovala 20 202 objektov, čo je 92,15 % objektov z celkového počtu registrovaných a schválených prevádzkarní. Bolo vykonaných 70 648 kontrol, najviac v maloobchode (38 641 kontrol – 54,70 %), u výrobcov a baliarní (21 031 kontrol – 29,77 %) a u distribútorov, dopravcov a sprostredkovateľov (6 373 kontrol – 9,02 %). V roku 2019 boli zistené nedostatky u 3 636 objektov z 20 202 kontrolovaných objektov, čo je 18,0 %. Celkovo bolo vykonaných 70 648 kontrol pričom nedostatky boli zistené v celkovej hygiene v 9 043 objektoch, čo je 44,76 %, čo je zhoršenie oproti roku 2018 o 7,4 %. Pri uplatňovaní systému HACCP boli nedostatky v 8 506 objektoch, čo je 42,10 %, čo je porovnateľné s rokom 2018, v označovaní potravín v 1 508 objektoch, čo je 7,46 %, čo je porovnateľné s rokom 2018 a predaj po dobe spotreby/minimálnej trvanlivosti bol zistený v 1 436 objektoch – 7,11 %, čo je porovnateľné s rokom 2018.

Z hľadiska jednotlivých sektorov bolo najviac nedostatkov v maloobchode až u 3 040 objektoch – 83,61 %. Nedostatky sa týkali hlavne správnej výrobnjej praxe, celkovej hygieny, predaja tovaru po dobe spotreby/minimálnej trvanlivosti a označovania výrobkov. U výrobcov a u baliarní

boli zistené nedostatky u 210 objektoch – 5,78 %, pričom najviac nedostatkov bolo zistených v celkovej hygiene, a to až u 1536 objektoch, potom v správnej výrobnjej praxi a v označovaní.

Štátny veterinárny a potravinový ústav prostredníctvom svojich ústavov analyzoval a vyhodnotil v roku 2019 13 796 vzoriek potravín a surovín rastlinného a živočíšneho pôvodu, z ktorých 3,18 % nevyhovelo požiadavkám legislatívy, čo predstavuje porušenie 3,18 %. Nedostatky boli zistené v označovaní potravín (9,2 %), vo fyzikálno–chemických ukazovateľoch (4,17 %), v mikrobiologických ukazovateľoch (2,7 %) a v prekročení prídavných látok (1,3 %).

Podrobné informácie sú zverejnené vo Výročnej správe za rok 2019 na webovom sídle Štátnej veterinárnej a potravinovej správy SR: https://www.svps.sk/zakladne_info/oznamenia.asp

V roku 2019 bolo **orgánmi verejného zdravotníctva SR** spolu vykonaných 33 132 kontrol v 18 574 kontrolovaných potravinárskych prevádzkach, vrátane zariadení spoločného stravovania z celkového počtu 52 684 prevádzok registrovaných orgánmi verejného zdravotníctva SR. Okrem uvedených kontrol bolo vykonaných ešte 3 259 kontrol v ostatných prevádzkach, ako sú napr. lekárne, drogérie, novinové stánky a pod. Okrem plánovaných kontrol boli v roku 2019 vyhlásené hlavným hygienikom Slovenskej republiky 4 mimoriadne cielené kontroly (mimoriadna cielená kontrola zameraná na výživové doplnky obsahujúce dinitrofenol (DNP); mimoriadna cielená kontrola zameraná na dodržiavanie hygienických požiadaviek v zariadeniach sociálnych služieb, a to buď v zariadeniach pre seniorov, domovoch sociálnych služieb alebo v špecializovaných zariadeniach; kontroly v prevádzkach s výrobou a predajom nebalenej zmrzliny počas letnej sezóny 2019 v Slovenskej republike; mimoriadna kontrola zariadení stánkového a ambulantného predaja potravín, pokrmov a nápojov počas konania hromadných podujatí – vianočných (Mikulášskych) trhov v Slovenskej republike).

Pri kontrolách bolo zistených spolu 6 412 nezhôd so súčasne platnými právnymi predpismi. Uvedené nezhody boli zistené v 2 987 prevádzkach. Najčastejšou príčinou nezhôd vo všeobecnosti boli nedostatky v prevádzkovej hygiene (1 374 prevádzok), v skladovaní potravín (880 prevádzok), v systéme HACCP/SVP (806 prevádzok), v manipulácii s potravinami (581 prevádzok) a v zistení potravín po dátume minimálnej trvanlivosti, resp. dátume spotreby (464 prevádzok).

V sektore služieb (t. j. v zariadeniach spoločného stravovania) bolo spolu vykonaných 26 046 kontrol v 13 767 zariadeniach (z celkového počtu 46 414 registrovaných prevádzok), pričom nezhody sa zistili v 2 769 kontrolovaných prevádzkach. Pri výrobe a predaji nebalenej zmrzliny bolo prekontrolovaných 815 prevádzok z celkového počtu 1 253 prevádzok registrovaných úradmi verejného zdravotníctva, pričom nezhody sa zistili v 130 prevádzkach. Spolu bolo preverených 120 výrobcov a baliarní z celkového počtu 291 prevádzok registrovaných regionálnymi úradmi verejného zdravotníctva v SR (podľa zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení a niektorých zákonov v znení neskorších predpisov), pričom bolo spolu vykonaných 192 kontrol so zistením nezhôd v 7 prevádzkach.

V porovnaní s predchádzajúcimi rokmi (2017 a 2018) sa v roku 2019 pri výkone kontrol zistilo mierne zlepšenie v osobnej hygiene zamestnancov. Viac nedostatkov v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi bolo zistených v prípade hygieny prevádzky, v skladovaní potravín, v manipulácii s potravinami a v dodržiavaní zásad správnej výrobnjej praxe (SPV) a HACCP.

V roku 2019 bolo spolu odobratých a vyšetrených 13 572 vzoriek potravín, pokrmov, prídavných látok do potravín a materiálov a predmetov určených na styk s potravinami. Z uvedeného počtu bolo vyšetrených 6 817 vzoriek hotových pokrmov, vrátane pokrmov rýchleho občerstvenia.

V odoberaných vzorkách potravín (v rámci jednotlivých komodít) sa vyšetrovala predovšetkým mikrobiologická kontaminácia, iná kontaminácia, zloženie výrobku a označenie

výrobku. Z celkového počtu 13 572 vyšetrených vzoriek bolo celkovo nevyhovujúcich 1 011 vzoriek, čo predstavuje 7,45 %. Celkovo najvyššie percento nevyhovujúcich vzoriek v porovnaní s ostatnými vzorkami potravín bolo zaznamenané v prípade nealkoholických nápojov (55,1 %), ovocných a bylinných čajov (28,3 %), lahôdkarských výrobkov (16,8 %) a vody vo watercooleroch (15,1 %). V roku 2019 sa zistilo vyššie percento nevyhovujúcich vzoriek epidemiologicky rizikových potravín pri porovnaní s predchádzajúcimi tromi rokmi len v prípade lahôdkarských výrobkov.

Mikrobiologicky nevyhovujúcich bolo 911 vzoriek potravín (8,3 %) z celkovo vyšetrených 11 032 vzoriek potravín, a to najmä z dôvodu porušenia kritérií procesu výroby.

Najviac mikrobiologicky nevyhovujúcich vzoriek v porovnaní s ostatnými vzorkami potravín bolo zaznamenaných v prípade nealkoholických nápojov (61,4 %), lahôdkarských výrobkov (17,3 %), zmrzlín a dezertov (13,2 %) a pokrmov rýchleho občerstvenia (12,7 %). Vo vyšetrovaných vzorkách potravín boli mikrobiologicky izolované najmä nasledovné mikroorganizmy: koliformné baktérie, kvasinky, Enterobacteriaceae, Escherichia Coli, plesne, Staphylococcus spp., Bacillus cereus a Salmonella spp.

Z dôvodu chemickej kontaminácie nevyhovelo spolu 44 vzoriek potravín z celkovo vyšetrených 13 572 vzoriek, t.j. 0,3 %, najmä z dôvodu prekročenia stanovených limitov pre prídavné látky (najmä farbivá). Pozornosť bola venovaná najmä farbivám, sladidlám a konzervačným látkam. Celkovo bolo na kontrolu farbív vyšetrených 1 567 vzoriek (najmä zmrzlina, cukrárske výrobky a výživové doplnky), pričom z uvedeného celkového množstva nevyhovelo 31 vzoriek (2 %). V 26 prípadoch sa jednalo o nevyhovujúce vzorky zmrzlín, z ktorých 24 vzoriek zmrzlín nevyhovelo z dôvodu použitia nepovolených farbív – E 104, E 110 a E 124 a v 2 vzorkách zmrzlín bolo prekročené najvyššie prípustné množstvo farbív podľa platnej legislatívy, jednalo sa o nasledovné povolené farbivo: Azorubín (E 122). Používanie farbív: Chinolínová žltá (E 104), Žltá SY FCF/pomarančovožltá S (E 110), Ponceau 4R, košenilová červená A (E 124) nie je v zmrzlínach povolené podľa Nariadenia komisie (EÚ) č. 232/2012, ktorým sa mení a dopĺňa Príloha II k Nariadeniu (ES) č. 1333/2008. V prípade nevyhovujúcich vzoriek zmrzlín sa jednalo len o výrobu a konzumáciu v mieste určitého regiónu, pričom priamo na mieste boli prijaté potrebné opatrenia. Zodpovední prevádzkovatelia boli upozornení na dodržiavanie požiadaviek nariadenia Komisie (EÚ) č. 232/2012, súčasne boli voči nim uplatnené sankcie.

V súvislosti s kvalitou potravín MPRV SR pracuje s dvoma systémami, a to „Značka kvality SK“ a „Politika kvality EÚ“.

„Značky kvality SK“

V priebehu roka 2019 bolo zmenené logo značky a jeho grafická úprava. Logo manuál sa nachádza na webovej stránke <http://znackakvality.sk>

V roku 2019 sa konalo jedno slávnostné odovzdávanie certifikátov Značky kvality a to v rámci výstavy Agrokomplex 2019 v Nitre. Spolu v rámci roka bola pridelená Značka kvality SK 173 výrobcom a 1 341 výrobkom rastlinného a živočíšneho pôvodu.

„Politika kvality EÚ“ je filozofia rozvoja kvality originálnych, tradičných poľnohospodárskych výrobkov a potravín a podpory kultúrnych tradícií a regiónov, v ktorých sa tieto výrobky vyrábajú. Systém bol vytvorený ako odpoveď na narastajúce falšovanie výrobkov a zneužívanie tradičných názvov, ktoré zaručovali dobrú povesť tradičných regionálnych výrobkov. Pod pojmom „Politika kvality EÚ“ sa rozumie zabezpečenie ochrany poľnohospodárskych výrobkov a potravín a podpora ich predaja. Tieto potraviny musia spĺňať určité

kvalitatívne parametre, ktoré ich odlišujú od ostatných obdobných výrobkov svojimi presne definovanými požiadavkami na ich surovinové zloženie a technologický postup výroby. Európska únia v rámci Politiky kvality EÚ akceptuje, chráni, podporuje, registruje a kontroluje výrobky rozdelené do troch kategórií označených ako:

Chránené zemepisné označenie CHZO - (Protected geographical indication - PGI)

Chránené označenie pôvodu CHOP - (Protected designation of origin - PDO)

Zaručená tradičná špecialita ZTŠ - (Traditional speciality guaranteed - TSG)

Aktuálne má SR v Registri chránených označení Európskej komisie registrovaných 19 označení potravinárskych výrobkov slovenskej proveniencie a to CHOP 2, CHZO 10 a ZTŠ 7 výrobkov.

3.6. ZAHRANIČNÝ OBCHOD S POĽNOHOSPODÁRSKYMÍ A POTRAVINÁRSKYMÍ VÝROBKAMI

Agropotravinársky zahraničný obchod SR v roku 2019

Vývoj agropotravinárskeho zahraničného obchodu v roku 2019 pokračoval v intenciách predchádzajúceho roka. Hodnota celkového exportu SR sa medziročne zvýšila o 1,7 %, zároveň hodnota celkového dovozu sa zvýšila až o 3,3 %. V rovnakom období dynamika vývoja agropotravinárskeho obchodu vykázala obdobný trend. Medziročne sa zvýšil agropotravinársky import SR o 5,4 %, avšak hodnota vývozu sa zvýšila len o 2,1 %. Vývoj tovarovej výmeny sa v konečnom dôsledku premietol do výslednej obchodnej bilancie. Hodnota pozitívnej bilancie celkového zahraničného obchodu, v dôsledku vyššej dynamiky rastu importu, sa medziročne znížila až o 1 212,1 mil. € (52,5 %). U agropotravinárskych komodít výrazný nárast hodnoty dovozu v porovnaní s vývozom spôsobil medziročné zvýšenie negatívnej obchodnej bilancie až o 182,7 mil. € (nárast o 11,2 %) a celkové záporné saldo dosiahlo – 1 812,5 mil. €.

Tab. 28 Vývoj zahraničného obchodu, v mil. €

Ukazovateľ		Ø2014-2018	2018	2019 ¹	Index 2019/2018	Index 2019/Ø2014-2018
Zahraničný obchod za SR celkom HS 01-99	Vývoz	70 945	79 145	80 460	101,7	113,4
	Dovoz	67 608	76 835	79 362	103,3	117,4
	Obrat	138 553	155 980	159 822	102,5	115,4
	Saldo	3 337	2 310	1 097	47,5	32,9
z toho: agropotrav. sektor za SR celkom HS 01-24	Vývoz	2 814	2 856	2 915	102,1	103,6
	Dovoz	4 092	4 486	4 728	105,4	115,5
	Obrat	6 906	7 343	7 643	104,1	110,7
	Saldo	-1 278	-1 630	-1 812	111,2	141,8

SPRÁVA O POĽNOHOSPODÁRSTVE A POTRAVINÁRSTVE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE ZA ROK 2019

v tom: zahraničný obchod agrosektoru SR s EÚ HS 01-24	Vývoz	2 691	2 746	2 799	101,9	104,0
	Dovoz	3 719	4 047	4 268	105,5	114,8
	Obrat	6 409	6 793	7 067	104,0	110,3
	Saldo	-1 028	-1 301	-1 469	112,9	142,9

Prameň: Štatistický úrad SR, ¹⁾ Predbežné údaje (marec 2020)

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

V roku 2019 bolo na Slovensko medziročne dovezených o 241,6 mil. € (5,4 %) viac poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov.

Medziročne sa zvýšil dovoz ostatných potravinových prípravkov o 29,1 mil. € (15,3 %), bravčového mäsa o 28,3 mil. € (10,3 %), pekárskoho tovaru o 22,2 mil. € (11,9 %), syrov a tvarohu o 21,9 mil. € (13,2 %), cigariet o 17,6 mil. € (11,8 %), hydinového mäsa o 16,3 mil. € (10,5 %), ostatného spracovaného tabaku o 12,4 mil. € (54,6 %), krmív o 11,5 mil. € (8,7 %) a zemiakov o 10,4 mil. € (41,5 %).

Na vývoj salda pozitívne vplýval najmä medziročný pokles importu kávy o 25,5 mil. € (16,1 %), repkového oleja o 20,5 mil. € (46,1 %), vína o 12,3 mil. € (17,0 %), repkových semien o 10,5 mil. € (37,8 %) a chladeného hovädzieho mäsa o 6,6 mil. € (11,5 %).

Vo výrobkovej štruktúre slovenského dovozu poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov mali prvenstvo finálne potravinárske výrobky a polotovary, ktoré podľa poradia v roku 2019 obsadili prvých štrnásť priečok: bravčové mäso s podielom 6,4 %, čokoláda s podielom 5,1 %, ostatné potravinové prípravky s podielom 4,6 %, pekársky tovar s podielom 4,4 %, syry a tvaroh s podielom 4,0 %, hydinové mäso s podielom 3,6 %, cigarety s podielom 3,5 %, krmivá s podielom 3,0 %, sladené nealkoholické nápoje s podielom 3,0 %, káva s podielom 2,8 %, párky, salámy s podielom 2,3 %, konzervované mäso s podielom 1,9 %, destiláty s podielom 1,8 %, pivo s podielom 1,6 % a banány s podielom 1,5 % na celkovom agrodovoze.

Vývoz poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov v roku 2019 dosiahol hodnotu 2 915,3 mil. € pri medziročnom zvýšení o 58,9 mil. € (2,1 %).

Rozhodujúci podiel na zvýšení hodnoty agropotravinárskeho vývozu mal nárast exportu ostatných potravinových prípravkov o 26,8 mil. € (21,0 %), kukurice o 18,5 mil. € (24,3 %), liehu o 17,3 mil. € (33,6 %), pekárskoho tovaru o 14,0 mil. € (14,2 %), párkov a salám o 13,5 mil. € (21,3 %), cukrovín o 12,5 mil. € (15,7 %), syrov a tvarohu o 12,2 mil. € (9,3 %), polievok a bujónov o 11,9 mil. € (25,7 %) a bravčového mäsa o 11,1 mil. € (33,3 %).

Na druhej strane sa zo SR medziročne vyviezlo menej ostatných stálych rastlinných tukov o 18,1 mil. € (88,8 %), repkových semien o 14,1 mil. € (14,0 %), tekutého mlieka a smotany o 9,9 mil. € (12,2 %), živého hovädzieho dobytku o 9,7 mil. € (16,0 %), konzervovaného ovocia a orechov o 8,9 mil. € (27,3 %), kyslomliečnych výrobkov o 8,5 mil. € (32,7 %) a slnečnicových semien o 8,5 mil. € (10,7 %).

V rámci výrobkovej štruktúry v roku 2019 bola čokoláda s podielom 7,3 % na celkovom vývoze najvýznamnejšou komoditou slovenského agrárneho vývozu. Napriek medziročnému poklesu hodnoty exportu o 1,2 % bola pšenica s podielom 6,0 %, druhou najexportovanejšou komoditou. Vďaka medziročnému nárastu hodnoty exportu o 21,0 %, resp. o 9,3 %, si rôzne potravinové prípravky s podielom 5,3 % a syry a tvaroh s podielom o 4,9 % upevnili postavenie v štruktúre exportu SR. Káva, pekársky tovar a kukurica s podielmi 4,9 %, 3,9 % a 3,2 % sa zaradujú medzi najvýznamnejšie komodity v rámci štruktúry exportu SR. Medzi proexportne orientované komodity slovenského agropotravinárskeho vývozu patrili aj cukrovinky s podielom 3,2 %, repkové

semená s podielom 3,0 %, slad s podielom 2,9 %, hydinové mäso s podielom 2,7 %, párky a salámy s podielom 2,6 %, tekuté mlieko a smotana s podielom 2,4 %, slnečnicové semená s podielom 2,4 % a ostatné cukry s podielom 2,4 % na celkovom agrovývoze SR. Z uvedených pätnástich najvýznamnejších exportných komodít desať predstavuje finálne potravinárske výrobky a polotovary (celkovo sa na celkovom agrovývoze podieľali 40,0 %), pričom ďalších päť s celkovým podielom 17,1 % na agrovývoze SR predstavujú prvotné poľnohospodárske suroviny.

Oživenie tovarovej výmeny sa prejavilo nielen vo vývoji zahraničného obchodu SR s poľnohospodárskymi, ale aj spracovanými potravinárskymi výrobkami.

V roku 2019 boli do SR dovezené poľnohospodárske výrobky v celkovej hodnote 1 018,7 mil. €, čo bolo medziročne viac až o 56,6 mil. € (5,9 %). Z tejto hodnoty predstavoval dovoz nahraditeľných poľnohospodárskych výrobkov 70,2 % (v roku 2018 70,1 %). V rovnakom období boli zo SR vyvezené uvedené výrobky za 883,7 mil. €, čo je o 13,2 mil. € (1,5 %) menej ako v roku 2018.

Medziročný pokles exportu poľnohospodárskych výrobkov sa negatívne premietol do obchodnej bilancie. Pokiaľ v roku 2018 zahraničná obchodná výmena s poľnohospodárskymi výrobkami vygenerovala deficit 65,2 mil. €, v roku 2019 to bol deficit až na úrovni 135,0 mil. €. V tovarovo-obchodnej výmene s nahraditeľnými poľnohospodárskymi výrobkami dosiahla SR aktívnu obchodnú bilanciu; v roku 2018 na úrovni 129,7 mil. €, v roku 2019 na úrovni 69,1 mil. € (celkový pokles až o 46,7 %). Hlavne v dôsledku medziročného nárastu dovozu sa zahraničný obchod s poľnohospodárskymi výrobkami vyvíja pre SR nepriaznivo, nakoľko export u nás pestovaných poľnohospodárskych komodít mierneho pásma nedokázal v plnej miere eliminovať negatívnu obchodnú bilanciu s tzv. nenahraditeľnými komoditami.

Nepriaznivá situácia pretrváva v zahraničnom obchode SR s potravinárskymi výrobkami, nakoľko v roku 2019 až 92,6 % (v roku 2018 96,0 %) celkového agropotravinárskeho salda vygenerovali práve finálne potravinárske polotovary a výrobky. V roku 2019 boli do SR dovezené potravinárske výrobky celkovo za 3 709,0 mil. € (medziročne nárast o 5,2 %), z čoho až 79,1 % (v roku 2018 79,0 %) predstavoval dovoz nahraditeľných potravinárskych výrobkov. V sledovanom období sa hodnota vývozu potravinárskych výrobkov mierne zvýšila. V roku 2019 boli uvedené výrobky umiestnené na zahraničných trhoch v celkovej hodnote 2 031,6 mil. €, čo je o 3,7 % viac ako v roku 2018. Z uvedenej hodnoty až 87,0 % predstavoval vývoz nahraditeľných potravinárskych výrobkov (v roku 2018 84,4 %). Pokiaľ v roku 2018 spracovateľský priemysel vygeneroval negatívne saldo 1 564,6 mil. € (z toho 72,4 % pripadá na nahraditeľné komodity), v roku 2019 v dôsledku výraznejšieho nárastu hodnoty importu sa negatívne saldo zvýšilo až na úroveň 1 677,5 mil. €, t.j. o 112,9 mil. €, resp. o 7,2 % (z toho 69,4 % pripadá na nahraditeľné výrobky).

Agropotravinársky zahraničný obchod SR je jednoznačne orientovaný na členské krajiny EÚ. Orientáciu zahraničného agropotravinárskeho obchodu SR na krajiny Európskej únie zvyrazňuje fakt, že dovoz z krajín EÚ-28 v roku 2019 dosiahol 90,3 % (v roku 2018 90,2 %) z celkového dovozu SR a vývoz do krajín EÚ-28 sa podieľal na celkovom agropotravinárskom vývoze SR 96,0 % (v roku 2018 96,1 %).

Saldo zahranično-obchodnej výmeny medzi SR a členskými krajinami EÚ (EÚ-28) za rok 2019 dosiahlo zápornú hodnotu -1 468,8 mil. €, čo v porovnaní s rokom 2018 predstavuje jeho nárast o 168,1 mil. € (12,9 %). Negatívny nárast záporného salda bol spôsobený medziročným zvýšením hodnoty dovozu poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov do SR z krajín EÚ-28 až o 220,8 mil. € (5,5 %), pričom za rovnaké obdobie sa súčasne zvýšila hodnota vývozu len o 52,7 mil. € (1,9 %).

S ostatnými, nečlenskými krajinami EÚ, tzv. tretími krajinami SR vykázala za rok 2019 záporné saldo – 343,6 mil. €. Pasívne saldo SR s tretími krajinami, hlavne v dôsledku negatívneho vývoja obchodnej bilancie s krajinami ACP, sa medziročne prehĺbilo o 14,5 mil. € (4,4 %). V roku 2019 boli do tretích krajín vyvezené poľnohospodárske a potravinárske výrobky v celkovej hodnote 116,4 mil. €, čo bolo o 6,3 mil. € (5,7 %) viac ako v predchádzajúcom roku. Na druhej strane boli do SR z nečlenských krajín EÚ dovezené agropotravinárske výrobky za 460,0 mil. €, čo v porovnaní s rokom 2018 bolo až o 20,8 mil. € viac (4,7 %).

V skladbe dovozu z tretích krajín prevládajú hlavne nenahraditeľné výrobky, ktoré v našich podmienkach nie je možné produkovať: jedlé ovocie a orechy, mäso, rôzne potravinové prípravky, kakaové prípravky, nápoje a liehoviny, ryby a výrobky z rýb, prípravky zo zeleniny a ovocia, zelenina a krmivá. Vývoz SR do tretích krajín sa orientuje prevažne na potravinárske polotovary a výrobky: mlieko a mliečne výrobky, rôzne potravinové prípravky, živé zvieratá, cukor a cukrovinky, nápoje a liehoviny, krmivá a kakaové prípravky.

Z trhov tretích krajín bola SR buď vytláčaná konkurenciou, alebo export bol nahradený licenčnou výrobou, príp. obmedzená domáca produkcia neumožnila našu expanziu. Avšak údaje colnej štatistiky nám neumožňujú exaktne identifikovať a kvantifikovať reimporty a reexporty poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov, či už vo vzťahu k EÚ alebo voči tretím krajinám.

Podrobnejšie údaje o zahraničnom obchode sú uvedené v tabuľkách 30-32 v Prílohe 9.

4. VÝROBNÉ VSTUPY DO POĽNOHOSPODÁRSTVA A POTRAVINÁRSTVA

4.1 VSTUPY DO POĽNOHOSPODÁRSTVA

Fixný kapitál v poľnohospodárstve

Poľnohospodárske podniky v roku 2019 investovali 570,6 mil. € na obnovu majetku. Tvorba hrubého fixného kapitálu sa medziročne zvýšila o 3,3 % (18,3 mil. €). Okrem investícií do budov na bývanie (-13,9 %) a do strojov a zariadení (-8,9 %), ktoré klesli sa zvýšili investície do hospodárskych budov a stavieb (2,1 %), dopravných zariadení (6,2 %), kultivovaných biologických zdrojov (33,6 %) a do produktov duševného vlastníctva (9,8 %). V štruktúre investovaného hrubého fixného kapitálu v roku 2019 dominovali stroje a zariadenia (31,6 %), dopravné zariadenia (30,4 %) a budovy a stavby (21,2 %). Nižší podiel predstavovali kultivované biologické zdroje (16,0 %) a najnižší produkty duševného vlastníctva, ktoré sa na celkovom hrubom fixnom kapitále podieľali len 0,8 %. Na financovaní hrubého fixného kapitálu sa nepodieľal zahraničný kapitál.

V porovnaní s priemerom rokov 2014-2018 sa tvorba hrubého fixného kapitálu v roku 2019 mierne zvýšila (11,7 %) a to najmä trojnásobným nárastom investícií do budov na bývanie. Zvýšili sa aj investície do dopravných zariadení (29,9 %), kultivovaných biologických zdrojov (43,0 %) a produktov duševného vlastníctva (46,3 %). Nárast tvorby hrubého fixného kapitálu, je odrazom štrukturálnych zmien vo výrobných programoch poľnohospodárskych podnikov s orientáciou najmä na rastlinnú výrobu, nové technológie a modernizáciu.

Hrubý stav dlhodobého majetku dosiahol 13 472 mil. €, čo bolo medziročne viac o 551 mil. € (4,3 %). Čistý stav majetku sa zvýšil (4,6 %) na úroveň 10 003 mil. €.

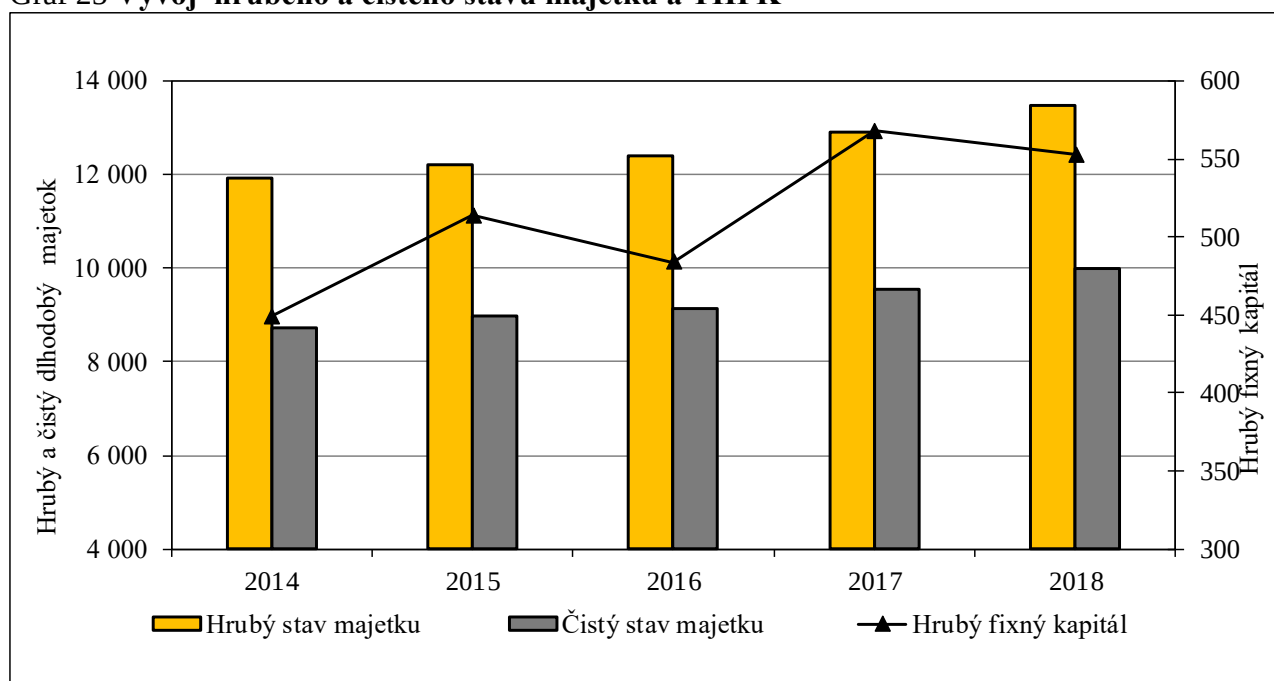
Vývoj hrubého a čistého stavu majetku, tvorba hrubého fixného kapitálu a jeho štruktúra v poľnohospodárstve sú uvedené v tabuľke 38 v Prílohe 9.

Tab. 29 Tvorba hrubého fixného kapitálu v poľnohospodárstve, v tis. €, b.c.

Ukazovateľ	Ø 2014-18	2018 ¹⁾	2019 ²⁾	Index 2019/18	Index 2019/Ø 2014-18
Tvorba hrubého fixného kapitálu	513 369	552 284	570 593	103,3	111,1
v tom:					
- budovy a stavby, vr. budov na býv.	124 614	118 534	121 045	102,1	97,1
z toho budovy na bývanie	352	1 478	1 272	86,1	361,2
- stroje a zariadenia	188 434	198 115	180 396	91,1	95,7
z toho ostat. stroje a zariadenia	186 646	196 951	179 305	91,0	96,1
- dopravné zariadenia	133 447	163 227	173 405	106,2	129,9
- kultivované biologické zdroje	63 861	68 392	91 339	133,6	143,0
- produkty duševného vlastníctva	3 013	4 016	4 408	109,8	146,3

Prameň: ŠÚ SR, ¹⁾Predbežné údaje, ²⁾Údaje zo štvrtročných predbežných podkladov
Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Graf 25 Vývoj hrubého a čistého stavu majetku a THFK

Prameň: ŠÚ SR, údaj za rok 2019 o hrubom a čistom dlhodobom majetku nie je k dispozícii
Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Spotreba vstupov

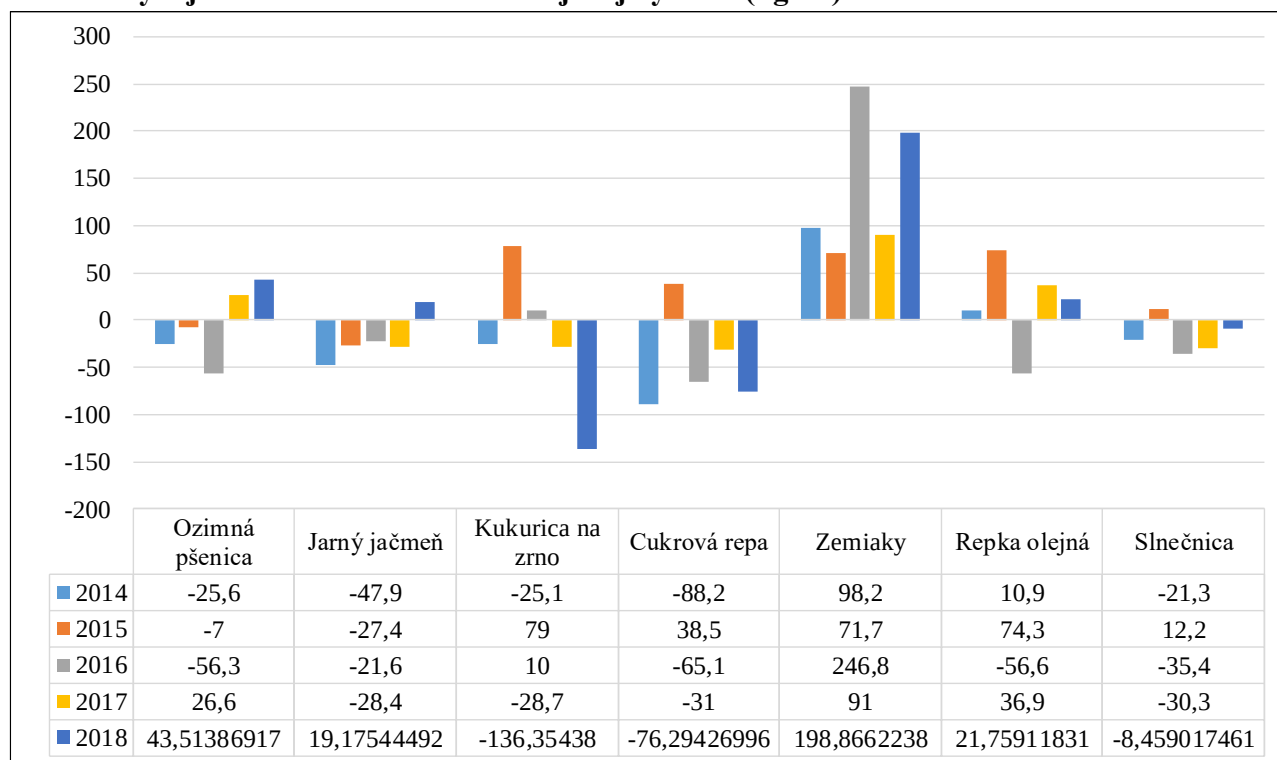
Spotreba **priemyselných hnojív** obsahujúcich NPK živiny v roku 2018 bola na úrovni 565 tis. t, čo bolo o 29 tis. t viac ako v roku 2017. Spotreba čistých živín v prepočte na hektár poľnohospodárskej pôdy dosiahla 102,4 kg NPK/ha, teda o 0,6 kg/ha medziročne viac. Spotreba

hnojív bola aplikovaná na výmere 1 701,7 tis. ha poľnohospodárskej pôdy, čo je o 95,9 tis. ha viac ako v roku 2017.

Pri zabezpečovaní výživy bola dusíkatá výživa uprednostňovaná pred fosforečnou a draselnou. Spotreba dusíka predstavovala 75,8 kg/ha, spotreba oxidu fosforečného 15,1 kg/ha a spotreba oxidu draselného tvorila 11,6 kg/ha. V roku 2018 bola najvyššia úroveň hnojenia pri zemiakoch. Kladná bilancia hnojenia bola dosiahnutá aj pri ozimnej pšenici, repke olejnej a jarnom jačmeni. Pri zvyšných plodinách bola úroveň NPK výživy nižšia. Výrazný deficit hnojenia bol pri kukurici na zrna a cukrovej repe. Menší deficit sa vyskytol u slnečnice.

Spotreba priemyselných hnojív je uvedená v tabuľke 37 v Prílohe 9.

Graf 26 Vývoj deficitu živín NPK na hnojenej výmere (kg/ha)

Prameň: ÚKSÚP

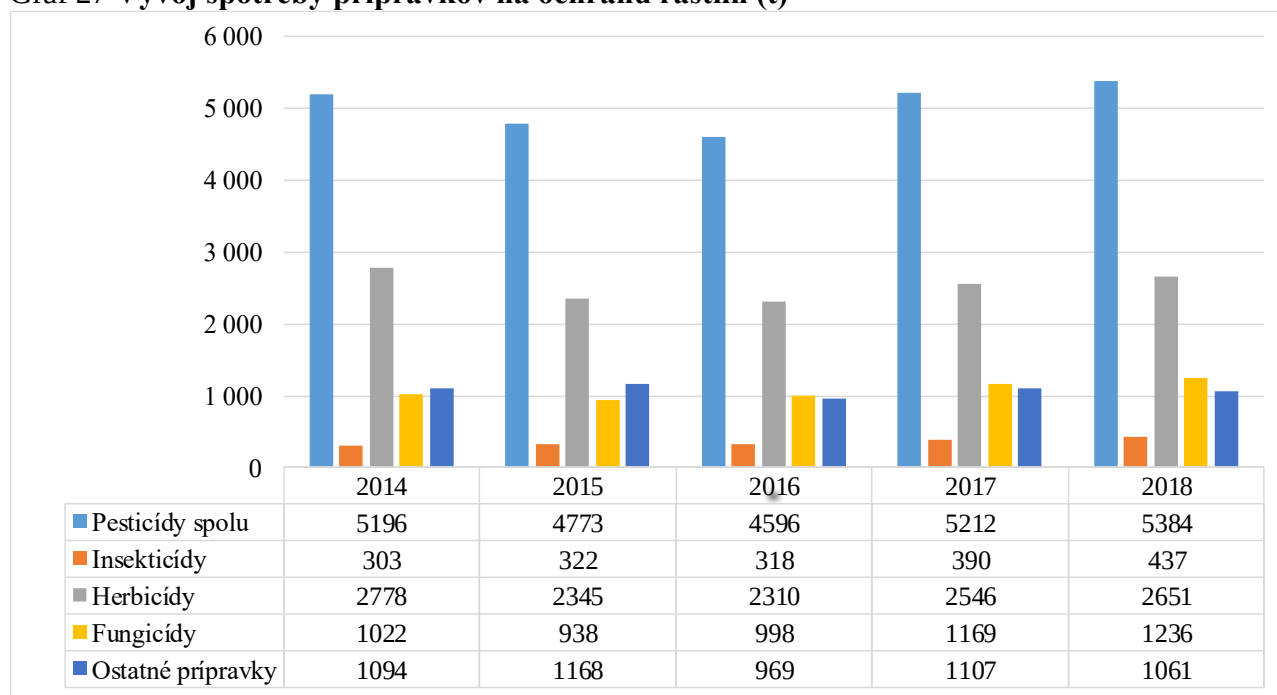
Vypracoval: NPPC-ÚEPP

V roku 2018 objem všetkých druhov **chemických prípravkov použitých na ochranu rastlín** medziročne vzrástol o 172 t (3,3 %) na objem 5 384 t. Z toho spotreba insekticídov sa zvýšila o 47 t (12,1 %) na 437 t, herbicídov o 105 t (4,1 %) na 2 651 t a fungicídov o 67 t (5,7 %) na 1 236 t. Spotreba ostatných prípravkov (fungicídne moridlá, insekticídne moridlá, rodenticídy a iné prípravky) sa znížila o 46 t (4,2 %) na 1 061 t.

Zo všetkých použitých pesticídov tvorili herbicídy 49,2 %. Z nich sa najviac použili amidy (15,3 %), fenoxykyseliny (10,0 %) a dinitrianiíny (7,9 %). Fungicídy tvorili na spotrebe ochranných prípravkov 23,0 %. Viac ako polovicu použitých fungicídov (53,5 %) predstavovali tiazoly a diazoly. Insekticídy predstavovali 8,1 % z použitých pesticídov. Z tejto skupiny sa najviac použili organické zlúčeniny fosforu (51,2 %) a pyreroidy (24,5 %).

Ostatné ochranné prípravky mali podiel 19,7 % z použitých prípravkov na ochranu rastlín. Použité insekticídne moridlá tvorili 20,6 % z tejto skupiny, fungicídne moridlá predstavovali 12,9 % a v najmenšej miere boli použité rodenticídy (1,2 %). Zo všetkých ostatných chemických prípravkov na ochranu rastlín v najväčšom objeme boli použité morforegulačné prípravky (36,9 %), desikanty a defolianty (13,7 %) a pyretroidné moridlá (19,8 %).

Graf 27 Vývoj spotreby prípravkov na ochranu rastlín (t)

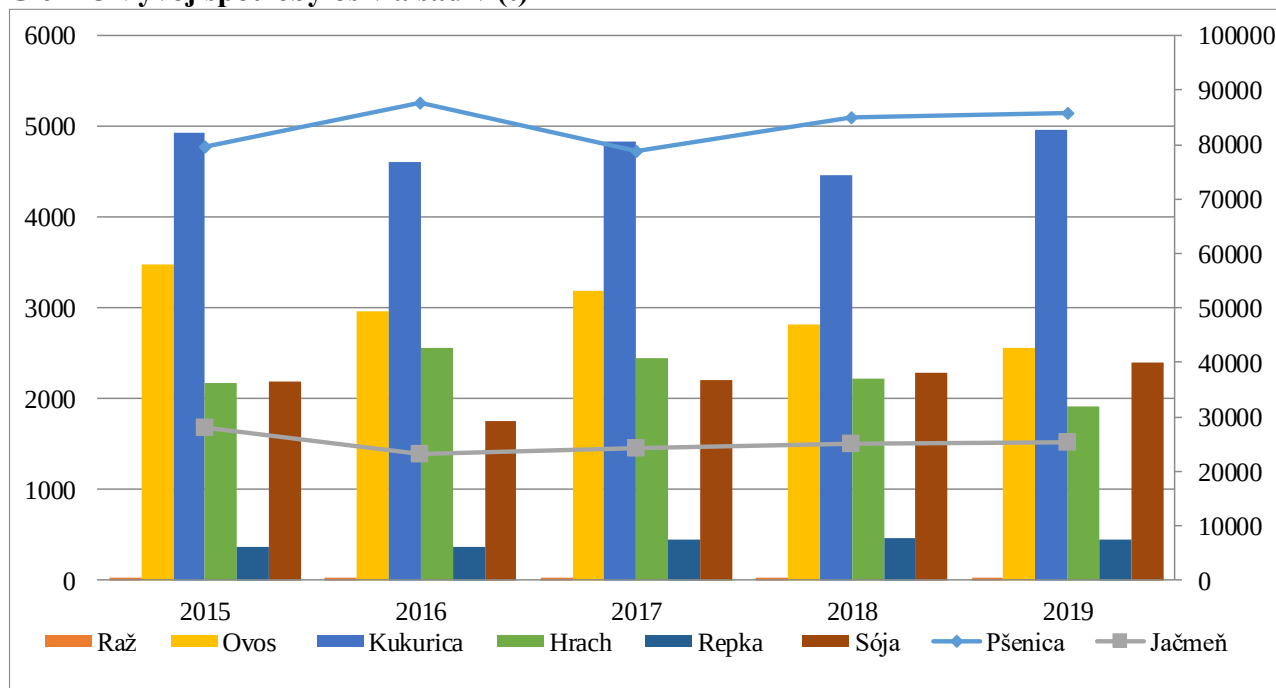
Prameň: ÚKSÚP

Vypracoval NPPC-VÚEPP

V roku 2019 sa **spotreba osív a sadív** u vybraných plodín celkom (pšenica, raž, jačmeň, ovos, kukurica, hrach, repka olejná a sója) v porovnaní s predchádzajúcim rokom zvýšila o 1,1 % a dosiahla objem 122 395 tis. t. Najvýraznejšie sa zvýšila spotreba osiva kukurice, dosiahla objem 4 960 t (11,1 %). Spotreba osiva raže sa zvýšila na 31 t, čo bolo medziročne o 8,4 % viac. Zvýšila sa aj spotreba osív u sóji, objem spotreby dosiahol 2 397 t (4,6 %). Mierne sa zvýšila spotreba osiva jačmeňa, vzrástla na 25 377 t (1,9 %) a spotreba osiva pšenice na 85 715 t (1,0 %). Zvýšenie spotreby osiva týchto plodín súvisí s medziročným zvýšením ich osevných plôch.

Najvyššie zníženie spotreby osiva a sadiva bolo zaznamenané u hrachu, spotreba klesla na 1 910 t (13,8 %), u ovsa sa spotreba osív znížila na 2 563 t (9,2 %) a u repky klesla spotreba osív na 442 t (4,6 %). Tieto plodiny sa v roku 2019 vysiali na menšej ploche ako v roku 2018.

Graf 28 Vývoj spotreby osív a sadív (t)

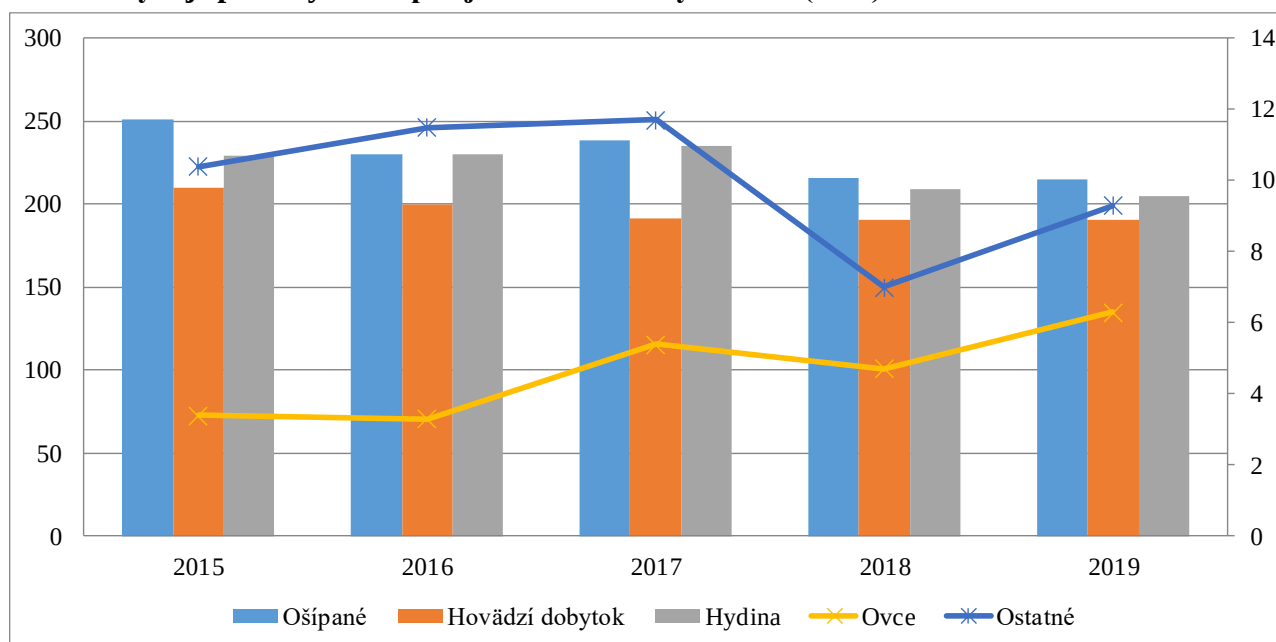
Prameň: ŠÚ SR

Vypracoval NPPC-VÚEPP

Spotreba **kompletných kŕmnych zmesí (KKZ)** spolu v roku 2019 ostala na rovnakej úrovni ako v roku 2018, rozdiel bol minimálny (pokles o 0,2 %). V roku 2019 sa v porovnaní s rokom 2018 najvýraznejšie znížil počet oviec, a to o 8,7 %, z toho bahníc o 6,2 %. Napriek tejto skutočnosti sa spotreba kŕmnych zmesí pre ovce zvýšila o 34,0 % na 6,3 tis. t. Stavby hydiny klesli o 6,6 %, z toho stavby sliepok o 9,8 %. Spotreba kŕmnych zmesí pre hydinu klesla o 1,8 % na 205,0 tis. t. Stav ošipaných sa znížil o 6,0 %, z toho prasníc o 4,1 %, spotreba kŕmnych zmesí pre ošipané klesla o 0,6 % na 214,7 tis. t. Znížil sa aj stav hovädzieho dobytku o 1,5 %, z toho počet kráv klesol rovnako o 1,5 %. Hovädzí dobytok v roku 2019 spotreboval 190,4 tis. t kŕmnych zmesí, čo bolo o 0,2 % menej ako v roku 2018.

V roku 2019 sa znížila spotreba kŕmnych zmesí pre kone o 7,1 % na 289 t, stav koní sa medziročne znížil o 2,0 %. Spotreba kŕmnych zmesí sa zvýšila u králikov o 15,0 % na 3,6 tis. t a bažanty spotrebovali 164 t kŕmnych zmesí, teda o 30,8 % menej ako v roku 2018.

Graf 29 Vývoj spotreby KKZ pre jednotlivé druhy zvierat (tis. t)

Prameň: MPRV SR

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

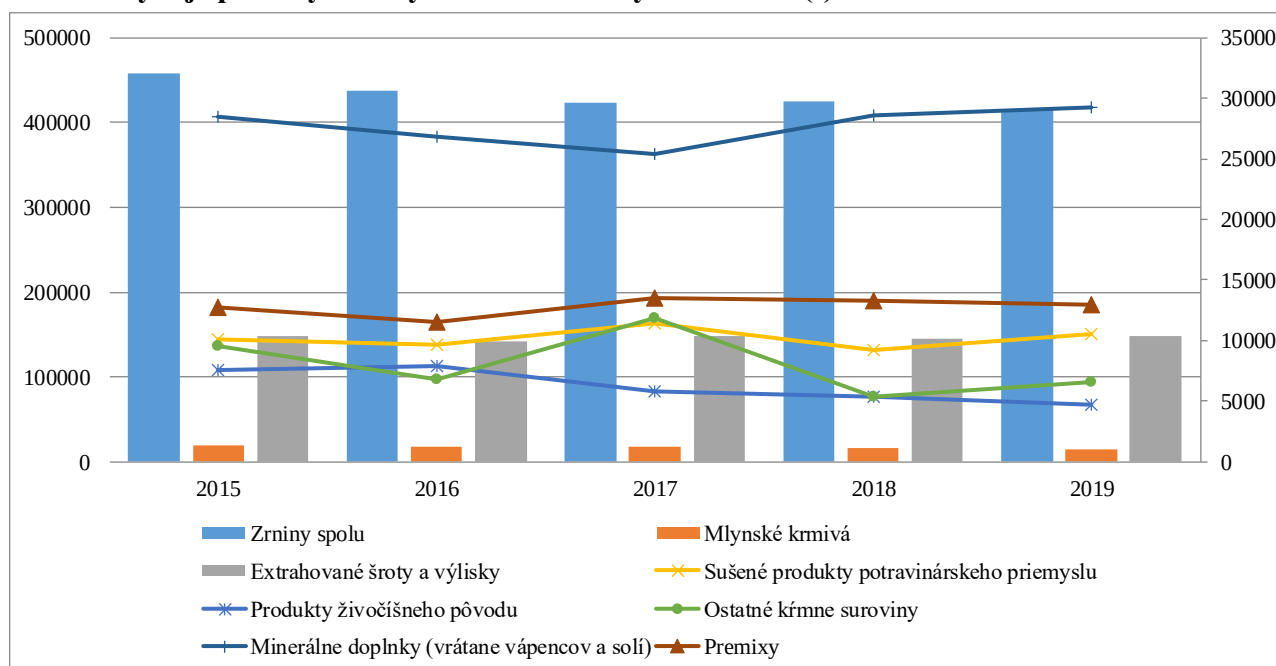
Spotreba **kŕmnych surovín na výrobu KKZ** spolu v roku 2019 medziročne mierne klesla (1,1 %) na objem 641 322 t. Zrniny mali na spotrebe surovín najvyšší podiel, a to 414 858 t (64,7 %). Zo zrnín sa v najväčšom množstve spotrebovala pšenica, objem predstavoval 174 519 t, čo bolo medziročne menej o 10,7 %. Druhé najväčšie použitie zo zrnín mala kukurica, jej objem tvoril 148 202 t. Tretiu najvyššiu spotrebu pre výrobu KKZ mal jačmeň. Spotrebovalo sa ho 83 552 t, čo znamenalo pokles o 9,4 %.

Extrahované šroty a výlisky mali celkový podiel na spotrebe surovín na výrobu KKZ 147 550 t (23 %), ich spotreba sa v porovnaní s rokom 2018 zvýšila o 1,3 %. Z tejto skupiny sa najviac použil sójový extrahovaný šrot (80 280 t) a repkový extrahovaný šrot, výlisky a repkový olej (45 974 t).

Ostatné suroviny použité pre výrobu KKZ mali podiel na celkovom použití od 1,0 do 5,1 %. Z nich zaznamenali najvyšší medziročný pokles (12,5 %) produkty živočíšneho pôvodu. Tento pokles bol zapríčinený hlavne znížením použitia sušenej srvátky, ktoré sa znížilo o 42,4 %. Pokles o 5,1 % bol zistený v prípade použitia mlynských krmív, kde klesol objem použitia pšeničnej kŕmnej múky aj otrúb.

Najväčší nárast (14,3 %) v spotrebe surovín na výrobu KKZ bol zaznamenaný u sušených produktov potravinárskeho priemyslu, spotrebovalo sa ich v množstve 10 515 t. Najvýraznejšie sa zvýšila spotreba sladového kvetu (59,1 %) a kukuričného mláta (16,8 %).

Graf 30 Vývoj spotreby krmných surovín na výrobu KKZ (t)

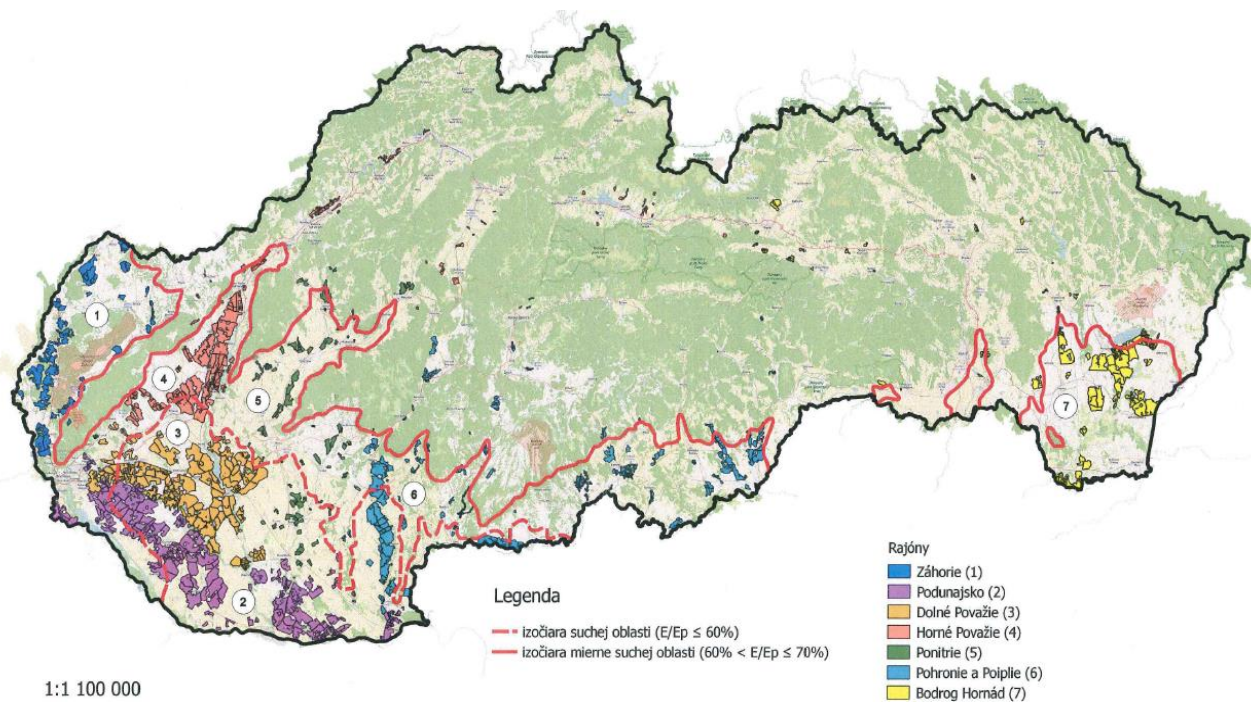
Prameň: MPRV SR

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Štátne závlahové systémy

V SR bolo do roku 1989 vybudovaných 321 tis. ha vysokotlakových závlah poľnohospodárskej pôdy postrekom, čo technicky predstavuje 481 čerpacích staníc a 9 531 km podzemnej tlakovej rúrovej siete vyústenej hydrantmi na úrovni poľnohospodárskej pôdy. Budovali sa za účelom znižovania vlhového deficitu počas vegetačného obdobia a zabezpečenia stability poľnohospodárskej produkcie. Vzhľadom na aktualizáciu výmery spôsobenú napr. zastavaním pri rozširovaní intravilánov obcí, výstavbou diaľnic, priemyselných a logistických parkov a pod. prišlo v priebehu rokov 2015 až 2019 k ďalšiemu zníženiu vybudovanej výmery o 1 492,19 ha. Výmera vybudovaných závlah k 31. 12. 2019 bola 318 474,27 ha.

Mapa 7 Rajonizácia závlahových sústav na Slovensku v správe Hydromeliorácie, š. p.

Zdroj: Hydromeliorácie, š. p.

Súčasný technický a technologický stav týchto štátnych zariadení a z neho vyplývajúca úroveň prevádzkyschopnosti je negatívne ovplyvnená predovšetkým skutočnosťou, že sa jedná o závlahové stavby vybudované pred niekoľkými desaťročiami, ako aj znižujúcimi sa požiadavkami na zavlažovanie poľnohospodárskych kultúr.

Tab. 30 Aktuálny stav vybudovaných kapacít

Závlahové kapacity	Výmera v ha	Čerpacích staníc
funkčné	52 tis. ha	62
obmedzene funkčné	93 tis. ha	89
nefunkčné	173 tis. ha	327

Prameň: Hydromeliorácie, š. p.

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

Funkčné čerpace závlahové stanice sú objekty, ktoré sú dlhodobo prenájaté a spravidla podľa potreby aj každoročne využívané nájomcami, ktorí im venujú patričnú starostlivosť. Ich rozhodujúca rastlinná produkcia je bez možnosti použitia týchto zariadení priamo ohrozená jednak z pohľadu dopestovaného objemu, ako aj jeho trhovej kvality. Stavebné, strojové a technologické časti týchto objektov závlahových stavieb sú pravidelne opravované a udržiavané v rozhodujúcej miere z vlastných finančných prostriedkov nájomcov.

Obmedzene funkčné závlahové čerpace stanice, resp. nimi tvorené závlahové technologické a prevádzkové celky predstavujú prípady, keď technický stav zariadenia a ním daná reálna prevádzkyschopnosť je negatívne ovplyvnená prirodzeným fyzickým opotrebením stavieb, ale predovšetkým technologickej časti. Takisto vandalizmus a krádeže majú negatívny vplyv na to, že pôvodne vybudovaná kapacita závlahovej stavby je obmedzená a jej obnova si vyžaduje

rekonštrukcie, resp. doplnenie niektorých technologických komponentov. Tieto opatrenia sú rozsahom a vecnou štruktúrou individuálne podľa aktuálneho stavu konkrétnej vodnej stavby. Všeobecne však platí, že sú náročné na finančné zdroje užívateľov.

Nefunkčné závlahové čerpacie stanice predstavujú zariadenia, ktorých stavebné a technologické časti sú značne opotrebené, poškodené vandalizmom alebo odcudzením do takej miery, že ich obnova je z pohľadu ekonomickej efektívnosti nereálna.

Hlavné závlahové zariadenia sú majetkom vo vlastníctve štátu a predstavujú v technickom vyjadrení melioračnú závlahovú kostru – odberné objekty, závlahové kanály a potrubné privádzače, podávacie a tlakové čerpacie stanice, podzemné potrubné rozvody závlahovej vody zakončené hydrantmi na povrchu poľnohospodársky využívanej pôdy. Na hydranty si poľnohospodári môžu napojiť svoje povrchové zavlažovacie zariadenia – melioračný závlahový detail, ktorý je majetkom poľnohospodárskeho prvovýrobcu.

Od roku 2007 bolo možné využívať štátne závlahové zariadenia len formou prenájmu. Tieto kapacity boli ponúknuté záujemcom do prenájmu za symbolickú 1,- Sk (0,0332 €) za hektár zabudovanej zavlažiteľnej plochy konkrétnej závlahovej stavby s podmienkou, že nájomca ich bude v rámci prijateľného a zmluvne dohodnutého spôsobu využitia udržiavať a chrániť na vlastné náklady a takisto náklady na dodávku závlahovej vody si bude uhrádzať z vlastných zdrojov vo výške jeho skutočných nákladov.

Tento systém bol na základe požiadaviek poľnohospodárskej prvovýroby dohodnutý na viacerých rokovaniach zainteresovaných strán - poľnohospodárov, ministerstva a štátneho podniku Hydromeliorácie.

Rok 2015 bol prvým rokom, v ktorom sa výhradne uplatňovali jednotlivé zámery „Konceptie revitalizácie hydromelioračných sústav na Slovensku“ (ďalej len „konceptia“), ktorá bola spracovaná Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR (ďalej len „MPRV SR“) a schválená vládou Slovenskej republiky dňa 20. 11. 2014.

Negatívnou zmenou sa z pohľadu nájomcov môže zdať zvýšenie ceny za prenájom štátnych závlahových zariadení na 3,00 až 6,00 € za 1 ha a rok. Cena za prenájom nie je určovaná z vybudovanej výmery závlah ako doteraz, ale z tzv. zavlažiteľnej výmery. Na základe aktuálneho stavu možno konštatovať, že celková zavlažiteľná výmera oproti zabudovanej prenajatej výmere v roku 2014, t. j. pred uplatnením konceptie poklesla o takmer 64,5 %.

Tab. 31 Rozsah prenajatých závlah ku koncu roka 2018 a 2019

Región	Prenajatá výmera v ha		Index 2019/2018	Počet prenajatých ČS		Index 2019/2018	Počet zmlúv 2018
	2018	2019		2018	2019		
Záhorie	7 313	7 313	100,00	7	7	100,00	5
Podunajsko	19 176	17 483	91,17	64	59	92,19	46
Dolné Považie	16 113	16 277	101,02	35	36	102,86	28
Horné Považie	8 609	8 609	100,00	33	33	100,00	22
Ponitrie	2 389	2 552	106,82	24	27	112,50	16
Pohronie a Poplie	2 691	2 553	94,88	10	10	100,00	10
Bodrog Hornád	117	165	141,20	1	2	200,00	3
Spolu	54 421	56 408	103,7	174	174	100,0	130

Prameň: Hydromeliorácie, š. p.

Vypracoval: NPPC - VÚEPP

Pri porovnaní postupného vývoja rozsahu prenajatých závlah za obdobie od roku 2007, odkedy je uplatňovaný jednotný spôsob využívania štátnych závlah prenájmom, je v priebehu jednotlivých rokov zrejмый pokles záujmu o ich prenájom, a tým aj využívanie podnikmi poľnohospodárskej prvovýroby.

Tab. 32 Vývoj rozsahu prenajatých závlah v SR

Rok	2007	Ø 2014/2018	2018	2019	Index 2019/2018	Index 2019/Ø2014- 2018
Prenajatá výmera v ha	226 548	77 717	56 408	54 952	97,42	70,71
Neprenajatá výmera v ha	94 746	241 949	262 067	263 523	100,56	108,92
Celkom	321 294	319 665	318 474	318 474	100,00	99,63

Prameň: Hydromeliorácie, š. p.

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

Údaje v tabuľke dokumentujú, že za uvedené obdobie sa výmera prenajatých závlah znížila o 171,6 tis. ha, čo predstavuje z východiskového stavu prenájmu v roku 2007 zníženie o 75,7 %. Po uplatnení záverov koncepcie sa oproti roku 2014 prenajatá výmera znížila o 99,7 tis. ha čo predstavuje zníženie o 64,5 %. Toto zníženie je zapríčinené zmenou spôsobu určovania prenajatej výmery v súlade s koncepciou – namiesto pôvodne spoplatnenej vybudovanej výmery (0,033 €/ha) sa spoplatňuje zavlažiteľná výmera, určená ako súčet výmer kultúrnych dielov s funkčným rozvodom závlahovej vody a záujmom o zavlažovanie. Pri uplatnení nového nájomného však výnosy štátneho podniku z prenájmu TPC HZZ významne narástli. Oproti roku 2014 ide o nárast z 88 tis. € na približne 148,40 tis. €.

Jedným z rozhodujúcich hodnotiacich ukazovateľov využitia prenajatých štátnych závlah je skutočný odber závlahovej vody týmito zariadeniami. Odbery závlahovej vody v sezóne 2019 podľa nahlásených objemov od nájomcov v jednotlivých regiónoch uvádza nasledovná tabuľka.

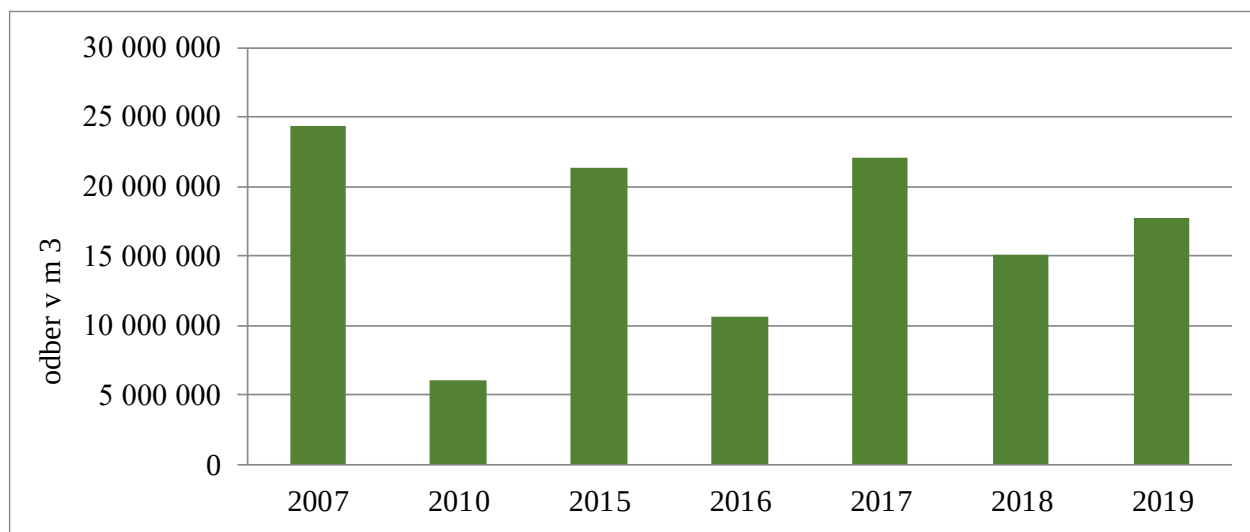
Tab. 33 Odbery závlahovej vody v sezóne 2019

Región	Skutočný odber vody v m ³	Zavlažovaná plocha v ha	Prenajatá výmera v ha (s odberom)	% využitia prenajatej výmery
Záhorie	624 337	283	2 906,19	9,47
Podunajsko	2 907 137	3 789	12 797,66	29,61
Dolné Považie	9 709 284	7 635	14 012,77	54,49
Horné Považie	2 962 492	2 115	7 747,76	27,30
Ponitrie	384 084	388	1 077,64	36,00
Pohronie a Poíplie	1 169 811	967	2 216,91	43,62
Bodrog Hornád	5 039	8	116,87	6,85
Spolu	17 762 184	15 185	40 875,80	37,15

Prameň: Hydromeliorácie, š. p.

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

Graf 31 Vývoj odberov závlahovej vody v rokoch 2007- 2019

Prameň: Hydromeliorácie, š. p.
 Vypracoval: NPPC - VÚEPP

V posledných 10 – 15 rokoch došlo k výrazným kvalitatívnym aj kvantitatívnym zmenám v druhoch a rozsahu zavlažovaných plodín. Poklesli plochy krmovín na ornej pôde a tie, ktoré sa zachovali, sa zavlažujú v minimálnom rozsahu. To isté platí aj o technických plodinách, kukurici a ostatných poľných plodinách.

Tento vývoj naznačuje skutočnosť, že závlahy využívajú v posledných rokoch predovšetkým pestovatelia intenzívnych plodín, ktoré sú na trhu oceňované v takej výške, že pri tvorbe ceny je možné zahrnúť aj nie malé náklady na závlahovú vodu.

Pestovatelia bežných tržných poľných plodín alebo krmovín sú v súčasnej finančnej situácii z pohľadu nutných vyšších dodatočných nákladov na závlahy zrejme nútení z dôvodu sucha voliť radšej riziko nižšieho objemu a kvality úrody.

4.2 INVESTÍCIE DO POTRAVINÁRSKEHO PRIEMYSLU

V odvetví výroby potravín, nápojov a tabakových výrobkov sa **tvorba hrubého fixného kapitálu (THFK)** v roku 2019 medziročne zvýšila o 15,0 % (46 mil. €) na úroveň 350 mil. €.

Tab. 34 Tvorba hrubého fixného kapitálu vo výrobe potravín, nápojov a tabakových výrobkov v tis. €, b.c.

Ukazovateľ	Ø 2014-18	2018 ¹⁾	2019 ²⁾	Index 2019/18	Index 2019/ Ø 2014-18	Zdroje zo zahraničia ²⁾		
						2018 ⁴⁾	2019 ⁴⁾	Index 2019/18 ⁴⁾
Tvorba hrubého fixného kapitálu	259 785	304 297	349 804	115,0	134,7	4 688,1 ³⁾	6 675,9 ³⁾	142,4
v tom:								
- budovy a stavby, vr. budov na býv.	67 783	73 453	60 136	81,9	88,7	534,6	771,7	144,4
z toho budovy na bývanie	93	423	287	67,8-	307,9	-	-	-
- stroje a zariadenia	152 006	188 378	236 403	125,5	155,5	-	-	-
z toho ostat. stroje a zariadenia	146 817	185 395	233 168	125,8	158,8	3 951,5	5 801,3	146,8
- dopravné zariadenia	24 076	32 078	40 482	126,2	168,1	-	-	-
- kultivované biologické zdroje	6 903	2 883	5 370	186,3	77,8	-	102,9	-
- produkty duševného vlastníctva	9 017	7 505	7 413	98,8	82,2	201,9	-	-

Prameň: ŠÚ SR

 Vysvetlivky: ¹⁾ Predbežné údaje; ²⁾ Údaje zo štvrtročných predbežných podkladov ŠÚ SR; ³⁾ obstaranie dlhodobého majetku v obstarávacej cene za podniky NACE 10-12; ⁴⁾ iba za podniky s počtom 20 a viac zamestnancov;

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

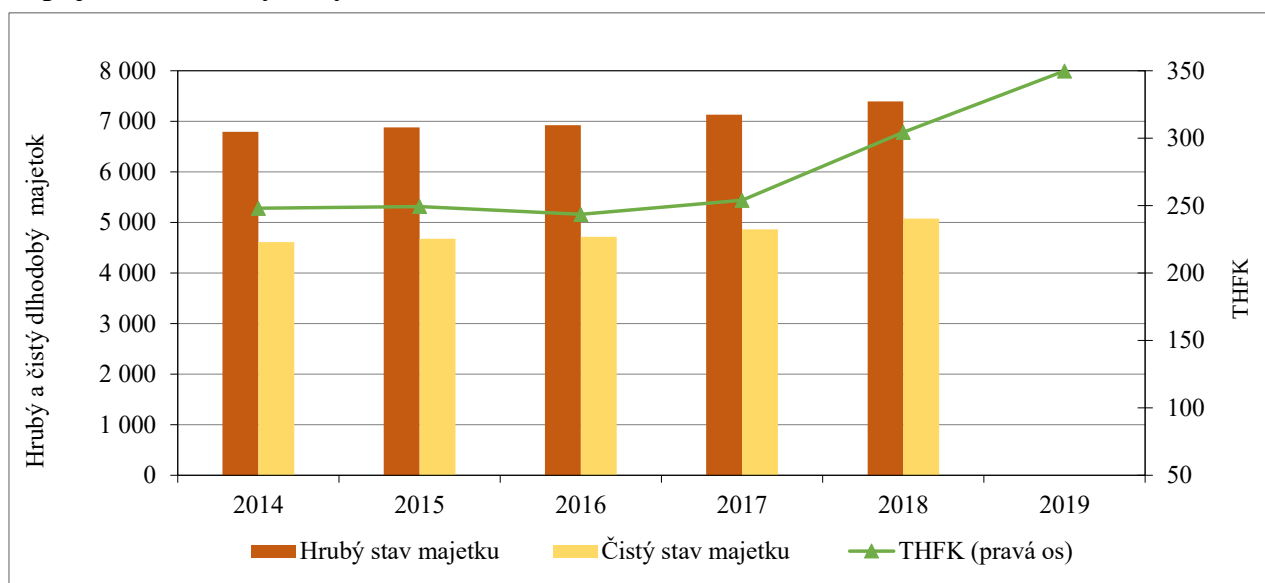
V rámci štruktúry tvorby hrubého fixného kapitálu v roku 2019 najvyšší podiel pripadol na stroje a zariadenia (67,6 %), budovy a stavby (17,2 %) a dopravné zariadenia (11,6 %). Nižší podiel na štruktúre THFK predstavovali produkty duševného vlastníctva (2,1 %) a kultivované biologické zdroje (1,5 %). THFK obstaraný zo zahraničných zdrojov v roku 2019 predstavoval 1,9 %.

THFK zo zahraničných zdrojov medziročne vzrástol o 42,4 % a v roku 2019 sa použil na financovanie ostatných strojov a zariadení (86,9 %), budov a stavieb (11,6 %) a kultivovaných biologických zdrojov (1,5 %).

Dlhodobý²⁰ majetok sa medziročne zvýšil tak v hrubom stave o 3,7 % (o 263 mil. €; na úroveň 7 391 mil. €) ako aj v čistom stave o 4,3 % (o 210 mil. € jeho hodnota dosiahla 5 074 mil. €).

Vývoj dlhodobého hrubého a čistého majetku ako aj tvorba hrubého fixného kapitálu v odvetví výroba potravín, nápojov a tabakových výrobkov sú uvedené v tabuľke 38 v Prílohe 9.

Graf 32 Vývoj hrubého a čistého dlhodobého majetku a THFK v odvetví výroba potravín, nápojov a tabakových výrobkov, v mil. €

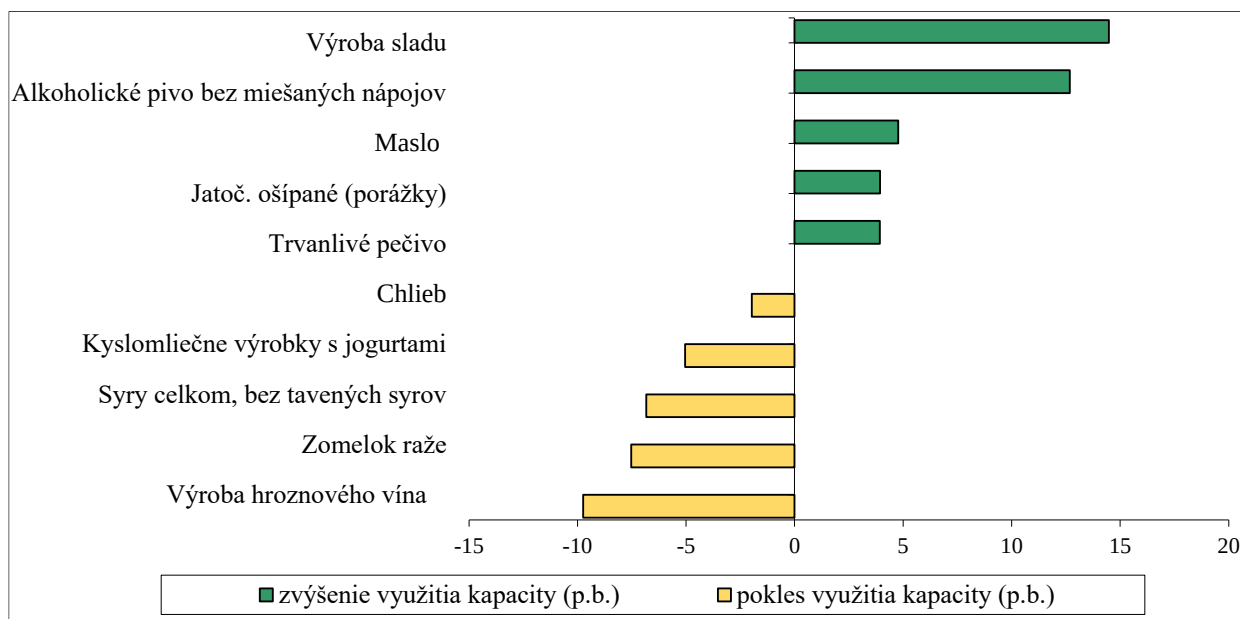
Prameň: ŠÚ SR

Poznámka: Od roku 2014 sa zmenila metodika vyčísľovania dlhodobého majetku a bola aktualizovaná aj na predchádzajúce roky; ŠÚ SR disponuje údajmi o hrubom a čistom stave dlhodobého majetku vždy len rok dozadu, čiže aktuálne len do roku 2018.

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

²⁰ Posledný dostupný údaj za dlhodobý hrubý a čistý majetok má ŠÚ SR k dispozícii len rok dozadu, čiže aktuálne po rok 2018

Graf 33 Medziročné zmeny vo využití hlavných potravinárskych kapacít v rokoch 2019 a 2018

Prameň: Potrav (MPRV SR), prepočty NPPC –VÚEPP

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Potravinársky priemysel SR v roku 2019 disponoval dostatočným objemom výrobných kapacít. Úroveň ich využitia sa diferencovala podľa jednotlivých potravinárskych výrobkov a pohybovala sa v týchto intervaloch:

- **v intervale 100,00 – 90,00 %:** výroba sladu a trvanlivého pečiva;

- **v intervale 89,99 – 80,00 %:** výroba čokoládových cukrovínok a čokolády; výroba mäsových výrobkov; výroba hydínových výrobkov;

- **v intervale 79,99 – 70,00 %:** výroba alkoholického piva bez miešaných nápojov; výroba syrov celkom, bez tavených syrov; výroba sterilizovanej zeleniny a sterilizovaných uhoriek;

- **v intervale 69,99 – 60,00 %:** výroba nealkoholických sýtených sladených nápojov;

- **v intervale 59,99 – 50,00 %:** výroba cestovín, zomelok pšenice, výroba čerstvého pečiva, výroba jatočných ošípaných;

- **pod 50 %:** výroba liehovín (48,0 %), výroba masla (46,9 %), výroba chleba (45,7 %), výroba hroznového vína (44,6 %), výroba konzumného mlieka (31,9 %), výroba kyslomliečných výrobkov vrátane jogurtov (30,5 %), výroba jatočného hovädzieho dobytku (26,3 %) a zomelok raže (12,3 %).

Najvyššie zvýšenie využitia výrobných kapacít potravinárskych výrobkov sa dosiahlo vo výrobe sladu (14,5 p.b.), alkoholického piva bez miešaných nápojov (12,7 p.b.) a masla (4,8 p.b.).

Najvýraznejší pokles využitia výrobných kapacít potravinárskych výrobkov **nastal** vo výrobe hroznového vína (9,7 p.b.), zomelku raže (7,5 p.b.) a pri syroch spolu bez tavených syrov (6,8 p.b.).

Podrobnejšie údaje o výrobných kapacitách a ich využití sú v tabuľke 39 v Prílohe 9.

5. ŠTRUKTURÁLNE ZMENY A VLASTNÍCKE VZŤAHY

5.1. PODNIKATEĽSKÁ ŠTRUKTÚRA

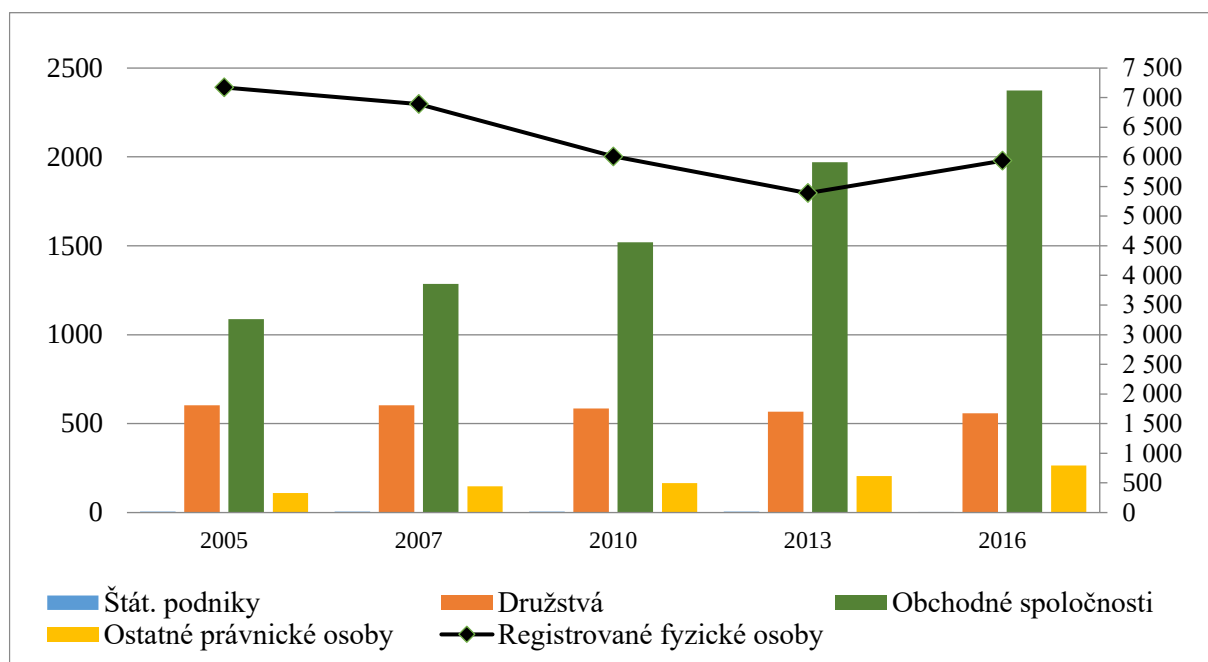
Štruktúru podnikateľskej sféry v poľnohospodárstve, v službách pre poľnohospodárstvo a v potravinárstve tvorí široká škála podnikateľských subjektov. Na Slovensku je už dlhodobo v agropotravinárskom sektore zachovaná podnikateľská štruktúra, ktorá je založená najmä na koexistencii obchodných spoločností, družstiev a fyzických osôb.

Počet a štruktúru fariem v **poľnohospodárskej prvovýrobe** je možné sledovať na základe existujúceho systému štatistického zisťovania stavu podnikateľskej štruktúry v poľnohospodárskej prvovýrobe v trojročných intervaloch²¹. Do zisťovania boli zaradené všetky poľnohospodárske farmy, podnikajúce v oblasti rastlinnej a živočíšnej výroby, bez ohľadu na rozsah produkcie a domácnosti, ktoré dosiahli aspoň jednu z minimálnych prahových hodnôt, stanovených pre farmu v Slovenskej republike²². Podľa výsledkov Štrukturálneho zisťovania fariem za rok 2016 sa počet registrovaných fariem v poľnohospodárskej prvovýrobe v porovnaní s rokom 2013 zvýšil o 12,3 %. Spolu v roku 2016 hospodáril v poľnohospodárskej prvovýrobe 25 658 fariem. Na celkovom počte fariem v poľnohospodárskej prvovýrobe mali 64,3 % podiel farmy neregistrovaných fyzických osôb - samozásobitelia, domácnosti (právna forma neurčená), ktorých počet v porovnaní s rokom 2013 vzrástol o 7,1 % a v roku 2016 ich bolo 16 523. V štruktúre registrovaných poľnohospodárskych subjektov prvovýroby na Slovensku majú už dlhodobo dominantné zastúpenie komerčné farmy právnických osôb (PO) – obchodné spoločnosti (OS), ktorých počet sa v porovnaní s rokom 2013 zvýšil o 20,5 %. V rámci obchodných spoločností bol najvýraznejší nárast zaznamenaný u spoločností s ručením obmedzeným (21,9 %).

²¹ Frekvencia štatistického zisťovania prijatá na základe nariadenia európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2018/1091 z 18. júla 2018 o integrovaných štatistikách fariem, ktorým sa zrušujú nariadenia (ES) č. 1166/2008 a (EÚ) č. 1337/2011 s účinnosťou od 27.8. 2018 vykonáva ŠÚ SR štrukturálne zisťovania fariem v trojročných intervaloch.

²² využívaná poľnohospodárska pôda ≥ 1 ha, výmera trvalých porastov (vinohrady, ovocné sady, škôlky) $\geq 0,5$ ha, intenzívne plodiny (čerstvá zelenina, tabak, chmeľ) $\geq 0,1$ ha, zakryté plochy (zelenina, kvety) $\geq 0,1$ ha, hovädzí dobytok ≥ 1 ks, ošípané ≥ 3 ks, ovce ≥ 5 ks, kozy ≥ 5 ks, hydina spolu ≥ 100 ks

Graf 34 Vývoj počtu podnikov v poľnohospodárstve podľa právnych foriem

Prameň: ŠÚ SR - Štrukturálne zisťovanie fariem 2005, 2007, 2013, 2016; Štrukturálny census fariem 2010
 Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Tab. 35 Počet podnikov v poľnohospodárstve a poľnohosp. službách podľa právnych foriem

Právna forma	Poľnohospodárstvo			Poľnohospodárske služby				
	2013	2016	Index 2016/13	Priemer 2014-18	2018	2019	Index 2019/2018	Index 2019/Ø 2014-2018
Štát. podniky	5	4	80,0	1	1	1	100,0	100,0
Družstvá	567	558	98,4	29	33	31	93,9	107,6
Obchodné spoločnosti spolu	1 970	2 373	120,5	923	1 014	995	98,2	107,8
z toho: verejné obch. spoloč.	3	3	100,0	0	0	0	-	-
s.r.o.	1 833	2 235	121,9	912	1 003	984	98,1	107,9
a.s.	131	130	99,2	10	10	10	100,0	96,2
komanditné spoločnosti	3	5	166,7	1	1	1	100,0	166,7
Ostatné právnické osoby	204	265	129,9	27	25	25	100,0	91,2
Právnické osoby spolu	2 746	3 200	116,5	980	1 073	1 052	98,0	107,3
Registrované fyzické osoby*	5 389	5 935	110,1	2 351	2 390	2 654	111,0	112,9
Celkom reg. podniky	8 135	9 135	112,3	3 331	3 463	3 706	107,0	111,3
Nereg. fyz. osoby	15 431	16 523	107,1					

*Fyzické osoby nezapísané do Obchodného registra

Prameň: Poľnohospodárstvo: ŠÚ SR- Štrukturálne zisťovanie fariem 2013, 2016

Poľnohospodárske služby: ŠÚ SR
Vypracoval: NPPC-VÚEPP

V priebehu troch rokov (od r. 2013 do r. 2016) celková výmera obhospodarovanej poľnohospodárskej pôdy klesla o 0,6 % a dosahovala 1 889 819,28 ha. Priemerná výmera farmy v roku 2016 dosahovala 73,7 ha, čo bolo o 7 ha menej ako v roku 2013. Na 44 % z celkovej výmery obhospodarovanej poľnohospodárskej pôdy SR hospodárili v roku 2016 obchodné spoločnosti (831 931,43 ha). Obchodné spoločnosti mali na výmere obhospodarovanej poľnohospodárskej pôdy vyšší podiel ako poľnohospodárske družstvá, ktoré hospodárili na 35,1 % z celkovej výmery (662 879,91 ha). Ostatné právnické osoby hospodárili na 21 208,35 ha poľnohospodárskej pôdy. Registrované fyzické osoby v roku 2016 hospodárili na 303 480,19 ha, čo tvorilo v porovnaní s rokom 2013 o 2 % nižšiu výmeru poľnohospodárskej pôdy. Neregistrované fyzické osoby (domácnosti, samozásobitelia) v roku 2016 hospodárili na 70 319,40 ha.

Počet podnikov **poľnohospodárskych služieb** sa v roku 2019 medziročne zvýšil o 7,02 %. V ostatnom hodnotenom roku podnikalo spolu v poľnohospodárskych službách 3 706 podnikov, medzi ktorými dominovali podniky registrovaných fyzických osôb (71,61 %). Celkový pohyb v počte podnikov poskytujúcich služby v poľnohospodárstve bol ovplyvnený najmä medziročným rastom počtu registrovaných fyzických osôb, ktoré poskytovali služby súvisiace s pestovaním plodín o 201 podnikov (10,49 %). Naopak počet právnických osôb v poľnohospodárskych službách medziročne mierne klesol (1,96 %), čo bolo ovplyvnené najmä zánikom 18 obchodných spoločností zaoberajúcich sa prevažne službami súvisiacimi s pestovaním plodín. Medzi obchodnými spoločnosťami dominovali spoločnosti s ručením obmedzeným, ktoré tvorili 93,54 % právnických osôb podnikajúcich v poľnohospodárskych službách. V roku 2019 v porovnaní s predchádzajúcim rokom pribudlo 65 podnikov (12,45 %) poskytujúcich služby súvisiace s chovom zvierat. Počet podnikov poskytujúcich služby súvisiace sa zberom úrody a spracovaním semien na sadenie, ktorých bolo v ostatných dvoch hodnotených rokoch spolu 153 zostal stabilizovaný.

Počet podnikajúcich subjektov v **potravinárskom priemysle** sa medziročne zvýšil o 19,93 %, pričom výraznejší nárast podnikov bol zaznamenaný u právnických osôb (32,16 %). Počet fyzických osôb v potravinárstve sa medziročne zvýšil o 3,92 %. Podľa výrobného zamerania bol najvýraznejší medziročný nárast podnikov u právnických osôb zaznamenaný vo výrobe mlynských výrobkov, škrobu a škrobových výrobkov (81,69 %). Rovnako výrazne sa medziročne zvýšil aj počet podnikov vo výrobe a príprave krmív pre zvieratá (81,08 %) a výrobe ostatných potravinárskych výrobkov (76,64 %). V potravinárskom priemysle prevažovali malé podniky do 20 a viac zamestnancov, ktoré tvorili 88,40 % z celkového počtu právnických osôb. Z právnych foriem v potravinárskom priemysle dominovali v roku 2019 obchodné spoločnosti, a to spoločnosti s ručením obmedzeným (s.r.o.), ktoré tvorili 59,57 % z celkového počtu subjektov podnikajúcich v potravinárstve. V roku 2019 podnikalo celkom v potravinárskom priemysle 4 225 podnikov, z toho 2 638 právnických osôb a 1 587 fyzických osôb.

Tab. 36 Počet podnikov v potravinárskom priemysle podľa ekonomických činností

Ekonomická činnosť	Potravinársky priemysel		
	2018	2019	Index 2019/2018
Výroba mäsa a mäsových výrobkov	194	231	119,1
Spracovanie rýb a rybacích výrobkov (vr. konzer.)	3	3	100,0
Spracovanie a konzervovanie ovocia a zeleniny	208	174	83,7
Výroba rastlinných a živočíš. olejov a tukov	24	37	154,2
Výroba mliečnych výrobkov	50	49	98,0
Výr. mlynských výrobkov, škrobu a škrobových výr.	71	129	181,7
Výroba pečiva a múčnych výrobkov	363	363	100,0
Výroba ostatných potravinárskych výrobkov	411	726	176,6
Výroba a príprava krmív pre zvieratá	148	268	181,1
Výroba nápojov	518	654	126,3
Výroba tabakových výrobkov	6	4	66,7
Celkom	1 996	2 638	132,2

Prameň: ŠÚ SR

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

5.2. ŠTRUKTÚRA POĽNOHOSPODÁRSKEJ PÔDY A TRH S PÔDOU

Z celkovej výmery poľnohospodárskej pôdy 2 379 101 ha bolo v poľnohospodárstve využitých 1 915 733 ha, o 0,20 % (3 809 ha) menej ako v uplynulom roku. Využitá výmera klesla aj pri trvalých lúkach a pasienkoch (1 %) a domácich záhradkách (0,02 %). Výmera ornej pôdy naopak stúpala ale len o menej ako jednu desatinu percenta. Trvalé porasty sa pestovali na výmere o 0,19 % väčšej ako v predošlom roku.

Tab.37 Výmera pôdy v SR (v ha)

Ukazovateľ		Ø 2014/2018	2018	2019	Index 2019/2018	Index 2019/Ø2014-2018
Využitá poľnohospodárska pôda		1 918 359	1 919 541	1 915 733	99,80	99,86
v tom:	orná pôda	1 349 494	1 348 019	1 348 919	100,07	99,96
	trvalé porasty ¹⁾	18 016	17 271	17 304	100,19	96,05
	domáce záhradky	32 010	30 699	30 693	99,98	95,89
	trvalé lúky a pasienky	518 811	523 552	518 415	99,02	99,92

Poznámka: ¹⁾ vinohrady, vinohradnícke plochy v rekultivácii, ovocné sady, chmeľnice, iné trvalé plodiny

Prameň: ŠÚ SR – Súpis plôch osiatych poľnohospodárskymi plodinami, vlastné výpočty

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

V roku 2018 bolo vo vybraných dvanástich okresoch Slovenska predaných 35 259 pozemkov o celkovej výmere 7 797 ha poľnohospodárskej pôdy.

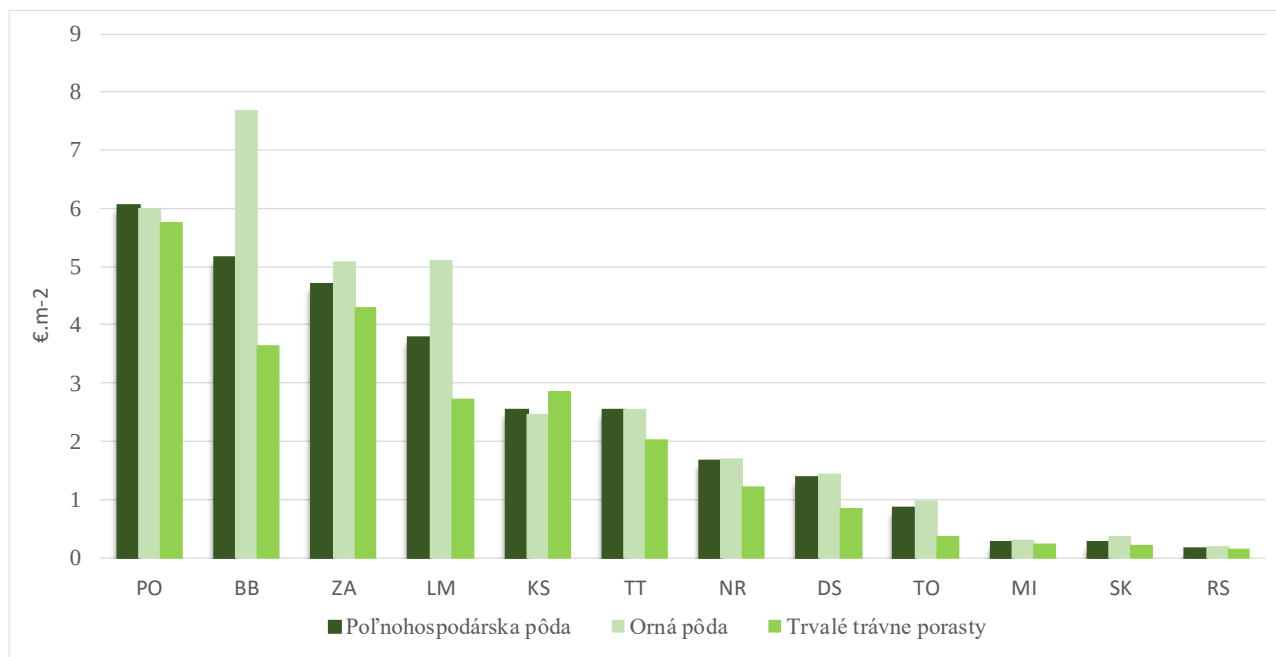
Priemerná trhovú cenu poľnohospodárskej pôdy bola 0,87 €/m², o viac ako 3,5 % vyššia ako v roku 2017. Za najvyššie priemerné ceny boli opäť predávané ovocné sady (4,06 €/m²) a vinice (1,34 €/m²), hoci priemerná cena oboch v porovnaní s predošlým rokom významnejšie klesla pri ovocných sadoch o takmer 56 % a pri viniciach o viac ako 79 %. Orná pôda sa predávala za 1,21 €/m² a mierne stúpila o 1,35 % a trvalé trávne porasty len za 0,46 €/m², ich hodnota bola vyššia o 8,36 %.

Tab. 38 Priemerná trhovú cenu poľnohospodárskej pôdy podľa druhu pozemku a okresu v roku 2018

Okres	Priemerná cena €/m ²				
	Poľnohospodárska pôda	Orná pôda	Vinice	Sady	TTP
Dunajská Streda	1,38	1,44	1,88	0,37	0,83
Trnava	2,53	2,56	1,03	0,45	2,01
Nitra	1,66	1,69	3,19	0,20	1,21
Topoľčany	0,86	0,97	-	0,23	0,37
Liptovský Mikuláš	3,79	5,10	-	18,26	2,73
Žilina	4,70	5,08	-	0,35	4,30
Banská Bystrica	5,16	7,69	-	-	3,63
Rimavská Sobota	0,16	0,18	0,14	0,16	0,14
Prešov	6,05	6,00	-	23,00	5,76
Svidník	0,26	0,36	-	-	0,21
Košice a okolie	2,55	2,46	-	47,17	2,86
Michalovce	0,27	0,29	-	-	0,24
Spolu	0,87	1,21	1,34	4,06	0,46

Prameň: VÚGK, vlastné výpočty
Vypracoval: NPPC – VÚEPP

Graf 35 Priemerná trhovú cena poľnohospodárskej pôdy podľa druhu pozemku vo vybraných okresoch SR v roku 2018

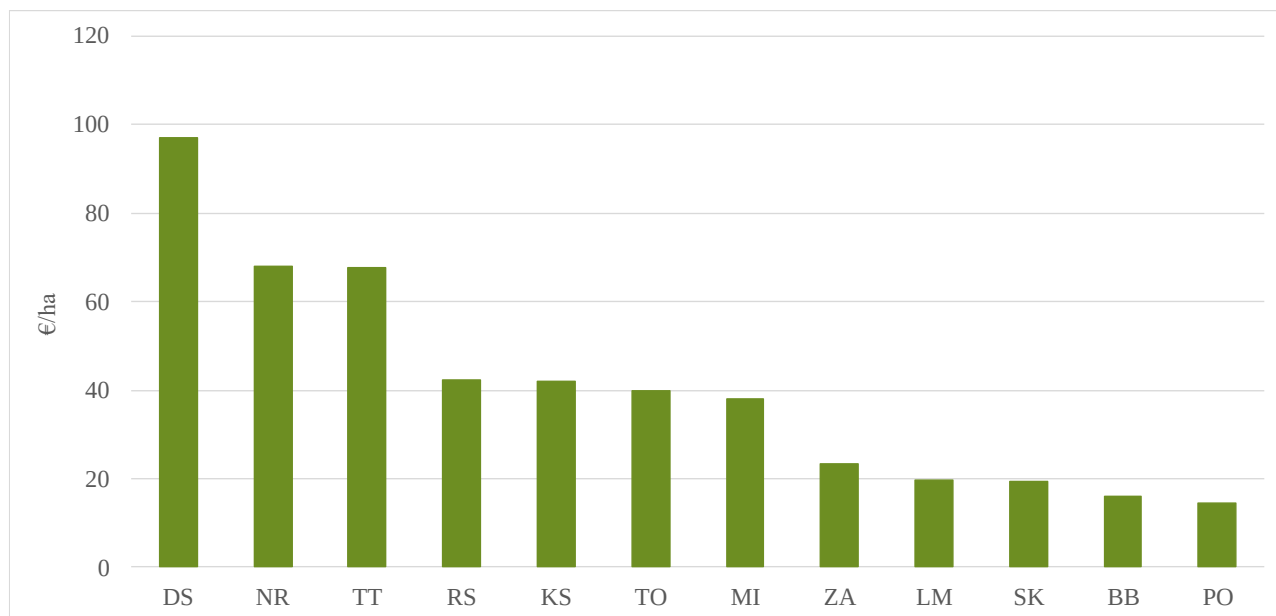
Prameň: VÚGK, vlastné výpočty
 Vypracoval: NPPC – VÚEPP

V roku 2018 bola priemerná výška nájomného vo vybraných okresoch určená na základe údajov získaných z Informačných listov MPRV SR. Najvyššie nájomné za hektár prenajímateľ poľnohospodárskej pôdy platili poľnohospodárske subjekty v okrese Dunajská Streda 97,09 €/ha⁻¹, Nitra 68,02 €/ha⁻¹ a Trnava 67,71 €/ha⁻¹. Naopak najnižšie nájomné platili poľnohospodárske subjekty v okresoch Prešov 14,54 €/ha⁻¹, Banská Bystrica 16,08 €/ha⁻¹, Svidník 19,52 €/m⁻¹, Liptovský Mikuláš 19,84 €/ha⁻¹ a Žilina 23,33 €/ha⁻¹. V ostatných vybraných okresoch sa pohybovala výška nájmu od 38,15 €/ha⁻¹ v okrese Michalovce do 42,21 €/ha⁻¹ v okrese Rimavská Sobota.

Nájomný vzťah je dvojstranný právny úkon medzi nájomcom a prenajímateľom. Jeho podmienky si účastníci vzájomne dohodujú sami v nájomnej zmluve, ktorá sa spravuje ustanoveniami § 663 a nasl. Občianskeho zákonníka. Ďalšie určujúce podmienky k nájomným zmluvám o nájme pozemkov na poľnohospodárske účely dopĺňajú ustanovenia zákona č. 504/2003 Z. z. o nájme poľnohospodárskych pozemkov, poľnohospodárskeho podniku a lesných pozemkov a o zmene niektorých zákonov (ďalej len „zákon o nájme“), ktorý je považovaný za lex specialis a má prednosť pred aplikovaním iných zákonov. Zákon bol niekoľkokrát novelizovaný. Prijatím zákona č. 291/2017 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 504/2003 Z. z. o nájme poľnohospodárskych pozemkov, poľnohospodárskeho podniku a lesných pozemkov a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, účinným od 1.05.2018, sa v ňom zaviedol inštitút „obvyklej výšky nájomného“.

Podľa § 1 ods. 3 zákona o nájme: „Obvyklou výškou nájomného za užívanie poľnohospodárskej pôdy pri prevádzkovaní podniku sa na účely tohto zákona rozumie údaj o výške nájomného za 1 ha poľnohospodárskej pôdy, ktorý každoročne k 30. júnu za predchádzajúci rok zverejňuje príslušný okresný úrad pre každé katastrálne územie z údajov, ktoré zistí z evidencie dohodnutého a zaplateného nájomného podľa § 14 ods. 3 ako priemernú výšku nájomného za užívanie poľnohospodárskej pôdy pri prevádzkovaní podniku.“

Graf 36 Priemerná výška nájomného vo vybraných okresoch SR v roku 2018 v € na ha poľnohospodárskej pôdy

Prameň: Informačné listy MPRV SR, vlastné výpočty

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

5.3. USPORADÚVANIE POZEMKOVÉHO VLASTNÍCTVA

Obnova evidencie pozemkov a právnych vzťahov k nim, úprava vlastníckych vzťahov k pôde vrátane reštitúcií, pozemkové úpravy

Štátna správa na úseku pozemkových úprav usporadúva pozemkové vlastníctvo v 1 214 katastrálnych územiach z celkového počtu 3 559 katastrálnych území. V konaniach podľa zákona SNR č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov sa riešilo 759 katastrálnych území zaradených do pôsobnosti MPV SR.

K 31.12.2019 bolo rozhodnutím správneho orgánu celkom schválených a zapísaných 3 535 registrov, čo predstavuje oproti roku 2018 posun o 9 registrov zapísaných v katastri nehnuteľností.

Úprava vlastníckych vzťahov k pôde

Do 31.12.2019 bolo vydaných 45 579 rozhodnutí v reštitučných konaniach podľa zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov. Týmto sa priznalo vlastníctvo k pozemkom o výmere 210 655 ha. Výmera pozemkov, ktoré neboli vydané pre zákonné prekážky a za ktoré patrí oprávneným osobám náhrada buď vo finančnej forme, alebo v pozemkoch, ktoré sú vo vlastníctve štátu, činila 33 000 ha. Počet vydaných rozhodnutí, ktorými sa priznalo vlastníctvo, bol oproti stavu k 31.12.2018 vyšší o 150, výmera vydaných pozemkov bola oproti koncu roka 2018 vyššia o 31 ha a výmera pozemkov nevydaných pre zákonné prekážky vyššia o 29 ha. V rámci pozemkových spoločenstiev bolo vydaných 12 409 rozhodnutí, čo bolo o 24 rozhodnutí viac ako v predošlom roku. Rozhodnutiami sa priznalo vlastníctvo k pozemkom o výmere 124 320 ha, a to predstavovalo o 2 ha viac ako v roku

2018. Pre zákonné prekážky sa nevydali pozemky o výmere 17 441 ha, ktoré boli riešené formou náhrad. V porovnaní so stavom k 31.12.2018 to činilo o 82 ha viac.

Výsledkom reštitučných konaní podľa zákona č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov bolo vydanie 34 891 rozhodnutí k 31.12.2019, ktorými bolo navrátené vlastníctvo k pozemkom o výmere 14 351 ha a zároveň priznaná náhrada za pozemky o výmere 13 937 ha. Porovnanie so stavom k 31.12.2018 ukázalo, že bolo vydaných o 515 rozhodnutí viac, vydaná výmera bola vyššia o 69 ha a priznaná náhrada za pozemky vyššia o 89 ha. V rámci pozemkových spoločenstiev bolo vydaných 7 683 rozhodnutí, ktorými sa navrátilo vlastníctvo k pozemkom o výmere 9 964 ha. Rozhodnutí bolo oproti predchádzajúcemu roku o 227 viac a výmera vydaných pozemkov bola vyššia o 69 ha. Za pozemky o výmere 2 823 ha bol priznaný nárok na náhradu, a bolo to o 14 ha viac ako v roku 2018.

Pozemkové úpravy

Priebežný stav vykonávania pozemkových úprav ukázal, že do konca roka 2019 bolo z celkového počtu 418 projektov ukončených, rozhodnutím orgánu štátnej správy na úseku pozemkových úprav schválených a do katastra nehnuteľností zapísaných 409 projektov. Počet rozpracovaných projektov pozemkových úprav predstavoval 9 projektov. Z tohto počtu projektov pozemkových úprav sa z dôvodov riešenia ekologicky narušenej krajiny uskutočňujú pozemkové úpravy v oblasti Vysokých Tatier a Spišskej Magury v 8 katastrálnych územiach. V rámci 312 projektov PÚ hradených z fondov EÚ boli v 311 katastrálnych územiach projekty pozemkových úprav ukončené a zapísané do katastra nehnuteľností. Tým prebieha konanie o pozemkových úpravách už len v 1 katastrálnom území.

Prehľad o obnove evidencie pozemkov, úprave vlastníckych vzťahov a pozemkových úpravách je uvedený v tabuľke 40 v Prílohe 9.

5.4. PRACOVNÉ SILY

Podľa ŠÚSR sa v roku 2019 medziročne zvýšil počet **pracujúcich v pôdohospodárstve SR** (poľnohospodárstvo, lesníctvo, rybolov) o 13,1 tis. osôb, t. j. o 22,2 %. Z toho sa **počet pracujúcich v poľnohospodárstve** zvýšil o 9,2 tis. osôb na 53,2 tis. osôb, t. j. o 20,9 %. Zvýšenie počtu pracujúcich sa priaznivo prejavilo na celkovej štruktúre pracujúcich v SR. Celkový podiel pracujúcich v pôdohospodárstve sa na počte pracujúcich osôb v SR medziročne zvýšil o 0,5 p. b. na 2,8 %. Podiel pracujúcich v poľnohospodárstve sa medziročne zvýšil na 2,1 %, t. j. o 0,4 p. b.

Celkovo bol rok 2019 z hľadiska vývoja zamestnanosti v SR priaznivý. Zamestnanosť v poľnohospodárstve ovplyvňuje celý rad faktorov, predovšetkým potreba práce vyplývajúca zo štruktúry a úrovne poľnohospodárskej prvovýroby. Situáciu kladne ovplyvnilo realizovanie viacerých opatrení na trhu práce a celkový trend nárastu zamestnanosti spojený s poklesom nezamestnanosti v období ekonomickej konjunktúry. K trvalu udržateľnému rozvoju vidieka vrátane udržania zamestnanosti na vidieku prispeli i opatrenia PRV SR 2014-2020. Predpokladá sa, že nedostatok pracovných síl v poľnohospodárstve umožnil v tomto odvetví zamestnávanie i najnižších vzdelanostných kategórií uchádzačov o zamestnanie na trhu práce.

Podľa VZPS v roku 2019 najviac pracujúcich v poľnohospodárstve pribudlo v zmiešanom hospodárstve o 5,8 tis. osôb, z ktorých 92,4 % tvorili muži. Ide o pestovanie plodín, chov

hospodárskych zvierat, poľovníctvo a služby s tým súvisiace. Počet pracujúcich v chove zvierat klesol o 0,1 tis. osôb, ale v pestovaní netrvácnych plodín sa zvýšil o 3,8 tis. osôb a v pestovaní trvácnych plodín o 0,2 tis. osôb.

Zvýšenie počtu pracujúcich v poľnohospodárstve čiastočne korešponduje i s vývojom štruktúry pestovateľských plôch poľných plodín, keď sa zvýšila pestovateľská výmera koreninových a liečivých rastlín, medziročne o 34,3 %, konzumnej zeleniny o 12,2 %, jahôd záhradných o 16,3 %. Zvýšila sa i výmera obhospodarovateľných plôch v záhradníctve o 13,3 %, z toho výmera využívaná na pestovanie kvetov sa zvýšila o 48,6 %.

Zvýšenie počtu pracujúcich zamestnancov bol evidovaný i v organizáciách s 20 a viac zamestnancami, kde sa zvýšil počet zamestnancov v poľnohospodárstve (pestovanie plodín, chov zvierat) medziročne o 4,5 % (o 1 058 osôb) na 24 403 osôb.

Medziročne sa výraznejšie zvýšil počet mužov zamestnaných v poľnohospodárstve v porovnaní s počtom žien. Zamestnanosť mužov sa zvýšila o 8,6 tis. osôb (27,6 %), žien o 0,7 tis. osôb (5,5 %). Zároveň počet mužov dosiahol na celkovom počte pracujúcich 74,8 % a zvýšil sa tak o 3,9 p. b.

Z hľadiska pracovného statusu sa zvýšil počet pracujúcich vo všetkých kategóriách. Zmenila sa však celková podielová štruktúra pracujúcich. Mierne klesol podiel zamestnancov na celkovom počte o 0,2 p. b. na 81,6 % (43,4 tis. osôb), podnikateľov o 1,0 p. b. na 16,7 % (8,9 tis. osôb). Kategória vypomáhajúcich členov domácností dosiahla zvýšenie o 1,7 p. b. na 1,9 % (1,0 tis. osôb).

Tab.39 Vývoj počtu pracujúcich v poľnohospodárstve, v tis. osobách

Pracujúci v poľnohospodárstve	Rok				Medziročná zmena v %	
	2016	2017	2018	2019	2019/18	2018/17
Pracujúci	52,5	48,5	44,0	53,2	20,9	-9,3

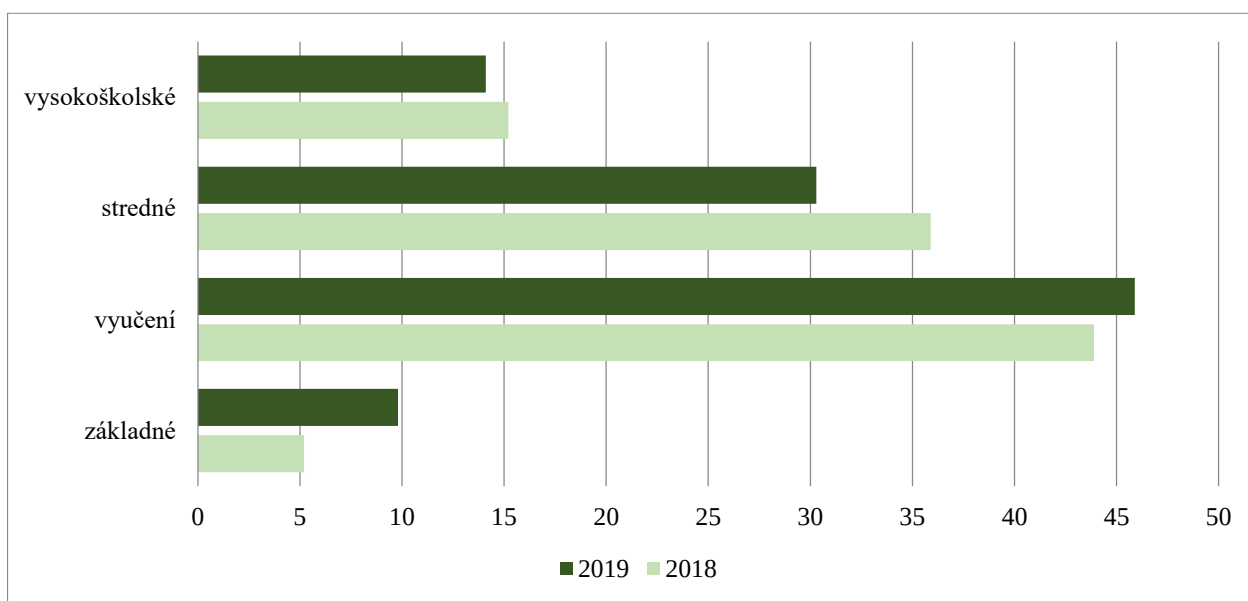
Prameň: prepočty VÚEPP podľa: ŠÚ SR, Výberové zisťovanie pracovných síl (VZPS)

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Poľnohospodárstvo patrí medzi odvetvia hospodárstva SR, kde sa štruktúra pracujúcich dlhodobo zhoršovala, v roku 2019 došlo k jej zlepšeniu. Priemerný vek pracujúcich v poľnohospodárstve v tomto roku dosiahol 44,7 rokov, čo bolo zníženie o 2 roky, pričom vek mužov klesol o 1,4 roka na 45,1 rokov a vek žien klesol o 3,8 rokov na 43,4 rokov. (Priemerný vek pracujúcich za celé hospodárstvo SR dosiahol 42,1 rokov). K najväčšiemu zvýšeniu počtu pracujúcich došlo v kategórii 30-34 ročných (o 3,7 tis. osôb) a v kategórii 50-54 ročných (o 1,7 tis. osôb). K zníženiu celkového priemerného veku prispelo i zvýšenie pracujúcich v najmladšej vekovej kategórii 15-19 ročných s počtom 300 osôb, kým v roku 2018 sa v tejto kategórii neevidovala žiadna osoba. Priaznivou skutočnosťou je zvýšenie počtu mladých poľnohospodárov do 40 rokov o 6,4 tis. osôb a pokles pracujúcich v najstaršej kategórii 65+, kde došlo k poklesu o 0,8 tis. osôb. Celkovo sa na pracujúcich spolu podieľali poľnohospodári do 40 rokov 35,0 %, kým v roku 2018 len 27,7 %. U žien pokles priemerného veku ovplyvnil prítok pracujúcich osôb vo vekovej kategórii 30-34 ročných.

Zvýšenie počtu pracujúcich osôb v poľnohospodárstve sa prejavilo i na štruktúre z hľadiska dosiahnutého vzdelania²³. Vzdelanie a klasifikácia sú základným faktorom ľudského kapitálu, ktoré ovplyvňujú výšku mzdového ohodnotenia. Informácie o vzdelaní poľnohospodárov v roku 2019 však dokazujú pokles vzdelanostnej úrovne v tomto odvetví. Podiel počtu osôb s vysokoškolským vzdelaním klesol o 1,1 p. b. na 14,1 %, pričom sa počet mužov s vysokoškolským vzdelaním medziročne zvýšil a počet žien klesol. Podiel pracujúcich so stredoškolským vzdelaním klesol o 5,6 p. b. na 30,3 %, pričom sa zvýšil počet mužov a počet žien s týmto vzdelaním klesol. Zvýšil sa však podiel pracujúcich vyučených a so základným vzdelaním a to vyučených o 2,1 p. b. na 45,9 % a so základným vzdelaním o 4,6 p. b. na 4,6 %. Najvyšší medziročný nárast nastal u pracujúcich so základným vzdelaním a so stredným odborným (učňovské) bez maturity, t j. u najnižších vzdelanostných kategórií. Na druhej strane vzdelanostného kontinua sa prejavil relatívne vysoký nárast vysokoškolákov. Medziročne sa zvýšil počet pracujúcich s najnižším a s najvyšším vzdelaním. To naznačuje, že najmenej kvalifikovaná práca v poľnohospodárstve ešte stále pretrváva, ale súčasne bol tento stav kompenzovaný zvýšeným podielom práce, ktorá vyžaduje vysoký kvalifikačný potenciál.

Graf 37 Štruktúra pracujúcich v poľnohospodárstve podľa vzdelania v %

Prameň: ŠÚ SR, VZPS

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Priemerná mesačná mzda v poľnohospodárstve²⁴ sa medziročne zvýšila o 7,5 % (57,0 €) a dosiahla 820 €. I napriek vyššiemu tempu zvýšenia, výška dosiahnutej mzdy dosiahla 75,1 % mzdy v hospodárstve SR, čo znamenalo pokles o 0,2 p. b. K zvýšeniu priemernej mzdy došlo i v poľnohospodárskej prvovýrobe (pestovanie plodín, chov zvierat) v organizáciách s 20 a viac zamestnancami²⁵ o 7,7 % na 976 €.

²³ ŠÚ SR, VZPS

²⁴ ŠÚ SR, Štatistická klasifikácia ekonomických činností SK NACE Rev. 2, bez podnikateľských príjmov, upravené o štatistický odhad nevidovaných miezd.

²⁵ ŠÚ SR, Zamestnanci a priemerné mesačné mzdy v SR v roku 2019, ŠÚ SR, marec 2020

Tab.40 Priemerná mesačná mzda, v €

Pracujúci v poľnohospodárstve	Rok				Medziročná zmena v %	
	2016	2017	2018	2019	2019/18	2018/17
Hospodárstvo SR úhrnom	912	954	1013	1092	7,8	6,2
V tom poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	718	735	774	824	6,5	5,3
z toho poľnohospodárstvo	702	729	763	820	7,5	4,7

Prameň: ŠÚ SR, prepočty NPPC-VÚEPP

V potravinárskej výrobe²⁶ sa podľa Výberového zisťovania pracovných síl zvýšil počet pracujúcich medziročne o 11,6 % (5,9 tis. osôb) na 56,7 tis. osôb. Počet mužov klesol o 4,5 % na 27,5 tis. osôb, a tým podiel na celkovom počte pracujúcich o 8,2 p. b. na 48,5 %. Počet žien sa medziročne zvýšil o 32,7 % na 29,2 tis. osôb. K najväčšiemu medziročnému zvýšeniu pracujúcich došlo podobne ako v roku 2018 v skupine ostatných potravinárskych výrobkov, a to o 4,0 tis. osôb. Patrí sem výroba kakaa, čokolády, čaju, kávy, korenín, pripravených pokrmov atď. K ďalšiemu väčšiemu zvýšeniu pracujúcich došlo v skupine výroby pečiva a múčnych výrobkov a v spracovaní a konzervovaní mäsa. K poklesu došlo v skupine spracovania a konzervovania rýb, ovocia a zeleniny.

V potravinárskej výrobe sa zmenil počet aj štruktúra pracujúcich osôb z hľadiska pracovného statusu. Medziročne sa zvýšil počet zamestnancov o 10 % na 52,9 tis. osôb, podnikateľov o 46,2 % na 3,8 tis. osôb. Vypomáhajúci členovia domácností podnikateľov sa na rozdiel od roku 2018 neevidovali. Počet žien podnikateľiek sa medziročne zvýšil o 77,8 % na 1,6 tis. osôb. Podnikatelia tvorili z celkového počtu pracujúcich 6,7 %, čo znamená medziročné zvýšenie o 1,6 p. b.

Tab. 41 Vývoj počtu pracujúcich v potravinárskej výrobe, v tis. osobách

Pracujúci v potravinárskej výrobe	Rok				Medziročná zmena v %	
	2016	2017	2018	2019	2019/18	2018/17
Zamestnanci	50,3	48,6	48,1	52,9	10,0	-1,0
Podnikatelia	4	1,8	2,6	3,8	46,2	44,4
Vypomáh. člen. dom.	0,1	0,1	0,2	0,1	-100	100
Pracujúci spolu	54,4	50,5	50,8	56,7	11,6	0,6

Prameň: ŠÚ SR, VZPS

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

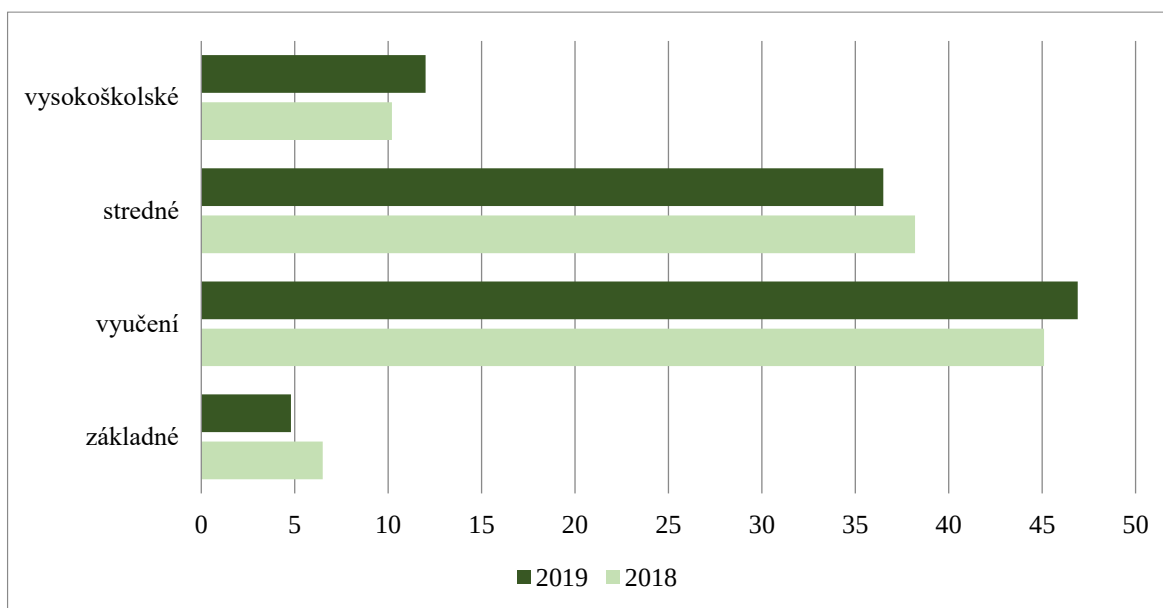
Podobne ako v poľnohospodárstve, aj v potravinárstve sa medziročne znížil priemerný vek pracujúcich, i keď len veľmi mierne. Celkovo sa priemerný vek znížil o 0,1 roka a dosiahol 41,9 rokov. Vek žien sa znížil o 0,5 roka na 42,7 rokov a vek mužov klesol o 0,3 roka na 40,9 rokov. Najpočetnejšou kategóriou bola veková kategória 40-44 ročných, ktorá tvorila z celkového počtu 15,5 % (8,8 tis. osôb) a tvorili ju najmä ženy. Druhou skupinou s najväčším počtom pracujúcich bola skupina 35-39 ročných a to 8,3 tis. osôb, t. j. 14,6 % z celkového počtu. Najmenšiu skupinu tvorili pracujúci 65 a viac roční v počte 200 osôb, t. j. 0,4 %. K najväčšiemu úbytku pracujúcich došlo

²⁶ ŠÚ SR, Klasifikácia ekonomických činností (SKNACE Rev. 2-10,11), výroba potravín a nápojov

v kategórií 35-39 ročných a v najstaršej kategórií. Najviac pribudlo pracujúcich v kategórií 25-29 ročných.

Z hľadiska vzdelania mala štruktúra pracujúcich v roku 2019 podobný vývoj ako v predchádzajúcom roku. Medziročne sa zvýšil podiel vysokoškolsky vzdelaných osôb o 1,8 p. b. na 12,0 %, opäť najmä žien. Rovnakým tempom sa zvýšil podiel vyučených o 1,8 p. b. na 46,9 %. Podiel so základným vzdelaním klesol o 1,7 p. b. na 4,8 % a rovnako podiel pracujúcich so stredoškolským vzdelaním na 36,5 %.

Graf 38 Štruktúra pracujúcich v potravinárskej výrobe podľa vzdelania, v %

Prameň: ŠÚ SR

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Vo výrobe potravín v organizáciách s 20 a viac zamestnancami²⁷ sa počet zamestnancov medziročne zvýšil o 3,3 % na 27 195 osôb. **Priemerná mesačná mzda** na 1 zamestnanca sa medziročne zvýšila o 8,7 % na 1 040 €, čo znamenalo 95,2 % z priemernej mzdy zamestnanca v hospodárstve SR a zvýšenie o 0,7 p. b. Počet zamestnancov vo výrobe nápojov klesol medziročne o 4,7 % na 3 618 osôb ale priemerná mesačná mzda v tomto odvetví sa zvýšila medziročne o 8,3 % na 1 309 € na osobu.

Nezamestnanosť

Podľa údajov Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVaR) v roku 2019 (stav k 31.12.) klesol počet uchádzačov o zamestnanie z pôdohospodárstva medziročne o 280 osôb (o 52,2 %) na 2 470²⁸. Podiel z celkového počtu odvetvovo identifikovaných uchádzačov o zamestnanie dosiahol 3,3 %, čo predstavuje pokles medziročne o 0,4 p. b. Bol spôsobený znížením odvetvovo identifikovaných uchádzačov o zamestnanie a počtu uchádzačov o zamestnanie, ktorí boli bezprostredne pred evidenciou bez zamestnania (o 4,5 %). V evidencií úradov práce sa pôdohospodárstvo v poradí odvetví²⁹ podľa najväčšieho počtu uchádzačov o zamestnanie v roku

²⁷ ŠÚ SR, Zamestnanci a priemerné mesačné mzdy v SR, 2018, 2019

²⁸ ÚPSVaR, Mesačná štatistika o počte a štruktúre uchádzačov o zamestnanie za mesiac december 2019

²⁹ SK NACE odvetvová klasifikácia ekonomických činností

2019, presunulo zo šiesteho (r.2018) na ôsme miesto, pod odvetvie odborných, vedeckých a technických činností. Za ním nasledovalo odvetvie ubytovacích a stravovacích činností.

Tab. 42 Vývoj uchádzačov o zamestnanie (UoZ) s posl. zamestnaním v pôdohosp. (k 31.12.)

Ukazovateľ	2005	2010	2015	2017	2018	2019
Počet uchádzačov o zamestnanie	21 462	11 497	5 790	3 336	2 750	2 470
Podiel z celkového počtu UoZ v %	10,4	6,9	4,3	4,1	3,7	3,3

Prameň: ÚPSVaR, www.upsvr.gov.sk

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

5.5. PRODUKCIA BIOMASY A OBNOVITEĽNÝCH ZDROJOV ENERGIE

Podľa posledných dostupných zdrojov z roku 2018 na Slovensku medziročne klesla výroba elektrickej energie z vybraných druhov obnoviteľných zdrojov. Podľa údajov zo Štatistického úradu SR bolo elektriny vyrobené z tuhého mestského odpadu menej o viac ako 29 %, bioplynu o viac ako 9 % a len takmer o 1 % klesla výroba elektriny z drevo/dreveného odpadu/ostatného tuhého odpadu. V prípade výroby tepelnej energie sme naopak zaznamenali nárast o 68,3 % z tuhého mestského odpadu a o 8,4 % z bioplynu. Teplo vyrobené z dreva/dreveného odpadu/ostatného tuhého odpadu kleslo o 8,3 % rovnako ako pri výrobe elektriny.

Tab. 43 Energia vyrobená z vybraných druhov obnoviteľných zdrojov

OZE	2017		2018		Elektrina	Teplo
	Elektrina v GWh	Teplo v TJ	Elektrina v GWh	Teplo v TJ	Index 2018/2017	Index 2018/2017
Tuhý mestský odpad	41	63	29	106	70,73	168,25
Drevo/drevený odpad/ostatný tuhý odpad	1 080	5 553	1 070	5 093	99,07	91,72
Bioplyny	594	548	539	594	90,74	108,39
Spolu	1 715	6 164	1 638	5 793	95,51	93,98

Prameň: ŠÚ SR – Energetika

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

V SR bolo ku koncu roka 2018 v prevádzke 109 bioplynových staníc. Priemerný inštalovaný výkon bioplynovej stanice je 0,943 MW, ako vstupný substrát sa využíva z viac ako 85 % kukuričná siláž.

V roku 2019 boli na poľnohospodárskej pôde pestované výlučne na energetické účely plodiny uvádzané v nasledujúcej tabuľke. Z celkovej osevej plochy boli energetické plodiny vysiate na 0,6 %, z toho najväčšiu výmeru 0,5 % tvorila kukurica a jej miešanky na zeleno a siláž. Počet pestovateľov klesol v porovnaní s predošlým rokom o 4,3 % a výmera, na ktorej sa pestovali plodiny výlučne na energetické účely o 20,4 %.

Tab. 44 Plodiny pestované výlučne na energetické účely v roku 2019

Názov plodiny	Výmera v ha	Počet fariem	Odhadovaná úroda v t/ha
Pšenica mäkká ozimná (vrátane osiva)	D	1	-
Kukurica na zrno (vrátane osiva)	307,96	3	2 255,81
Jačmeň jarný (vrátane osiva)	D	1	-
Proso (vrátane osiva)	D	1	-
Repka olejná ozimná	D	2	-
Kukurica a jej miešanky na zeleno a siláž	6 258,01	24	187 759,47
Jarné strukovinoobilné miešanky	D	1	-
Ostatné jednoročné krmoviny	704,41	10	14 524,53
Ďatelina červená dvojkosná	D	1	-
Trávne porasty viacročné	D	1	-
Spolu	7 689,50	x	-

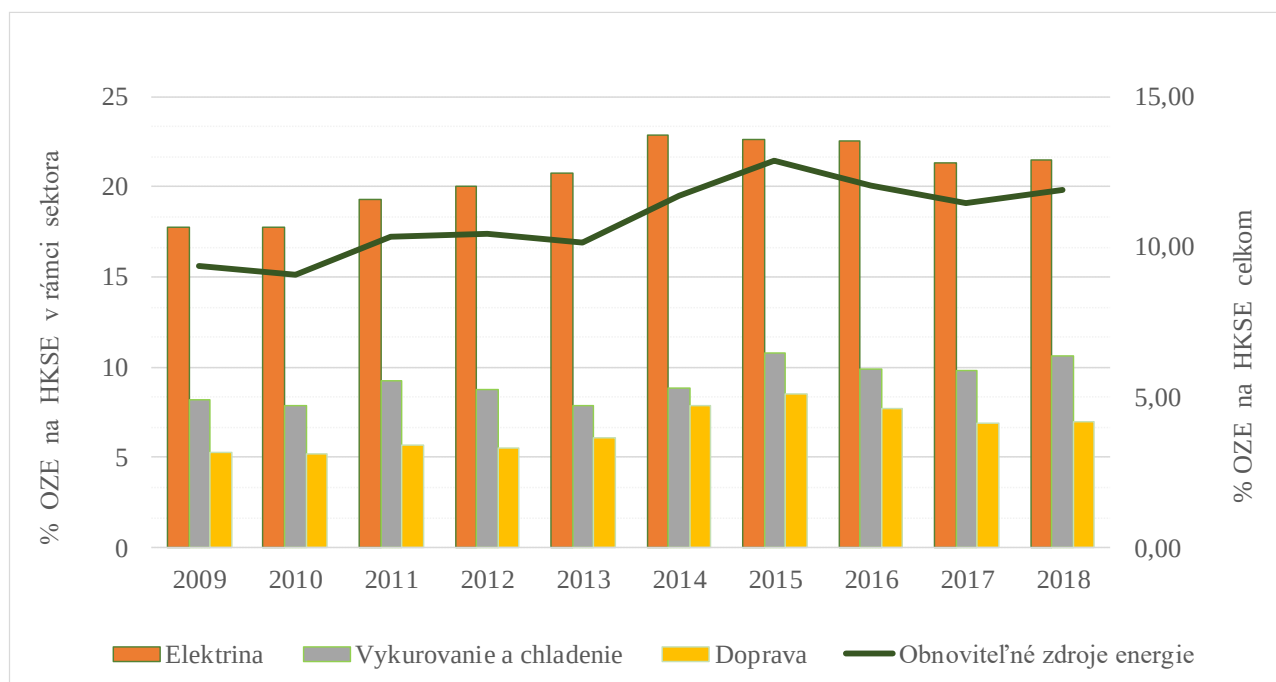
Vysvetlivky: D - dôverný údaj, pre nízky počet respondentov (menej ako 3 fariem) údaj nie je publikovateľný

Prameň: MPRV SR, ŠÚ SR – Definitívna úroda poľnohospodárskych plodín

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Z celkovej spotrebovanej energie sa v roku 2018 využilo z obnoviteľných zdrojov 11,9 %, čo je takmer o polovicu viac ako v roku 2017. Najvyšší podiel 12,9 % energie využitej z obnoviteľných zdrojov z roku 2015 sme však nedosiahli. Národným cieľom podľa národného akčného plánu pre energiu z OZE je zvýšiť využívanie obnoviteľných zdrojov energie v pomere ku hrubej konečnej energetickej spotrebe zo 6,7 % v roku 2005 na 14 % v roku 2020. V roku 2018 mierne stúpila spotreba elektriny z OZE na 21,5 %, na vykurovanie a chladenie sa z celkovej spotreby energie využilo 10,6 % z OZE a rovnako sa zvýšila aj spotreba energie z OZE v doprave na 6,96 %.

Graf 39 Podiel OZE na hrubej konečnej spotrebe energie v rámci sektorov a celkom

Prameň: Eurostat

Poznámka: HKSE - hrubá konečná spotreba energie je energia využívaná konečnými spotrebiteľmi vrátane strát v rámci siete a vlastnej spotreby elektrární
Vypracoval: NPPC-VÚEPP

5.6. EKOLOGICKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA VÝROBA

V systéme ekologickej poľnohospodárskej výroby (ďalej len EPV) evidoval ÚKSÚP v roku 2019 celkom **859 registrovaných prevádzkovateľov**, čo predstavuje o 7,1 % viac ako v roku 2018. Spoločnosti s ručením obmedzeným tvorili viac ako polovicu prevádzkovateľov v systéme EPV (55,5 %), nasledovali SHR (28,8 %) a poľnohospodárske družstvá – PD (9,5 %), akciové spoločnosti (3,8 %) a iné (2,3 %).

Medzi registrovanými farmármi (567) mali najväčšie zastúpenie z hľadiska právnych foriem taktiež spoločnosti s ručením obmedzeným (41,8 %), tesne nasledované SHR (41,4 %), poľnohospodárskymi družstvami (13,8 %), akciovými spoločnosťami (1,9 %) a inými formami (1,1 %).

Tab. 45 Prevádzkovatelia a farmári podľa právnej formy, registrovaní v EPV v SR k 31.12.2019

Právna forma	Prevádzkovatelia registrovaní v EPV v r. 2019			
	Počet registrovaných prevádzkovateľov celkom	Z toho – počet farmárov	Štruktúra podľa právnej formy v %	
			registrovaní prevádzkovatelia spolu	farmy spolu
PD	82	78	9,5	13,8
s. r. o.	477	237	55,5	41,8
a. s.	33	11	3,8	1,9
SHR	247	235	28,8	41,4
Iné (živnostníci, reg. na rod. č. a pod.)	20	6	2,3	1,1
Spolu SR	859	567	100,0	100,0

Prameň: ÚKSÚP, MPRV SR; prepočty NPPC-VÚEPP
Vypracoval: NPPC-VÚEPP

V roku 2019 predstavovala celková výmera registrovanej poľnohospodárskej pôdy v systéme EPV v SR (vrátane plôch v konverzii) 196 209,92 hektárov, t. j. 10,25 % z celoštátnej využiteľnej výmery poľnohospodárskej pôdy podľa LPIS (2019). Medziročne sa výmera p. p. zvýšila o 4 067 hektárov (t. j. 2,11 %). V rozdelení podľa druhu pozemku v EPV medziročne stúpila výmera trvalých trávnych porastov (ďalej len TTP) o 2 246 ha; registrovanej ornej pôdy o 1 739 ha; ovocných sádov o 56 ha a vinohradov o 25 ha.

Tab. 46 **Poľnohospodárska pôda registrovaná v systéme ekologickej poľnohospodárskej výroby v SR (vrátane plôch v konverzii) k 31. 12. príslušného roka**
v ha

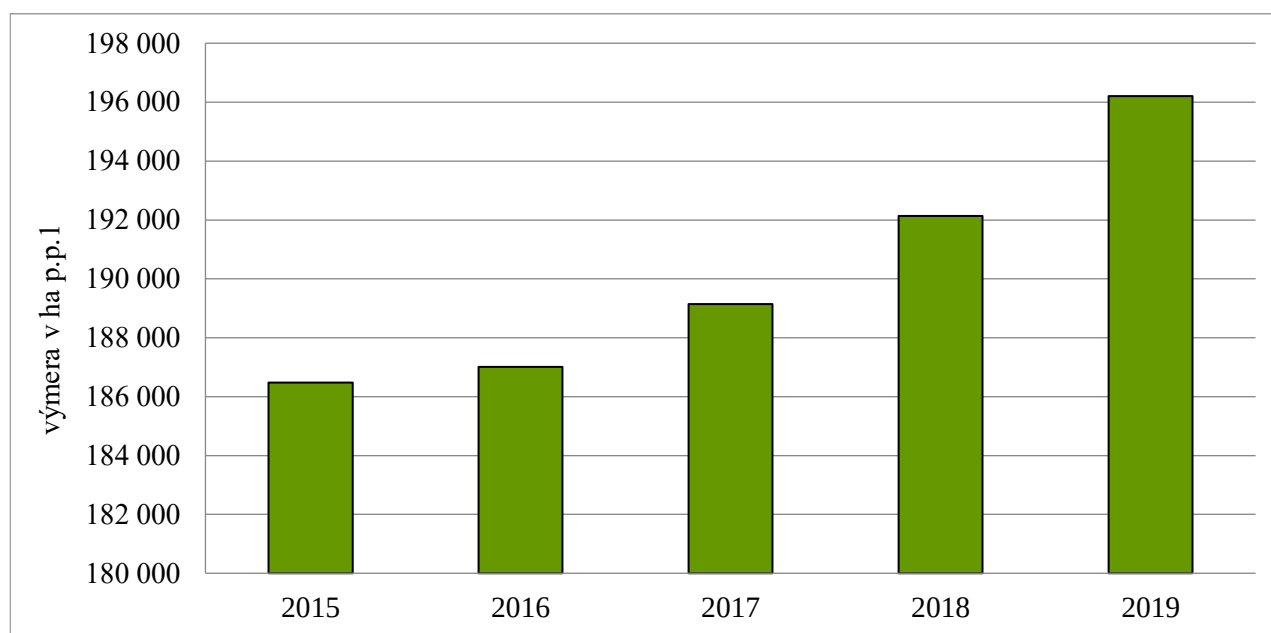
Poľnohospodárska pôda podľa druhu pozemku	2018	2019	Rozdiel (ha) 2019-2018
Orná pôda	64 821	66 560	1 739
Trvalé trávne porasty	125 366	127 612	2 246
Ovocné sady	1 810	1 866	56
Vinohrady	147	172	25
Poľnohospodárska pôda spolu	192 143	196 210	4 067

Prameň: ÚKSÚP, MPRV SR; prepočty NPPC-VÚEPP

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Výmera registrovanej poľnohospodárskej pôdy od roku 2014 stúpa a v roku 2019 dosiahla svoje maximum v rámci posledných šiestich rokov, a to 196 210 ha.

Graf 40 **Registrovaná poľnohospodárska pôda v EPV na Slovensku v rokoch 2015 – 2019 v hektároch²**

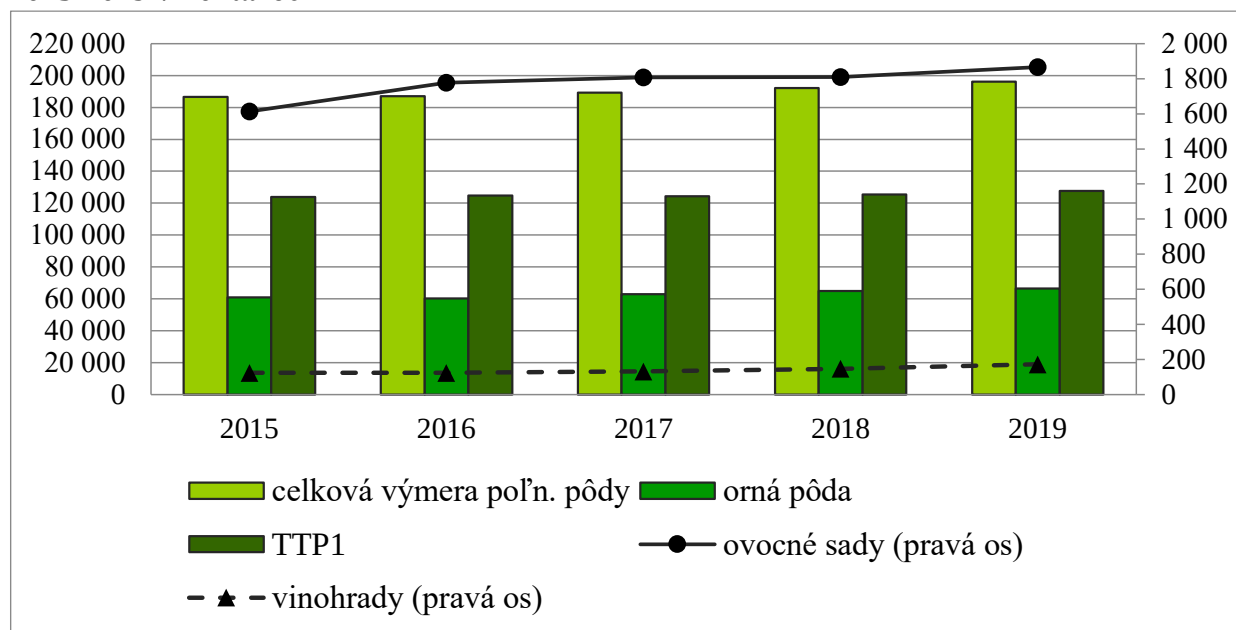

Prameň: ÚKSÚP, MPRV SR

Poznámka¹: p. p. – poľnohospodárska pôda; Poznámka²: Graf znázorňuje registrovanú výmeru poľn. pôdy v systéme ekologickej poľnohospodárskej výroby – EPV celkom – vrátane plôch v konverzii.

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Vývoj výmer registrovanej pôdy v EPV z hľadiska druhov pozemkov v priebehu rokov 2015-2019 mal mierne stúpajúci charakter. Výmera ornej pôdy stúpala z hodnoty 60 890 ha na hodnotu 66 560 ha. Výmera TTP rástla od 116 528 ha do 127 612 ha a ovocných sádov od 1 448 ha do 1 866 ha. Výmera vinohradov rástla od 109 ha do 172 ha.

Graf 41 Poľnohospodárska pôda v systéme EPV podľa druhov pozemkov v SR v rokoch 2015-2019 v hektároch ²

Prameň: ÚKSÚP, MPRV SR, Poznámka²: Graf zobrazuje výmeru poľn. pôdy v EPV (vrátane plôch v konverzii)

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Stavy hospodárskych zvierat spolu v EPV v SR za rok 2019

Medzi hospodárskymi druhmi zvierat registrovanými v EPV celkom (vrátane konverzie) mali najpočetnejšie zastúpenie, podobne ako v predchádzajúcom roku, ovce (96 955 ks). Nasledoval hovädzí dobytok (64 244 ks), hydina (6 316 ks), kozy (1 814 ks), včelstvá (782 ks), ošípané (732 ks) a kone (529 ks). V porovnaní s rokom 2018 poklesol počet včelstiev a koní. Počet hovädzieho dobytku, hydiny, kôz a ošípaných v porovnaní s minulým rokom narástol.

Tab. 47 Stavy najpočetnejších hospodárskych zvierat spolu (vrátane konverzie) v EPV v SR za rok 2019, v ks

Druh hospodárskych zvierat	2018	2019	Rozdiel 2019-2018
Ovce	84 912	96 955	12 043
Hovädzí dobytok	63 340	64 244	904
Hydina	5 340	6 316	976
Kozy	1 419	1 814	395
Včelstvá	952	782	-170
Ošípané	547	732	185
Kone	541	529	-12
Ostatné (somáre, pony, králiky ...)	12	31	19

Prameň: ÚKSÚP, Naturalis SK, s.r.o., Biokont CZ, s.r.o., Eko-kontrol SK

Vypracoval NPPC-VÚEPP

Certifikácia v EPV v SR za rok 2019

Na výkon kontroly a certifikácie EPV boli v SR v roku 2019 oprávnené tri inšpekčné organizácie. Okrem kontroly prevádzkovateľov inšpekčné organizácie Naturalis SK, s. r. o. (SK-BIO-002), Biokont CZ, s. r. o. (SK-BIO-003), EKO-CONTROL SK s. r. o. (SK-BIO-004) vykonávajú aj certifikáciu produktov z EPV.

Podľa informácií z ÚKSÚP bolo v roku 2019 vydaných celkom 815 certifikátov, čo bolo medziročne menej o 3,7 %. Dohľad certifikovaných produktov z EPV vykonali inšpekčné organizácie Naturalis SK, s. r. o. (SK-BIO-002), Biokont CZ, s. r. o. (SK-BIO-003), EKO-CONTROL SK s. r. o. (SK-BIO-004) v rámci inšpekčného orgánu pri kontrolách. Vydanie certifikátu sa realizuje na základe žiadosti ekologického prevádzkovateľa.

Podobne ako v predchádzajúcich rokoch aj v roku 2019 dominovala certifikácia organizáciou **Naturalis SK, s.r.o.**, ktorá vydala 664 certifikátov, v ktorých bolo certifikovaných 4 515 výrobkov v členení: výrobky rastlinnej výroby (1 732 ks), produkty spracovania (1 388 ks), produkty živočíšnej výroby (428 ks), produkty zo skladovania (33 ks) produkty z prebaľovania (519 ks), produkty z prepravy (3 ks), produkty z obchodovania (258 ks), produkty krmív (39 ks), produkty vývozu (18 ks), produkty voľného zberu (25 ks), produkty dovozu z tretích krajín (38 ks), produkty osív (17 ks), NAQS pre vývoz do Kórei (11 ks), atď.

Inšpekčná organizácia **Biokont CZ, s.r.o.** v roku 2019 vydala 125 certifikátov, ktorými bolo certifikovaných 1 705 výrobkov v nasledovnom členení: produkty rastlinnej výroby (377 ks, z toho 13 z konverzie), produkty z obchodovania (439 ks), produkty potravín (393 ks), produkty živočíšnej výroby (73 ks), produkty dovozu z tretích krajín (103 ks) a produkty krmív (25 ks), produkty osív (2 ks), produkty voľného zberu (10 ks), výrobky zo skladovania (91 ks) výrobky z prebaľovania (141 ks), produkty z prepravy (38 ks).

V roku 2019 boli odobrané 2 certifikáty. Jeden certifikát bol odobraný na základe pozitívnych výsledkov rozboru slnečnice na glyfosát, druhý na základe pozitívnych výsledkov rozboru pšenice na chlórme kvát chlorid.

Inšpekčná organizácia **EKO-CONTROL SK s. r. o.** v roku 2019 vydala 26 certifikátov ktorými bolo certifikovaných 91 výrobkov v nasledovnom členení: produkty z obchodovania (30 ks), produkty z obchodovania a skladovania (1 ks), produkty z obchodovania a dovozu (2 ks), produkty z balenia (14 ks), produkty dovozu z tretích krajín (3 ks), produkty z balenia a uchovávaní (3 ks), produkty z dovozu a balenia (19 ks), produkty vývozu (3 ks), a produkty výroby potravín (16 ks).

V roku 2019 boli odobrané 2 certifikáty z dôvodu ukončenia registrácie a pre neúrodu. Žiadne žiadosti o certifikáciu neboli odmietnuté, ani nebolo prerušené certifikačné konanie.

Komoditná orientácia v EPV (bio + konverzia) bola v rámci hlavných kategórií v roku 2019 podobná ako v predchádzajúcich rokoch. Pri produktoch poľnohospodárstva v rastlinnej výrobe prevládali netrváce plodiny (jednoročné kultúry), kde bol najväčší objem certifikácie zaznamenaný pri krmovinách (374 065,28 ton), obilninách (75 366,79 ton), obilná slama a plevy (20 423,06 ton) a olejnatých semenách (4 155,05 ton). Najvyšší podiel certifikovaných produktov-krmovín súvisí s vysokým podielom registrovaných TTP, pričom každý prevádzkovateľ so živočíšnou výrobou si krmivo z TTP aj certifikuje. Pri trvácnych plodinách (trvalé kultúry) mali najväčšie množstvá komodity: malvicové plody a kôstkové ovocie (1 284,87 ton), ostatné stromové a kríkové ovocie a orechy (405,87 ton), korenie, aromatické, liečivé a farmaceutické plodiny (443,01 ton) a hrozno

(299,50 ton). EKO-CONTROL SK s. r. o. necertifikoval žiadnu komoditu uvedenú v nasledujúcej tabuľke.

Tab. 48 **Najpočetnejšie certifikované produkty poľnohospodárstva v EPV podľa hlavných skupín komodít v SR za rok 2019, v tis. kg**

Certifikované produkty poľnohospodárstva	Množstvo celkom, podľa inšpekčnej a certifikačnej organizácie		
	Naturalis SK, s.r.o.	Biokont CZ, s. r. o.	Spolu SR
1. Netrvácne plodiny			
a) Obilniny	65 379,14	9 987,65	75 366,79
Obilná slama a plevy	12 662,36	7 760,70	20 423,06
b) Strukoviny	433,32	305,24	738,56
c) Olejnaté semená	998,18	3 156,87	4 155,05
d) Zelenina a melóny, korene a hľuzy	487,35	365,29	852,64
e) Krmoviny	357 240,38	16 824,90	374 065,28
2. Trvácne plodiny			
a) Hrozno	274,95	24,55	299,50
b) Malvicové plody a kôstkové ovocie	1 269,67	15,20	1 284,87
c) Ostatné stromové a kríkové ovocie a orechy	64,89	340,98	405,87
d) Korenie, aromatické, liečivé a farmaceutické plodiny	324,96	118,05	443,01

V programovacom období 2014-2020 je v rámci PRV SR 2014-2020 zachovaná podpora EPV. Pre jej dôležité ekologické a environmentálne prínosy bolo schválené samostatné opatrenie Ekologické poľnohospodárstvo. V PRV SR 2014-2020, v ktorom sú podrobnejšie špecifikované podmienky podpory, sa podpora na ekologické poľnohospodárstvo člení na tieto platby: platby na konverziu na ekologické poľnohospodárstvo sa uplatňujú cez podopatrenie *Platba na prechod na postupy a metódy ekologického poľnohospodárstva* (obdobie v konverzii) a platby na udržanie ekologického poľnohospodárstva sa uplatňujú prostredníctvom podopatrenia *Platba na udržiavanie postupov a metód ekologického poľnohospodárstva* (obdobie po konverzii).

6. VPLYV POĽNOHOSPODÁRSTVA NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

6.1. ČERPANIE PRÍRODNÝCH ZDROJOV V POĽNOHOSPODÁRSTVE

V roku 2018 dosiahol odber povrchovej vody (spoplatnenej) pre poľnohospodárstvo úroveň 11 532 tisíc m³. Podľa § 78 zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) sa malé odbery do 1 250 m³ mesačne alebo do 15 000 m³ ročne nespoplatňujú (nespoplatnené odbery na zavlažovanie poľnohospodárskej pôdy sú v množstve do 50 000 m³ ročne). Detailnejšie údaje o spotrebe vody na zavlažovanie poľnohospodárskej pôdy sú uvedené v časti 4.1. Vstupy do poľnohospodárstva.

Tab. 49 Vývoj spotreby povrchovej vody (spoplatnenej), v mil. m³

Ukazovateľ	2016	2017	2018	Index 2018/17
Spotreba celkom	218,0	239,8	239,9	100,04
z toho: poľnohospodárstvo	1,0	17,2	12,2	70,93
% z celkovej spotreby	0,45	7,17	5,09	-2,08 p.b.

Prameň: SHMÚ

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

V roku 2018 sa odber podzemnej vody medziročne zvýšil o 1,31 %. V rámci poľnohospodárstva sa medziročne zvýšil objem odberov podzemnej vody v živočíšnej výrobe o 0,68 %, naopak v rastlinnej výrobe sa znížil o 41,42 %. V potravinárskom priemysle bol zaznamenaný nárast odberov podzemnej vody o 7,47 %.

Tab. 50 Vývoj odberov podzemnej vody podľa účelu využitia, v l.s⁻¹

Účel využitia	2016	2017	2018	Index 2018/17
Spotreba podzemnej vody celkom	10 223,6	10 607,31	10 745,79	101,31
z toho: poľnohospodárstvo - RV	103,71	107,71	192,48	58,58
poľnohospodárstvo - ŽV	211,81	226,31	227,85	100,68
potravinársky priemysel	243,72	232,68	250,06	107,47

Prameň: SHMÚ

Vypracoval: NPPC - VÚEPP

V roku 2018 došlo v rámci pôdohospodárstva k nárastu medziročnej spotreby benzínu (6,72 %) a nafty (4,29 %). U ostatných vybraných druhov palív, elektriny a tepla spotreba klesla, najvýraznejšie v prípade vykurovacieho oleja ľahkého (53,33 %) a palivového dreva (44,42 %).

Tab. 51 Spotreba vybraných druhov palív, elektriny a tepla v pôdohospodárstve

Názov paliva	Merná jedn.	2016	2017	2018	Index 2018/17
Palivové drevo	t	9 885	13 811	7 676	55,58
Uhlie	t	1 949	1 729	1 330	76,92
Benzíny	t	1 814	1 607	1 715	106,72
Nafta	t	93 037	86 434	90 138	104,29
Vykur. olej ľahký	t	41	60	28	46,67
Zemný plyn	tis. m ³	31 695	28 162	24 973	88,68
Elektrina	MWh	254 939	273 188	243 009	88,95
Teplo	GJ	247 095	281 120	268 284	95,43

Prameň: ŠÚ SR

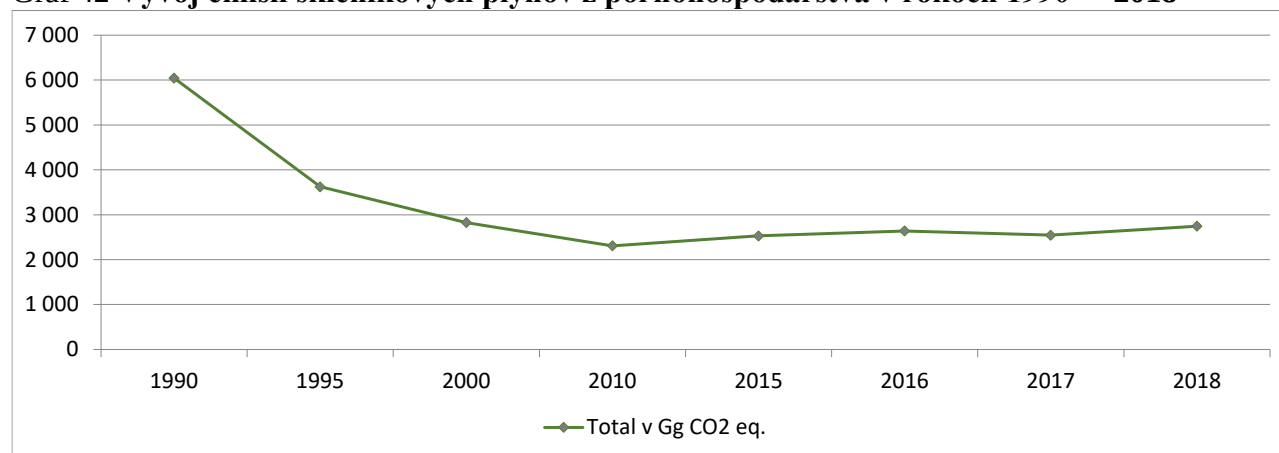
Vypracoval: NPPC - VÚEPP

6.2. VPLYV POĽNOHOSPODÁRSTVA NA KVALITU OVZDUŠIA A VODNÝCH ZDROJOV

Poľnohospodársky sektor sa podieľa približne 7,3 % na celkovom objeme emisií skleníkových plynov vyprodukovaných v SR

V roku 2018 sa podľa SHMÚ medziročne znížil objem vyprodukovaných skleníkových plynov z poľnohospodárstva o 3,5 % na úroveň 2 745,29 Gg CO₂ ekvivalentu. Vývoj emisií skleníkových plynov z poľnohospodárstva má od roku 1990 klesajúci charakter a od roku 2005 sa mení len minimálne.

Graf 42 Vývoj emisií skleníkových plynov z poľnohospodárstva v rokoch 1990 - 2018

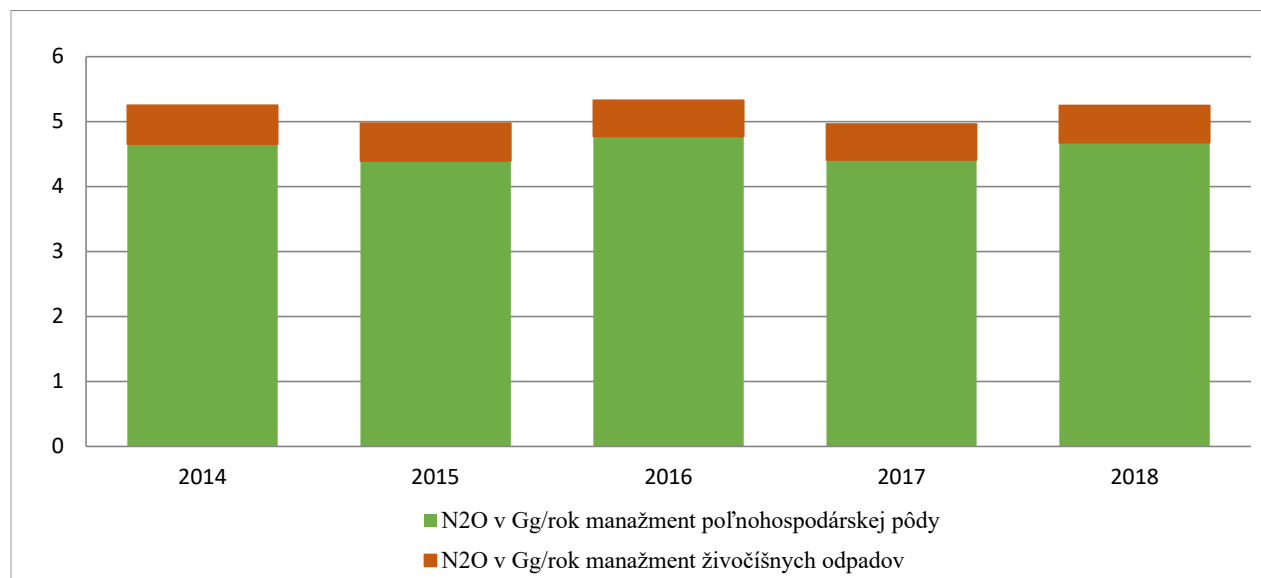
Prameň: SHMÚ - úsek Kvalita ovzdušia

Poznámka: 1 Gg = 1 000 ton

Vypracoval: NPPC - VÚEPP

Približne 50,7 % z vyprodukovaného objemu emisií tvorí oxid dusný emitovaný do ovzdušia hlavne z obhospodarovanej poľnohospodárskej pôdy a v menšom rozsahu (6,2 %) ako dôsledok chovu hospodárskych zvierat (odbúravanja živočíšnych exkrementov) v SR.

Graf 43 Vývoj emisií oxidu dusného z manažmentu poľnohospodárskych pôd a manažmentu živočíšnych odpadov v rokoch 2014 – 2018

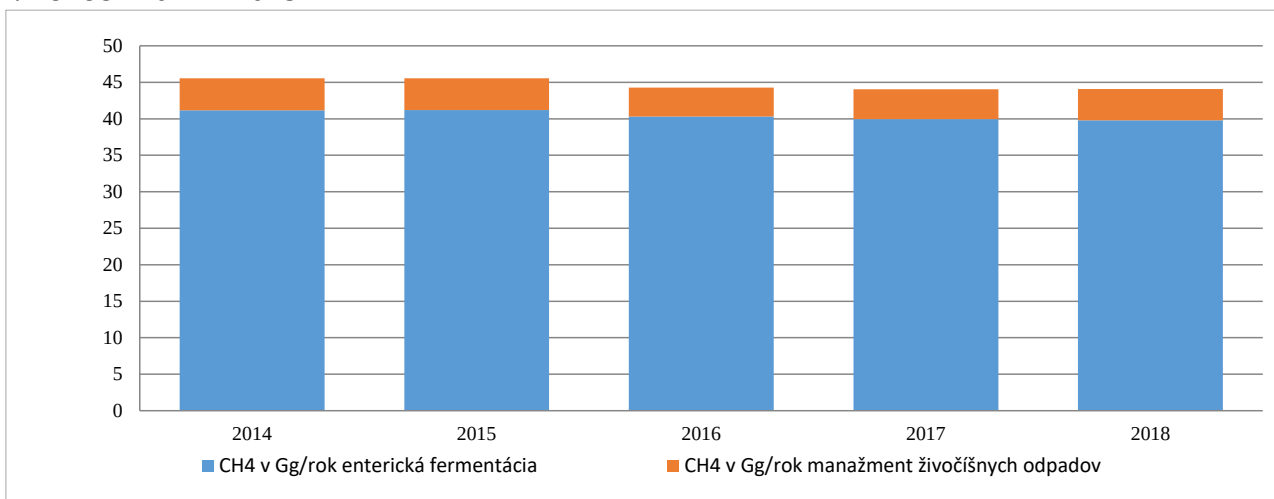

Prameň: SHMÚ – úsek Kvalita ovzdušia

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

36,2 % emisií z vyprodukovaného objemu emisií tvorí metán (CH_4) emitovaný do ovzdušia hlavne ako priamy produkt látkovej výmeny u bylinožravcov (enterická fermentácia) a ako produkt odbúravania živočíšnych exkrementov (3,9 %).

Graf 44 Vývoj emisií metánu z enterickej fermentácie a manažmentu živočíšnych odpadov v rokoch 2014 – 2018

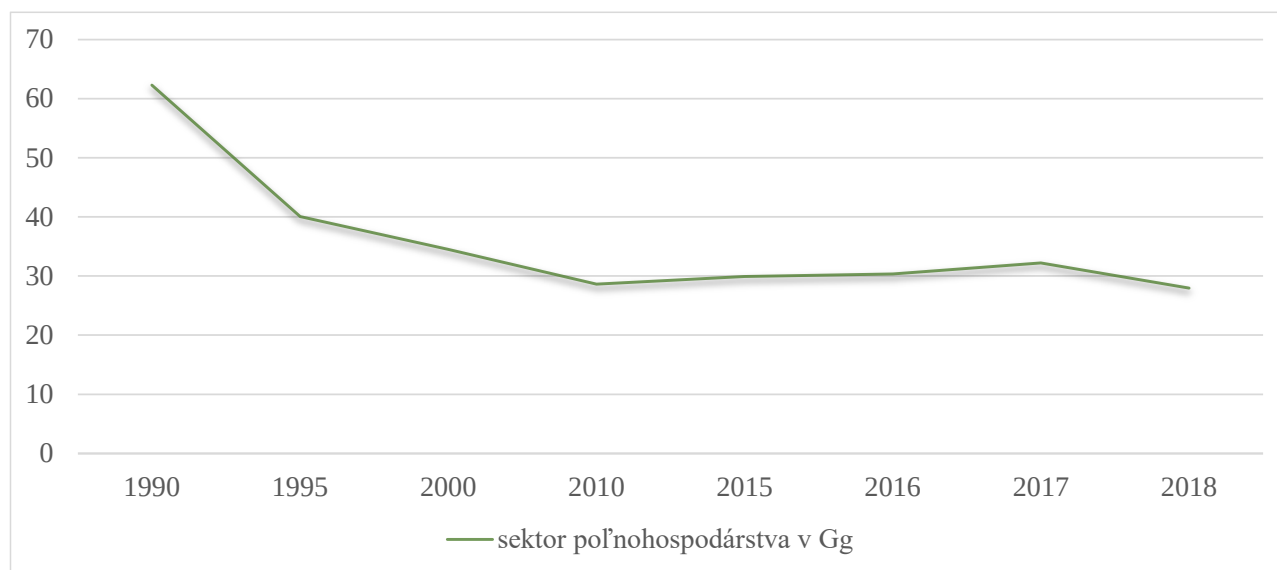

Prameň: SHMÚ – úsek Kvality ovzdušia

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

Produkcia emisií amoniaku z poľnohospodárstva klesla v roku 2018 v porovnaní s predchádzajúcim rokom o 13,2 %. Vývoj emisií amoniaku z poľnohospodárstva má od roku 1990 klesajúci charakter a od roku 2010 sa mení len minimálne.

Graf 45 Vývoj emisií amoniaku z poľnohospodárstva v rokoch 1990 – 2018

Prameň: SHMÚ – úsek Kvalita ovzdušia

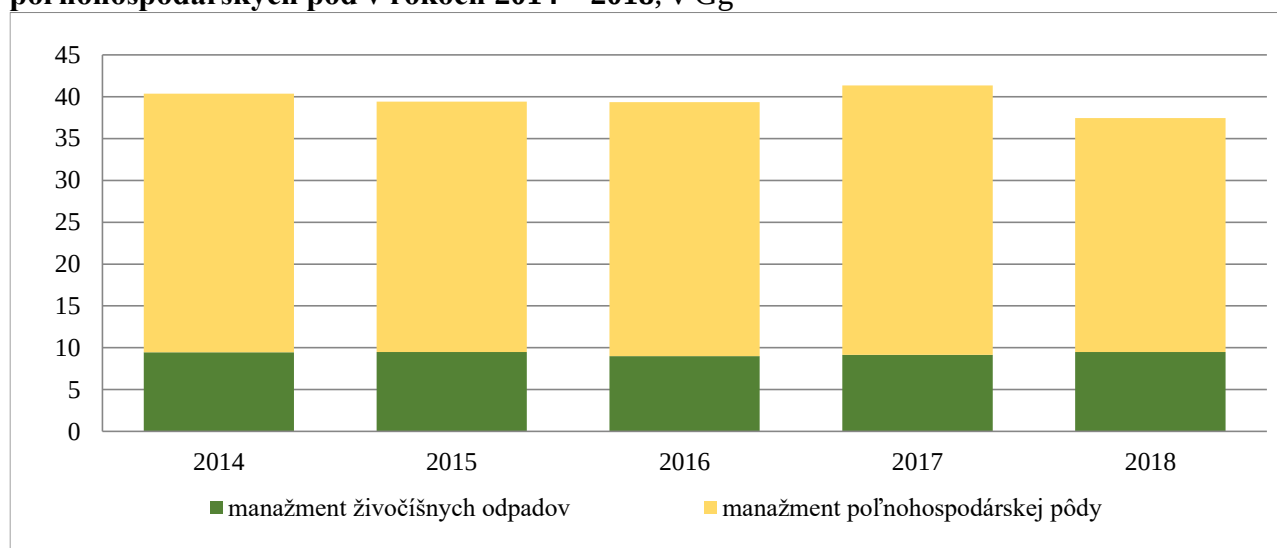
Poznámka: 1 Gg = 1 000 ton

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

Celkové emisie amoniaku vyprodukované v rámci poľnohospodárstva zahŕňajú objem vyprodukovaného amoniaku zo živočíšnej výroby a používania priemyselných hnojív a hnoj hospodárskych zvierat v rámci rastlinnej výroby.

Podiel amoniaku emitovaného z poľnohospodárskej pôdy z celkového objemu emisií amoniaku z poľnohospodárstva predstavoval 66,1 %. Podiel amoniaku vyprodukovaného zo živočíšnej výroby predstavoval 33,9 %. Najvyšší podiel amoniaku zo živočíšnej výroby vyprodukovali nosnice (26,3 %), ostatný HD (18,2 %), dojnice (16,2 %), brojlery (16,0 %) a ošípané (14,9 %).

Graf 46 Vývoj emisií amoniaku z manažmentu živočíšnych odpadov a manažmentu poľnohospodárskych pôd v rokoch 2014 – 2018, v Gg

Prameň: SHMÚ – úsek Kvalita ovzdušia

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

Amoniak emitovaný z poľnohospodárstva sa na národnom súčte NH_3 podieľa majoritným podielom – 92,8 % (medziročne nárast o 0,06 p.b.)

Zraniteľné oblasti

Zraniteľné oblasti sú poľnohospodársky využívané územia, z ktorých zrážkové vody otekajú do povrchových vôd alebo vsakujú do podzemných vôd, v ktorých je koncentrácia dusičnanov vyššia ako 50 mg.l⁻¹ alebo sa môže v blízkej budúcnosti prekročiť. Kontamináciu podzemnej a povrchovej vody dusičnanmi a inými znečisťujúcimi látkami spôsobuje najmä intenzívne hospodárenie na pôde a chovné zariadenia.

V SR sú zraniteľné oblasti vymedzené nariadením vlády Slovenskej republiky č. 174/2017 Z. z., ktorým sa ustanovujú citlivé oblasti a zraniteľné oblasti a ktoré zrušilo predchádzajúce nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 617/2004 Z. z., v súlade so smernicou Rady 91/676/EHS z 12. decembra 1991 o ochrane vôd pred znečistením dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov v platnom znení. Program hospodárenia v zraniteľných oblastiach je uvedený v zákone č. 136/2000 Z. z. o hnojivách v znení neskorších predpisov v ustanovení §10b a §10c. Ide o súhrn opatrení súvisiacich s aplikáciou hnojív s obsahom dusíka počas kalendárneho roka v závislosti od podmienok hospodárenia na poľnohospodárskej pôde. V SR je každá zraniteľná oblasť diverzifikovaná do troch skupín s rôznym stupňom obmedzenia aplikácie hnojív s obsahom dusíka a spôsobom hospodárenia.

Smernica Rady 91/676/EHS v platnom znení vyžaduje zraniteľné oblasti kontrolovať a podľa potreby revidovať alebo rozširovať vymedzenie zraniteľných oblastí minimálne každé 4 roky, tak aby sa zohľadnili aj zmeny a skutočnosti, ktoré nebolo možné v čase ich identifikácie a vymedzenia predvídať.

V rámci pravidelného prehodnotenia zraniteľných oblastí boli v roku 2017 revidované zraniteľné oblasti na základe stavu a vývoja kvality podzemných vôd a povrchových vôd, vrátane eutrofizácie. Výsledky prehodnotenia zraniteľných oblastí boli legislatívne schválené a zoznam obcí spadajúcich do týchto oblastí sa nachádza v prílohe č. 1 nariadenia vlády SR č. 174/2017 Z. z., ktorým sa ustanovujú citlivé oblasti a zraniteľné oblasti a budú tiež uvedené v Správe o stave implementácie smernice Rady 91/676/EHS v platnom znení v SR v roku 2020.

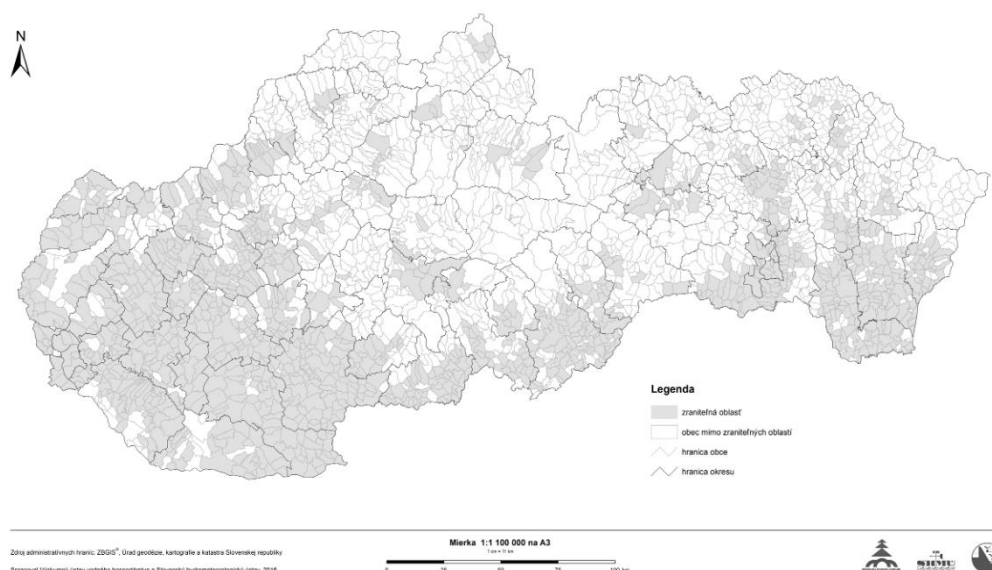
Zraniteľné oblasti sú poľnohospodársky využívané územia, z ktorých zrážkové vody otekajú do povrchových vôd alebo vsakujú do podzemných vôd, v ktorých je koncentrácia dusičnanov vyššia ako 50 mg.l⁻¹ alebo sa môže v blízkej budúcnosti prekročiť. Kontamináciu podzemnej a povrchovej vody dusičnanmi a inými znečisťujúcimi látkami spôsobuje najmä intenzívne hospodárenie na pôde a chovné zariadenia.

V SR sú zraniteľné oblasti vymedzené nariadením vlády Slovenskej republiky č. 174/2017 Z. z., ktorým sa ustanovujú citlivé oblasti a zraniteľné oblasti a ktoré zrušilo predchádzajúce nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 617/2004 Z. z., v súlade so smernicou Rady 91/676/EHS z 12. decembra 1991 o ochrane vôd pred znečistením dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov v platnom znení. Program hospodárenia v zraniteľných oblastiach je uvedený v zákone č. 136/2000 Z. z. o hnojivách v znení neskorších predpisov v ustanovení §10b a §10c. Ide o súhrn opatrení súvisiacich s aplikáciou hnojív s obsahom dusíka počas kalendárneho roka v závislosti od podmienok hospodárenia na poľnohospodárskej pôde. V SR je každá zraniteľná oblasť diverzifikovaná do troch skupín s rôznym stupňom obmedzenia aplikácie hnojív s obsahom dusíka a spôsobom hospodárenia.

Smernica Rady 91/676/EHS v platnom znení vyžaduje zraniteľné oblasti kontrolovať a podľa potreby revidovať alebo rozširovať vymedzenie zraniteľných oblastí minimálne každé 4 roky, tak aby sa zohľadnili aj zmeny a skutočnosti, ktoré nebolo možné v čase ich identifikácie a vymedzenia predvídať.

V rámci pravidelného prehodnotenia zraniteľných oblastí boli v roku 2017 revidované zraniteľné oblasti na základe stavu a vývoja kvality podzemných vôd a povrchových vôd, vrátane eutrofizácie. Výsledky prehodnotenia zraniteľných oblastí boli legislatívne schválené a zoznam obcí spadajúcich do týchto oblastí sa nachádza v prílohe č. 1 nariadenia vlády SR č. 174/2017 Z. z., ktorým sa ustanovujú citlivé oblasti a zraniteľné oblasti a budú tiež uvedené v Správe o stave implementácie smernice Rady 91/676/EHS v platnom znení v SR v roku 2020.

Mapa 8 **Zraniteľné oblasti v Slovenskej republike - smernica Rady 91/676/EHS v platnom znení**

Prameň: VÚVH

Plocha zraniteľných oblastí v roku 2017 sa oproti predchádzajúcemu obdobiu mierne znížila, a to predovšetkým v dôsledku dokumentovaných veľmi nízkych koncentrácií dusičnanov ($< 25 \text{ mg/l}$) v niektorých oblastiach. Koncentrácie dusičnanov v týchto oblastiach vykazovali klesajúci, stabilný, prípadne len mierne rastúci trend vývoja dusičnanov a spĺňali všetky kritériá analýzy v súlade s metodikou revízie zraniteľných oblastí.

Tab. 52 **Výmera poľnohospodárskej pôdy v zraniteľných oblastiach SR (ZO), v km²**

Sledované obdobie	Plocha vymedzených zraniteľných oblastí
Súčasnité obdobie (od roku 2017)	12 986,62
Predchádzajúce obdobie (rok 2015)	13 684,65
Predchádzajúce obdobie (rok 2011)	13 684,65
Predchádzajúce obdobie (rok 2007)	14 616,46

Prameň: VÚVH, VÚPOP

Poznámka: Z dôvodu dostupnosti presnejších mapových vrstiev poľnohospodárskych blokov bola v roku 2008 aktualizovaná rozloha zraniteľných oblastí SR na 13 684,65 km², pričom zoznam katastrálnych území spadajúcich do zraniteľných oblastí podľa nariadenia vlády č. 174/2017 Z. z., ktorým sa ustanovujú citlivé oblasti a zraniteľné oblasti, zostal nezmenený. Rozloha jednotlivých zraniteľných oblastí bola prepočítaná na

základe skutočnej rozlohy poľnohospodárskej pôdy v dotknutých katastrach obcí, t. j. do aktualizovanej rozlohy zraniteľnej oblasti nebolo zarátané územie katastra obce, ktoré nebolo poľnohospodárskou pôdou.

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

V roku 2018 bol sledovaný dopad poľnohospodárskej činnosti na kvalitu podzemnej vody v zraniteľných oblastiach na základe koncentrácie dusíkatých látok v celkovo 576 monitorovacích objektoch v správe VÚVH a tiež na 280 pozorovacích objektoch SHMÚ – kvantita. Údaje boli získavané aj zo základného monitoringu v sieti SHMÚ – kvalita a prevádzkový monitoring vodárenských spoločností. Výsledky monitorovania sú spracované v ročných správach o implementácii dusičnanovej smernice, t.j. smernica Rady 91/676/EHS z 12. decembra 1991 o ochrane vôd pred znečistením dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov v platnom znení. Monitorovanie a hodnotenie znečistenia vôd dusičnanmi v zmysle smernice 91/676/EHS vypracovaných Výskumným ústavom vodného hospodárstva.

6.3. FINANČNÉ UKAZOVATELE SÚVISIACE S OCHRANOU ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

Bežné náklady na ochranu životného prostredia (ďalej ŽP) v roku 2018 medziročne vzrástli o 31,8 %, pod vplyvom rastu vnútropodnikových nákladov o 6,35 % a medziročného nárastu nákladov na ochranu ŽP hradených iným subjektom o 37,38 %.

Investičné náklady poľnohospodárskych podnikov v podobe obstarania dlhodobého majetku na ochranu ŽP a výnosy z ochrany ŽP neboli za rok 2018 k dispozícii.

Tab. 53 Finančné ukazovatele poľnohospodárskych podnikov v oblasti ochrany ŽP, v tis. EUR

Ukazovateľ	2017	2018	Index 2018/17
Investície na ochranu ŽP	D	D	-
Bežné náklady na ochranu ŽP, spolu	2 029,62	2 674,95	131,80
z toho:			
vnútropodnikové náklady	365,06	388,24	106,35
náklady na ochranu ŽP hradené iným subjektom	1 664,56	2 286,71	137,38
Výnosy z ochrany ŽP, spolu	116,63	D	-

Prameň: ŠÚ SR

Vypracoval: NPPC – VÚEPP